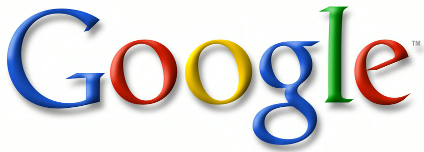
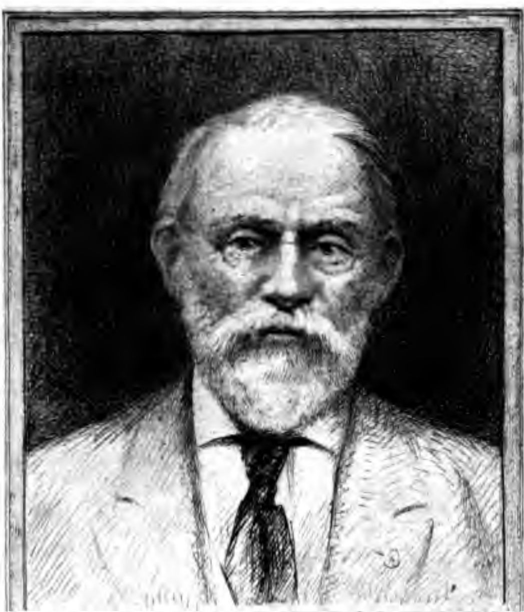

EX LIBRIS
C·J·A·O·JENSEN

Jyske Folkeminder,

især fra Hammerum-Herred,

samlede

af

Evald Tang Kristensen.

Anden Samling.

Kjøbenhavn.

1876.

Gamle

Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

Udgivne med Understøttelse af det jyske
historisk-topografiske Selskab.

Kjøbenhavn.

1876.

Jyske Folkeminder,

især fra Hammerum-Herred,

samlede

af

Evald Tang Kristensen.

Anden Samling.

Kjøbenhavn.

1876.

Jensen

Gamle

Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

Udgivne med Understøttelse af det jyske historisk-topografiske Selskab.

Kjøbenhavn.

1876.

Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Forord.

Efter at jeg havde endt min første Samling af Folkeviser 1871, imedens jeg var fuldt beskjæftiget med at bjærge mere i Hus, var der blevet en Rest tilbage, som nu henlaa utrykt. Meget heraf var Varianter til de forhen trykte Viser, men der var dog ikke saa lidt af nogen Betydning, og derfor kunde jeg med Føje skrive i Fortalen, at jeg tænkte paa at udgive en ny Samling Folkeminder, først bestaaende af Sagn og Æventyr, siden af Viser. Saa meget havde jeg af alle Slags, at der nok kunde blive et ordenligt Bind, men Viserne udgjorde dog den mindste Part, og det var den Gang uvist, om der blev flere. Her giver jeg nu en Fortegnelse paa, hvad der af dette Grundlag er blevet optaget i denne nye Samling, tillige med Meddelernes Navne:

1867. Maren Pedersdatter i Brandstrup (se 1ste Saml. XIII) Nr. 91.

1870. Ane Johanne Sørensdatter (se I, XV): 87.

Niels Hansen (se I, XV): 81.

Ane Jensdatter paa Lund Hede (se I, XII): 32 Ag.

Jens Orneborg af Ikast (se I, XIII): 50 (nogle Vers dog optegnede allerede 1868).

Frands Povlsen af Ikast (se I, XIII): 19 Be, 51 A, 98, 86 A, 28 A, 29 A, 35 C, 57 C.

Jens Fenger Lassen i Gjellerup (se I, XXXI): 42 b, 98.

Frands Povlsens Hustru: 80 C, 18.

Ane Marie Kristensdatter af Grødde, Ikast Sogn: 19 Ab.

Bodil Kristensdatter, Søster til foregaaende (se I, XII) og boende i Ikast: 48 A, 85.

Ane Johanne Jensdatter i Moselund, Bording (se I, XI): 56 C, 48 B, 19 Bb.

1871. Ane Marie Kragsnab i Sinding: 43 A, 98.
Frands Povlsen: 56 C, 31 C, 19 Be (et enkelt Vers), 87, 52, 40 A, 38 B, 55, 83 D, 48 C, 20 A, 3 A, 69 B, 17, 11 A, 22 C, 66 B.
Ane Marie Kristensdatter: 17, 29 B.
Maren Johanne Olesdatter i Hedegaard, sydligst i Ikast: 29 C, 32 A a, 42 c, 22 A, 49 C.
Bodil Kristensdatter: 19 A a, 84 B, 87, 32 A b, 31 A, 18, 77 D, 49 B, 35 G, 37.
Niels Lavridsen, Salholt i Herning (se I, XV): 87.
Margrete Mortensdatter i Sunds By: 74 E, 15.
Kristen Thomsen, sidstnævntes Mand: 93.
Ingeborg Povlsdatter, Lund Huse, Gjellerup: 100.
Niels Daniel: 43 A, 83 A.
Edel Thomasdatter i Sunds By (se I, XV): 54, 100.
Iver Pedersen i Lind (se I, XII): 74 B.
Jens Kristian Madsen i Hamborg, Rind Sogn: 42 a.
Ane Johanne Jensdatter: 25, 24, 3 B, 36, 41, 58 A, 33 B.
Else Skole i Ørre: 76 A.
Ane Jensdatter: 36, 24.
Ane Johanne Andersdatter i Mammen, øst for Viborg: 34 A, 56 A, 9, 59, 12, 58 C, 16, 83 C, 69 A, 35 H, 57 B.

Foruden dette Materiale var der en hel Del Varianter til andre Viser af mindre Betydning. Men jeg havde en til Vished grænsende Formodning om, at der maatte kunne samles betydeligt endnu, naar jeg kunde faa Lejlighed til at se mig om i videre Kredse, og ved at udtale dette for Hr. Professor Svend Grundtvig, samt bede ham om Raad, gjorde han Udvej for, at mit i Fortalen til 1ste Samling udtalte Ønske blev til Virkelighed, og der altsaa dog blev samlet endnu flere af Fædrenes dyrebare Minder. Der fattedes jo Penge til min Rejse og til at holde en Seminarist i mit Embede som Bestyrer af det i min Fraværelse; men saa traadte Hr. Justitsraad F. S. Bang i Kjøbenhavn hjælpende til, og da jeg var ham aldeles ukjendt, kan jeg ikke noksom berømme hans Gavmildhed; han brød Isen og for Sagens hurtige Fremme virkede han mere, end man næsten skulde tro. Han have da her min hjærtelige Tak! Jeg kunde altsaa i November 1871 helt opofre mig for Samler-

gjerningen en Tidlang. Foruden en hel Del Æventyr og Sagn. samledes da paa denne Rejse af her i denne Samling trykte Sager følgende:

1871. Iver Kjærgaard i Sunds: 14, 45, 87, 85.
Hans Kristian Pedersen af Timring, nu i Tem: 84 A, 28 C, 35 D, Tillæg til 50.
Ane Grønkjær i Ildsgaard, Sunds S.: 100.
Ane Jensdatter i Bordinggaard, Sunds S.: 93. 20 C.
Ane Johanne Andersdatter: 22 B.
Ane Marie Nielsdatter paa Rind Fattiggaard: 85. 35 A og I.
Lavst Johansen, Søagre i Snejbjærg: 87. 42 e, 33 C, 98, 28 B.
Peder Høst i Snejbjærg: 65 B, 27.
Else Nielsdatter i Snejbjærg: 19 B c.

1872. Ane Povlsdatter i Tværmose, Sunds Sogn: 60. 73, 61 D, 78 B, 42 d, 13, 39, 3 C, 79, 26 A. 77 A, 21, 56 C, 11 B, 34 B, 38 A, 94, 86 C, 98, 92, 17, 31 B, 75 A, 74 C, 32 A e.
Niels Schøler i Fastrup (se I, XII): 100.
Lavst Johansen: 88.
Else Kristensdatter i Nøvling: 86 B, 26 B.
Peder Frølund Lavesen i Nøvling: 32 A c, 98, 28 D.
Ane Knudsdatter, sidstnævntes Hustru: 35 F, 28 E.
Ane Marie Pedersdatter i Grimstrup, Timring Sogn: 61 A.

Denne Rejse sluttede jeg sidst i Januar med at hjemføre en Hustru og vendte da tilbage til min Skole. Det var under de Omstændigheder ej besynderligt, at jeg for en Tid kjededes ved at rejse omkring. Vintertiden havde jeg med velberaad Hu valgt, uagtet den uden Sammenligning var den besværligste at rejse i, fordi jeg da lettest kunde træffe Folk hjemme og bedre faa noget ud af dem. Man skulde synes, at de gamle altid maatte have god Tid. Ja, sandt nok, men de have ikke Ro paa sig; naar Vejret bliver godt, og de kunne komme ud, saa firme de omkring og pusle stadig ved et og andet. De have fra deres Ungdom været vante til idelig Beskjæftigelse og kunne ikke slaa sig til Ro, inden de blive nødte dertil. Nej, saa er der anderledes Hold paa dem ved Siden af den varme Kakkelovn, naar de føle Kulden trykke, da ere de til en slaaende Grad mere meddelsomme med Hensyn til netop det, jeg søger. Hertil kommer, at adskillige yngre, arbejdsføre Men-

nesker ogsaa have været Meddelere, og de kunne unægtelig have gyldig Grund til at undskylde sig, naar Munden skal bruges paa urette Sted og som Stedfortræder for Haanden. Havde jeg ikke behøvet Papiret foran mig at tegne op paa, saa kunde Sommeren endda til Nød bruges til en Samlerrejse; men det er en uafviselig Nødvendighed for mig at gjøre Optegnelser lige strax.

Denne min første Rejse var kun lidet besværlig; det var egentlig talt en Leg for mig at samle, og tit kunde jeg gaa hjem efter Sengetid, naar Aftenen var brugt til Arbejde, og de Goder, Hjemmet bød, vare uerstattelige. En stor Lettelse var det mig ogsaa i Sammenligning med de tidligere Aar, at jeg aldeles kunde samle mine Kræfter om dette ene. Sommeren gik i min Lærergjerning, men jeg tabte dog ikke Viserne af Syne og optegnede af og til lidt, naar Lejlighed gaves. Fra Resten af Aaret er her optaget:

1872. Lærer Lind i Gullestrup: 95, 93.

Ane Marie Rasmusdatter af Bording: 4, 78 A.

Ane Povlsdatter: 23, 96, 91, 19 B d, 29 D, 20 B, 34 B, 33 A, 93, 90 B, 89, 58 B, 87, 62, 51 B, 10, 43 B.

Mette Kirstine Kristensdatter i Foenvad, Snejbjærg: 32 A f.

Nu lod det til, som alle Kilder vare udtømte, og jeg mistvivlede om at faa mere, hvis jeg ikke atter kunde komme ud. Vinteren 1872—73 gik hen uden nogen Frugt, hvilket gjorde mig særdeles ondt, saa kjendt som jeg af Erfaring var med, at hvert nyt Aar lagde nye og stedse større Hindringer i Vejen for fremtidig Indsamling. Derved modnedes Planen hos mig at søge offentlig Understøttelse til Værkets Fremme i næstfølgende Vinter. Prof. Grundtvig hjalp mig stadig af al Magt med Raad og Daad, og Ansøgningen bevilgedes med en Rejseunderstøttelse paa 100 Rdl. Planen var, at jeg skulde slaa mig løs hele Vinteren; men da Pengene ikke vilde slaa til saa vidt, lagde nysnævnte Velgjører lige saa meget til, saa jeg med Tryghed kunde begynde i Nov. 1873. Rejsen gjaldt stedse større Kredse, og det i denne Bog nedlagte Udbytte meddeles næst efter en enkelt Vise fra Hjemmets Optegnelser:

1873. Mette Marie Nielsen af Møborg: 89.

Niels Pedersen, Kølkjær i Rind S.: 86 C, 87.

Ane Knudsdatter: 89.

Kirsten Marie Povlsdatter i Bækby, Husby S.: 100, 98, 91.

Povl Jakobsen, Bækby: 91.

Kristen Højbjærg i Staby: 100.
Else Kristensdatter: 87.
Kirsten Jensdatter i Sneftrup Huse, Ørre S.: 87, 35 B, 2.
Johanne Kirstine Pedersdatter i Hallundbæk, Hodsager S.: 32 B b, 74 A, 8 A, 83 E, 61 C.
Johanne Tygesdatter i Sammelsted By, Ørre: 97, 1, 53, 98, 74 D, 32 B a.
Helene Johansdatter i Halkjær Huse, Hodsager: 90 A, 93, 89.
1874. Ane Margrete Eskildsdatter i Torning: 86 C, 98, 48 D, Tillæg til 2.
Skomager Seibæk i Viborg: 63.
Peder Kristensen Brun i Brandstrup, Vindum S. (Broder til Nr. 9 i 1ste Saml. XII): 83 B, 91.
Ane Jensdatter i Rind ved Viborg: 19 B a, 57 A, 40 B, 30 A, 7, 5, 47, 76 B, 44 A, 8 B, 49 A, 65 A.
Jens Mikkelsen i Kølvraa, Haderup S.: 20 D, 82, 44 B, 80 A, 72, 30 B.
Niels Albretsen i Kølvraa: 85, 86 C, 77 B, 94, 6.
Johanne Tygesdatter: 56 B, 64.
Jens Nielsen Meldgaard, sidstnævntes Mand: 85, 86 C.
Kristen Lindebjerg i Ikast: Tillæg til 33.
Karen Olesdatter i Karup: 85.
Ane Johanne Jensdatter i Kølvraa, Jens M.s Datter: 35 K.
Niels Mikkelsen, Gammel-Hodsager, Jens M.s Broder: 35 E, 77 C.
Ane Mikkelsdatter, Søster til de to: 35 E, 30 B, 44 B, 80 A.
Niels Mikkelsen i Grove, Haderup: 43 A.
Marie Dalby i Vistorp, Haderup: 43 A.
Jens Jensen, Broder til de tre i 1ste Saml. nævnte Søskende Nr. 2, 4 og 16, boende i Hallundbæk, Hodsager: 35 L, Tillæg til 1.
Ane Else Jakobsdatter i Tvis: 61 B, 43 A.

I April var jeg færdig. Jeg kunde ikke holde det ud længere, saa anstrængende havde denne Vinters Arbejden været med Nattevaagen og Nattegang. I Sommerens Løb lagde jeg kun lidet til Samlingerne. Fra:

1874. Peder Povlsen i Tværmose, Broder til Ane Povlsdatter, haves: 92, 11 B, 32 A e, 68, 38 A, 85, 34 B, Tillæg til 11, 14 og 17.

Min Ansøgning om en fornyet Rejseunderstøttelse paa 200 Rdl. bevilgedes, og det høje Ministerium skal have min oprigtige Tak derfor. Rejsen tiltraadtes som Vinteren forud i November og gav, foruden en stor Mængde Sagn og Æventyr, følgende Udbytte for denne Bog:

1874. Kristen Møller Pedersen i Sneftrup Huse, Ørre: 67.
Maren Jensdatter paa Feldborg Hede, Haderup: 99, 100, 43 A.
Ane Jensdatter, Rind: 72, 66 A, 80 B, Till. til 34.

1875. Anders Kristian Jensen, Vingehus i Hodsager: 93.
Ane Johanne Andersdatter i Mammen: 94.
Jakobine Nielsdatter i Mammen: 93.
Peder Kristensen Brun: 94.
Mariane Andersdatter paa Vindum Hede: 70.
Jens Isaksen i Tvevad, Fly Sogn: 71.
Niels Jakobsen paa Feldborg Hede: Tillæg til 28.
Niels Mikkelsen i Hodsager: Tillæg til 30.

Da Imindehaverne af de gamle Folkeviser nu saa godt som ere uddøde, betragter jeg min Samlergjerning i den Henseende saa godt som endt, og denne Bog som Afslutning for Visernes Vedkommende. Her er jo optaget det gode og sjældne, det der har nogen Interesse, men det følger af sig selv, at jeg ogsaa har en hel Del Opskrifter af de Viser, der ere i almindelig Yndest, men til have været trykte. Saaledes har jeg af Skjøn Medler, 1ste S. Nr. 22, 14 Opskrifter; af I, 18: 12; af I, 42: 11; af I, 66: 9; af I. 65: 9; af I, 51: 8; af I, 8: 8; af I, 6: 7; af I, 103, I, 75 og I, 68: 6; af I, 100, I, 21 og I, 2: 5 Opskrifter o. s. v. Ogsaa nogle af de Viser, der i 1ste Samling betegnes som meget sjældne, har jeg senere gjort andre Optegnelser af, men de ere ikke her medtagne, naar de afveg for lidet fra de forhen trykte. Flere Viser, der stamme umiddelbart fra Vedel, Syv eller Flyveblade har jeg dog skrevet op for deres Nydannelses Skyld og som Bevis paa, at de have gaaet i Mundene allermindst i to, tre Slægtled. Af Skjæmteviser er der ikke saa faa utrykte tilbage, men saare faa af dem egne sig til Trykning; Spøgen bliver gjærne vel grov og Udtrykkene for platte, og dog har jeg ikke undladt at optegne, hvad jeg hørte, især da det meste var forhen ukjendt. At denne Slags gamle Viser har i et lille Udvalg kunnet finde Plads her, skyldes det Selskabs Imødekommenhed, der understøtter Samlingen. Den var oprindelig beregnet paa tyve Ark; men

Selskabets Bestyrelse erklærede sig senere villig til yderligere at understøtte indtil sex Ark.

Af og til, naar Lejligheden var nogenlunde bekvem, har jeg optegnet Tonerne til en hel Del Viser, saaledes som jeg har hørt dem. De bedste af disse Toner følge nu med Samlingen, og den bekjendte Komponist Hr. Chr. Barnekow, der har en stor Interesse for vore Folkeviser og en stor Forstand paa Melodierne, har paa min Opfordring víst den største Redebonhed til at se dem igjennem og givet mig mange nyttige Vink, samt peget paa de Fejl, jeg havde begaaet ved Nodesætningen, da jeg ikke selv har videre Kjendskab til Musiken. Ham maa det altsaa skyldes, at der med varsom Haand er rettet, hvor der var aabenbare Fejl, og at Troskaben mod Overleveringen samtidig nøje er bevaret. Vil man ret have Tonen til en Folkevise, saa bør man egentlig sætte den op til hvert enkelt Vers og saa se at fatte den Grundmelodi, der er bag ved. De gamle Syngere behandle nemlig Musikæmnet saa frit, at et Vers næsten aldrig bliver sunget som et andet, idelig er der Variationer, og de mange overflødige Stavelser kunne ikke indsnævres i en bestemt Forms Spændtrøje. Taktinddelingen har voldt mig stor Vanskelighed, ja, én Melodi har jeg aldeles maattet opgive, da der ikke kunde findes nogen rimelig Inddeling. Ogsaa her har Hr. C. Barnekow søgt at bringe lidt System til Veje. Den hele Række af Melodier har jo et noget ubetydeligt Præg; men til Gjengjæld ere de maaske mere tro end mange af de hidtil optegnede; jeg nærer en beskeden Tvivl, om der ikke hist og her af Optegnerne er blevet pyntet lidt. Siden Udgivelsen af 1ste Samling er Kjærligheden til mine Melodier ikke bleven svækket, snarere er den forøget, og jeg har ikke nu haft nogen Betænkelighed ved at tage disse med for deres Værds Skyld saaledes som sidst. Haarde Domme kan der sagtens fældes over dem, men Tiden vil kanske vise, at de let blive for haarde.

Nu har jeg efter bedste Evne gjort Rede for, hvorledes denne Samling er bleven til, og hvorledes jeg har arbejdet i Folkemindernes Tjeneste siden 1871. 3dje Bind af mine Samlinger bliver trykt samtidig med dette, og saa vil sagtens Skjæmtesagnene, der danne en temmelig anselig Klynge, komme til at holde for; men hvad det Bind (4de) for øvrigt vil komme til at indeholde, og hvordan Stoffet bliver ordnet, har Erfaringen lært mig ikke at sige for meget om.

Medens jeg høstede paa Folkemarken, paatog Hr. Professor Svend Grundtvig sig Umagen med at bringe Sæden i Hus. Han trak allerede Læsset ved Udgivelsen af 1ste Samling; Ud-

givelsen af denne 2den Samling har han helt forestaaet. Han har valgt Viserne og i alle Maader bragt dem i Lave, og han var da ogsaa ene Manden for at forsyne dem med de talrige Oplysninger og Jævnførelser baade med andre Folks Viser og med de gammeldanske Opskrifter, hvoraf adskillige her for første Gang fremtræde paa Prent.

Det er mig en stor Glæde at vide, at der er Folk, som interessere sig for den folkelige Literatur, og det er min Overbevisning, at det var godt, hvis der af og til kunde komme en Vækker i Form af en Bog til dem, der for de mange andre Interesser have ondt ved at holde denne ene ved lige, og til dem med det uklare Syn for slige Sagers Nytte, ikke at tale om, at de med den varme Kjærlighed længes efter at se noget nyt og bør billigvis have den Længsel tilfredsstillet. Jeg takker saadanne, fordi de endnu leve i Haabet, og beder dem blive ved dermed. Saa vidt mine Kræfter tillade, skal jeg arbejde, saa længe Gud vil.

Gjellerup i April 1876.

E. T. Kristensen.

1. Forvandlingen.

Denne højst mærkelige gamle Tryllevise er hidtil kun funden i en eneste gammel Kvindes Minde i Sammelsted By, Ørre Sogn. Der kendes ingen anden gammel eller ny Optegnelse af den enten fra Danmark eller andre Lande.

---

1. Her gaar Dans o Bjærge,
— Driver den Dug, fælder den Rim. —
her danser de Elleve-Dværge.
For den, der jeg gav Troen min.

2. Her danser hun Jomfru[1]) Donnimaar,
og saa skjøn Ridder af Rosensgaard.

3. «Jeg skaber dig til saa lidel en Par Sko,
jeg drager dig paa min' Fødder to.»

4. «Jeg lyster nok din' Gaver at bær',
men jeg lyster ej en Par Sko at vær'.»

5. «Jeg skaber dig til en Par Handsker saa fin',
jeg drager dig paa smaa Hænder min'.»

6. «Jeg lyster nok din' Gaver at bær',
men jeg lyster ej en Par Handsk' at vær'.»

7. «Jeg skaber dig til saa lidel en Guldtraad,
og fletter dig i min favre Haar.»

8. «Jeg lyster nok din' Gaver at bær',
men jeg lyster ej en Guldtraad at vær'.»

9. «Jeg skaber dig til saa lidel en Guldlind,
jeg fletter dig ved min Rosens-Kind.»

10. «Jeg lyster nok din' Gaver at bær',
og jeg lyster og en Guldlind at vær'.»

11. Og der de kom til Borgens Led,
ud' stod hendes Fader og hvilt' sig ved.

---

1) Meddelt: «Datter» (jfr. V. 12).

12. «Og velkommen, Datter Donnimaar!
og saa skjøn Ridder af Rosensgaard!»
13. Hun slog op hendes Kaabere blaa:
«Og min kjær' Fader, I ser her o!»
14. Hun slog op hendes Skarlagen-Skind:
«Og min kjær' Fader, I ser her ind!»
15. «Han er ej under din Kaabere blaa,
han er flet i din favre Haar.[1])
16. Han er ej under din Skarlagen-Skind,
han er flet ved din Rosens-Kind.»
17. Han tog op saa hvas en Kniv,
han skor de Lokker i Stykker syv.
18. Han skor de Lokker i Stykker ni,
men Ridder af Rosensgaard gik fri.
19. Der er ikk' en Mø paa dette Land,
der saa kan bevare sin Fæstemand.
20. Der er ikk' en Svend paa denne Ø,
— Driver den Dug, fælder den Rim. —
der har saa kunstig en Fæstemø.
For den, der jeg gav Troen min.

2. Bjærgmandens Brud.

Denne Vise, ellers lige saa ubekjendt som den foregaaende, er alene funden bevaret af én gammel Kone i Sneftrup Huse, Ørre Sogn.

1. Bjærgmand red sin Vejen frem,
— Brand[2]) under en Lind. —
der mødte ham tre Piger.
— Her blæser en Vind.
Grovsen Mand trin o Land, Gylden braand,
Gylden at trin o Land.[3])

[1]) V. 15 blev sunget forud for V. 14. [2]) brand (gl. Form for brændte) meddelt «brans». [3]) Ej forstaaet; «at» udtalt ǟt.

2. Han en af dennem spurgte:
«Og hvem vil vær' min Kjærest'?»

3. Den ene hannem svarte,
de to de tej' stille.

4. «Og jeg vil vær' din Kjærest',
naar jeg skuld' ej gaa i Mørke.»

5. «Jeg haver de Guld-Lygte,
du skal ikke gaa i Mørke.

6. Og jeg har de Guld-Spange,
du skal ej paa Jorden gange.

7. Ja, jeg har de Guld-Heste,
og du maa rid' den bedste.»

8. Og da hun kom ad Bjærget,
da var der idel Mørke.

9. «Hvor er nu din' Guld-Lygte?
du saa', a skuld' ej gaa i Mørke.

10. Hvor er nu din' Guld-Spange?
du saa', a skuld' ej paa Jorden gange.

11. Hvor er nu din' Guld-Heste?
du saa', a skuld' rid' den bedste.»

12. «Nej, jeg har ej Guld-Lygte,
du skal nu gaa i Mørke.

13. Og jeg har ej Guld-Spange,
du skal paa Jorden gange.

14. Jeg har ej Guld-Heste,
— Brand under en Lind. —
din' Ben de er de bedste.»
— Her blæser en Vind.
Grovsen Mand trin o Land, Gylden braand,
Gylden at trin o Land.

---

3. Hexeridtet.

Denne Vise er aldrig før funden her i Landet, men vel i Sverrig og Norge. En meget afvigende svensk Opskrift paa 28 Vers fra Upland findes i Afzelius' Svenska Folkvisor, Nr. 16: »Herren Båld«. To norske Brudstykker fra Telemark ere trykte i S. Bugges Gamle norske Folkeviser, Nr. 13: »Ólav å Kari«; og en fuldstændigere Form af den paa 31 Vers er meddelt af Bugge i F. Barfods Tidsskrift Folke, I, 361. Baade den norske og den svenske Vise lade Ægtemanden tage Livet af sin uretfærdig beskyldte Hustru; hvorimod den danske i alle sine tre her meddelte Optegnelser har faaet en anden Udgang, der stærkt minder om denne Samlings Nr. 35 og 58.

Mandsmoderens Beskyldning lyder svensk:

»Jo, jag såg henne uppå heden i går
ibland alla andra trollpackor små.

Och björnen den så red hon uppå,
och ulfven den hade hon till sadel derpå.

Och ormen den hade hon till piska,
jag sjelf der varit och vistats.«

Norsk lyde disse Vers saaledes:

»Eg såg henne Kari rida
i går med Elvesida.

Hon havde inkje annat til hest,
enn kvite björnen, hon likad best.

Hon havde inkje annat til beisle-ring,
enn fråne-ormen, hon slengde ikring. [1])

A.

1. Hr. Peder han rejst' sig op under Ø,
han fæst' lidel Kirstin, saa væn en Mø.
I binder jer Haar, før I rider!

2. Han fæst' hend' Mø, og hanført' hend' hjem,
han gav hans Moder hend' i Gjem.

3. Stalt Mettelil' svøber hendes Hoved i Skind,
saa gaar hun i Loft for Hr. Peder ind.

4. «Hør du, Hr. Peder, kjær' Sønnen min!
hvi tugter du ej hend' lidel Kirstin?»

---

[1]) Eller: Elven havde hon til ein hest, og frjånar-ormen til eit beisl.

5. «Ja, hvad skal jeg hend' lære?
hun tugter sig selv med Ære.»
6. «Ja, jeg saa' hend' i Morgen,
ja, midt paa Troldens Borgen.
7. Hun had' ikk' and't at ride paa,
end mindste Dyr, i Skoven gaa.
8. Hun had' ikk' and't til Bjessel-Ring,
end Hoveden, den var vrejen omkring.»
9. De vidst' ikk' and't, end de var ene to,
da stod lidel Kirstin og lyded derpaa.
10. Lidel Kirstin gik ud saa legendes,
kommer ind igjen saa grædendes.
11. »Ja, jeg spurgt' det her ude:
og syg saa ere min Moder.
12. Og syg' saa ere min' Søskend' fem,
og jeg vil hjem og tal' ved dem.»
13. «Ja, Hesten' de er i Enge,
og Drengen' er i Senge.
14. Ja, Hesten' er over Hede,
og Karmen er urede.»
15. «Ja, kan jeg ej Karm og Kjøresvend faa,
saa vil jeg hjem paa min bar' Fod gaa.»
16. Ja, snart blev Hestern' af Engen hent,
og snart blev de for Karmen spændt.
17. «Ja, hvilter skal vi brygg' og blænde Vin?[1])
og hvilter maa vi vent' Kommen din?»
18. «Ja, I kan brygg' og blænde Vin,[1])
men aldrig skal I vent' Kommen min.»
19. Lidel Kirstin fik Karm og Kjøresvend,
saa kjor' hun af Gaard, kom aldrig igjen.
I binder jer Haar, før I rider!

---

[1]) Meddelt: «Brændevin».

B.

1. «Hør du, Hr. Peder, kjær' Sønnen min!
hvi tugter du ej hend' lidel Kirstin?»
I binder jer Haar, før I rider!

2. «Ja, hvad skal jeg hend' lære?
hun tugter sig selv med Ære.»

3. «Da saa' jeg hend' i Morgen,
som Trolden' danst' paa Torgen.

4. Da saa' jeg hende ride
midt paa Troldens Hede.

5. Hun haad' et' and't at ride paa,
end mindste Løv, paa Marken laa.

6. Hun haad' et' and't til Bjessel-Ring,
end Hoveden, den var vrejen omkring.

7. Hun haad' et' and't til Sadle-Knap,
end Lindeworm hans Haaletap.»

8. De vidst' et' and't, de var ene to,
da stod lidel Kirstin og lyded derpaa.

9. Lidel Kirstin gik ud saa legendes,
kommer ind igjen saa grædendes.

10. «Hør du, lidel Kirstin, Allerkjærest' min!
hvi falmer Roser i Kinder din'?»

11. «Ja, jeg haver spurgt her ude,
og syg saa var min Moder.

12. Min Moder og min' Søskend' fem,
og syg' saa var de alle dem.

13. I laaner mig Karm og Kjøresvend,
jeg kan komm' hjem og taal' ved dem!»

14. «Ja, Hesten' er paa Enge,
og Kjøresvend er i Senge.

15. Ja, Hesten' er paa Hede,
og Karmen er urede.»

16. «Kan jeg ej anderledes komm' her fraa,
da kan jeg paa min bar' Fod gaa.»

16. Men snart blev Hesten' af Engen hent,
og strax blev for Guldkarmen spændt.

18. «Hør du, lidel Kirstin, Allerkjærest' min!
hvor snart maa vi vent' Kommen din?»

19. I Maan maa I blænd' Mø og Vin,[1])
men aalder maa I vent' Kommen min.»
I binder jer Haar, før I rider!

C.

1. «Hør du, Hr. Peder, kjær' Sønnen min!
og du skal av' hend' lidel Kirstin.»
I binder jer Haar, før I rider!

2. «Hvorfor saa skal jeg av' min Hjærtenskjær'?
thi hun gjør altid mig til Ær'.»

3. «Jeg saa' det her ude,
hun dansed med Hexer saa prude.

4. Hun haad' ikke andet til Ganger graa,
end Lindeworm, ham rej hun o.

5. Hun haad' ikke andet til Bjessel-Ring,
end Lindeworm, hun vrej omkring.

6. Hun haad' ikke andet til Bjessel-Knap,
end Lindewormens Haaletap.»

7. De vidst' ikke and't, de var enelig to,
ud' stod lidel Kirstin og lyded derpaa.

8. Lidel Kirstin gik ud saa legend',
kom ind igjen saa grædend'.

9. «Jeg spur' det her ude,
min Moder laa syg i Bure.

---

[1]) Meddelt: «Brændevin.»

10. Og syg' saa er min' Søskend' fem,
og hjem vil a og snakk' med dem.»
11. «Ja, Hestern' de er over Hede,
og Karmen den er urede.»
12. «Ja, kan jeg hverken Karm eller Kjør'svend faa,
saa kan jeg paa min bar' Fod gaa.»
13. Men saa fik hun Karm og Kjøresvend,
saa kjor' hun bort, kom alder igjen.
I binder jer Haar, før I rider!

---

4. Anders Kongesøn.

Af denne Vise kjendes alene den her meddelte Optegnelse. Begyndelsen har meget til fælles med Visen om «Hr. Tidemand», Tragicas Nr. 20, Abrahamson, Nyerup og Rahbeks Danske Viser, Nr. 128, der haves i mange gamle Haandskrifter, men ellers aldrig er funden i Nutids Tradition.

---

1. Anders Kongens Søn og bolder Hr. Nelerus
de havde tilsammen goden Villi:
og den lever aldrig i Verden saa gjæv,
deres Venskab kunde adskille.
Han vandt den Mø, han fik hend' alder.
2. Og den lever aldrig i Verden saa gjæv,
deres Venskab kunde adskille:
foruden hend' Frøken lidel Kirstin,
hend' lysted de begge at gilli.
3. Anders Kongens Søn og bolder Hr. Nelerus
de rider for Kejseren at klag':
og det var Kejser ungen Hr. Villum,
han gav ud den Dom saa haard.
4. Og det var Kejser ungen Hr. Villum,
han gav ud den Dom saa haard:
«Og I skal Dysten om hende rid',
med Æren saa skal I hend' faa.»

5. Den første Dyst, de sammen red,
de Herrer var begge saa stærk':
Anders Kongens Søn hans Hest og den gik i Knæ,
hans Sværd drev langt ad Mark.

6. «Ja, det var ingen Dyst, jeg red,
det var ikkun Hesten jeg vild' prøv':
men kom til mig i Morgen paa samme Sted!
jeg skal dig en Krumsting gyv'.»

7. Den anden Dyst, de sammen red,
de Herrer var begge saa stærk':
bolder Nelerus hans Sværd og den gik itu,
hans Hoved drev langt ad Mark.

8. Og dette var hend' Frøken lidel Kirstin,
hun stod iblandt de andre Kvinder:
hun skinnede som den velsignede Sol,
der skinner baade ude og inde.

9. Anders Kongens Søn han steg fra sin høje Hest,
tog hend' Frøken Kirsten udi Arm:
og dette var Kejser ungen Herre Villum,
han skult' ham en Kniv udi Barm.

10. «Og u vi! Kejser ungen Herre Villum!
hvor haver du ilde gjort!
jeg ment', at den Ridder mig ærlig havde vunden,
og hvorfor maatt' han mig ej faa?»

11. «Ti still', Frøken lidel Kirstin!
du skal hverken sørge eller kvid':
og jeg skal vær' Kejser i vor Øster-Kongerig',
min Kejserind' saa skal du bliv'.»

12. De var sammen i Aar ej faa,[1]
fast vel i tyve Aar:
det gik hend' aldrig enten saa ild' eller saa vel,
hun vild' give ham et godt Ord.

---

[1]) Meddelt: «Aare faa».

13. Og det var Frøken lidel Kirstin,
fik[1]) Sot, og syg hun laa:
og det var Kejser ungen Herre Villum,
han ganger hend' til og fraa.

14. Og dette var Kejser ungen Herre Villum,
han ganger hend' til og fraa:
«Men er der slet intet i Verden til,
te der din Hu leger[2]) paa?»

15. »Nej, der er slet intet i Verden til,
te der min Hu leger[2]) paa:
men du skal før' min Lig til Anders Kongens Søns Grav,
nu lyster jeg hos hannem og vil bo.»

16. «Nu har vi avlt sammen de Sønner
og dertil Døtrer fem:
og hvilken en Fandens Handel var dog det,
kund' du ikke den Ridder forglemm'!»
Han vandt den Mø, han fik hend' alder.

---

5. Nilus Strangesøn.

Denne ellers ganske ubekjendte Vise er alene funden hos en eneste 90aarig Kvinde i Rind Sogn ved Viborg.

---

1. Det var Dannerkongen,
han red igjemmel den By:
«Og hvis er disse Stjennestov',
der glimrer af ny?»
Hille bitte rask en Temmermand.

2. Dette saa svarte den lidel Smaadreng,
som Kongen red næst:
«Og det er Nelerus Straangilds Søn,
Kongen kjender ham vel bedst.»

---

[1]) Meddelt: »blev«. [2]) Meddelt: «ligger».

3. Det var Dannerkongen,
han heder paa Svendere to:
«I beder ham Nelerus Straangilds Søn
ind for mig at gaa!»

4. Ind kommer Nelerus Straangilds Søn
og stedes for Bord:
»Hvad vil han Dannerkongen,
har sendet mig Ord?»

5. «Og hør du, Nelerus Straangilds Søn!
hvad jeg vil sige dig:
og vil du ikke sælge bort din Stjennestov',
der glimrer af ny?»

6. «Min Fader han satte mig paa sin Knæ,
da jeg var spæd:
han bad, jeg skuld' aldrig sælge bort
min Arvedel.

7. Min Fader han satte mig paa sin Knæ,
da jeg var Barn:
han bad, jeg skuld' aldrig sælge bort
min Arvepart.»

8. Og dette var Dannerkongen,
han heder paa Svendere tow:
«I tager Nelerus Straangilds Søn,
sætter ham i Taarnet i Daw!»

9. Og dette var Nelerus Straangilds Søn,
tager til sin Sværd:
«Og hvem der vil sætte mig i Taarnet i Daw,
skal faa en Ufærd.»

10. Dette var Nelerus Straangilds Søn,
satte Sværd for Kongens Bryst:
«Og hør han, Dannerkongen!
vov han kun en Dyst!»

11. «Og hør du, Nelerus Straangilds Søn!
stik ind dit Sværd!
og jeg giver dig min eneste Datter
og Arvedel.»

12. Det fik han Nelerus Straangilds Søn,
for han han havde Mod:
han fik Kongens Datter
det ædelig' Blod.[1])
Hille bitte rask en Temmermand.

---

6. Krybskytten.

Denne ypperlige gamle Vise er hidtil kun funden hos en eneste Mand i Kølvraa, Haderup Sogn.

---

1. Jeg spænded min' Sporer, jeg sadlede min Hest,
saa red jeg i Landet, som jeg kund' allerbedst.
Min Haab staar til Gud, min Sorrig faar vel en god Ende.

2. Saa rider jeg udi den grønne Rosenslund,
der spiller en Hjort med Guldtaffel i Mund.[2])

3. Jeg spændte min Bue, jeg lagde for Kolv[3]):
saa skød jeg til Hjorten, te den trilled omkuld.

4. Min' Handske jeg trækker af saa smaa:
saa gav jeg mig selv til Hjorten at flaa.

5. Men da jeg nu sad paa Hjortens Lænd,[4])
saa kom Dannerkongen med all' hans Hovmænd.

6. De gjorde mod mig, som de kunde værst:
de tog jo fra mig min Saddel og Hest.

7. De tog jo fra mig min Bælt' og min Kniv,
hvormed jeg skulde værge min ungeste Liv.

---

[1]) Meddelt: «og al den Del». [2]) Samme sære Udtryk i Visen om «Harpens Kraft», Danm. gl. Folkev. Nr. 40, Opskr. E, V. 13; egl. vel: med Takker af Guld. [3]) Meddelt: «Jeg spænder min Bøss' med Kuldere saa». [4]) Meddelt: «Hjorten at flaa».

8. De tog jo fra mig min' liden smaa Hund',
hvormed jeg skuld' jage de Dyr udi Lund.

9. De satte mig ind i saa mørke-en Hus,
der skjent' ingen Sol, der brændt' ingen Lys.

10. Jeg sadde der til paa tredje Dag,
der smagte mig hverken Øl eller Mad.

11. Saa tog jeg til en Vise og kvad[1]),
det hørt' Dannerkongen i høje-en Sal.[2])

12. Dannerkongen han taled til liden Smaadreng:
«Hvem rører min Harpe, hvem spiller paa den?»

13. «Slet ingen rører Harpe eller Harpeslet[3]),
det ere den Fange, der kvæder saa let.»

14. Dannerkongen han taler til Svende-en fem:
«I henter mig den Fange, her op for mig skal komm'!»

15. Den Ridder han træder op for Dannerkongen hans Bord:
«Hvad mon Dannerkongen vil mig, han sender mig sit Ord?»

16. «Og hør du, skjøn Ridder, hvad jeg siger dig:
en Elskovens Vise du kvæder for mig!»

17. «En Elskovens Vise jeg aldrig nam,[4])
jeg vil sjunge en anden, den bedste jeg kan.»

18. Saa tog jeg til den Vise at kvæd',
saa Fugle paa Kviste de fryded sig derved.

19. Dannerkongen gjord' mod mig, som han kunde bedst:
han gav jo mig min Saddel og Hest.

20. Han gav mig jo min Bælt' og min Kniv,
hvormed jeg skuld' værge min ungeste Liv.

---

[1]) Meddelt: «Vise at kvæd'». [2]) Meddelt: «høje-en Lind». [3]) Meddelt: «Harpe saa slet». (Rettere: Det er ingen H. eller Harpeslet.) [4]) Meddelt: «fornam».

21. Han gav mig jo min' liden smaa Hund',
hvormed jeg skuld' jage de Dyr udi Lund.

22. Dannerkongen var imod mig som en Mand:
han gav mig sin Datter og det halve af hans Land.
Min Haab staar til Gud, min Sorrig faar vel en god Ende.

7. Rige Hr. Holger.

Denne mærkelige gammeldags Vise, alene funden bevaret i den samme 90aarige Kones Minde, hvem Nr. 5 her foran og mange andre sjældne gamle Viser skyldes, faar forøget Betydning derved, at den i Virkeligheden maa betragtes som et Rodskud af den berømte Marsk-Stigs Vise, hvoraf hidtil intet Spor — undtagen alene Navnet «Marsti» i ganske andre Viser — er forefundet i Nutidens Traditjon. Endskjønt Navnet her er tabt, og Indholdet næsten til Ukjendelighed forvansket, sagtens ved Blanding med en anden (for Resten ubekjendt) Vise, saa tør det sikkert antages, at baade Begyndelse, Slutning og Omkvæd oprindelig have tilhørt en i Folkemunde umiddelbart bevaret og af de hos A. S. Vedel trykte Texter ganske uafhængig Form af hin danske Hovedvise fra Middelalderen. (Se Danm. gl. Folkev. Nr. 145 og 251).

1. Hr. Holgjer han vaagner om Mindenat,
— Vaager op i goden Tid! —
han fortæller sin' Drømme vel skjøt og overbrat.
Min rige Hr. Holgjer!

2. »Og jeg haver drømt om vor Stjennestow',
at den stod i en brøndendes Low'.

3. Og jeg haver drømt om vor' Mynder saa smaa,
at de labt' op mit Hjærteblod.»

4. Stalt Mettelil' tager Hr. Holgjer i Favn:
«Og saadanne Drømme skal du ej tag' til Harm.

5. Og saadanne Drømme skal du ej tag' til Kvid':
det er Bønder og Borger'[1]), os bringer Skatten hid.»

---

[1]) Meddelt: «Borg' der».

6. Stalt Mettelil' tager Hr. Holgjer i Favn:
«Og bliv nu hjemm' i vor Herre hans Navn!»

7. Hr. Holgjer beder dem lægg' Sadel paa[1]) Hest:
«Og saa vil jeg Dannerkongen gjæst'.»

8. Den Tid han kom til Borrigens Led,
ud' stod Dannerkongen og hviled sig ved.

* * *

9. Op vaagned den Bøddel saa rød som en Low',
Hr. Holgjer han daaned mod sorten Jord.

10. De skor af Holgjer de Ølere fem,
saa band de ham til hans Hest med dem.

11. De skor af Holgjer de Ølere ni,
saa band de ham til hans Hest med di.

12. Stalt Mettelil' ganger paa Højeloftsbro:
«Og hist ser jeg Hr. Holgjer komm'.

13. [Og det ser jeg paa Hr. Holgjers Red:]
og enten er han drukken, he'r ogsaa er han vred.»

14. Hr. Holgjer han kom ridend' i Gaard,
stalt Mettelil' daaned mod sorten Jord.[2])

15. Og hun lader ham saa herlig begrav',
og saa kom han hjem paa den tredje Daw.[3])

16. «Og hør du, stalt Mettelil', hvad jeg vil sige dig:
Dannerkongen han tragter fast efter Æren din.

17. Men du drager dig til Norgelands Sid'!
saa kan du bliv' Dannerkongen baad' kvit og fri.

18. Du holder vore Børn til at læse og skriv'!
bedere Gaver kan du dem ej giv'.»

---

[1]) Meddelt: «sin». [2]) Det maa forstaas, at det er hans Lig, der, bundet fast med Remme af hans egen Hud, føres hjem af hans rasende Ganger. [3]) Det er da hans Gjenfærd, der hjemsøger Hustruen.

19. Og saa drog hun til Norgelands Sid',
— Vaager op i goden Tid! —
og saa blev hun Dannerkongen baad' kvit og fri.
Min rige Hr. Holgjer!

---

8. Tyvene.

Denne ejendommelige Vise har fra gammel Tid af lydt over hele Norden, men er først nu funden paa Dansk i de to her meddelte Optegnelser. En norsk er trykt i S. Bugges Gl. n. Folkev. Nr. 27; en svensk, i H. Werners Westergötlands Fornminnen (1868), S. 82; og islandsk haves Visen i en hidtil utrykt, omtrent 200 Aar gammel Optegnelse. Den svenske har Omkvæd som dansk A og ellers meget til fælles med vore. Den begynder:

»Och hör du mor i spisen!
— Två redliga män. —
få vi sjunga visan?»
Det dagas inte än.

Da han faar Lov dertil af Bondekonen, synger han for Broderen, der imidlertid efter Sangen tømmer baade Hæk og Hylde og gaar saa i Stalden at skaade Foler alle og tage dem med:

»Så strör du halm på brona!
det skramlar ej i skona.
Nu har jag slutat sången.
Tack för denna gången!»

Den islandske har Syngemaade til fælles med dansk B og begynder ligesom begge vore med at indføre Tyvene ved Navn (andre Navne, men samme Rim):

Steinfinnr og Stálir
þeir voru þjófar báðir.
Orðlofsins biðjum vèr.
Stálir,
þeir voru þjófar báðir.
Og fóru að stela í þann bý,
er þeir vissu dauðan bónda í.

Den ene beder sig ogsaa her Lov af Bondekonen til at kvæde en Vise og synger nu for i Stuen, hvad den anden skal stjælé, først i Buret og saa i Stalden. Men da siger Barnet i Vuggen: men hvorfor synger den Mand dog saa?

»Heyrðu það, móðir mín, Åsa!
er þitt búr komið í lása?»

Saa skynde begge Skjælmerne sig af Sted med Byttet.

Den norske Opskrift er kortere, og fattes ligesom den svenske Trækket med Vuggebarnet, der har sit tilsvarende i de danske Former, hvor det er Konens Moder, der mærker Uraad. Den har Begyndelsen:

Steinfinn å Ståli
dei va' kjóvanne båi;

og den har ogsaa Verset, svarende til V. 10 i dansk B:

»Höyrer du, frúva Åse!
heve du sterke låsar?»

A.

1. Hr. Axel og hans Broder
— To redelige Mænd. —
det var to Tyve baade.
Det dages intet end.

2. Den jenn' gik sig ad Stow og sang,[1])
den anden gik sig ad Loft og stol.

3. »Og hør du, Broder, i Loften staar:
du stæler nu, som Visen gaar!

4. Du værer ej for fage:
forglem ej Bondens Kage!

5. Du gaar til Bondens Ostehæk:
du fylder vor store, lange Sæk!

6. Saa ser du dig en lidt op i Vraa:
der ligger Bondens Mjødtønder to.[2])

7. Og vær nu ingen Kryster,
men drik, imens du lyster![3])

---

[1]) De oprindelige Rim her og i V. 14 sagtens (jfr. B, 13): kvad ∾ stal.

[2]) Meddelt: opp'; rettet efter B; jfr. den islandske: »Gakktu þig þar innar í krá! þar standa mjaðar tunnur þrjár.«

[3]) Jævnfør den islandske: »Drekktu, ef þig þyrstir! en steldu, sem þig lystir!»

8. Du værer ej for tøvle:
forglem ej Bondens Støvle!
9. Og Broder, Broder! vær os tro:
og stæl os Ister til vor' Sko!
10. Saa gaar du dig i Stalde,
du skuer de Foler alle!
11. Du skuer den brun', du skuer den blaa,
Graaganger lægger du Sadlen o!
12. Du strør Halm opaa den Bro!
saa hør' de ej din' Hestesko.»
13. Op vond[1]) den Kjælling, i Vraaen sod:
«Hr. Axel Tyv! bi nu en Graan!»
14. Men borte var den, i Loften stol,
— To redelige Mænd. —
og lig'saa var den, i Stuen sang.
Det dages intet end.

B.

1. Wolle og hans Broder
de var to Tyve baade.
En Aften saa sildig.
2. Hans Broder,
de var to Tyve baade.
«Og hør du, Broder, paa Loften staar:
stæl du nu, som Visen gaar!
En Aften saa sildig.
3. Paa Loften staar,
og stæl du nu, som Visen gaar!
Og gaa dig saa til Ostehæk,
og fyld saa begge vor' lange Sækk'!
4. Se dig saa en lidt om i Vraa!
der finder du Bondens Mjødtønder to.[2])

---

[1]) vond = vandt; at vinde op: rejse sig hurtig over Ende.
[2]) Meddelt: «to Tønder Mjød».

5. Og vær saa ej for tøvle,
og glem ej Bondens Støvle!

6. Og gaa dig saa ad Stalde,
du[1]) skuer de Foler alle!

7. Du skuer den rød', du klapper den blaa,
den fejerst' lægger du Guldsaddel paa!

8. Og vær saa ej for fage:
og glem ej Bondens Skrabe!»

9. Den gamle Kjælling vu'nt[2]) op i Vraa:
«Hvi mon Visen den gaar saa[3])?

10. Og hør du, Datter Vaase!
er Døren lukt i Laase?»

11. «Ja, Døren er i Laasen,
men Nøglen hænger hos 'en.»

12. Og der de kom i Stalde,
bort' var de Foler alle.

13. De kom i Stalde,
bort' var de Foler alle.
Bort' var de, der Hesten stol,
og lig'saa de, der Visen kvod.
En Aften saa sildig.

---

9. Hr. Østmand.

Denne Vise er alene kjendt i denne ene Optegnelse fra Mammen ved Viborg.

---

1. Hr. Østemand han var i Lyste,
han giljed hans egen Søster.
Imedens Jomfru'n slynger Guld, imens vi rider.

---

[1]) Meddelt: «og». [2]) vu'nt = vaagnede. [3]) Jfr. den isl. Svaraðl barn, í vöggunni lá: «Því mun maðrinn kveða svá?»

2. Han giljed hende med saa stor en Uro,
der kund' ikke Græs opaa Jorden gro.

3. Han giljed hende saa længe,
til de gik begge to til Senge.

4. «Hør du, Hr. Østemand, hvad jeg sige maa:
er der ingen anden skjøn Jomfru, du kan faa?»

5. «Der er vel en anden skjøn Jomfru, jeg kan faa,
men der er mig ingen saa vænne som du.»

6. Liden Kirsten hun gik sig i Stjennestow' ind,
og der føder hun saa liden en Kind.

7. Hun svøbt' den i Lærred, hun svøbt' den i Lin;
saa bar hun den for Hr. Østemand og ind.

8. Og der han fik det Barn at se:
«Og du skal aldrig leve!»

9. [Han tog det Barn i samme Stund,]
han skifted det Barn imellem hans Hund'.

10. Den ene gav han Haand, den anden gav han Fod,
den lille Hund og den fik Ho'd.

11. Den lille Hund og den fik Ho'd,
og saa gik den Dannerkongen imod.

(Han var da i Skoven at jage. Da Kongen saa' dette gruelige Syn, sagde han til Hr. Østemand:)

12. «Hvad enten vil I begge af Landet rend',
eller I vil begge paa Baalen brænd'?»

13. «Langt heller vil vi begge af Landet rend',
end vi vil begge paa Baalen brænd'.»
Imedens Jomfru'n slynger Guld, imens vi rider.

10. Hr. Peder paa Stejle.

Dette Brudstykke, optegnet i Sunds Sogn, er alt hvad der endnu haves af denne Vise.

1. «Hør du, Hr. Peder, Stalbroder min!
— Om en Aftenstund. —
du kan ej ride hjem for Fjenderne din'.»
De hvideste vækkereste smæj[1]), siden jeg nu var lagt til at sove.

2. «Saa sagtelig, saa sagtelig saa kan jeg ride hjem,
for alle mine Fjender de ere udi Seng.»

3. Der han kom for oven den By,
der mødt' ham hans Fjender med Glavind i Sky.

4. «Hør du, Hr. [Iver],[2]) hvi forfølger du mig?
jeg haver jo ikke fornærmet dig.»

5. De onde Hovmænd de slog ikke fejl,
saa lagde de Hr. Peder strax paa Stejl'.

6. Saa gav han en Skrig i den vildeste Sky,
det hørte hans Stalbroder hjem til By.

7. Saa gav han en Skrig ved den pinelige Sting,
det hørte hans Stalbroder i hans Seng,

8. «Hør I det, vores Fjendere syv!
hvi vil I nu stejle den favre unge Lyv?»

9. «Vi beder dig, vi beder dig, du vogter dig saa!
for ellers skal det dig ej bedre gaa.»
De hvideste vækkereste smæj, siden jeg nu var lagt til at sove.

* * *

(Der er megen Snak imellem dem. Han foreholder dem, at dén anden var uskyldig; men det hjalp ikke, og han maatte lade sit Liv.)

---

[1]) Uforstaaet. [2]) Dette Navn ganske glemt af Sangersken.

11. Iver Jonsen.

De to her følgende Optegnelser, fra Sunds og Ikast Sogne, ere Brudstykker af en gammel Vise, som ellers ikke er funden i Danmark, men hvoraf haves en noget fuldstændigere svensk Opskrift fra sidst i det 16de Aarh., trykt i Arwidssons Svenska Fornsånger, Nr. 165, og i Afzelius' Sagohäfder, IV (2den Udg.), S. 53. Afzelius antager Visen for at være oprindelig dansk og vil have den henført til den svenske Stormand Ivar Jonsson Blå og den danske Kong Abels Dronning Mektild, som blev anden Gang gift med Birger Jarl 1261. Den svenske Opskrift begynder:

Här går en dans på Sunnanholm,
på hvitan sand:
här dansar Ivar Jonsson
vid drottningens hand.
Grannt kännen I Ivar Jonsson.

»Minnes I, danska drottning,
hvad då var tid,
när som vi gifte vår dotter
i Sveriges rik'?
Och när vi gifte vår dotter
i Sveriges land,
med röde-gull krona
och mycken brand?»

A.

1. Der gaar Dans paa Munkholm,
ved hviden Strand:
der danser han Iver Hr. Jonsøn
med Dronning ved Haand.
Kjender I Iver Hr. Jonsøn?

2. Det var Dannerkongen,
over Axelen saa':
«Og hvad er det for en faver Ungersvend,
her i Dansen gaar?»

3. Det da svared[1]) den liden Smaadreng,
for han hannem kjænd':
«Og det er Iver Hr. Jonsøn,
vor egen Svend.»

---

[1]) Meddelt: »Dette varst«.

4. «Ja, er det Iver Hr. Jonsøn,
vor egen Svend:
da lader jeg ham i Galjen hæng',[1])
før end Sol opskjen.»

5. Det var Iver Hr. Jonsøn,
han var ej sky:
og han sprang i Guldsnække,
var bygget af ny.

6. Det var Iver Hr. Jonsøn,
han var ej ræd:
han sprang i Guldsnække,
var med Jærn klæd.

7. Det var Iver Hr. Jonsøn,
tog ved sin Hat:
«Nu siger jeg Dankongen
saa mangen god Nat.»
Kjender I Iver Hr. Jonsøn?

B.

* * *

1. — — — — —
— — — — —
Og det var Dronningens Tjenestekvind,
hun kund' ham kjend'.
Kjender I Iver Hr. Jonsen?

2. «Hør I, danske Dronningen,
saa blid og væn!
og det er Iver Hr. Jonesen,
vor egen Svend.»

3. «Er du Iver Hr. Jonesen,
vor egen Svend:
da skal du vist i Morgen
i Galjen hæng'!»

---

[1]) Meddelt: «hæng' i Galjen.»

4. Men det var Iver Hr. Jonesen,
han var ej ræj:
og han sprang i Guldsnæjkern,
der var jærnklæj.

5. «I Fywr gywt' I jer Datter
til Sverrigs Ø:
men mindes hun, danske Dronningen!
hun var ej Mø.

6. I Fywr gywt' I jer Datter
til Sverrig fin:
men mindes hun, danske Dronningen!
hun var først min.»
Kjender I Iver Hr. Jonsen?

12. Hr. Peders Bod.

Dette Brudstykke, optegnet i Mammen ved Viborg, tilhører en i øvrigt ubekjendt Vise, aabenbart fra Pavedømmets Tider.

1. Hr. Peder og liden Kirsten
de sad over brede-en Bord:
de snakkede saa mangen,
ja, vel mangen skjæmtefuld Ord.
O kjærest' goden Ven! forglem du ikk' endda mig!

2. «Du skal forlad' din Slejfredviv
og tage en anden til Ægt':
det er saa ondt i Helvede at bo
og der evindelig at vær'.»

3. «Skal jeg forlad' min Slejfredviv
og tage en anden til Ægt':
før skal jeg bygg' en Kirk' af Guld,
selv vil jeg der udi præjk'.»

4. Hr. Peder han stod
for Alteren og sang:

og det var liden Kirsten,
hun gik hendes Offeregang.

5. Det er stor Synd at skill' to ad,
som saa gjærne tilsammen vilde vær':
Hr. Peder og liden Kirsten
de havde hverandre saa kjær.[1])
O kjærest' goden Ven! forglem du ikk' endda mig!

---

13. Den fule Bondedreng.

Denne Vise kjendes først fra denne ene Opskrift fra Sunds Sogn.

---

1. Derre de kom opaa bredesten Bro,
— Hum hum ha, kom falderi dallala. —
da gav skjønne Jomfru skjøn Ridder sin Tro.
Skjønne Jomfruer gjemmer djer Ære!

1. De vidst' ikk' and't, de var enelig to,
ud' stod den fule Bondedreng og lyded deropaa.

3. De vidst' ikk' and't, de var ene to i Dval',
ud' stod den fule Bondedreng og lyded paa djer Tal'.

4. Om Aftenen saa sildig, da Duggen drev paa,
den Bondedreng han hen til lidel Kirstin vild' gaa.

5. Han pikked paa Døren alt med sin Skind:
«Stat op, lidel Kirstin, du lukker mig ind!»

6. «Ingen saa haver jeg Stævne sat,
og ingen lukker jeg i min Bure om Nat.»

7. «Husker du ej, da jeg gav dig de Gulde-Ringer fem:
din Ære og Tro loved du mig for dem?

---

[1]) Det maa vel forstaas saa, at det er Slegfreden, liden Kirsten, der fortryder det syndige Levned og vil afbryde Forholdet ved at raade ham til at indgaa Ægteskab med en anden. Dertil har han hende for kjær og slaar sig da hellere helt fra Verden og bliver Munk og tjener i den Kirke, han selv har bygget.

8. Husker du ej, da jeg gav dig de Gulde-Ringer ni:
din Ære og din Tro loved du mig for di?»

9. Saa stander hun op udi samme-en Sind,
saa lott' hun den Bondedreng ad Kammeren ind.

10. Den Bondedreng tog i, saa hjærtelig han lo:
«Og hvor skal jeg lægge min' Strømper og Sko?»

11. Hun skød til ham en forgyldene Skrin,
«Og kom saa i Sengen, Allerkjæresten min!»

12. Om Morgen saa tidlig, der dette blev Daw:
«Ja, nu maa jeg hjem i min Fader hans Low.»

13. Den Bondedreng han ud af Vindeven sprang,
saa sølvslagen Knive de efter ham klang.

14. «Ak, havde jeg vidst, at du var en Bondedreng,
da skuld' du ret aldrig kommen løvend' af min Seng!

15. Ja, havde jeg vidst, at du var en Bondebarn,
da skuld' du ret aldrig kommen løvend' af min Arm!»

16. Lidel Kirstin tog i, saa hjærtelig hun lo:
«Og her har jeg din' baade Strømper og Sko.»

17. «Strømper og Sko faar jeg, naar jeg kommer hjem;
men aldrig saa faar I jer Mødom igjen.»

18. «Ja, her skal vær' en Markend i denne vor By,
og der kjøber a mig Mødommen ny.»

19. «Ja, I kjøber jer fire, og I kjøber jer fem!
men aldrig saa faar I den rette ud af dem.

20. Ja, I kjøber jer otte, og I kjøber jer ni!
— Hum hum ha, kom falderi dallala. —
men aldrig saa faar I den rette ud af di.»
Skjønne Jomfruer gjemmer djer Ære!

Efter at det foranstaaende allerede var sat, indkom en anden Optegnelse af samme Vise fra Thy. Den begynder:

Der stod to Herremands-Børn paa Højelofts-Bro,
— Jeg kan gille langt bedre end du. —
De loved hverandre deres Ære og Tro.
Den blide Sommer er kommen nu.

De mente, de snakked, de var ikkun to,
men den Bondedreng han var dennem utro.

Den Bondedreng laante en Kappe saa blaa:
«I Aften skal jeg til skjøn Jomfruve gaa.»

Til V. 12 svare her to Vers:

Om anden Dags Morgen, da det blev Dag,
saa kraved den Jomfru hendes Morgengav'.

Den Bondedreng kraved hans Huser og Sko:
«For sildig kommer jeg ad Bondemands Lo.»

Denne Optegnelse slutter med Verset:

Hendes Fader gik op ad Ribere-Gaad',
men han kund' ej kjøb' hend' en Mødom til Maad'.

---

14. Den onde som Bejler.

Af en saadan Vise er alene i Sunds Sogn fundet følgende Brudstykke.

---

* * *

1. «Kan jeg ej en rigere faa,
saa skal Satan føre hend' hen opaa.»

* * *

2. Dukatèr og gode Guldringe
lod han over Bordet springe.

3. Jo længere hun paa hannem saa',
jo mere Guld paa hannem laa.

4. Det glæded hend' inderlige,
nu har hun faa't Bejler den rige.
5. Det glæded hend' inderlige,
Den grumme hovfærdige Pige.

* * *

15. Bortførelsen.

Dette Brudstykke, optegnet i Sonds Sogn, er alt hvad der kjendes af Visen.

* * *

1. «Ja, hvor skuld' a bliv' Kjærest' din,
— Roser og Liljer. —
inden du faar spur' min Fader om mig!» [1])
— For du var saa skjøn. —
Inden du faar spur' min Fader om mig,
For du var saa skjøn en Lilje.
2. «Ja, a var ved din Fader i Gaar,
han sagde, du var ikkun femten Aar.»
3. Han tog hend' i Middi smal,
saa løft' han hend' til sin Ganger pral.
4. Han sprang selv til Hesten høj,
saa red de faster' end Fuglen fløj.
5. Den Gang han kom i hans Faders Gaard,
ja, ud' saa stod sans yngste Bro'r.
6. «Velkommen, Ridder favr og fin!
— Roser og Liljer.
velkommen hjem med Kjærest' din!»
— For du var saa skjøn. —
Velkommen hjem med Kjærest' din!
For du var saa skjøn en Lilje.

---

[1]) Meddelt: «inden a faar spur' din Fader om dig.»

16. „Med Harper og med Liljer".

Denne i Mammen Sogn optegnede Stump er alt hvad der kjendes til en gammel Vise med ejendommelige, men stærkt forvanskede Omkvæd.

* * *

1. «Det kan jeg se paa din højpulled' Hat,
— Med sine forgylden i lom kom fom —
at du haver soven hos en Jomfru i Nat.»
— Med Harper og med Liljer,
med Stolper og med Siljer,
med sille bomme talle gryn,
med sine forgylden i lom kom fom.

2. «Hvad er 'et for en Løgn, du sætter mig paa!
for vist saa skal det koste dit Liv.»

* * *

3. Han trak Kniven af Ærmen rød,
— Med sine forgylden i lom kom fom —
og saa stak han sig selv til Død'.
— Med Harper og med Liljer o. s. v.

17. Hr. Eskilds Foler.

Tre Meddelere kunde tilsammen ikke mere af en saadan Vise end disse Stumper. De to første Vers minde om Hr. Grønnevolds Vise, Nr. 19 i denne Samling. Dersom de fire sidste Vers, som kun den ene Meddeler vilde henføre til Visen, virkelig skulde høre den til, saa maatte den være en ejendommelig Sangform af den om Ribold eller Hildebrand, (Danm. gl. Folkev. Nr. 82), hvoraf en Opskrift i 1ste Samling af Jyske Folkeminder, Nr. 37.

Disse Brudstykker hidsættes, ligesom nogle af de foregaaende og efterfølgende, væsentlig i det Haab, at andre kunde finde mere af de samme Viser.

1. Hr. Eskild han havde de Føllere blaa,
— Lover I mig! —
de spilled over Planker og højeste Mur'.
Fruer, I lover, I hviler jer!

2. «Fru Gylling, Fru Gylling, min Hjærtenskjær!
hvorfor kommer I saa sjælden[1]) her?»

* * *

3. «Hr. Eskild, Hr. Eskild, min Hjærtenskjær!
min yngeste Broder ham lader du vær!»

4. Hr. Eskild sig over Axelen saa',
og da fik han hans Banesaar.

5. «Hør du, Hr. Eskild, Kjæresten min!
hvi rinder der Blod paa Saddelen din?»

6. «Du havde din yngeste Broder saa kjær,
— Lover I mig! —
hans Sværd den var min Hjærte for nær.»
Fruer, I lover, I hviler jer!

18. De to Søstre.

Af denne gamle Vise, der kjendelig er ældre end Kirkerensningen, er fundet to Optegnelser, begge i Ikast Sogn. Visen, som aldrig vides at have været trykt, er ogsaa funden i mindre vel bevaret Skikkelse i Folkemunde i Sydsjælland. Det nærmere i Anmærkning efter Texten.

1. Der vare to ædele Søsterer,
for inden den Stad monne bo:
den ene var fattig og sorrigfuld,
den anden altid rig og fro.
Tjener vi Gud, saa fanger vi Himmeriges Glæde.

2. Den fattig' hun tager sin Stav i Haand,
hen til den rige mon gange:
«Og hør, kjære Søster, vil du laane mig din' Sko?
jeg vild' mig til Alters gange.»

3. «Nej, ikke vil jeg dig laane min' Sko,
om du vil [dig] til Alters gaa:

[1]) Maaske rettere: silde?

du kan vel sidde imellem de fattig'
alt med dine Træskur opaa.

4. For naar du kommer ad Kirken ind,
saa smutter du ligesom en Due;
men naar jeg kommer ad Kirken ind,
saa hilsner de mig som en Frue.»

5. Vor Herre han sidder i Himmerig
og lyder paa begge deres Tal':
«For vist skal jeg ned til Jorderig,
at skille de to Søsterer ad.

6. Vor Herre han tager sin Stav udi Haand,
hen til den fattig mon gang':
«O kjære Søster! vil du laane mig Hus
udi vor Herre hans Navn?»

7. «Ja, gjærne saa vilde jeg laane dig Hus
udi vor Herre hans Navn;
men jeg har kun gamle Pjalterne mine
at laane dig til en Seng.»

8. «Ja, har du ikk' and't at laane mig til Seng,
end gamle Pjalterne dine:
for vist skal du smage den søde Drik,
som skjænkes i Himmerige.»

9. Vor Herre han tager sin Stav udi Haand,
hen til den rige mon gang':
«O kjære Søster! vil du laane mig Hus
udi vor Herre hans Navn?»

10. «Nej, ikke saa vil jeg laane dig Hus,
udi vor Herre hans Navn:
jeg gid ikke lugt til Pjalterne dine,
der driver af sure Stank.»

11. «Ja, gid du ej lugt den sure Stank,
som driver af Pjalterne mine:
for vist skal du smage den bjeske Drik,
som skjænkes i Helvedes Pine.»

12. Nu sidder den fattig' i Himmerig
og drikker baade Vin og Mjød;
nu ligger den rige i Helvedes Pine
og lider baade Angest og Nød.
Tjener vi Gud, saa fanger vi Himmeriges Glæde.

---

a, som er lagt til Grund, er optegnet 1871 efter Tilsigelse af Bodil Kristensdatter, Gammelagre, Ikast Sogn. — b, som her er benyttet, uden at dog alle dens mindre Afvigelser her bemærkes, er optegnet 1870 efter Tilsigelse af Frands Povlsens Hustru i Grødde, Ikast Sogn.

Omkvædet: fanger b; a: faar.

V. 1, L. 3—4. a: den ene var altid rig og glad, den anden var fattig og sorrigfuld. (b har af dette V. kun: Der vare to Søskend', den ene var rig, den anden var fattig ogsaa. ***).

V. 2, L. 3. hør b, fattes i a. — L. 4. Alters b; a: Kirke.

V. 3. Saal. b; a: Nej ikke saa vil jeg laane dig min' Sko, du vild' dig til Kirken gange; for naar du kommer ad Kirken ind, saa smutter du ligesom en Due.

V. 7, L. 3—4. Meddelt: men jeg har ikk' and't at laane (b: gi') dig til Seng, end gamle Pjalterne mine.

V. 8, L. 3. Drik b; a: Smag.

V. 10, L. 3—4. Meddelt: Jeg gid (b: gider) ikke lugt den stærke Lugt (b: sure Stank), som driver af Pjalterne dine.

V. 11, L. 1. den sure Stank b; a: den stærke Lugt. — L. 3. Drik b (den sure Drik); a: Smag.

V. 12, L. 2. Vin og Mjød, a: Mjød og Vin. — b, som lader vor Herre først besøge den rige og siden den fattige, har sidste Vers saaledes:

Nu sidder den rige i Helvede
og lider stor Angest og Kvid';
nu sidder den fattig' i Himmerig
og hører paa Engele-Kvid'.

---

19. Hr. Grønnevold.

Denne Vise er ikke forhen trykt paa Dansk (den nævnes i Danm. gl. Folkev. I, 57 og IV, 45 ff.) og findes ikke i ældre Haandskrifter; men den er funden i Folkemunde ogsaa i Sjælland, saa vel som i

Norge og Sverig: «Östein Grönevoll» i Landstads Norske Folkeviser, Nr. 26; «Herr Grönborg» i Arwidssons Svenska Fornsånger, Nr. 19. Denne sidste har det ene af den danske Vises Omkvæd:

1. Herr Grönborg han sadlade sin gångare grå,
— De unge tu de åro sammankomne. —
saa ville han rida i konungens gård.
Vaka upp, min ros och ädeliga blomma!

Den norske har kun ét Omkvæd, svarende til det andet danske:

1. Grönevollen talað til stalldrengin sin:
«Saðla no du út gangaren min!»
Östein Grönevoll, Östein Grönevoll, og han riðer enno.

De to her meddelte danske Texter adskille sig fornemmelig ved deres forskjellige Slutning. Til enhver af dem er benyttet flere Optegnelser, hvorom det nærmere i de efterfølgende Anmærkninger.

A.

1. Grønnevold han lagde sin Sadel paa sin Hest,
— De unge to tilsammen lad dem komm'! —
for han agter stalten Gydelil at gjæst'.
Grønnevold og han rider jenn'.

2. Grønnevold og han kom ridendes i Gaard,
ud' stod hun stalten Gydelil, hun var vel svøbt i Maard.

3. «Og skal vi nu først udi Højeloft og sow',
eller vi skal drikk' Vin udi Sale-en-Stow'?»

4. «Ja, saa vil vi først udi Højeloft og sow',
og siden drikk' Vin udi Sale-en-Stow'.»

5. Det var hend' stalten Karen, og hun var dem utro:
og hun stol bort begge deres sølvspænded' Sko.

6. «Vaag op, Dannerkongen! du sover alt for læng',
thi Grønnevold han er med din Datter i Seng.»

7. «Og hør du, stalten Karen! jeg vil dig ikke tro,
thi du haver løjet saa mangen opaa.»

8. «Og hør du, Dannerkongen! vil du mig ikke tro,
da haver jeg her begge deres sølvspænded' Sko.»

9. Dannerkongen han ud af Sengen sprang,
han taler til alle sine gode Hovmænd.

10. «Min' gode Hovmænd! spænd jer' Brynjer om H
thi Grønnevold han ere saa haard en Hals.»

11. De stødte paa Døren med Glavind og med Spyd
«Stat op, Grønnevold, du ganger os imod!»

12. Stalt Gydelil hun ud paa Gulvet sprang:
«Min rødeste Guld giver jeg for ham.»

13. «Nej, behold du kun selv din rødeste Guld!
thi jeg skal nok gange dem ud for fuld'.

14. Stalten Gydelil! du spænder mig Brynni om Hals
du spænder mig den foruden nogen Falsk!»

15. Grønnevold han ud af Døren sprang,
han gjorde god Vej, som før var trang.

16. Ja, han hug i den første Skok
hendes syv Brødere med gule-en Lok.

17. Ja, han hug i den anden Skaar'
hendes syv Morbrøj'r og dertil hendes Faa'r.

18. Grønnevold han stak hans Glavind ved Sid':
«Kom nu, stalten Gydelil, om du vil med mig r

19. «Ja, gjærne saa vilde jeg med dig rid',
men hvem skal saa klæde de arme Lig'?»

20. «Ja, vi haver Venner og Frændere nok,
— De unge to tilsammen lad dem komm'! —
lad dennem saa klæde de døde Kropp'!»
Grønnevold og han rider jenn'.

B.

1. Grønnevold han haver de Ganger' saa prud,
— De unge to tilsammen lad dem komm'! —
de springer over Planker og højesten Mur.
Grønnevold og han rider jenn'.

2. De springer over Planker og højesten Mur,
de træder en Sti til Jomfruens Bur.

3. «Og hør du, Grønnevold, min Hjærtenskjær!
og hvi kommer du saa sjælden her?»

4. «Derfor kommer jeg saa sjælden her:
for jeg er hver Dag for eders Fader kært.»

5. «Og lader dem kære, som kære vil!
i Nat saa skal du blive hos mig.»

6. Ja, de var næpp' i Sengen ned lagt,
før det var for Dannerkongen sagt.

7. Stalt Karen var dem falsk og ikke tro,
saa stol hun bort djer sølvespændt' Sko.

8. «Stat op, Dannerkongen! han sover ikke mer!
for Grønnevold han sover hans Datter for nær.»

9. «Gak bort, stalten Karen! jeg vil dig ikke tro,
der er saa mangen i min Gaard, du har løjen opaa.»

10. «Og hør, Dannerkongen! vil han mig ikke tro,
da haver jeg begge djer sølvespændt' Sko.»

11. Dannerkongen lader raabe over alle sin Gaard:
«Min' gode Hovmænd, spænder Brynjer opaa!

12. I spænder jer' Brynni foruden al Fals!
for Grønnevold han er saa haard en Hals.

13. I spænder jer' Brynni foruden alle Flærd!
for Grønnevold han haver saa haard en Sværd.»

14. De stødte paa Døren med Glavind og Spyd:
«Stat op, Grønnevold! kom til os ud!»

15. Grønnevold han ud ad Vinduen saa':
«I ere saa mange, vi ere saa faa.

16. Min' gode Hovmænd, lader Huset staa,
imedens jeg drager min' Klæder opaa!»

17. Grønnevold og han hænger Brynni om Hals,
stalt Gydelil hun spændt' den foruden Fals.

18. «A svær dig ved min unge Lyv:
du skal hverken tag' Skaad' af Sværd eller Knyv!»

19. Grønnevold han ud af Døren sprang,
han gjorde vel Vej, som før var trang.

20. Grønnevold han hug, til han gjordes mod,
han stod vel i tredive Mænd deres Blod.

21. Han hug saa længe til han blev træt,
han gjorde vel tredive Mænd deres Ret.

22. Grønnevold han sprang til højen Hest,
han satt' stalten Gydelil for hans Bryst.

23. Der de kom til Borggaardsled,
der stod Dannerkongen og hvilt' sig der ved.

24. «Og hør du, Grønnevold, hvad jeg vil sige dig:
og hvor er min' Hovmænd, jeg sendte til dig?»

25. «Ja, somm' de ligger syge, og somm' de ligger saar,
og somm' kommer ej fra Bådskær i Aar.»

26. Han højt'[1]) Dannerkongen med sin Sværd:
«Var du ej Dannerkongen, du skuld' far' en Ufærd!»

27. Han højt'[1]) Dannerkongen med sin Knyv:
«Var du ej Dannerkongen, det skuld' koste din Lyv!»

28. Grønnevold han løfter op ved sin Hat:
— De unge to tilsammen lad dem komm'! —
«Nu siger jeg Dannerkongen saa mangen god Nat.»
Grønnevold og han rider jenn'.

---

[1]) ɔ: hødte = truede

I disse Anmærkninger til foranstaaende Vise anføres enhver i Texten foretagen Afvigelse fra den for hver af de to Texter A og B til Grund lagte Optegnelse, som kaldes a. Af de andre Optegnelser anføres alene de mærkeligere afvigende Læsemaader.

A. a: Bodil Kristensdatter, Gammelagre, Ikast Sogn, 1871.
b: Ane Marie Kristensdatter, Grødde, Ikast Sogn, 1870.
— Omkvæd 1. tilsammen b: a: sammen.
— V. 2 fattes i b.
— V. 5, L. 1. Det var hend' b; a: Ja det var.
— V. 6, L. 2. Saal. ændret; ab: thi G. han sover din Datter saa nær (Bb har: thi G. er med stalten Adeluds i Seng).
— V. 9, L. 1. Saal. ændret; a: D. han sprang ud af Sengen med Hast; b: Det var ham D., han ud af Sengen sprang. — L. 2. Saal. b; a har her L. 1 af næste Vers.
— V. 11, L. 2. ere b; a: haver.
— V. 12, L. 1. Saal. b; a: Det var hend' stalten G., hun sprang af Sengen i Hast.
— V. 13, L. 1. rødeste Guld, b; a: Guld saa rød. — L. 2. nok b; fattes i a.
— V. 14, L. 1. Stalten G., ab: Og hør (du a) st. G. — L. 2. Saal. b; a: og du spænder den for uden ikke falsk.
— V. 15, L. 1. Saal. b; a: G. han sprang ud af Døren med Hast.
— V. 16, L. 2. Saal. b; a: der hug han hendes syv Brødre m. g. L.
— V. 17, L. 2. Saal. b; a: der hug han hendes syv M. dertil h. F.
— V. 19, L. 2. arme a; b: mange.
— V. 20, L. 2. Saal. b; a: og lader dem saa klæde de d. K.

B. a: Ane Jensdatter, Rind Sogn, 1874.
b: Ane Johanne Jensdatter, Moselund, Bording Sogn, 1870.
c: Else Nielsdatter, Snejbjærg Sogn, 1872.
d: Ane Povlsdatter, Sunds Sogn, 1872.
e: Frands Povlsen, Ikast Sogn, 1870.
— V. 1—2 alene i a (jfr. Nr. 17 her foran). De andre Optegnelser have mere almindelige Vers, omtrent som A, 1—2.
— V. 3—4 haves, foruden i a, ogsaa i b og e. For sjælden, som alle tre Optegn. have, maaske oprindelig: silde; for kært har a: at kære; b: for de vil mig for din kjær' Fader kær'; e: for de vil mig for Dankongen kær'.
— V. 5 kun i a. bde have her de samme to Vers som i A, 3—4.
— V. 6 foruden i a ogsaa i d og e.
— V. 7, L. 1. og, ændret, a: ja.
— V. 8. d: »Her sidder Dannerkongen baade faver og fin!
Grønnevold han sover hos Datteren din.»

B. V. 9. d: »Gaa bort fra mig, du Sladdertand!
for du har løwen om saa mangen en Mand.«

— V. 11. d: har i dets Sted disse to Vers:

Dankongen han taler til alle sin' Mænd:
»I tager ham Grønnevold, i Taarnet ham send!

Ja, hør I, mine Mænd baade faver og rød:
I tager ham Grønnevold løwend' eller død!«

— V. 12, L. 2. er, ændret, a: haver; de: Hr. G. han er saa haard en Vov'hals.

— V. 13 kun i a. For Flærd (ɔ: Falskhed, Svig) havde Sangersken: »Før.«

— V. 14, L. 2. Saal. be; a: Er du her ind', G., da skal du her ud. d har her to andre Vers:

De stødte paa Husen alt med deres Skind:
»Stat op, Hr. Grønnevold, du lukker os ind!«

De stødte paa Husen med Glavind saa fast:
»Og, Grønnevold, du lukker os ind i en Hast!«

— V. 15 alene i a.

— V. 16 fattes i a, her optaget efter c, haves ligesaa i d, samt i e, hvor L. 2 lyder: ret nu skal jeg ud til eder gaa.

— V. 16—17. Mellem dem har a alene mellem de her benyttede Optegnelser de samme to Vers som i A, 12—13, her saalydende:

Stalten Gydelil hun ud opaa Gulven sprang:
»Og alt mit røde Guld det giver jeg for ham.«

»Behold ikkun selv det rødesten Guld!
og jeg skal gaa dem ud for fuld'.«

— V. 17. Saal. e (kun at den har Navnet »lidel Kirstin« [1]), og saal. ogsaa b og d. Verset fattes i a.

— V. 18 haves alene i d.

— V. 20. Saal. a, kun gjordes mod Rettelse fra »gjorde Mord«. — e har Verset saaledes:

Han hug saa længe som han havde Mod,
han stod vel i tresindstyve Mænd deres Blod.

— V. 21 kun i e, der har det foran det foregaaende Vers og i L. 2 har: »han stod vel i« for: han gjorde vel. — d har i Steden for de to Vers disse:

Ja, først hug han de fire, og saa hug han de fem,
og saa hug han de fleste af Kongen hans Mænd.

---

[1]) Samme Navn i c; b kalder hende andensteds »stalten Adeluds«, d har »Gøjelil«, a »stalten Gydelil«.

Saa hug han de otte, og saa hug han de ni,
der var ikkun faa, der gik ham forbi.

B. V. 22. Saal. b og e (kun Navnet forskjelligt). a har her samme Vers som i A, 18 (kun: G. og han stak Sværden ved Sid').

— V. 23. Saal. e og c, medens a har:

Og derre de kom udi Rosenlund,
der møder Dannerkongen i samme-en Stund.

— V. 24. Saal. a, kun »Mænd« for det her efter c og e optagne Hovmænd. — d har lige efter det i Anm. t. V. 21 anførte Vers dette:

Dankongen han ud ad Vindeven saa':
»Hvor er de Mænd, jeg sendte dig da?«

— V. 26—27 kun i e. — a slutter Visen med V. 25; b allerede med V. 22; d har efter V. 25 dette ene Vers:

»Hør du, Dankongen faver og fin!
vil du give mig Gøjelil til Hustruen min?«

Og efter Sangerskens Sigende skulde der fulgt noget mere, som hun havde glemt, men hvori Kongen sagde, at han vilde ikke gjærne, men nu var han nok nødt til det. — c har efter V. 25 de to Slutningsvers:

Lidel Kirstin svøber om sig Kaabe saa blaa,
saa løft' han hende paa Gangeren graa.

Og der de kom hendes Fader forbi,
de hilste paa hannem saa glade og fri.

20. Den elskedes Død.

Denne paa Dansk hidtil utrykte Vise er ogsaa funden i Folkemunde i Sjælland. Fire svenske Opskrifter af den ere trykte i Afzelius' Folkvisor, Nr. 85; Arwidssons Fornsånger, Nr. 72; Dybecks Runa f. 1845, S. 15; Djurklous Ur Nerikes Folklif, S. 106. Beslægtede Folkeviser findes ogsaa norsk, engelsk, tysk, finsk og slovensk.

A.

(Hr. Peders Kjæreste laa syg; han var langt borte, og hun vilde gjærne have Bud til ham.)

1. Hun tog to Duer, satt' dem paa Knæ,
— En Sommere. —
Runer skrev hun paa djer Tær.
Det stunder ind til Danmark.

2. Hun tog to Duer, satt' dem paa Skjød,
Runer skrev hun paa djer Klør.

3. Ja, de fløw dem saa langt op ad Land,
ja, de fløw dem over salten Vand.

4. Ja, de satt' dem paa saa høj en Hus:
«Her sidder du, Hr. Peder, og drikker en Rus!

5. Her sidder du, Hr. Peder, drikker Mjød og Vin!
syg saa ligger Allerkjærest' din.»

6. Hr. Peder sprang over breden Bord,
det brune Mjød randt for hans Fod.

7. Hr. Peder sprang til Hesten høj [1]),
han red langt faster', som Fuglen fløj.

8. Ja, der han kom i dyben Dal,
da hørte han en Nattergal.

9. «Du tør ej ved at ride,
din Kjærest' hun ligger Lige.»

10. Hr. Peder red, saa højt han lo,
slet ikke vild' han den Nattergal tro.

11. Ja, der han kom til Borggaards Led,
der stod hans kjær' Moder og hvilt' sig der ved.

* * *

(Siden kom han til hendes Broder og spurgte:)

12. «Ja, hvad er det for en Lige?
jeg sjønnes, der er saa mange af de rige.»

13. «Ja, Søster var hun mine,
Fæstemø var hun dine.»

(Han kom saa imod dem, der skulde kaste Graven.)

14. Han tog en Guldering op af sin Taask',
den gav han dem, som skuld' Graven kaast'.

---

[1]) Meddelt: «højen Hest».

15. «I kast' den vid, og I kast' den læng'!
det skal vær' begge vor Brudeseng.»

16. Den Tid han kom til Kirkestett',
da mødt' han dem, som skuld' Klokken ring'.

17. Han tog en Guldering op af sin Fikk',
den gav han dem, som skuld' Klokken ring'.

18. «I ringer den lang, og I ringer den trang!
det skal vær' begge vor Brudesang.»

(Han kom saa imod dem, der kom bærende med hendes Lig.)

19. «I sætter mig Ligen paa Jorden ned!
at jeg kan faa den Lig at se.»

20. Han tog en Guldering ud af sin Barm,
den satt' han om den Liges Arm.

21. «Ja, tag[1] du den i Grav med dig!
du maatt' ej lev' og slid' den med mig.»

22. Han tog hans Sværd, satt' den mod Jord,
Odden rørte hans Hjærteblod.

23. Han tog hans Sværd, satt' den mod Sten,
— En Sommere. —
Odden gjorde hans Hjærte Men.
Det stunder ind til Danmark.

B.

1. Hr. Peder rejst' sig op under Ø,
— Her stunder ind —
han fæst' lidel Kirsten, saa væn en Mø.
Her stunder ind til Danmark.

2. Han fæst' den Mø, han før' hend' hjem,
han gav hans Moder hend' i Gjem.

[1]) Meddelt: «slid.»

3. Ja, han gav dem en Par Dower hvid',
de skuld' flyv' Boj til Østerrig'.

4. Det stod hen i Uger faa,
lidel Kirsten blev syg, og syg hun laa.

5. De tog de Dower, satt' dem o Knæ,
ja, de skrev Ronneren[1]) paa djer Tær.

6. Og de skrev under de Vinger smaa:
lidel Kirsten var syg, og syg hun laa.

7. De Dower de fløw til Østerrig',
for de vild' ikke Hr. Peder svig'.

8. Ja, de fløw øwer den høje Hus,
hvor Hr. Peder sad ind' og drak sig en Rus.

9. Hr. Peder ud ad Vindeven saa',
da saa' han de to Dower smaa.

10. Hr. Peder over Borden sprang,
det brune Mjød efter hannem rand.

11. Hr. Peder fik sin Ganger fat,
saa red han baade Dag og Nat.

12. Hr. Peders Ganger saa hastig drøw,
den gik langt stærker', end Fowlen fløw.

13. Hr. Peder han kom ridend' her,
da mødt' han lidel Kirstens Broder kjær.[2])

14. «Hør du det, hvad jeg dig spør:[3])
og hvad er det for en Lig, I før'?»

15. «Søster var hun min,
men Allerkjærest' saa var hun din.»

16. Han tog en Guldkors af sin Barm,
den kasted han fra sig med stor Harm.

---

[1]) Meddelt: «Nommeren». [2]) Sangersken var usikker i Formen af dette Vers. [3]) Meddelt: «Hør du det, du Herre sød!»

17. «[Al Verden er mig nu ingen Gammen,][1])
vi skuld' ej løv' og slid' den tilsammen.»

18. Han tog en Ring udaf sin Finger,[2])
den gav han dem, der skuld' Klokken kling'.

19. «I ringer lang, og I ringer trang!
vi faar ej ander Brudesang.»

20. Hr. Peder kom til Gravern'[3]) hen,
dem gav han en Guldkors igjen.

21. «I kaster Jorden dygtig hen!
for vi skal begge ligg' i den.»

22. Hr. Peder satte hans Sværd mod Jord,
saa Odden rørte hans Hjærteblod.

23. Hr. Peder sover hos hans Brud,
— Her stunder ind —
[de hvile sammen i sorten Muld.][4])
Her stunder ind til Danmark.

C.

* * *

1. Lidel Kirsten tog to Duer paa Knæ,
— Min Overmod. —
og Runer skrev hun paa deres Tær.
Det stunder ind til Danmark.

* * *

2. «Sidder du her og drikker Mjød og Vin!
og syg saa ligger Allerkjærest' din.»

3. Hr. Peder sprang over breden Bord,
det brune Mjød det randt for hans Fod.

---

[1]) Sangersken havde rent glemt Versets første Linje. [2]) Meddelt: «Han tog af Fingeren sin en Ring». [3]) Meddelt: «Graven». [4]) Sidste Linje glemt.

4. Hr. Peder sprang til Hesten høj,
han red vel faster', end Fuglen fløj.

* * *

5. «Ja, hvad er det for Lige,
mens der er saa mangen af de rige?»

6. «Ja, Søster vare hun mine,
og Kjærest' vare hun dine.»

7. Han tog en Ring ud af hans Task',
den gav han den, der skuld' Graven kast'.

8. «I kaster 'en vid, og I kaster 'en lang!
det skal vær' begge vores Brudeseng.»

* * *

9. «I ringer 'en højt, I ringer 'en lang!
det skal vær' begge vores Brudesang.»

10. Han satt' hans Sværd imod en Sten:
«Den skal gjøre mit Hjærte Men.»

11. Der voxed to Liljer paa begge deres Bryst,
og de voxed op, saa det var en Lyst.

12. De voxed op over Kirkekaam,
— Min Overmod. —
der skal de stande, til Gud holder Dom.
Det stunder ind til Danmark.

D.

1. Hr. Peder han rejst' til Engeland,
— Der sjunger saa lidel en Fugl. —
han fæsted stalt Ellen udi vor Land.
Her sover en Ridder saa lønlig.

2. De satt' to Duer alt paa det Vand,
saa sejled de til Engeland.

3. «Hr. Peder! du sidder her og drikker Vin!
din Kjærest' hun ligger i Jylland, er Lig.»

4. Hr. Peder han højt over Borden sprang,
det klareste Vin det efter ham rand.

5. Hr. Peder han sprang til Gangeren høj[1]),
han red langt stærker', end Fuglen fløj.

6. Saa rider han til Stette,
de mødte med Ligen saa lette.

7. Han bad dem alle slaa Laaget op,
han vilde se den dødes Krop.

8. Han tog en Guldbaand ud af sin Barm,
den band han om den dødes Arm.

9. Han tog en Guldring udaf sin Finger,
den gav han dem, der Klokken ringed.

10. Han tog en Guldbaand ud af sin Task',
— Der sjunger saa lidel en Fugl. —
den gav han dem, der Graven kast'.
Her sover en Ridder saa lønlig.

* * *

21. Buggen Perleboam.

Den følgende højst mærkelige Opskrift giver os denne gamle Vise saaledes, som den for første Gang er funden i og optegnet efter Nutidens danske Traditjon, sungen 1872 af en enkelt Kvinde i Sunds Sogn.

Visen har aldrig været trykt paa Dansk; men i en Række af vore gamle Haandskrifter, danske Adelsdamers Visebøger fra 16de og 17de Aarhundrede, ligger der fire Opskrifter af den og vente paa Udgivelse. De vise indbyrdes ikke liden Forskjellighed, ikke blot i Ordlag, men ogsaa i Sagnform. I Sverig er den optegnet baade for 200 Aar siden og nu for nylig, og den er i vore Dage funden i Folkemunde baade i Norge og paa Færøerne. Baade de svenske, de norske og de færøske Former af Visen tyde bestemt paa, at den er oprindelig dansk, sagtens hjemmehørende i Skaane, hvor den synes at være digtet ved Aar 1300.

[1]) Meddelt: «graa».

Vi gjenkjende overalt det samme Omkvæd, som i den nydanske lyder: Vi rider ud, men i alle de gamle danske: I rider ej! De svenske Opskrifter — tre saadanne, to gamle og én ny, findes i Arwidssons Fornsånger, I, S. 193, 199 og 410 — have det: I riden ut! eller Ni riden hår ut! To af de tre norske — trykte i Landstads Folkeviser, S. 285, 292 og 839 — have det i forvansket Form som Uti Riðen öy, Uti Rind öy. De færøske Opskrifter have: Burt skal eg her um ríða.

Ogsaa Navnene paa de to Medbejlere gjenkjendes i de fleste Opskrifter; men denne nydanske har faaet dem forbyttede: dens »Buggen Perleboam« svarer til de gamle danskes Hr. Nilaus, de svenskes Hr. Nils eller Hertig Nils, de færøskes Nigils eller Niklas, medens den nydanskes »Hr. Nilerus« svarer til de gammeldanskes Palle Bosen, de svenskes Palle Bosson, Peder Pallebogsson eller Falleboson, de norskes Palle eller Palmen Burmansson, de færøskes Pálnir Búgvason.

Sagnformen i den nydanske Opskrift følger, naar man tager Hensyn til Navnebytningen, i sine Hovedtræk de ældre danske og alle de svenske indtil V. 15; men Slutningen har den nydanske for sig selv. I de ældste danske og i alle de svenske Opskrifter gaar Jomfruen i Kloster og vil ikke have nogen anden Mand, end ham, der havde bortført hende. I andre af de gammeldanske Opskrifter ægter hun derimod sin rette Fæstemand efter Voldsmandens Død. To af de norske have faaet en falsk Slutning, i det de lade Bruderaneren fælde sine Angribere og beholde Byttet; men den tredje slutter med Voldsmandens Død. De to færøske Opskrifter følge de svenske og de ældste danske; den ene af dem har en Fortsættelse om Hævnen for Pálnir, udført af to efter hans Død fødte Sønner, en Hævn, hvormed Jomfruen truer i den ene gamle svenske Opskrift.

---

1. Dette var bolde Herre Nilerus,
han beder Svend sadle sin Hest:
»Og jeg vil ride en lidt op ad Land,
lidel Kirsten hend' vil jeg gjæst'.
Vi rider ud.

2. Dette var bolde Herre Nilerus,
kom ridend' til Borggaards Led:
ud' stod han Kongens lidel Smaadreng,
og hvilede sig der ved.

3. »Og hører du, Kongens lidel Smaadreng!
hvad jeg vil sige dig:

og er lidel Kirsten hjemme i Dag?
du dølger det ikke for mig!»

4. «Ja, vel er jeg Kongens lidel Smaadreng,
som rider hans Fuller i Vand:
men der sker saa meget i Kongens Gaard,
Smaadrenge ej vide kan.

5. Ja, vel er jeg Kongens lidel Smaadreng,
som rider hans Fuller i Bed:
men der sker saa meget i Kongens Gaard,
Smaadrenge faar aldrig at vid'.[1])

6. Men hør I det, bolde Herre Nilerus!
I svinger jer Ganger omkring!
og rid saa den samme Vej, I kom fra!
der møder I lidel Kirstin.»

7. Dette var bolde Herre Nilerus,
han svinger hans Ganger i Lund:
der møder han lidelen Kirsten
alt udi den selvsamme Stund.

8. «Hører du, lidelen Kirsten!
og vil du nu være min Kjær'?
for alle de Dage, du leve maa,
jeg vil dig baade elske og ær'.»

9. «Ja, hør du det, bolde Herre Nilerus!
det jeg slet ikke kan:
for jeg skal til Borups Kirke i Dag
og vies med Perleboam.»

---

[1]) En gammel dansk Opskrift har dette Vers saaledes:
Jeg er min Jomfrues liden Smaadreng,
jeg holder hendes Hest i Bede:
der sker saa meget i hendes Gaard,
jeg fanger ikke alt at vide.

10. Dette var bolde Herre Nilerus,
han sprang til højen Hest:
og saa tog han Jomfru lidel Kirstin,
hend' satte han for hans Bryst.

11. Ja, det var den samme Dags Aften,
alt udi den grønne Lund:
og da drak de deres Bryllup
alt udi den selvsamme Stund.

12. Men det var om Morgen, lidet før Dag,
og lidet før Lærken hun sang:
ja, fem og firsindstyv' Ridderer
de kom for den[1]) Brudehus-Dør.

13. Og dette var Buggen Perleboam,
greb Nilerus i gule Lok:
og saa hug han hans Hoved fra
over Brudens Sengestok.

14. «Hør du det, lidel Kirsten!
vil du nu være min Kjær'?
for alle de Dage, jeg leve maa,
vil jeg dig baade elske og ær'.»

15. «Men hør du det, Buggen Perleboam!
det skal du ret alderig tænk':
men du fik mig ej, imens jeg var Mø,
langt mindre faar du mig en Enk'.»

16. Og det var Buggen Perleboam,
han sprang til højen Hest:
og saa tog han lidel Kirsten,
hend' satte han for hans Bryst.

17. Dette var Buggen Perleboam,
han ud af Gaarden red:
og det var hend' stakkels lidel Kirstin,
hun græd, hendes Hænder hun vred.

[1]) de kom for den, Ændring fra «spasered for.»

18. Ja, det var Buggen Perleboam,
og han red ud af Gaard:
og det var hend' stakkels lidel Kirstin,
hun græd, hendes Hænder hun slog.
Vi rider ud.

22. Faderhævn.

Kun i de Stumper og Stykker, som her meddeles, efter tre forskjellige Hjemmelsmænd, er denne hidtil utrykte Vise funden i Nutidens Minde; men det har dog ikke des mindre sin store Interesse at finde den der, og det, trods Forglemmelsen af Ordlyden i en Mængde Vers, dog saa vel bevaret. Visen haves ellers i syv gamle danske Opskrifter i de skrevne Visebøger fra 16de og 17de Aarhundrede, der, med stor Forskjellighed i Udtryk og Enkeltheder, berette som følger:

Hr. Arland eller Erland fra Sverig eller Norge rider i den rige Ridder Hr. Torbjørns Gaard ved Torneled i Sjælland, og bejler til hans eneste Datter Gerborg. Torbjørn giver ham Afslag, i det han siger, at Datteren er ikke mandvoxen, eller at hun er lovet bort, eller at hun vil ikke gifte sig, eller at han vil ikke give hende bort, før hendes syv Brødre komme hjem, eller at han har tiltænkt hende en rigere Brudgom. Lige meget; Hr. Erland hugger ham ned paa Stedet, tager liden Gerborg, sætter hende paa sin Hest og fører hende hjem til sin Gaard. Der gaar Aar og Dag, inden hendes syv Brødre komme hjem fra Skole, fra Hove, eller paa deres Snække fra Østerland. Deres Moder gaar dem grædende i Møde og siger dem: »eders Fader er med Vaaben vejen, eders Søster med Vold bortført«. Den yngste Broder svarer strax, at det skal hævnes, om det saa skal koste deres Liv. De klæde sig som Pilegrimme og vandre fra det ene Kongerige i det andet, at opsøge deres røvede Søster. Langt om længe træffe de paa en Hyrde, der, da de bede ham give sig Anvisning paa Herberg, viser dem til Hr. Erland, Stedets rigeste Mand, som har saa god en Kvinde: Gerborg er hendes Navn, hun er hans Slegfred, »han hented hende i fremmed Land«, og »hendes Fader blev med Vaaben vejen, hun selv med Vold bortført«; der vil de vist faa baade Øl og Mad og Kapper udaf ny. Brødrene gaa da til Hr. Erland og bede om Hus for disse fattige Pilegrimme. Han svarer, at Øl og Mad kan de faa; men der plejer ingen Pilegrimme at sove om Nat. Liden Gerborg staar paa Svalen og hører det.

Hun kjendte dem ikke paa deres Klæder,
hun kjendte dem paa deres Mæle:
»Min kjære Hr. Erland! I laaner dem Hus
for begge vore Fædres Sjæle!»

Saa siger han, at for hendes Børns Skyld skal de faa Lov at overnatte der, men de skal være af Gaarde, før Sol opgaar.

Det da svared den yngste Broder,
han svared for dennem alle:
»Alt skal jeg have min Morgensøvn,
til Solen skinner over Halde.»

Saa drak de med Hr. Erland, til han blev drukken og gik i Loft at lægge sig, og derefter havde de meget at tale med deres Søster. De spørge hende, om hun dog ikke finder det forsmædeligt at leve med sin Faders Banemand. I en af de gamle Opskrifter svarer hun, som i den nye **B** (V. 7):

»Hør I det, mine Brødre syv!
det er end større Harm:
at jeg haver faderløst Barn udi Skjød,
et andet haver jeg i Barm.»

Da kalder Hr. Erland og siger, at hun skal gaa til Ro: det sømmer sig ikke at holde saa lang en Tale med fremmede Gjæster. Hun gaar ind til ham og siger: det er ikke fremmede; det er mine syv Brødre, du har laant Hus. Da siger Hr. Erland, at har hun sine syv Brødre i Hus med sig, saa har han sine rige Frænder i By med sig, og ikke skal hendes Brødre alle komme levende hjem. Men da komme Brødrene til og hugge ham hans Hoved af over hans Sengestok. Saa sætte de Gerborg paa en Hest og føre hende tilbage til Fædregaarden. En af Opskrifterne lade hende gaa i Forbøn for Hr. Erland, og bede:

»I giver mig Hr. Erlands Liv
udi vor Herres Navn!»

Og den samme Opskrift slutter med Versene:

Det var liden Gerborg,
hun vrider hviden Hand:
»Før var det kjær' Fader min,
nu er det min kjære Mand.

Kold driver Duggen
over Liljekvist:
den bær altid Sorgen,
som sin Glæde haver mist.»

Men i de andre Opskrifter, og særlig i de ældste af dem, deler hun kjendelig Brødrenes Følelse: at Faderhævn gaar for alt andet. Den

nydanske Traditjon røber en mildere Opfattelse, der giver sig et smukt Udtryk i Slutningsverset, som alle tre Optegnelser have.

Navnene ere, som man ser, bevarede i Formerne Erland, Tarper og Gjærbelin. Den yngste Broder har intet Navn i de gamle Opskrifter. Ogsaa Omkvædet er endnu det samme som i de fleste gamle, hvor det lyder »Ihvor to Seller der de findes.« For »Seller« ogsaa »Sellen« eller »Sjellen«, som er en tysk Flertalsform af dette fra Tysk laante, skjønt i ældre Dansk almindelig brugte Ord = Ledsager, Fælle, Ven. En af de gamle Opskrifter har Varianten: »Ihvor to yndes, de vel findes.«

A.

1. Det var rigen Hr. Erland,
han sadler hans Ganger graa:
og saa rider han sig lidt op ad Land
[i Herre Tarpers Gaard].
De vare to Sjællen, og dere de findes.

2. Det var rigen Hr. Erland,
han svøber hans Hoved i Skind:
og saa gik han i Højeloft
for [Herre Tarper ind].

(Han bad ham om hans Datter, men Faderen svarede nej. Saa slog Hr. Erland ham ihjel.)

* * *

3. Og det var alle djer Sønner syv,
de kom fra Skolen og hjem:
og det var deres kjær' Moder,
hun gik dem grædend' igjen.

4. «Og hør I det, min' Sønner syv!
synes I ej at vær' en stor Harm:
jer Fader han er slagen ihjel,
som skuld' sove hos min Barm!

5. Og hør I det, min' Sønner syv!
synes I ej at vær' en stor Nød:
jer Fader han er slagen ihjel,
jeres Søster af Landen bortført!»

6. Og det var lidelen Pennevé,
og han svarte for dennem all':
«Og jeg skal hævne min Faders Død,
om jeg eder Moder skuld' kald'.»

7. Og det var lidelen Pennevé,
og han lægger Sadel paa Hest:
og det var alle de Brødre syv,
de vilde Hr. Erland gjæst'.

8. Og det var rigen Hr. Erland,
han ud af Vindeven saa':
«Og hvad er det for Pilegrimm',
der holder i vor Gaard?»

(Lidel Kirstin svarte:)

9. «Det er slet ingen Pilegrimm',
[enddog I synes saa]:
det er alle min' Brødre syv,
der holder udi Gaard.»

(Hr. Erland vilde gaa ud, at byde dem ind; men det holdt hun ikke af. Han gik alligevel; men de svarede iblandt andet:)

10. * * *
«Vi haver selv Fo'r til vor' Hest'.»

11. Først drok de hannem drukken,
og saa fulde de ham til Seng:
dem og saa djer kjær' Søster
de gjord' djer Tale saa læng'.

12. «Og hør du det, vor kjær' Søster!
synes du ej at vær' en stor Harm:
vor Fader og han er slagen ihjel,
som skuld' sove hos Moderens Arm?»

(Saa gik lidel Kirstin op til Hr. Erland og sagde, at det vilde blive galt med ham. Han svarede:)

13. * * *
«Jeg trøster mig ved min gode Guldsværd,
som ligger over Hoveden min.»

14. Det var lidelen Pennevé,
tog hannem i gulen Lok:
og saa hug han hannem hans Hoved af
alt over den Sengestok.

(Nu red Brødrene bort med Søsteren. Hun sagde:)

15. «[Og hør I det, min' Brødre syv!]
synes eder ej at vær' en stor Harm:
at jeg skal rejse saa langt op ad Land
med faderløs' Børn i Barm?»

16. Og det var lidelen Kirstin,
hun sig tilbage saa':
«Gud glæde din Sjæl, Hr. Erland!
din Lige jeg aldrig faar.»
De vare to Sjællen, og dere de findes.

B.

(Hr. Ærland bejler til Jomfru Gjærbelin. Hendes Fader, Hr. Tarper, svarer:)

1. Hør du, rigen Hr. Ærland!
hun er baade liden og ung:
hun kan ikke sy en Skjorte
til en saa velbyrdig en Svend.»
De vare to Sjællen, og der de findes.

(Saa tog han hende bort med Vold og slog Hr. Tarper ihjel. Hendes Brødre lod sig Pilegrims-Klæder skære og gav sig paa Vejen til Hr. Ærland, for at hævne deres Faders Død.)

2. De kom til en Hyrde,
der drev hans Kvæg ved Høj:

«Hvad saa hedder den rigeste Mand,
der bor udi denne Bøj?»

* * *

3. Det var Jomfru Gjærbelin,
hun ud af Vindevet saa':
der saa' hun de syv Pilegrimme
op under en Lind at staa.

* * *

4. «Ja, jeg skal laane jer Hus i Nat
alt for min Hustrues Skyld:
I skynder jer tidlig i Morgen,
før Solen den skinner over By!»

5. Det var liden Pinnevé,
han svarte for dennem all':
«Vi vil have vor Morgensøvn,
til Solen den skinner over all'.»

* * *

(Siden sagde de hende, hvem de var:)

6. «Hør du det, Jomfru Gjærbelin!
tykkes dig[1]) ej at vær' en stor Kvid':
han slog vores kjær' Fader ihjel,
skuld' ha' soven ved vor Moder hendes Sid'?»

7. «Hør I, mine syv Brødre!
tykkes eder ej at vær' en stor Harm:
at jeg skal rejse ad fremmed Land
med faderløs' Børn udi Barm?»

* * *

8. «Vaag op, rigen Hr. Ærland,
og Hjærtens-Allerkjæreste min!
det var mine syv Brødre,
vi lod udi Aftes gaa ind.»

9. «Da trøster jeg mig ved min gode Sværd,
og saa ved min Brynje af ny:

---

[1]) Meddelt: «eder».

og saa ved mine syv Morbrødre,
som bor udi denne vor By.»

10. Og det var liden Pinnevé,
han svarte for dennem all':
«Dette forbyde den aloverste Gud,
du skuld' paa din' Morbrødre kald'!»

(Pinnevé hug hans Hoved af, og de rejste saa bort med deres Søster.)

11. Det var Jomfru Gjærbelin,
hun saa' sig tilbag':
«Gud glæd' din Sjæl, Hr. Ærland!
jeg faar vist aldrig din Mag'.»
De vare to Sjællen, og der de findes.

C.

* * *

1. Og det var alle djer Sønner syv,
de kom fra Skolen og hjem:
og det var deres kjær' Moder,
hun ganger dem grædendes igjen.[1])
De vare to Sjællen, og dere de findes.

2. «[Og hør I det, min' Sønner syv!]
tykkes eder ej at vær' en stor Harm:
at han haver slaget eders Fader ihjel,
som laa i Moderens Arm!

3. [Og hør I det, min' Sønner syv!]
tykkes eder ej at vær' en stor Kvid':
at han haver slaget eders Fader ihjel,
som laa hos Moderens Sid'!»

4. Det var ungesten Pænnevé,
og han svarte for dennem all':

---

[1]) Meddelt: «imod».

«Og jeg skal hævne vores kjær' Faders Død,
om jeg eder Moder skal kald'.»

5. De lod dem Pilegrims-Klæder sy,
ja, alt paa Pilegrims Vis.
* * *

(Saa rejste de af, for at hævne deres Faders Død. De kom til en Hyrde, der laa ved en Høj, og spør ham, om han ikke véd, at der er en Ridder,)

6. * * *
«der har hent en Jomfru
i fremmede Land?»

(Jo, svarede han, han bor her i æ By:)

7. * * *
«og han har fæst sig saa stalt en Jomfru,
er hent i fremmede Land.»

(Nu kom de til Gaarden. Deres Søster ser ud ad Vinduet og kjender dem; men vil ikke sige Hr. Ærland det. Hun bad ham, at de maatte blive.)

8. [Det var hend' lidelen Kirstin,]
hun fulde Hr. Ærland at sow':
og saa fulde hun hendes Brødre syv
alt udi Stjennestow'.

(Hun vilde have overtalt dem til ikke at gjøre ham Fortræd, men kunde ikke.)

9. * * *
«Da vil jeg gaa i Højeloft
og vække op min Herr'.»

(De fulgtes med hende. Hun vækker ham med de Ord:)

10. «Vaag op, rigen Hr. Ærland!
og vaag op i en stor Harm!
og det er min' syv Brødre,
som vi i Aftes læ'[1]) Hus.»

---

[1]) læ' ɔ: laante.

11. «Da trøster jeg mig ved min gode Sværd
og saa min Brynje af ny:
og siden ved min' Morbrøjer syv,
som bor udi denne By.»

12. Det var ungesten Pænnevé,
og han svarte for dennem all':
«Og det forbyd' den aloverste Gud,
du skal faa din' Morbrøj'r at kald'!»

13. Det var ungesten Pænnevé,
tog hannem i gulesten Lok:
og saa hog han hans Hoved af
alt over hans Sengestok.

* * *

(Derefter red de af med hende.)

14. [Det var hend' lidelen Kirstin,]
hun saa' sig tilbag':
«Gud glæd' din Sjæl, Hr. Ærland!
ret aldrig faar jeg din Mag'.»
De vare to Sjællen, og dere de findes.

---

23. Fruen for norden Skov.

Denne ejendommelige og særdeles vel bevarede Vise er i Danmark kun funden i denne ene Opskrift efter to Søskendes Sang i Sunds Sogn 1872, og saa i en vel 300 Aar ældre Opskrift, der findes bevaret i to gamle skrevne Visebøger. Baade for Lighedens og Forskjellens Skyld hidsættes den gamle danske hel og holden i en Anmærkning efter Texten, og der gives ogsaa Slutningen af den eneste bekjendte svenske Optegnelse, efter Folkemunde i Østergøtland, trykt i Arwidssons Fornsånger, Nr. 65. Dens Begyndelse stemmer nærmest med den gammeldanske. Et Brudstykke af Visen er funden i Norge, og fra Tyskland haves en eneste Optegnelse af en tilsvarende Vise, trykt i Des Knaben Wunderhorn, IV, S. 85.

---

1. Der bowe en Fru' for norden Skov,
— Vinter tvinger Fowl' og Dyr. —
og hend' kom aalder Sorg i How.
Vinter tvinger saa mangen.[1])

---

[1]) Eller: mange.

2. Hun bad til Gud og Marri Krist,
at hun maatt' én Gang Sorrig frist'.

3. Den Ord var næpp' af Munden taald,
før hendes kjær' Broder kom bunden i Gaard.

4. «Hør du det, min Broder saa kjær!
hvorfor saa kommer du bunden her?»

5. «Først stol a Nol, saa stol a Tro,
saa stol a Bundens Ganger gro.

6. Saa stol a Bundens Ganger gro,
derfor skal a i Galli go.

7. Hør, min Søster! hvad a siger dig:
og lad[1]) din Søn klæd' Galli for mig!»

8. «Det skal den øverste Gud forbyd',
en uskyldig Blod skal Galli kled'!»

9. «Ja, vel kan du faa Sønner fler',
men aldrig faar du Broder[2]) mer'.»

10. Den Fru' hun gik til Buren,
hun watt' op Søn saa prude.

11. «Hør, min Søn! jeg siger dig det:
i Dag da skal du ske Uret.

12. Hør, min Søn! jeg siger dig saa:
i Dag skal du i Galli gaa.»

13. «Ja, skal jeg ske saa stor Uret,
da lad mig først leg' Harpeslæt!

14. Ja, skal jeg i Dag i Galjen gaa,
da lad mig først paa Guldharpe slaa!»

15. Den Ungersvend legt' paa Guldharpe saa prud,
det hørte Dankongen i hans Bur.

16. Den Ungersvend legt' paa Guldharpen saa læng',
det hørte Dankongen i sin Seng.

17. «Hvad er det for en Harpeleg?»
— «Det er en Ungersvend, der skal hænges i Eg.»

---

[1]) Eller: vil du't lad'. [2]) Eller: en Broder.

18. «Hvad er det for en Harpeslæt?»
— «Det er en Ungersvend, der skal ske Uret.»

19. «Ja, lad den Frow' behold' hende Bro'r!
hende Søn skal tjene i Kongens Gaard.

20. Lad den Frow' behold' hende Broder saa kjær!
— Vinter tvinger Fowl' og Dyr. —
hende Søn skal tjene Dankongen saa nær.»
Vinter tvinger saa mangen.

Anmærkning. Den gamle danske Opskrift i Fru Ide Gløes og Fru Anna Krabbes Visebøger lyder som følger.

1. Stolt Mettelil stod paa Spange,
— Han kunde vel Harpen slaa. —
hun ønsked sig Sorrig at fange.
Der holder en Landshøvding og lyder derpaa.

2. Inden de Ord vel talet vaar,
da kom hendes Broder bunden i Gaard.

3. «Hør du, kjære Broder min!
hvi kommer du saa bunden hid?»

4. «Fordi kommer jeg saa bunden her,
thi jeg havde Kongens Søster kjær.

5. Jeg haver ikke staalet, jeg haver ikke rovet,
jeg haver hos Kongens Søster sovet.

6. Hør du, kjære Søster min!
lad hænge din Søn for Broder din!»

7. «Det gjorde aldrig Moder:
lod hænge sin Søn for Broder.»

8. «Fuld vel faar du Sønner flere,
men aldrig faar du Brødre mere.

9. Jeg ser det paa din højre Fod:
at du est med de Sønner to.»

10. «Er det Sanden, du siger saa,
da skal min Søn til Galjen gaa.»

11. Fru Mettelille gaar til Bure,
hun vækked sin Søn saa prude.

12. «Stat op, kjære Sønne min!
og gak til Tinge for Morbroder din!

13. Jeg vækker dig ikke til Harpeslæt,
jeg vækker dig til stor Uret.

14. Jeg vækker dig ikke til Harpeklinge,
jeg vækker dig til i Galje at hænge.»

15. Hr. Peder tog Harpen i Hande,
han gik paa Tinget at stande.

16. Hr. Peder slog han Harpen saa,
der vaagned Kongen, i Loftet laa.

17. Vaagned Kongen, og op han saa':
»Og hvilken min Svend slaar Harpen saa?«

18. Fru Mettelille svared et Ord dertil:
»Min Herre! jeg eder sige vil.

19. Det er min Broder, der bunden staar,
det er min Søn, der Harpen slaar.«

20. »Tag du din Broder, og drag du hjem!
din Søn han skal blive hos mig igjen.«

21. Hun tog sin Broder, og drog hun hjem,
— Han kunde vel Harpen slaa. —
hendes Søn blev Kongens ypperste Svend.
Der holder en Landshøvding og lyder derpaa.

Slutningen af den svenske Opskrift lyder saa:

10. »Och ingen af oss på guldharpan slår,
det är väl den fången, vi grepo i går.«

11. »Och är det den fången, I grepen i går,
så beden honom inför mig gå!«

12. Allebrand gick sig för konungen att stå,
och konungen på honom med milda ögon såg.

13. »Vill du för mig spela, så länge du lefver,
en silkesstucken klädning vill jag dig gifva.«

14. »En silkesstucken klädning den passar jag ej på,
men jag spelar intet för eder ändå.«

15. »Vill du för mig spela, så länge du lefver,
tre gångande skepp i floden dem vill jag dig gifva.«

16. »Tre gångande skepp i floden dem passar jag ej på,
men jag spelar intet för eder endå.«

17. »Vill du för mig spela, så länge du lefver,
min äldsta dotter den vill jag dig gifva.«

18. »Eder äldsta dotter passar jag ej på,
för hon har sofvit hos min morbror i år.«

19. »Vill du spela för mig, så länge du lefver,
min yngsta dotter den vill jag dig gifva.«

20. »Jag vågat lif, och jag vågat blod:
men nu har jag vunnit den, jag hållit god!

21. Jag vågat lif, och jag vågat själ:
— Om sommaren. —
men nu har jag vunnit den, jag hållit kär!«
Hvad våldes eder den rosen?

24. Lokket og gift.

Hvad her gives, som det er fundet i to Søstres Minde i Gjellerup og Bording Sogne, og ellers ingensteds, stemmer baade i Sagnets Omrids og i de enkelte Vers paa det nærmeste med en 300 Aar gammel jysk Opskrift af denne samme Vise, hvoraf aldrig noget har været trykt Den begynder:

1. Det var Herre Peder,
han svøber sig Hoved i Skind:
saa gaar han i Hyweloft
for sin kjær' Moder ind.
Den Sorrig volder I, min Herre!

2. «Her sidder I, min kjær' Moder!
I kynder mig gode Raad:
jeg haver mig en Jomfru lovet,
foruden mine Frænders Raad.

3. Jeg haver hend' lovet min kristelig' Tro,
dog jeg hende mente af Haad:
det vilde jeg give til mit Guld saa rød,
det vi vaar adskilt baade.»

4. «Da skal jeg dig give
det bedste Raad, jeg kan:
du sæt dig i din Snække ny,
du sejl saa langt fra Land!

5. Du sejl dig først til Romme,
og siden til Ørselhjem!
den Jomfru lover sig en anden Svend,
længe før du kommer hjem.»

Men det gjorde hun ikke, og da Hr. Peder otte Aar efter kommer tilbage og kommer i Tale med hende, siger hun:

21. «Jeg haver ikke Herre, uden Gud og eder,
[min Tro saa haver jeg holdet]:
og aldrig Sorrig i mit Hjærte kom,
uden den, I haver mig voldet.

22. Om Aften skjænked jeg Mjød og Vin,
baade for Herrer og Fyrster:
om Natten fødte jeg begges vor Søn,
dog ingen Mand det vidste.

23. Jeg tog Guldkronen af mit Hoved,
jeg satt'en paa breden Bord:
min Moder sad mig allernæst,
hun vidste ikke af min Nød.

24. Stuen var hed, og Mjøden var sød,
det ligtes mig fuld ilde:
jeg havde fuld nær forkast mit Liv
for begges vores Vansnilde.

25. Jeg tog Guldbradsen af mit Bryst,
Guldringen af hviden Hand:
jeg sendte eders Søn til Fostermoder
saa langt i fremmede Land.

26. Eders Søn han er skjøt voxen,
han kan vel ride sin Hest:
han er kaldet saa tit et Hittebarn,
det angrer mig allermest.»

Og Visen slutter da med Brylluppet. En anden i Ordlag meget afvigende gammel Opskrift af Visen har her det smukke Vers:

Det fik liden Kirstin,
for hun var stærk i Tro:
det skete alt inden en Maaned,
han lod sit Bryllup bo.

---

1. Det var Herresten Peder,
han svøber hans Hoved i Skind:
og saa gik han i Højeloft
for hans kjær' Moder ind.
Den Sorrig haver I mig volden, Herre![1]

2. «Her sidder I, min kjær' Moder!
og er en Frue saa fin:
jeg haver lokket hend' lidel Kirstin,
hvordan skal jeg skilles ved hend'?»

3. «Og haver du lokket hend' lidel Kirstin,
fuld vel kan du skilles ved hend':
du rejser bort i otte Aar!
saa kan hun dig ikke kjend'.»

(Han rejste da af og var borte i otte Aar; men da Tiden var gaaet, tragtede han efter Hjemmet.)

4. Det var Herresten Peder,
han styred hans Snække for Land:

---

[1]) Meddelt: «here».

og det var lidelen Kirstin,
spasered paa hvide-en Sand.

(Hun kunde strax kjende ham, og taler ham da til, fordi han vilde saadan have narret hende:)

5. «[Al min Tro og Ære
den haver jeg givet dig:]
men det kom aldrig i min Hu,
at du vild' saa ha' svegen mig.

6. Jeg var mig i min Faders Gaard
imellem min' Søskende fem:
og der fødte jeg saa lidel en Kind,
slet ingen det vidste af dem.

7. Mjøden var sød, og Stuen hed,
jeg led ret farlig ild':
jeg havde saa nær mist min unge Liv
alt for vores egen Usnild'.»[1])

8. Det var Herresten Peder,
han holdt saa vel hans Ord:
Maanedsdag derefter
lod de djer Bryllup staa.
Den Sorrig haver I mig volden, Herre!

25. Lille Ellen.

Denne Vise vides kun at leve i en eneste Kvindes Minde i Bording Sogn. Foruden denne Opskrift haves kun endnu én, 200 Aar gammel og aldrig udgiven. Overensstemmelsen imellem de to Opskrifter er aldeles forbavsende. Den gamle meddeles her neden for.

1. Lille Ellen hun spur' hendes Fader om Lov:
— Med Listen saa lokker man Ellen saa jenn'. —
«Maa jeg ej gaa i Vaagestow'?»
For Elskoven fanger man Sorgen.

[1]) Meddelt: «Snild'.» De gl. Opskrr. have Usnilde, Vansnilde.

2. «Hvad vil du i Vaagestow' rend'?
der kommer ej ander end drukken Svend'.
3. Der kommer Hr. Lave med gule Haar,
den arrigste Skalk i Kongens Gaard.
4. Der kommer Hr. Lave med gule Lok,
den arrigste Skalk i Kongens Flok.»
5. Lille Ellen hun fulgte sin Fader at sov',
og saa gik hun i Vaagestow'.
6. Lille Ellen hun gik til Ørke,[1]
hun drog i Silkesærke.
7. Hun drog i Guld alt over Guld,
baade Finger og Bryster dem satte hun fuld.
8. En guldblommet Kjortel hun over sig slog,
vel hundrede Løkker paa Volven[2] stod.
9. En Guld-Middibaand hun om sig mon bind',
en Rose satt' hun i hver en Kind.
10. Lille Ellen hun ind ad Døren tren,
Hr. Lave han stander hend' op igjen.
11. De gik dem ad mørken Hus,
og der sov de, til Dagen blev lys.[3]
12. Hr. Lave han beder lægg' Sadel o Hest:
og saa vild' han Hr. [Peder][4] gjæst'.
13. «Hør du, Hr. [Peder][4] favr og fin!
vil du gi' mig lille Ellen, kjær' Datter din?»
(Faderen sagde nej, han kunde ikke faa hende.)
14. «Kan jeg ej hend' faa, saa kan jeg hend' mist':
de fejerste Blomster ef af hend' rist.»
15. «Har du de fejerste Blomster af rist,
— Med Listen saa lokker man Ellen saa jenn'. —
da maa du selv gnav' den bare Kvist.»
For Elskoven fanger man Sorgen.

---

[1]) Meddelt: «til Lærke». [2]) ɔ: Gulvet. [3]) Meddelt: «til Solen skjænd' klar». [4]) Navnet forglemt.

Den gamle danske Opskrift i Ledreborgs-Hdskr. lyder saa:

1. Elline spurgte sin Fader om Lov:
— Om Sommeren. —
»Maa jeg gaa til Vaagestov'?»
Her danser baade Jomfruer og Møer paa grønnen Vold.

2. »Hvad vilt du i Vaagestue gjør'?
der kommer hverken Jomfruer eller Mø'r.

3. Der kommer Hr. Lave med gule Lok,
den argeste Skalk blandt Kongens Flok.»

4. Elline fulgte sin Fader at sov',
saa gaar hun i Vaagestov'.

5. Elline ind ad Døren tren,
Hr. Lave rækker hende Haanden igjen.

6. »Velkommen, Elline, fra Fader saa brat!
I skal sove hos mig i Nat.»

7. De dansede ud, og de dansede ind:
Elline op under Hr. Laves Skind.

8. De dansede i saa mørk en Vraa,
der gav Elline Hr. Lave sin Tro.

9. Aarle om Morgenen, Dagen han sken:
»Stander op, Hr. Lave, og følger mig hjem!»

10. »Og du fare [for] med Møerne dine!
jeg kommer efter med Svendene mine.»

11. Elline kom til Borgeled,
ude stod hendes Fader og hviled sig derved.

12. »Velkommen, Elline, kjær' Datter min!
hvor falder fra saa tidlige Gangen din?»

13. »Jeg var mig i Rosenslund,
jeg skuede de Blomster saa mangelund.

14. Jeg skuede de Blomster baade store og smaa:
jeg agter mig selv det fejerste at faa.»

15. Før end de Ord udsagte vaar,
da kom Hr. Lave ridendes i Gaard.

16. »Her staar du, Hr. Peder baade favr og fin!
du giv mig Elline, kjær' Datter din!»

17. »Haver du førre de Blomster af ryst,
da maa du nu vel slide den bare Kvist.»

18. Tak have Hr. Lave, han holdt sin Tro!
— Om Sommeren. —
med Ære lod han sit Bryllup bo.
Her danser baade Jomfruer og Møer paa grønnen Vold.

26. Peder og Malfru.

Denne gamle Vise kjendes alene fra de to her trykte nye Optegnelser, gjorte i Sunds og Nøvling Sogne 1872, og saa fra ét Haandskrift fra 1630, hvis hidtil utrykte Text meddeles underneden. Visens Æmne er beslægtet med det i Syvs Nr. 62, hvoraf en Opskrift i Jydske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 53, og med det i Danske Viser, Nr. 219, hvoraf en Opskrift i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 102. Med vor Vise kan ogsaa jævnføres Nr. 85 sammesteds (hvorom der S. 364).

A.

1. Hr. Peder red ad Vejen frem,
— Træd I vel! —
der mødte ham en Kvinde væn.
Træder og beder[1]), om I vil!

2. «Hør du, Hr. Peder favr og fin!
og der staar Barsel hjemm' til din.»

3. «Hurdan kan jeg jer Tale tro!
det er ikkuns en Maaned, si'n vor Bryllup stu.»

4. «Saadan kan I min Tale tro:
lidel Malfru hun ligger med Sønner to.»

5. Hr. Peder svinger hans Ganger omkring,
saa rej han hjem i samme Sind.

6. Hr. Peder han kom ridend' til Gaard,
ud' stod hans Dreng, tu ham imod.

7. Hr. Peder sig til Gaarden saa':
ja, der brænd' Lys i hver en Vraa.

---

[1]) Rigtigere i B: Træder I beder (= bedre). Omkvædet da her som oftere en Opfordring til dem, der træde Dansen efter Visen.

8. Ja, der brænd' Lys i hver en Vraa,
og der brænd' to, som Malfru laa.

9. Til Døren kom den Tjenestkvind':
«Der maa slet ingen Kaal' komm' ind.»

10. Hr. Peder han skød Skywl for sig[1]):
«Med fri Forlov gaar jeg ind til dig.»

11. «Hør du, lidel Malfru favr og fin!
og hvem er Faa'r til Sønner din'?«

12. «Hjælp' mig Herre Krist af al min Nød!
jeg véd hverken, han er løwend' eller død.

13. Min Fader han var en ufrist Mand:
han bygged min Bure for nær ved Strand.

14. Der var nogle Svende, min Bure brød,
det var deres Herre, min Ære nød.

15. Der var nogle Svende, min' Hænder bandt,
Det var deres Herre, min Ære vandt.»

16. «Og hør du nu, Malfru favr og fin!
hvad gav han saa for Æren din?»

17. «Og han gav mig en Silkesærk,
den har jeg slidt med saa stor en Værk.

18. Han gav mig en Par sølvspændt' Sko,
dem har jeg slidt med saa stor en Uro.

19. Ja, han gav mig en sølvslagen Kniv:
Herre Krist gi'd, den sad igjennem hans Liv!»

---

1) Meddelt: «skød Skywl fra sig». Jfr. den gamle Text, V. 7: «fik sit Sværd for sig» (i andre gl. Viser hedder det: skød sit Sværd for sig). «Skywl» kunde da være Fordrejelse af Skjold eller Skaft (= Spyd). Men maaské have vi her en egen Brug af det gl. Retsudtryk: skød Skjel for sig, der her maatte forklares saa, at han krævede Anerkjendelse af sin Husbondsret, og gjorde i Følge af den Krav paa fri Adgang. (Jfr. B, V. 7: «med fri god Skjel gaar jeg ind til dig».)

20. «Hold op, lidel Malfru! du siger ej saa!
det er mig selv, det alt har gjord.

21. Det var mine Svende, din Bure brød,
det var mig selv, din Ære nød.

22. Det var mine Svende, din' Hænder bandt,
— Træd I vel! —
det var mig selv, din Ære vandt.»
Træder og beder, om I vil!

B.

1. Hr. Peder han red med Vejen fram,
— Træder I vel! —
her kom en Kvind' og helsen'd ham.
Træder I beder, om I vil!

2. «Og hør, Hr. Peder faavr og fin!
og der staar Barsel hjemm' til din.»

3. «Hvordan skal jeg din Tale tro!
det er ikkun en Maaned, si'n vor Bryllup stu.»

4. Hr. Peder han kasted hans Ganger omkring,
saa rej han hjem i samme Sind.

5. Og der brænd' Lys i hver en Stow',
og der brænd' tow, som Malfru low.

6. Han bank' paa Døren med hans Skind:
«Stat op, lille Malfru! du lader mig ind!»

7. «Her maa slet ingen Kaal' komm' ind.»
— «Med fri god Skjel gaar jeg ind til dig.»

8. Han satt' sig paa hendes Sengestok,
han holdt med hend' saa lang god Snak.

9. «[Og hør, lille Malfru faavr og fin!]
og hvem er Faa'r til Sønnen din?»

10. [Saa hjælp' mig Gud af al min Nød!]
a véd ham hverken løvend' heller død.»

11. «[Og hør, lille Malfru faavr og fin!]
ja, hvad gav han for Æren din?»

12. «Han gav mig Silke til en Særk,
den haar a slidt med stor Uværk.

13. Han gav mig en Par sølvspændt' Sko,
dem haar a slidt med stor Uro.

14. Han gav mig en sølvsla'n Kniv:
og gid den sod igjemmel hans Liv!»

15. «Hold op, lille Malfru! og band ej saa!
— Træder I vel! —
det var mig selv, den Gjerning gjord'.»
Træder I beder, om I vil!

I Fru Vibeke Bilds Visebog fra 1630 findes Visen saaledes:

1. Hr. Peder rider ad Vejen fram,
— Men Gjøgen gal. —
der møder ham en Kvinde, hun helsner ham.
— Paa den Højelofts-Sval'.
Udi Loftet græder hun Malfred, udi Lunden der hun sørger.

2. «Hør du, Hr. Peder, kjære Sønne min!
i Dag staar Barsel hjemm' til din.

3. Det er ikke uden Maaned i Gaar,
siden der stod Bryllup hjemm' til vor!»[1])

4. Hr. Peder han vendte sin Ganger omkring:
«Alt skal jeg ride til liden Malfred hjem.»

5. Hr. Peder han ind ad Vinduet saa',
da brænd' der Lys i hver en Vraa.

6. Der brænd' Lys i hver en Vraa,
de smaa Børn græd, som Jomfruen laa.

7. Hr. Peder han fik sit Sværd for sig:
«Med alle Guds Ære gaar jeg til dig.

8. Hør du, liden Malfred, Allerkjæreste min!
hvem er Fader ad Døtter din'?»

---

[1]) Dette Vers er rettelig Angiverskens, her Svigermoderens Ord. Den nye Traditjon har forstaaet det anderledes. Men han vidste jo Besked og kunde ikke falde i Forundring over det snare Barsel.

9. «Hjælpe mig Gud af al min Nød!
jeg véd hannem hverken levend' eller død.

10. Hjælpe mig Gud af al min Harm!
han sov ikke uden én Nat i min Arm.

11. Min Fader han var en ufrist Mand:
han bygt' mit Bur ud' ved den Strand.

12. Han bygt' mit Bur ud' ved den Strand,
saa mangen lagde der ind for Land.

13. De vare saa mange, min Bure brød,
det var ikke uden én, min Ære nød.»

14. «Hør du, liden Malfred, Allerkjæreste min!
hvad fik du for Ære din?»

15. «Han gav mig en Silkesærk,
den haver jeg slidt med Hjærtens Værk.

16. Han gav mig to sølvspændt' Sko,
dem haver jeg slidt med megen Uro.»

17. «Det var min' Svende, din' Bure brød,
det var mig selv, din Ære nød.»

18. Nu haver liden Malfred forvundet sin Harm,
nu sover hun hver Nat i Hr. Peders Arm.

---

27. Giljekunst.

Denne lille Vise, funden i Snejbjærg Sogn 1871, har vel nogle Vers til fælles med Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 230, men er dog en ganske anden Vise. Nærmest ligger et Brudstykke, fundet i Folkemunde i Norge, hvori en Moder underviser sin Søn, der skal til Bryllupsgilde, og siger:

Tak hart í hånd, trö lett på fót!
hev hó 'kje viljen, så trör hó ímót.

Tak hart í hånd, trö lett på tå!
hev hó 'kje viljen, hó trör nokk ífrå.

Å seje hó nej, hó inkje kann,
so hev hó lova ein annen mann.

Fru Anna Urops Visebog fra 1610 har en lignende, endnu utrykt Vise. Ungersvenden gaar for sin Fostermoder og beder om Raad til at vinde sin Jomfru. Hun siger da blandt andet:

Naar du rider saa silde igjennem den By:
naar du hører den Jomfru kvæde, du giv hende Lyd!

Naar du rider saa silde igjennem den Stad:
naar du hører den Jomfru kvæde, du gjør dig glad!
Kryster du hendes Fingre, træder du hende nær:
est du nogen Elskovens Svend, hun haver dig kjær.
Kryster du hendes Fingre, træder du hendes Fod:
est du nogen Elskovens Svend, hun raader dig Bod.

Samme Vise er trykt paa Svensk i Arwidssons Fornsånger, Nr. 122. Ogsaa tyske Folkeviser have Verset:

Ja, winken mit den Augen und treten auf den Fuss;
es sitzt eins in der Stuben, und die mir werden muss.

---

1. Ja, jeg skal dig, du Ungersvend! lær',
— For jeg kan gilli langt bedre end du. —
hvorledes du skal udi Fruerstow' vær'.
For den kolde Vinter er kommen nu.

2. Du ta'r hend' ved Handen, du gi'r hend' en Dans!
træd haardt opaa Jord, lad hend' se, hvad du kan!

3. Ja, siger hun nej, hun ikke vil,
saa byder du dig saa dristelig til!

4. Ja, siger hun nej, hun ikke tør,
saa haver du vist giljet Jomfruer før.

5. Ja, siger hun nej, hun ikke maa,
saa kan du vel Jomfruens Mjenning forstaa.

6. Saaledes er Jomfruer i djeres Sind,
ligesom man kan tage en Fisk ved Finn'.

7. Saaledes er Jomfruer i djeres Tro,
ligesom man kan træj' paa en rødden Træbro.

8. Ak, havde jeg Nøglen til denne Daw,
— For jeg kan gilli langt bedre end du. —
jeg skulde kast' den i den dybeste Hav.[1])
For den kolde Vinter er kommen nu.

---

[1]) Dette Vers findes ellers i andre Forbindelser. Her synes det ikke at passe.

28. Agnete i Bjærget.

Den velbekjendte Vise om «Agnete og Havmanden» (Danm. gl. Folkev. Nr. 38), hvoraf ogsaa en Opskrift i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 95, er alene funden i nye Flyveblade og i Nutidens Traditjon, hvorimod den nær beslægtede Vise om «Jomfruen og Dværgekongen» (Danm. gl. Folkev. Nr. 37) foruden i Nutidens Traditjon i forskjellige Egne af Landet ogsaa er bevaret i gamle Opskrifter fra 16de Aarhundrede. Svarende til begge de to Viser, eller med Undtagelse af Navnet «Agnete» endog nærmest til den sidstnævnte, ere efterfølgende Brudstykker fra Hammerum Herred, der tilsammen aflægge Vidnesbyrd om den Rigdom af Former, hvori det gribende Æmne i gamle Dage har været besunget.

A.

1. Agnet' hun sad i Bjærgen og spand,
— For nu er Tiden lang. —
da hørte hun de Danmarks Klokker klang.
For nu er Tiden lang, og Sorgen er trang.

2. Agnet' gaar for hendes Herre at staa:
«Maa jeg ej til Danemarks Kirke gaa?»

3. «Ja, vel maa du til Danemarks Kirke gaa,
din' bedste Guldklæder maa du ej drage paa.[1])

4. Naar du kommer i Kirken ind,
[saa kom ikke nær den Stænkesten]!

5. (Og naar du kommer paa Kirkegulv,
saa maa du ej gaa til din Søster i Stol.)[2])

6. Naar Præsten nævner det høje,
da maa du dig ikke nedbøje.»

7. (Men da hun nu skulde til Kirke gaa,
sin' bedste Guldklæder dem drog hun paa.

---

[1]) Mellem V. 3 og 4 havde Sangeren det Vers:
Han gav hend' en Harpe af Guld:
«Du spiller paa den, naar du er sorgefuld!»
Men det er ikke paa sin Plads her. Jfr. V. 12. [2]) Sangeren kunde angive Indholdet, men ikke Ordene i V. 5 og 7—10. Anden Linje af V. 4 og 8, som han helt havde glemt, er her tilsat efter Formodning. Stænkestenen er Vievandskarret ved Kirkedøren.

8. Og da hun tren i Kirken ind,
[hun signed sig ved den Stænkesten.]

9. Og da hun kom paa Kirkegulv,
saa gik hun til sin kjær' Søster i Stol.

10. Og da Præsten nævned det høje,
hun monne sig dybt nedbøje.)

* * *

11. «Hør du Agnet', kjær' Søster min!
hvad gav han dig for Æren din?»

12. «Han gav mig en Harpe af Guld,
jeg skuld' spille paa den, naar jeg var sorgefuld.»

13. «Hør du, kjær' Søster, hvad jeg siger dig:
du spiller en Stykk' paa den for mig!»

14. Ja, hun slog paa den første Stræng:
det hørte den Dværg hjem til sin Seng.

15. Ja, hun slog paa den anden Stræng:
den Dværg han klæder sig for sin Seng.

16. Og hun slog paa den tredje Stræng:
den Dværg og han kommer lakkendes frem.

17. Den Dværg vøvt' ad hend' med Ellevepind:
«Du skynder dig, Agnet', i Bjærgen og ind!»

18. «Far vel, kjær' Fader, far vel kjær' Moder!
far vel, kjære Søster og yngeste Broder!

19. Far vel, alle dem, som her er fler'!
nu ser jeg eder vist aldrig mer'.»

20. Agnet' hun ind i Bjærgen tren:
hendes fem Sønner de stander hend' op igjen.

21. De to de skød hend' Skammel under Fod,
de tre de bred' hend' Dugen paa Bord.

22. Den Dværg han talte til Tjenestekvind':
«Du henter mig ind min Horn med Vin!»

23. Hun holdt det for Munden[1]), og lidet hun d
saa snarelig forglemte hun Danemark.

24. «Hvor er du fød, og hvor er du baaren?
og hvor er all' din' Hovklæder skaaren?»

25. «I Bjærgen der er jeg fød og baaren,
— For nu er Tiden lang. —
og dig har jeg mig til min Fæstemand udka
For nu er Tiden lang, og Sorgen er trang.

B.

1. Agenet' hun sad paa Ager og towe,
— Fowlil hun sjønger. —
da kom Jens Mekmand[2]) gangend' til.
Skynder du dig, skynder du dig, skynd dig, Ag

2. Han tog Agenet' ved hvidesten Haand:
«Nu skal du ind ad Bjærgen med mig.»

* * *

3. Agenet' var i Bjærgen i otte Aar,
der[3]) fødte hun syv Sønner saa smaa.

4. Agenet' hun sad paa Ager og towe,
da hørt' hun Danemarks Klokker gaa.

* * *

5. «Naar de andre Jomfruer de ofrer Guld,
da skal du sidde saa sorrigfuld.»

* * *

6. Da de andre Jomfruer de ofred Guld,
Agenet' hun ofred Skaaler fuld.

* * *

7. «[Skynd dig, Agenet', ad Bjærgen med mig!
de syv smaa Sønner de græder for dig.»

---

[1]) Meddelt: «Hun holdt 'ed for Næsen.» [2]) Dette Navn, saa det i Optegn. E, er sagtens ligesom «Hr. Nek» i D Fordr Nøkken (= Negen i 1ste Saml., S. XXXI). [3]) Meddelt

8. «Ja, de maa græde, imen de vil,
saa kommer jeg ej ad Bjærgen med dig.»

* * *

(Men han tog hende dog med sig der ind, og Sønnerne blev saa glade ved at se hende.)

9. De to satt' til hend' Hynd' og Stol,
de to de skød hend' Skammel under Fod.

10. De to de tapped Mjød og Vin,
— Fowlil hun sjønger. —
og den syvend' kaldt' hend' Moder sin.
Skynder du dig, skynder du dig, skynd dig, Agenete!

C.

* * *

1. Han stopped hendes Øre, han lukte hendes Mund,
saa førte han hende paa Havsens Bund.
Kongens Datter' af Engelland, den skjønne Agenete.

2. Tre Gange de gik den Bjærg omkring,
til sidst gik de ad Bjærgen ind.[1])

3. Agenete var der udi otte Aar,
syv Sønner hun ved den Havmand har.

4. Agenete hun sad ved Vuggen og sang,
saa hørte hun Engellands Klokker de klang.

5. Agenete hun spurgte den Havmand om Forlov:
«Og maa jeg nu ikke til Kirke gaa i Daw?»

6. «Gjærne saa maa du i Dag til Kirke gaa,
men du skal komm' igjen til de Børn saa smaa.»

7. Han stopped hendes Øre, han lukte hendes Mund,
saa førte han hende paa Engellands Grund.

8. «Naar Præsten han nævner den høje,
da maa du dig ej til Jorden nedbøje.

---

[1]) «Det var et Havbjærg; for der er ogsaa Bjærge i Havet.» (Sangerens Anmærkning.)

9. * * *
Du maa ej tal' med din kjær' Moder for læng'
* * *

(Hun kommer da til Kirken og møder sin Moder.

10. «Hør du, Agenete, kjære Datter min!
hvad gav dig den Havmand for Mødommen din
11. «Ja, han gav mig en Par sølvspændte Sko,
der findes ikke bedre paa Dronningens Fod.»
12. «Og hør du, Agenete, kjære Datter min!
hvad gav han dig mere for Mødommen din?»
13. «Ja, han gav mig [Bælte af røde Guld stiv],
der findes ingen bedre om Dronningens Liv.»
14. Agenete hun træder ad Kirkedøren ind,
og alle de smaa Billeder de vendte sig omkrin
15. Da Præsten han nævnte den høje,
da monne hun sig til Jorden nedbøje.

* * *

(Hun tøvede for længe, og Havmanden kommer Kirken efter hende.)

16. «Og vil du nu følge ad Bjærgen med mig?
og alle de smaa Børn de græder efter dig.»
17. «Ja, jeg la'r dem græde, imens de græde vil,
jeg agter ikke mere at komme igjen.»
18. «Ja, tænk paa de store, men mest paa de sm
især paa den lille, der i Vuggen laa!»
19. «Jeg tænker hverken paa de store, ej heller de smaa,
langt mindre paa den lille, der i Vuggen laa.»
20. Han stopped hendes Øre, han lukte hendes M
saa førte han hende paa Havsens Bund.
21. Tre Gange gik de den Bjærg omkring,
til sidst gik de ad Bjærgen ind.
Kongens Datter af Engelland, den skjønne Agenete

D.

1. Hr. Peder han rider i Rosenslund,
— Fuglen' de sjønger. —
og der Hr. Nek ham mødte.
Skynder du dig, skynd dig, Ageneta!

2. «Og hvad skal jeg give den Mand,
som kan fly mig Agenet' ved Haand!

3. Ja, jeg vil give ham Skjæpper Guld
og mæle dem op med Topper fuld.» [1])

* * *

4. En Dag, Agenet' i Bjærgen sod,
da hør' hun Danmarks Klokker gaa.

5. Agenet' gik for hendes Herre at staa:
«Og maa jeg til Danmarks Kirke gaa?»

6. «Ja, du maa til Danmarks Kirke gaa,
men glem saa ej dine Børn saa smaa!

7. Og naar du kommer paa Kjærregaard,
da maa du ej slaa ud din faagre Haar.

8. Og naar du kommer ad Kirken ind,
da maa du ej smil' under Skarlagenskind.

9. Og naar du kommer paa Kirkegulv, [2])
saa maa du ej gaa i din Moders Stol.

---

[1]) At denne her ufuldstændig bevarede Indgang virkelig hører denne Vise til, lære vi af de gamle danske Opskrifter af Dværgevisen (Danm. gl. Folkev. Nr. 37, A—B) der begynde:

Ridder holder under Buske, saa tager han til at øske.
«Gud give, jeg maatte øske saa, at jeg maatte Kongens Datter faa!»
Det hørte Dværgen, under Busken laa: «Det skal ret aldrig vorde saa!»
«Hvad da vil du give den Mand, der dig kan fly Kongens Datter til Hand?»
«Jeg vil give hannem Guld og Sølv, og tage selv, mens han have vil!»

Men Dværgen sviger Ridderen og beholder selv Kongedatteren, som han lokker til sig med sine Runer. Her er det Nøkken

[2]) Meddelt: «ad Kirken ind».

10. Naar Præsten nævner den høje,
da maa du ej dig nedbøje.
11. Og naar du kommer af Kirken ud,
da maa du ej gaa med din Moder hjem.»

(Bjærgmanden havde givet hende saa meget Guld; det maatte hun ikke heller tage paa. Men:)

12. [Hun drog Guld alt over Guld],
Bryst og Finger de saatt' hun fuld.
13. Den Gang hun kom paa Kjærregaard,
da slog hun ud hendes faagre Haar.
14. Den Gang hun kom ad Kirken ind,
da smilt' hun under Skarlagenskind.
15. Den Gang hun kom paa Kirkegulv,[1]
da gik hun til hendes Moder i Stol.
16. Da Præsten nævnt' den høje,
da lod hun sig nedbøje.
17. Den Gang hun kom af Kirken ud,
da vild' hun gaa med hendes Moder hjem.
18. Den Gang hun kom til Stætte,
og der Hr. Nek hun mødte.
19. «Og hør, Agenet'! hvad jeg siger dig:
de syv smaa Sønner de græder efter dig.»
20. «Ja, enten de græder, eller de ler,
jeg agter aldrig at komm' til dem mer.»
21. Han klapped hend' med Elvepind,
te Blodet randt af Rosens-Kind.

* * *

22. Den Gang hun kom ad Bjærgen ind,
hendes syv smaa Sønner staar hend' op igjen.[2]
23. De tre de satte Mad paa Bord,
de to de skød hend' Skammel under Fod.

[1]) Meddelt: «ad Kirken ind». [2]) Meddelt: «stander hende i Sind».

24. Hr. Nek han talt' til Tjeneren sin:
«Du hente mig ind en Horn med Vin!»

25. Hun drak af Vinen med stor Lyst:
— Fuglen' de sjønger. —
saa drak hun Danmark af hendės Bryst.
Skynder du dig, skynd dig, Agenete!

E.

1. Agenet' hun sad paa Ager og sang,
— Og skynder du dig, og skynder du dig! —
saa kom Niels Lækkemand[2]) lakkendes frem.
Den skjønne Agenetaa.

* * *

---

29. *Ridder og Havfrue.

Af denne mærkelige gamle Vise, som ellers kun var bevaret i én gammeldansk Opskrift fra 16de Aarh., trykt i Danm. gl. Folkev. Nr. 45: «Hr. Bösmer i Elvehjem», blev en ny jysk Optegnelse, «Hr. Böstlund og Havfruen», meddelt i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 94 (se der S. 364). Her meddeles endnu fire andre, hver for sig mærkelige Optegnelser fra samme Egn.

A.

1. Der bor en Mand lidt sønden for vor Aa,
— For mig længes endnu. —
ja, Døtrer har han fire, og Sønner har han fem.
For mig længes udi alle mine Dage.

2. Ja, Døtrer har han fire, og Sønner har han fem,
Hr. Boldering han var den gjæveste af dem.

3. Ja, sildig om Aftnen, der Duggen drev paa,
der lysted den Havfru til Hr. Boldering at gaa.

---

[1]) Se Anmærkning til Optegn. B, V. 1.

4. Hun banked paa Døren med Fingrene smaa:
«Stat op, Hr. Boldering, du lukker mig ind!»

5. «Slet ingen saa haver jeg Stævnen sat,
og ingen lukker jeg i Loften om Nat.»

6. Ja, femten Navler og saa en lille Pind,
dem tog hun fra, og saa gik hun ind.

7. Den Havfru kled' af baade Strømper og Sko,
saa sprang hun i Sengen, saa hjærtelig hun lo.

8. «Hør du, Hr. Boldering, hvad jeg siger dig:
du skal møde mig i Morgen, forinden du faar Brød.»

9. «Herre Krist hjælp' mig udaf al min Nød:
skal jeg møde dig i Morgen, forinden jeg faar Brød!»

10. Hr. Boldering han heder paa lidel Smaadreng:
«Du henter min Graaganger af grønnesten Eng!

11. Du henter min Graaganger af grønnesten Eng!
forglem dog ej at lægg' Guldsadlen paa den!»

12. Ja, der han kom paa Havsbredens Bro,
da snubled hans Graaganger paa fire Guldsko.

13. Ja, fire Guldsko og to og tred've Guldsøm,
Hr. Boldering faldt ned for stride-en Strøm.

14. Ja, Hesten den sak, og Sadlen den flød,
Hr. Boldering han faldt i Havfruens Skjød.

15. Den Havfru hun taler til Tjenestekvind':
«Du hente mig ind min Horn med Vin!»

16. Han holdt den for Næsen, og intet han drak,
han slog det paa Volven, og saa saa' han Tak.

17. «Ja, hvor er du fød, og hvor er du baaren?
og hvem haver du til din Fæstemø udkaaren?»

18. «I Danemark er jeg fød og baaren,
og der haver jeg min Fæstemø udkaaren.»

19. Den Havfru hun taler til Tjenestekvind':
«Du hente mig ind af en anden Slags Vin!

20. Du hente mig ind af en anden Slags Vin!
forglem dog ej at komm' tre Edlinger[1]) deri!»
21. Han holdt det for Munden,[2]) men lidet han drak:
saa snarelig forglemte han Danemark.
22. «Hvor er du fød, og hvor er du baaren?
og hvor haver du din Fæstemø udkaaren?»
23. «I Havet der er jeg fød og baaren,
— For mig længes endnu. —
og dig haver jeg til min Fæstemø udkaaren.»
For mig længes udi alle mine Dage.

B.

1. Der bor en Mand her ud' ved æ Aa,
— For mig længes endnu. —
ja, Døtrer har han fire, og Sønner har han fem.
For mig længes udi alle mine Dage.
2. Ja, Døtrer har han fire, og Sønner har han fem,
Hr. Bøstelil han vare den gjævest' af dem.
3. Om Aftenen silde, der Dogen drev paa,
den Havfru hun lysted til Hr. Bøstelil at gaa.
4. Hun pikked paa Døren med Fingerer fem:
«Stat op, Hr. Bøstelil, du lukker mig ind!»
5. «Nej, ingen saa haver jeg Stævene sat,
og ingen lukker jeg i min Bure om Nat.»
6. Ja, femten Navler og saa en lille Pind,
dem lokked hun fra, og saa gik hun ind.
7. Den Havfru hun ind ad Døren kom,
saa sprang hun i Sengen, saa hjærtelig hun lo.

---

[1]) Den gl. danske har Elverkorn (svarende til andre Visers Edderkorn). De her følgende Optegnelser vise, at det samme ligger til Grund for den nye jyske Traditjons Udtryk; saa det vilde være urigtigt, om man vilde forklare «Edlinger» som Øgleunger, af oldn. eðla: en Øgle. [2]) Meddelt som i V. 16: «Næsen».

8. «Og hør du, Hr. Bøstelil! hvad jeg siger dig:
i Morgen skal du møde mig paa Højelands Bro.»

9. «For vist skal jeg møde dig æpaa Højelands Bro,
og dette skal blive, forinden jeg faar Brød.»

10. Hr. Bøstelil han taler til lidel Smaadreng:
«Du henter min Graaganger af grønne-en Eng!

11. Du henter min Graaganger af grønne-en Eng!
forglem ej at lægge Guldsadele paa den!»

12. Hr. Bøstelil slog over sig Kaabere blaa,
saa red han af Gaarden, slet ingen ham saa'.

13. Og derre han kom paa Højelands Bro,
da snubled hans Graaganger paa fire Guldsko.

14. Paa fire Guldsko og tredive Guldsøm,
Hr. Bøstelil fild ud imod stride-en Strøm.

15. Ja, Hesten den sak, men Sadlen den flød,
Hr. Bøstelil fild udi den Havfrues Skjød.

16. Den Havfru hun taler til Tærningen sin:
«Du henter mig ind af den bedste Slags Vin!»

17. Saa holdt han det til Munden, men intet han drak,
saa slog han det paa Jorden, og saa saa' han Tak.

18. «Og hvor er du fød, og hvor er du baaren?
og hvor saa har du din kjær' Fæstemø [udkaaren]?»

19. «I Jylland er jeg fød, og i Jylland er jeg baaren,
og i Jylland der har jeg min kjær' Fæstemø [udkaaren].

20. Og i Jylland der har jeg min kjær' Fæstemø,
med hende saa agter jeg at leve og dø.»

21. Den Havfru hun taler til Tærningen sin:
«Du henter mig ind af den bedste Slags Vin!

22. Du henter mig ind af den bedste Slags Vin!
forglem ej at lægge tre Ellever[1]) deri!»

---

[1]) Jfr. Anmærkning til A, V. 20.

23. Saa holdt hun det til Munden, men lidet han drak:
saa snarelig forglemte han Danemark.
24. «Og hvor er du fød, og hvor er du baaren?
og hvor saa har du din kjær' Fæstemø [udkaaren]?»
25. «I Havet er jeg fød, og i Havet er jeg baaren,
og i Havet der har jeg min kjær' Fæstemø [udkaaren].
26. Og i Havet der har jeg min kjær' Fæstemø,
— For mig længes endnu. —
med hende saa agter jeg at leve og dø.»
For mig længes udi alle mine Dage.

C.

1. Bøstelil var sig saa gjæv en Mand,
— For mig længes endnu. —
det spurgte den Havfru ad fremmede Land.
For mig længes udi alle mine Dage.
2. Sildig om Aftnen, der Dogen drev paa.
den Havfru hun agted til Bøstelil at gaa.
3. Hun pikked paa Døren alt med hendes Skind:
«Staar op, Hr. Bøstelil, du lader mig ind!»
4. «Nej ingen saa haver jeg Stævenen sat,
og ingen lukker jeg i min Bure om Nat.»
5. Ja, femten smaa Navler og saa en lille Pind,
dem tog hun fræ, og saa gik hun ind.
6. Hun spænder af hendes sølvspænded' Sko,
saa sprang hun i Sengen, saa hjærtelig hun lo.
7. «Og hør du, Hr. Bøstelil faver og fro!
i Morgen skal du møde mig paa Højelands Bro.»

* * *

8. Saa red han af Gaarden, slet ingen ham saa',
foruden hans kjær' Moder, fælded modige Taar.[1])

---

[1]) Meddelt: «randt Taare paa Kind».

9. Der han kom paa Højelands Bro,
da snublt' hans Graaganger paa fire Guldsko.

10. Ja, fire Guldsko og femten Guldsøm,
men Bøstelil maatt' ned imod stride-en Strøm.

11. Ja, Hesten den sak, og Sadlen den flød,
men Bøstelil maatt' ned i den Havfrues Skjød.

12. Den Havfru hun taler til Tærning sin:
«Du henter mig ind af den bedste Slags Vin!»

13. Han tog det til Munden, men intet han drak,
han slog det væk, og han sagde hend' Tak.

14. «Ja, hvor saa er du fød, og hvor saa er du baaren?
og hvor saa ere din' Hovklæder skaaren?»

15. «I Danmark er jeg fød, og i Danmark er jeg baaren,
i Danmark der ere min' Hovklæder skaaren.»

16. Den Havfru hun taler til Tærning sin:
«Du henter mig ind af en anden Slags Vin!

17. Du henter mig ind af en anden Slags Vin!
forglem ej at lægge tre Elver deri!»

18. Han tog det til Munden, men lidet han drak:
saa snarlig forglemte han Danemark.

19. «Ja, hvor saa er du fød, og hvor saa er du baaren?
og hvor saa ere din' Hovklæder skaaren?»

20. «I Havet er jeg fød, og i Havet er jeg baaren,
— For mig længes endnu. —
i Havet der ere min' Hovklæder skaaren.»
For mig længes udi alle mine Dage.

D.

1. Dankonge han havde de Sønnere fem,
Hr. Bøstelil og han var den gjævest' af dem.
For mig længes i alle Dage.

2. Hr. Bøstelil han red sig nede ved Strand,
der faldt han ud i det klare Vand.

3. Fire Guldsko og tredive Guldsøm,
hans Hest faldt ud i den stride Strøm.

4. Hr. Bøstelil var næppe kommen i Vand,
far Havfruen hannem i Armen nam.

5. «Hør du, Hr. Bøstelil faaver og fin!
og vil du nu være Kjæresten min?»

6. «Hør du det, Havfru! hvad jeg siger dig:
jeg haver en Kjærest', hun glemmer ej mig.»

7. Den Havfru hun taler til Tjeneren sin:
«I henter mig ind den forgyldene Vin!»

8. «Og hvor er du fød, og hvor er du baaren?
og hvor er din' Hovklæder til dig skaaren?»

9. «I Danmark er jeg fød, og i Danmark er jeg baaren,
I Danmark er min' Hovklæder til mig skaaren.»

10. «Aa, hent mig saa ind en anden Slags Vin!
og glem ej at komm' tre Ellever deri!»

11. Bøstelil han drak af en anden Slags Vin,
saa glemte han strax Allerkjæresten sin.

12. «Hvor er du fød, og hvor er du baaren?
og hvor er din' Hovklæder til dig skaaren?»

13. «I Havet er jeg fød, og i Havet er jeg baaren,
i Havet er min' Hovklæder til mig skaaren.

14. Og hør du nu, Havfru baade faaver og fin!
og nu vil a vær' Allerkjæresten din.»

15. Den Havfru hun sprang i Sengen og lo,
hun glemt' at trækk' af baade Hoser og Sko.
For mig længes nu aldrig mere.

---

30. Jomfru i Ulveham.

I Jyske Folkeviser, 1ste Samling findes som Nr. 5 (Linden) en Optegnelse fra Gjellerup Sogn, der egentlig, som bemærket sammesteds S. 362, er en Blanding eller Sammensætning af to forskjellige gamle Trylleviser, der først 1854 efter gamle Haandskrifter bleve trykte

paa Dansk i Danmarks gamle Folkeviser, som Nr. 55 og 66; og selvsamme Sammenblanding af de to Viser er forefunden i Folkemunde i Norge, hvorom i Danm. gl. Folkev., III, S. 829—31.

Disse to Trylleviser, der ogsaa haves særskilte i Norge og Sverig, ere nu siden fundne ublandede hver for sig i den jyske Tradition. Her meddeles først de to Optegnelser af Visen om Jomfruen i Ulveham, begge fra 1874, fra Rind og Haderup Sogne. Under næste Nummer følge da de tre ublandede Opskrifter af Visen om Jomfruen i Linden.

Til Sammenligning med de nydanske Optegnelser af Ulvevisen hidsættes i en Anmærkning den gamle danske, der alene findes i ét jysk Haandskrift fra 1550.

A.

1. Jeg stod i Loft og børst' mit Haar,
min Stifmoder hun[1]) kom kjørend' i Gaard.
Og siden de lagde min Moder under Mulden.

2. Jeg putted Bost' i Barmen min,
jeg løft' min Stifmoder[2]) fra Karmen sin.

3. Min Stifmoder det fortytte,
jeg havde saa gode Lykke.

4. Hun skabt' mig til en Sølvesax,
hun bad, jeg skuld' klippe og altid vær' hvas.

5. Om Dagen klipped jeg hvid Ærmelin,
om Natten sov jeg i Jomfruens Skrin.

6. Min Stifmoder det fortytte,
jeg havde saa gode Lykke.

7. Hun skabte mig til en Sølvesværd,
hun bad, jeg skuld' fare en Ufærd.[3])

8. Om Dagen sod jeg ved Ridderens Sid',
om Natten sov jeg i Balgen blid.

9. Min Stifmoder det fortytte,
jeg havde saa gode Lykke.

---

[1]) Meddelt: «min Kjærest' han». [2]) Meddelt: «Kjærest'». [3]) Meddelt: «skuld' ingen komm' ufærd»

10. Hun skabte mig til en Ulv saa graa,
hun bad, jeg skuld' ingen Gode[1]) faa.

11. Hun bad, jeg skuld' ingen Gode[1]) faa,
før end jeg fik drukket af min Broders Blod.

12. Det stod hen i otte Aar,
min Stifmo'r turd' ej til Kirken gaa.

13. Men det lakked fast imod Søndagstid',
min Stifmoder vild' til Kirken rid'.

14. Jeg la' mig paa det samme Sted,
som jeg vidst', min Stifmoder vild' fremrid'.

15. Jeg tog hende i hendes Kaabe,
og lagde hend' mod sorten Jorde.

16. Jeg tog hende i hendes Side:
de Tvillinger de sprang vide.

17. Saa hug jeg ud hans højre Yw',
saa drak jeg ud hans Hjærteblod.

18. Nu staar jeg en Jomfru skær,
nu har min Stifmoder faaet en Ufærd.
Og siden de lagde min Moder under Mulden.

B.[2])

1. Jeg stod paa Loftet og børsted mit Haar,
— Min fuldtro[3]) Ven! —
der saa' jeg min Stifmo'r kom kjørend' i Gaard.
Og siden de lagde[4]) min Moder under Mulde.

2. Jeg putt' den Bøst' udi min Barm,
jeg løft' hend' af forgylden Karm.

3. Min Stifmo'r hun fortykte,
at jeg dog had' for[5]) god en Lykke.

---

[1]) Rettere vel: Bod. [2]) Optegnet efter to Søskende; derfor smaa Afvigelser, der alle nævnes her. [3]) El. »huldtro«. [4]) Meddelt: »Omsiden de lagdes« el. »lagde«. [5]) El. »at jeg skuld' have saa«.

4. Hun skabt' mig til en Saxe,
at jeg skuld' bliv' sløv og aldrig hvas.
5. Saa blev jeg til en Sax saa god,
at jeg blev hvas og aldrig sløv.
6. Om Dagen klipped jeg Lærred og Lin,
om Natten sov jeg i Jomfruens Skrin.
7. Min Stifmo'r hun fortykte,
at jeg dog had' for god en Lykke.
8. Hun skabt' mig til saa sløv en Sværd,[1]
[at jeg skuld' altid far' en Ufærd.]
9. Saa blev jeg til en Sværd saa gjøv,[2]
at jeg blev hvas og aldrig sløv.
10. [Min Stifmo'r hun fortykte,
at jeg dog had' for god en Lykke.]
11. Hun skabt' mig til en Ulv saa graa,
hun bad, jeg skuld' i Skoven gaa.
12. Hun bad, jeg skuld' i Skoven gaa,
til jeg drak af min Broders Blod.[3]
13. I Skoven var jeg[4] i otte Aar,
min Stifmo'r turd' ej til Kirken gaa.
14. Og det var paa den ni'nde,
min Stifmoder vild' udride.
15. Jeg greb hendes Kappe blaa,
saa løft' jeg hend' fra Ganger graa.
16. Jeg greb hend' i Side:
to Tvillinger vælt' ud saa hvide.
17. Og jeg drak af min Broders Blod,
igjen stod jeg en Jomfru god.
18. [Igjen stod jeg en Jomfru skjøn,]
— Min fuldtro Ven! —
min Stifmo'r fik hendes fortjente Løn.
Og siden de lagde min Moder under Mulde.

---

[1]) Meddelt: «en Sværd saa sløv». [2]) Meddelt: «god». [3]) El. «ind jeg drak af hendes Hjærteblod». [4]) El. «Det stod hen».

Anmærkning. Den 300 Aar gamle jyske Opskrift i Karen Brabes Foliohaandskrift lyder som saa:

1. Jeg blev fød en Aftensmaal,
— Lilli og Ros'. —
min Moder var død, før Hønsen gol
Jenne da vinder man Dyren.

2. Min Fader han sad i otte Aar,
han vilde mig ingen Stybmoder faa.

3. De otte Aar forgangen vaare,
min Fader tog til at længes saa saare.

4. Min Fader rider saa vide,
saa fæste han Jomfru blide.

5. Saa fæste han Jomfru blide,
hun blev mig Stybmoder stride.

6. De førte min Stybmoder i Gaard,
saa gik jeg hende ud imod.

7. Jeg klapped hende paa Skarlagen-Skind:
»I vær velkommen, kjær' Moder min!»

8. Hun stødte mig fra sig med sin Fod:
»Mon du skuld' være min første Mod!»

9. Hun skabte mig til en liden Sax,
hun bad, jeg skuld' ret aldrig vaxe.

10. En Sax var jeg med Ære,
Fruer og Jomfruer havde mig kjære.

11. Min Stybmoder det fortotte,
at jeg saa vel formaatte.

12. Hun skabte mig til saa godt et Sværd,
hun bad, jeg skuld' vær' i Ufreds Færd.

13. Sværdet var jeg med Ære,
Ridder' og Svende de havde mig kjære.

14. De Ridder' de var' saa blide,
de satte mig i forgyldene Skede.

15. Min Stybmoder det fortotte,
det jeg saa vel da maatte.

16. Hun skabte mig til en Varulv,
hun bad, jeg skuld' løbe i Skov og Skjul.

17. Der var jeg i Skoven i otte Aar,
jeg gjorde der inde saa møget Mord.

18. Hun bad, jeg aldrig skuld' faa Bod,
før end jeg fik af min Broders Blod.
19. Hun agted mig aldrig Bod at faa:
for jeg havde hverken Søster eller Broder.
20. Det stod saa i otte Aar,
min Stybmoder ingen Kinder baar.
21. Det lidde fast ad det niende,
min Stybmoder blev med saa liden en Kind.
22. Det var om saa hellig en Tid,
min Stybmoder vild' til Kirken ride.
23. Jeg lagde mig paa de Spange,
som den Frue skuld' over gange.
24. Jeg tog hende i sin Kaabe blaa,
jeg rykte hende neder fra Ganger graa.
25. Jeg tog hende i venster Side,
jeg splitte hende alt saa vide.
26. Jeg tog min Broder baad' liden og god,
saa lod jeg ad Skoven staa.
27. Jeg bed hannem i sin lille Taa,
for han skuld' Daab og Kristendom faa.
28. Der jeg fik af min Broders Blod,
jeg blev til en Jomfru, paa Jorden og stod.
29. Selv jeg hannem til Kristendom bar,
saa fik jeg ham Fostermoder at vogte og vare.
30. Siden monne jeg mig i Kloster give,
at tjene vor Frue, men jeg maa leve.

---

31. Jomfruen i Linden.

Som bemærket foran forrige Vise, er den Optegnelse fra Gjellerup Sogn, der staar som Nr. 5 i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, en Blandingsform. De tre her meddelte, fra Ikast, Sunds og Gjellerup Sogne, tilhøre helt denne Vise, af hvilken tre gammeldanske Opskrifter ere trykte i Danm. gl. Folkev., Nr. 66. Den er i dette Aarhundrede funden i Folkemunde i Sverig og Norge. Beslægtede Folkeviser findes ogsaa i England, Tyskland og hos flere slaviske Folk.

A.

1. Lidel Kirsten hun ganger i Rosenslund,
hun skwaaj'[1]) de Træ'r saa mangelund.
Imod saa blide-en Sommer.

2. Ja, hun skwaaj' Eg, ja, hun skwaaj' Bøg,
saa skwaaj' hun den Lind, den var grønner' end en Løg.

3. «Ak Lind, ak Lind! hvor est du grøn!
forgyldte saa ere de Blade, som du bær.»

4. «Ja, du tør ikke ved at skose[2]) mig,
fordi at vor Herre har bedre skabt dig.

5. Ja, vi vare os vel Søskende fem,
min Stifmo'r hun forskabte os alle dem.

6. Ja, vi vare os vel Søskende ni,
min Stifmoder forskabte os alle di.

7. Hun bad, jeg skuld' staa udi Lunden at gro,
til Karl Kongens Søn i Engelland han bad mig sætt' Bo.[3])

8. I Morgen da kommer der Bejler til dig,
da kommer de Tømmermænd, som vil hugge mig.

9. Da kommer de Tømmermænd fra Skaane,
de hugger mig op i Spaane.

10. De hugger mig til en Kirkedør:
for uden er den vaad, og for inden er den tør.

11. De hugger mig til en Altertræ:
der mon saa mangen Syndere bøje deres Knæ.

12. De hugger mig til en Sengestok:
der skal jeg staa og høre paa saa mangen lønlig
Snak.»

13. Lidel Kirsten hun lader de Lønnebrev skriv',
og dem vild' hun Karl Kongens Søn i Engelland giv'.

14. Og der Karl Kongens Søn de Lønnebrev saa',
han bad dem, de skuld' sadl' hans Gangere graa.

---

[1]) ɔ: skaadede. [2]) Meddelt: «skowede». [3]) Rettere: han minded' min Rod.

15. Han bad dem, de skuld' sadl' den med Guld saa rød
«Og selv saa vil jeg hen at frelse den Mø.»
16. Og der hun saa', Karl Kongens Søn kom ridende
i Gaard,
saa herlig de Blade saa bredte hun ud.
17. Han minded den Lind alt ved sin Rod:
og strax stod der en Jomfru saa klar og saa god.
18. Han minded den Lind alt ved sin Gren:
og strax stod der en Jomfru saa klar og saa ren.
19. Lidel Kirsten hun taler til Pigerne sin':
«I henter mig ind min forgyldene Skrin!
20. I henter mig ind min Guld saa rød!
det giver jeg den Svend, som har frelset den Mø.
21. «Nej, behold du kun selv din Guld saa rød!
jeg har frelset den Mø, jeg vil have hend' til Død
22. Nu haver skjøn Jomfru forvunden hendes Nød:
nu bær hun hver Dag en Guldkrone saa rød.
23. Nu haver skjøn Jomfru forvunden hendes Harm:
nu sover hun hver Nat i Karl Kongens Søn hans Arm
Imod saa blide-en Sommer.

B.

1. Lidel Kirsten hun ganger i Rosenslund,
hun skwaaj' de Træer i samme Stund.
Imod saa blid en Sommer.
2. Hun skwaaj' Eg, og hun skwaaj' Bøg,
hun skwaaj' den Lind saa grøn som en Løg.
3. «Ak Lind, ak Lind, du dejlige Træ!
forgylden er alle de Blade, du bær.»
4. «Du tør ikke ved at spotte mig,
fordi at vor Herre har gjort bedre mod dig.
5. I Morgen da kommer der Bejle til dig,
da kommér de Temmermænd, de vil omhugge mi

De hugger af mig en Altertræ:
der skal saa mange Syndere nedbøje sin Knæ.

Saa hugger de af mig en Sengesval':
da skal jeg hør' saa mangen lønlig Snak og Tal'.

Ja, vi vare os de Søskende fem,
min Stifmoder forgjorde os alle dem.

Hun bad, jeg skuld' stande der at gro,
til Karl Kongens Søn af Engelland han bød mig selv at bo.»

Lidel Kirsten hun lader de Lønnebrev skriv',
og dem lader hun Karl Kongens Søn giv'.

[Og der Karl Kongens Søn de Lønnebrev saa',]
saa snarlig han monne fra Engelland gaa.

Han minded den Lind alt ved sin Rod:
saa daaned hun død for Karl Kongens Søn hans Fod.

Han minded den Lind alt ved en Gren:
saa stod der en skjøn Jomfru saa faaver og saa ren.

«Og hør du nu, skjøn Jomfru baade faaver og fin!
og vil du nu være Allerkjæresten min?»

Nu haver lidel Kirsten forvundet hendes Harm:
hun sover hver Nat i Karl Kongens Søn hans Arm.
Imod saa blid en Sommer.

C.

* * *

(Ridderen[1]) siger:)

«Ak, ak, du dejlige Lindetræ!
forgylden er hver en Blad, du bær.»
mod den blide Sommer.

«Du tørst ikke ved at rose mig:
du haver langt bedere Lykke end som jeg.

I Morgen da kommer der Bejler til dig,
da kommer Tømmermænd og hugger af mig.

Saal. ogsaa i V. 8; men at det er en Fejl, fremgaar alt af V. 3.

4. De hugger mig til en Kirkedør:
for uden[1]) er jeg vaad, og for inden er jeg tør.
5. De hugger mig til en Altertræ:
der bøjer saa mangen en syndefuld Knæ.
6. De hugger mig til en Kirkekam:
der skal jeg stande, til Gud holder Dom.
7. De hugger mig til en Sengestok:
jeg stander og lyder paa saa mangen lønlig Snak.»
8. Den Ridder han stod og tænkte ved sig:
«Hvordan om den Træ kan snakke med mig!»

* * *

(Nu fortæller hun hendes Skæbne og slutter med:)

9. «Alderig saa finder jeg Bod,
og aldrig saa minder Kongens Søn af Engelland min Rod.»

* * *

(Da skriver Ridderen denne til, og han kommer ogsaa.)

10. Han minded den Træ fra Top og til Rod:
der stod for hannem en Jomfru god.
Imod den blide Sommer.

---

32. Sallemand Ravn.

Af denne højst mærkelige gamle Vise er den første Optegnelse fra 1869 trykt i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, som Nr. 39, og sammesteds S. 359 er kortelig fremhævet dens store Betydning: som den først nu fundne Besyngelse af det første Afsnit af det Oldsagn, hvis sidste Del er besunget i den bekjendte Vise om Valravnen (Danm. gl. Folkev., Nr. 60). Sallemands-Visen er siden optegnet efter otte andre Sangere og Sangersker i den samme Egn, og det viser sig da, at medens syv af de ni have fastholdt Sagnet i sine gamle Omrids, og i en saa lidet forskjellig Ordlyd, at disse syv Optegnelser, uden at gjøre Vold paa nogen af dem, have kunnet sammenføjes til én Text, her trykt som Opskrift A, saa har Sagnet, som det ses af de to Opteg-

---

[1]) Meddeleren forbyttede «uden» og «inden».

nelser, tillige undergaaet en fuldstændig Forvandling,* som her fremtræder i Texten B.

Medens Kjærnepunktet i A endnu er Sallemands Omskabelse til Ravn af sin unaturlige og lastefulde Moder, er dette Hovedtræk helt udfaldet i B, som desuagtet danner en Helhed, men med et nyt Kjærnepunkt: Upaalideligheden af Kvindedyd. Denne nyere Udvikling naas igjennem Bortfald af Omskabelsesversene og derved, at i Steden for Versene om Brylluppet i A træde i B nogle Fællesvers, som bruges i Viser, der besynge Forførelse og løsagtige Forbindelser.

I de tilføjede Anmærkninger gjøres fuldstændig Rede for alle afvigende Læsemaader i samtlige ni Optegnelser.

A.

1. Sallemand og hans Moder
— Meder Elskoven og goden Villi. —
de sad dennem over Borde.
Meder Elskoven og goden Villi, og det var alt forglemmet.

2. «Og hør du, Sallemand, kjær' Sønnen min!
og hvad leger mest udi Tankerne din'?»

3. «Og det leger mest udi Tanker og How:
de Kvindfolk de ere saa løs' i djer Trow.»

4. Stalt Mettelil hun slog hendes Haand imod Bord:
«Ingen skal mig daare med Runer eller Ord!»

5. Sallemand han slog sin Haand imod Bord:
«Og hør I, min kjær' Moder! I holder eders Ord!»

6. Ja, Sallemand rejst' bort i Aarer fem,
stalt Mettelil blev ikke gift i dem.

7. Det stod saa hen i otte Aar:
hans Moder han ikke for Øjen saa'.

8. Sallemand han styred sin Snække for Land,
stalt Mettelil ganger paa hviden Sand.

9. Sallemand han ratt' ud Haanden fra sig:
«Og hør, skjønne Jomfru! trolover I mig!

10. Og hør du det, min stalte Jomfrow'!
og vil du nu ej en skjøn Ridder trolov'?»

11. «Ja, gjærne jeg det gjorde,
om jeg for Sallemand torde.»

12. «Ja, det saa' jeg med min' Øjen to:
at Sallemand sak for de Bølger blaa.

13. Jeg saa' det med min' Øjen saa væn':
at Sallemand sak for striden Stræm.

14. Og vil I mig ikke paa mit Ord tro:
saa staar jeg her i Sallemand hans sølvspændte Sko.»

15. Og de drak Bryllup i Dage fem:
ikk' vilde han Sallemand til Sengs i dem.

16. Ja, de drak Bryllup i Dage ni:
ikk' vilde han Sallemand til Sengs i di.

17. Den tiende Dag ad Kvælde,
da tog de Sallemand med Vælde.

18. Sallemand han op i Sengen sprang:
han lagde hans Hoved, som hans Fødder skuld' ligg' fram.

19. «Hikken underlig Ridder maa du vist vær'!
du har vist aldrig soven hos Jomfruer før.»

20. «Det sidste, jeg i den' her Seng laa,
da var min' Fødder baad' lidel og smaa.

21. Men hvilken skjøn Ridder, har Guld udi Skrin,
han kalder min kjær' Stifmo'r en Hore saa fin.»

22. «Ja, er du Sallemand, Sønnen min,
da skal du vær' forbandet saa vidt som Solen skinner blid!»

23. «Ja, Solen den skinner over Bjærge og Dal',
saa mænd, min kjær' Moder! I er løs i jer Tal'.»

24. Hun skabte ham til en Ravn saa sort,
saa sørgelig fløj han Sallemand bort.

25. Nu sidder han Sallemand paa Aadsele-Pand',
stalt Mettelil hun drikker af sølvslagen Kand'.

26. Sallemand han sidder paa Aadsele-Bring',
stalt Mettelil hun byder de Ungkarle ind.

27. Nu sidder han Sallemand paa Aadsele-Lænd,
— Meder Elskoven og goden Villi. —
stalt Mettelil hun gaar med de Ungkarl' i Seng.
Meder Elskoven og goden Villi, og det var alt forglemmet.

B.

1. Sallemon og hans Moder
— Imeder Elskoven og goden Villi. —
de legte Tavel over Borde.
Imeder Elskoven og goden Villi, og det er alt forglemmet.

2. «Og hører du, Sallemon, Sønnen min!
og hvad véd du med skjøn' Jomfruer i Løn?»

3. «Det véd jeg med skjøn' Jomfruer i Løn:
at man dem lettelig daare kan.»

4. «Her stander jeg en Frue saa skjøn:
slet ingen ung Ridder skal daare mig i Løn.»

5. Sallemon han satt' hans Haand imod Bord:
«Saa mænd, min kjær' Moder! a skal prøv' jer o jer Ord.»

6. Sallemon drog hen udi atten Aar,
hans Moder hannem aldrig for Øjnene saa'.

7. Sallemon han styred' hans Snække for Land,
hans kjær' Moder spasered paa hviden Sand.

8. «Her stander I, en Frue saa skjøn!
vil I ej trolove en skjøn Ridder i Løn?»

9. «Gjærne jeg det gjorde,
dersom jeg for Sallemon, Søn min, torde.»

10. «Det sidste jeg Sallemon for Øjnene saa',
da sank han for de Bølgere blaa.

11. Og vil I ikke min Tale tro,
da stander jeg i Sallemon hans sølvspænded' Sko.»

12. «Hvad enten skal vi drikk' Mjød og Vin i Stow',
heller og vi skal gaa os ad Højeloft og sov'?»

13. «Først vil vi drikk' Mjød og Vin i Stow',
og saa vil vi gaa os ad Højeloft og sov'.»

14. Sallemon satt' sig i Sengen ned,
saa lagde han Fødderne, som Hoveden skuld' ligg'.

15. «Hukken underlig Ridder maa du vist vær'!
har du ej bedaaret skjøn' Jomfruer før?»

16. «Det sidst' jeg i den' here Seng laa,
da var mine Hænder baade liden og smaa.»

17. «For vist er du Sallemon, Sønnen min,
forbandet skal du være, saa langt som Solen skinner hid!»

18. «Solen den skinner over Bjærrig og Dal',
saa mænd, min kjær' Moder! I er for løs i jer Tal'.

19. Hvilken en Ungersvend har Sølv og Guld at bred',
— Imeder Elskoven og goden Villi. —
da holder min kjær' Moder sig en Hore til Red'.»
Imeder Elskoven og goden Villi, og det er alt forglemmet.

A. a: Maren Johanne Olsdatter, Hedegaard, Ikast Sogn, 1871.
b: Bodil Kristensdatter, Gammelagre, Ikast Sogn 1871.
c: Peder Frølund Lavesen, Bredkjær, Nøvling Sogn, 1872.
d: Iver Pedersen Lind, Rind Sogn, 1869. (Den forhen trykte.)
e: Ane Povlsdatter, Tværmose, Sunds Sogn, 1872 (kun V. 1—3), og hendes Broder, Peder Povlsen, Tværmose, 1874.
f: Mette Kirstine Kristensdatter, Foenvad, Snejbjærg Sogn, 1872.
g: Ane Jensdatter, Lund Hede, Gjellerup Sogn, 1869.

— Omkvæd. Meder abeg (synes brugt baade for med og medens; jfr. Omkv. t. Nr. 121 i første Saml. «Med-er Æren»);

df: Imeder; **c**: Imeden. — **e** har: Elskov; **f**: godesten; **g** har som første Omkv. og Beg. af andet: Meder Æren og Elskovens Villi. — Slutn. af sidste Omkv. i **a**: og det var alt forglemmen, **g**: og de var alt forglemmen, **d**: og det er alt forglemmet, **c**: og det var alt om Glemmen, **b**: og det gaar alt af Glemme, **f**: for det vi alder (ɔ: aldrig) glemmer, **e**: og det var alt uglemmind'.

1. Saal. væsentlig ens **acdfg** (**c**: Sallemon, **dg**: Hr. Sallemand; **d**: kjær' Moder; **acd**: og de; **c** har: begge, **f**: ene, **g**: dem f. dennem). **be** have Verset i en yngre, udvidet Form:
   Sallemand og hans Moder de sad over Bord,
   de snakked saa meget om gamle Ord.
   (**e**: de talte saa meget skjæmtelig' Ord.)

2. Saal. **abe** (f. hør have **ab**: hører, og de fattes kjær'; f. og i L. 2 har **b**: ja; leger i **ab** meddelt: ligger, **e** har Læsemaaden: rinder).

3. Saal. **e** (der har «rinder» f. leger, i f. udi); **ab**: Og det ligger mest udi Tankerne min': de Kvindfolk de er saa ustadig i Sind.

4[1]. hun fattes i **e**. — slog, **d**: satte; **g**: Hans Moder satt' hendes Haand imod Bord; **b**: æ Bord.— 4[2] **bc**: Der skal mig ingen daare med R. eller O.; **e**: Da skal der ingen mig daare med Rovner eller Ord; **g**: slet ingen skjøn Ridder kan mig daare med Ord; **d**: slet ingen ung Ridder skal bedraw' mig med Ord.

5. Saal. **ac** (**a** har: hans f. sin og fattes han, **c**: Ak f. Og, **a** jer f. eders). **dg**: Hr. S. han (fatt. i **g**) satte hans (sin) H.: imod B.: Saa mænd, m. k. M., jeg skal (vil) prøv' jer o jer Ord.

7[1]. Saal. **c** (der dog fattes saa); **abdg**: Hr. (Ja, el. fatt.) S. rejst' bort (hen) udi (i) otte (**dg**: atten) Aar. — 7[2]. Saal. **abd** (kun «Øjnene» f. Øjen); **g**: slet ingen ham enten hørt' eller saa'. (**c** har 1ste Lin. af næste V. i Steden.)

8. Saal. **abcdg** (der dog alle have «spasered» f. ganger; nogle ogsaa «hans» f. sin, «til» f. for, «hans Moder» f. stalt Mettelil, «hvide-en», «hvidesten» f. hviden; **c**: Snejker).

10. Saal. **a**: dette almindelige Vers stærkt varieret:
   b: Og hør du, st. M., hvad jeg siger dig, og vil du nu trolove dig med mig?
   c: Ak hør du mig, st. M.! og vil du ikke troloves med mig?
   d: Og hør du, st. M. baad' faver og fin! og vil du nu trolove mig?
   g: Og hør I, skjøn Jomfru faver og fin! og vil I nu vær' Allerkjæresten min?

A. 11. Saal. abce (kun at e fattes Ja, og har »naar«, c »dersom« f. om, e »det« efter jeg, b »det« foran torde). d har Verset i en nyere Form:

Ja, gjærne saa vilde jeg trolove dig,
om jeg turde det for Hr. Sallemand sig'.

— 12. Saal. a (kun »sank« f. sak); c: Jeg saa' det med min' Øjen saa blaa; de: Ja (Nej), det saa' jeg (har jeg set) med min' Øjen saa smaa. — d: Hr. S. bce: han sak, d: han sank. b: Bølgere, cde: Bølger saa.

— 13 kun i a (hvor endda L. 1 fattes) og c. — L. 2 saal. i a (kun »sank« for sak); c: at S. han sak for den stridesten Strøm.

— 14[1]. Saal. d (kun: o mi' f. paa mit); c: Og vil du ikke paa min' Ord tro; e: Og vil du mig ej paa min Tale tro; b: Og hør du, st. M.! vil du mig ikke tro; a: Vil I mig ej paa min Ære tro. — 14[2]. Saal. b, samt a og c (kun fattes de her, og a har »Sallemands« for det ældre S. hans); d: saa stander jeg her i hans sølvspændte Sko; e: da staar jeg i begge hans sølvspænded' Sko.

— 15—17 fattes i g, der staar paa Overgangen til den nyere Vending af Visen, som findes i B, og har her de samme Vers som B 12—13:

g 7. »Hvad enten skal vi først i Højeloft sov',
heller vi skal først drikk' Mjød udi Stow'?«

8. »Nej, vi vil først udi Højeloft sov',
saa kan vi siden drikk' Mjød udi Stow'.«

— 15[1]. Saal. d, samt abe (kun »Ja« f. Og, be: »Dagere«); c: Der blev holdt B. i Dagene fem. — 15[2]. Saal. b; ac: men (og) S. vild' ej (ikke) t. S. udi dem; e: men ikk' vild' S. t. S. udi dem; d: men ikke vild' Brudgom til Sengen i dem.

— 16. Samme Forskjelligheder som i forrige Vers; kun har c: De holdte B. i Dagene ni.

— 17. Saal. abce, kun have abe »til«, c »paa« f. ad; b: og da tog de, e: da vild' de ta' f. da tog de. (Spor til Verset ogsaa i d's Form af næste Linje.)

— 18. Saal. a (der dog fattes ligg'); b: Ja, S. han udi S. sprang ... skulde ligg'; c: S. han først ad S. sprang, saa lagde han hans H. s. h. F. sk. l. f.; d: Den tiende Dag, da han i S. sp., da lagde hans H. s. h. F. sk. vend' fram; e: S. han sprang udi Sengen saa gram, han vendt' hans Howe', som hans F. sk. vend' fram; g: Han satt' sig i Sengen ned, saa vendt' han hans H. som hans F. skuld' ligg'.

19. Saal. e; a: Hikken underlig Svend m. d. v. v., du haver jo ej daaret J. f.; b: Og hikken en u. Gjæst er end du, du haver vist aldrig daaret Kvindfolk før; c: Hukken u. Karl maa du nu vær', du har vist ikke daaret J. f.; dg: Hvikken underlig skjøn Ridder maa du vist vær', har du aldrig sovet hos skjøn Jomfruer før.

20. For Det sidste i aceg har d: Den sidste Gang; f. Fødder i cdeg har b: Finger, a: Hænder.

22. Saal. b (Rimordet blid ogsaa i Bb i B17; jfr. en norsk Vise i Danm. gl. Folkev. III, 813a); e: Er du saa S. kjær' Sønnen min, da skal du vær' forbandet, som Solen skinner blid; d: Er du Hr. S., kjær' Sønnen min, saa er du og forbandet saa langt som Solen skinner hid (se B 17); c: Ja, er du S. Sønnen min, saa skal du vær' forbandet, som Solen skinner klar; g: Er du Hr. S. Sønnen min, saa krank en Skæbne giver jeg dig. (De oprindelige Rimord maaské min ∾ skín. Eller maaske Verset egentlig er sammendraget af to, der kunne have lydt:

Og det hører jeg paa Tale din,
at du est Sallemand, Sønnen min.

Saa vær' du forbandet saa vide,
som Solen skinner blide!

23 kun i b (i L. 2 »og hør» f. saa mænd), og det hører maaské snarest hjemme i den yngre Viseform B.

24. Saal. ae, og L. 1 ligesaa i bcdg. — L. 2. b: nu flyver han S. saa sørgelig bort; c: saa sørgelig fløj han af Landet bort; d: Hr. S. han fløw saa sørgelig bort; g: saa sørgelig fløj Hr. S. bort.

25[1]. han fattes i ag, d har: Hr. S., e: Ja, S. han sidder paa A. — 25[2]. hun kun i e. — sølvslagen Kand', e (som forbinder 27[1] med 25[2] til ét Vers): hendes s. K.; a: sølvlaaget K.; c: Sølvekand' b: Søllevekand'; g: hans Moder skjænker Mjød af Sølverkand', d: stalt Mettelil spaserer paa hviden Sand.

27[1]. Saal. abceg (e: S. han sidder, c: fattes han og har: Aadseles Lænd, g: Og nu s. S. p. A.). — 27[2]. Saal. e; ab: st. M. hun byder de Ungkarle hjem (ind); g: hans Moder følger mangen skjøn Ridder til Seng. (Linjen fattes i c.) — f har to andre Slutningsvers:

2. Sallemand han sidder paa Lindeløvens Blad,
hans Moder gjør mangen skjøn Ridder glad.

3. Sallemand han sidder paa Lindeløvens Kvist.

* * *

B. a: Johanne Tygesdatter, Sammelsted, Ørre Sogn, 1874.
b: Johanne Kirstine Pedersdatter, Hallund, Hodsager Sogn, 1873.

— Optegnelsen **a** er fulgt i Texten, paa det nær, at Formen forglemmet i Omkvædet er laant fra **b** f. **a**'s »forglemmen«, og at V. 1, L. 2 er ændret fra **a**'s »de lod Tavel imod Tavelbord rend'«. — **b** har disse Afvigelser fra **a**: 1. S. og hans Moder de sad over Bord, de talte saa meget om gammele Ord. — 2—3 fattes. — 4^1. Ja her. 4^2. slet aldrig nogen R. kan. — 5^1. satte sin Haand. 5^2. a vil prøv'. — 6^1. drog bort. — 7^1. Snejke. 7^2. hans Moder spasered ved hvide-en Strand. — 8^1. I nu, en. 8^2. udi Løn. — 9. Nej, det kan jeg aldrig her paa vor Jord, jeg ikke for S. min Søn det tord'. — 10—11 (som ét V.): Ja, S. han sank for de Bølger saa blaa, thi her kan I se hans sølvspænded' Sko. — 12^1. vi nu drikk'. 12^2. os op ad. — 13. Ja, først vi vil gaa os op ad Højeloft og sov', og siden kan vi drikk' Mjød og Vin i Stow'. — 14. Ja, S. han sprang udi Sengen saa brat, saa lagde han Hovedet, som Fødderne skuld' ligg'. — 15^1. Hvordan . . . endda (f. Hukken . . . vist). 15^2. du har vist aldrig sovet hos sk. J. f. — 16^1. Det sidste Gang. — 17^1. Ja, vist er du S. kjær' S. min. 17^2. f. sk. d. være, men Solen skinner blid. — 18. Ja, S. han sagde, foruden at praal': Saa mænd, min kjær' Moder! I er for løs i jer Taal'. — 19 fattes i **b**.

Versenes Fordeling og Plads i begge de trykte Texter og i alle Optegnelserne ses af denne Tavle:

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	»	»	15	16	17	18	19	20	21	22	23	(21)	24	25	26	27
a	1	2	3	4	5	»	6	7	»	8	9	10	11	12	»	»	13	14	15	16	17	18	»	19	»	»	20	21	»	22
b	1	2	3	4	»	»	5	6	»	7	8	9	»	10	»	»	11	12	13	14	15	16	»	17	18	»	19	21	»	20
c	1	»	»	2	3	»	4	5	»	6	7	9	8	10	»	»	11	12	13	14	15	16	»	17	»	»	18	19	»	19
d	1	»	»	2	3	»	4	5	»	6	7	8	»	9	»	»	10	11	»	12	13	14	»	15	»	»	16	17	»	»
e	1	2	3	4	»	5	»	»	6	»	7	8	»	9	»	»	10	11	12	13	14	15	16	17	»	(16)	18	19	20	21
f	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	—	3
g	1	»	»	2	3	»	4	5	»	6	»	»	»	»	7	8	»	»	»	9	10	11	»	12	»	»	13	14	»	15
b	1	»	»	2	3	»	4	5	»	6	7	8	»	»	9	10	»	»	»	11	12	13	»	14	15	»	»	»	»	»
a	1	2	3	4	5	»	6	7	»	8	9	10	»	11	12	13	»	»	»	14	15	16	(19)	17	18	19	»	»	»	»
B	1	2	3	4	5	»	6	7	»	8	9	10	»	11	12	13	»	»	»	14	15	16	(19)	17	18	19	»	»	»	»

33. Ørkelands Jomfru.

Denne gamle Tryllevise er ellers kun funden i gamle danske Visehaandskrifter, og efter saadanne først Aar 1854 udgiven i fem Opskrifter i Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 71. Man har aldrig vidst af, at den Vise endnu var at finde i Folkemunde, før disse tre Optegnelser bleve gjorte i Hammerum Herred i Aarene 1871—72.

A.

1. Dette var bolde Herre Nelerus,
han svøber hans Hoved i Skind:
og saa gaar han udi Højeloft
for hans kjær' Moder ind.
Bolder Nelerus med sine Svender og de træder Ammur.

2. «Hør I det, kjære Moder!
hvad Raad kan I mig kjend':
at jeg kan rejse til Ørkeland
og hente den dejlige Kvind'?»

(Hun siger ham, at Folkene er saa haarde der, de var ikke nemme at komme til, for det var ikke Kristne.)

3. «Men hør du det, bolde Hr. Nelerus!
du lægger din' Aarer i Sø:
saa sejler du til Ørkeland,
saa henter du vel den Mø!»

(Inden han rejser af, lærer hun ham nogle Hexekunster.)

4. Det var om en Løverdags Aften,
de lagde djer Aarer i Vand:
og Søndags Morgen derefter
de strander for Ørkeland.

5. Dette var Ørkelands Dronning,
hun ud af Vindeven saa':
«His ser jeg Sejl udi Sunden rúnd[1])
med kristen Mand opaa!»

---

[1]) rúnd ɔ: roende. («Sejl» da her = Skib. Jfr. Nr. 48 B, 2 og 3.

(Saa siger hun, hun vil have dem af med Livet. Men dertil svarer Prinsessen:)

6. «Jeg haver haft en Drøm i Nat,
og den Drøm den var mig saa god:
og hører I det, min kjære Moder,
I værer ved et frit Mod!

7. Ja, jeg haver haft en Drøm i Nat,
og den Drøm den var mig saa god:
jeg drømte, jeg kom til Danemark
og blev der en kristen Mands Brud.»

8. Og dette var Ørkelands Dronning,
hun var udi Huen[1]) saa haard:
saa slog hun de Hvidebjørn' løs
og lod dem gaa dem imod.

(Men Hr. Nelerus bandt Bjørnene med de Runer, hans Moder havde lært ham; og saa gaar han ind til Kongen:)

9. «Og hør det, Ørkelands Konge!
I er baade faaver og fin:
og vil I gi' mig hend' lidelen Malfru
til kjære Hustru min?»

10. «Ett' faar du hend' lidelen Malfru,
for det at du siger saa:
før end du faar bunden hver en Dyr,
som der ere paa Ørkelands Ø.»

11. Dette var lidelen Malfru,
hun svarte en Ord med Ær':
«For hver en Dyr, som han ej kan bind',
den maa han saa gjærn' la' vær'.»

12. Dette var Ørkelands Dronning,
hun svarte en Ord dertil:

---

[1]) Meddelt: «Hoved».

«Ja, lader dem kun tilsammen komm',
som saa gjærne tilsammen vil!»

13. Dette var bolde Herre Nelerus,
han lydede Kongen hans Ord:
og saa bond han alle de glubende Dyr,
før end han vilde til Bord.

14. Det var om en Løverdags Aften,
de lagde djer Aarer i Vand:
og det var fjorten Dage derefter,
de spasered ved Danemarks Strand.

15. Saa blev der Silke og hvide Sindal
alt paa den sorte Jord bred:
og saa blev hun lidelen Malfru
med Æren paa Slotten opled.

16. Det var om Søndags Morgen,
[de monne til Kirken kjør']:
og saa kristend de bolden Nelerus' Brud
for uden den Kirkedør.
Bolder Nelerus med sine Svender og de træder Ammur.

B.

* * *

1. Det var Ørkelands Jomfru,
hun ud af Vindeve saa':
da saa' hun en Skib kom sejlend' til Land
med kristen Mennesker paa.
Bolden Neleros med sin' Svende og de træder Ammor.

(Jomfruen gik ind og fortalte det til hendes Broder, som sagde:)

2. «Er der kommen en Skib alt paa vor Land
med kristen Mennesker paa:
da vil vi slaa vor Hvidebjørn løs,
lad' den gaa dennem imod.»

3. Men det var Ørkelands Jomfru,
den Spot kund' hun ikke lid':
«Ett' vil vi slaa vor Hvidebjørn løs,
før end vi faar djer Ærend at vid'.»

(Men hendes Fader vilde ikke høre efter, hvad sagde:)

4. * * *
* * *
Og saa slog de djer Hvidebjørn løs,
lod den gaa dennem imod.

5. Det var bolden Herre Neleros,
han taler til Svendere tow:
«Og hvor er nu de Rovner,
vi førte af Danemark?»

6. Saa tog de de Rovner,
de førte af Danemark:
og saa bond de den Hvidebjørn
alt paa den hvide Sand.

7. Det var bolden Herre Neleros,
han svøber hans Hoved i Skind:
og saa gaar han i Højeloft
for Ørkelands Konge ind.

8. «Her sidder I, Ørkelands Konge!
og er en Herre saa fin:
vil I give mig eders Datter
til kjære Hustru min?»

9. «Nej, ett' faar du vor Datter,
og ett' kan du hend' vind':
før du faar bunden alle de Dyrer,
der er under Ørkeland ind'.»

10. Men det var Ørkelands Jomfru,
hun svarte et Ord med Ær':

«Hvilken Dyr han kan ikke bind',
den maa han jo gjærn' la' vær'.»
Bolden Neleros med sin' Svende og de træder Ammor.

* * *

C.

1. Og det var lidenen Malfru,
hun sidder i Østerland:
og hver en Dag det er Vestenvind,
da venter hun bolden Neleroses Komm'.
Bolden Neleros med sine Svende og de træder Ammor.

2. «Jeg haver drømt saa underlig,
og Drømmen den blev mig til Prud:
jeg drømte, at jeg kom til Danemark
og blev der til en kristen Mands Brud.»

* * *

3. Det var Østerlands Dronning,
[hun var udi Huen saa haard]:
«Saa slaa vi vores Hvidebjørn løs,
lad den kuns gaa dem imod!»

4. Det var lidenen Malfru,
hun svarte en Ord dertil:
«Nej, ej slaar vi vores Hvidebjørn løs,
inden vi faar at vide, hvad han vil.»

5. Det var bolden Herre Neleros,
han talte til Styremand:
«Mon vi slet ingen af de Runere kan,
som vi udi Danemark nam?»

6. Ja, det var bolden Herre Neleros,
og det gjorde han med hans Haand:
og saa bandt han den hvideste Bjørn
alt ned' paa den bare Sand.

* * *

7.[1] Og det var lidenen Malfru,
hun svarte en Ord med Ær':
«Nej, hvad for en Dyr, som han ej kan bind',
den maa han saa gjærne la' vær'.»

* * *

8. «Syv Tønder Sølv og syv Tønder Guld,
det vil jeg dig gyw':
og, Dattere! vil du mere hav',
saa lader du os tilskryw'!»

9. Ja, der blev Silke og Sindal
alt over den sorte Jord bred:
og det var lidenen Malfru,
hun blev til Stranden ned led.

10. [Det var om en hellig Søndag,
de lod deres Bryllup gjør']:
saa kristend de bolden Herre Neleros' Brud
alt uden for den Kirkedør.
Bolden Neleros med sine Svende og de træder Ammor.

---

34. Ridder Oles Lud.

To gamle Opskrifter har man af denne Vise, Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 73; den ene i et jysk Haandskrift fra 1550, den anden i Visesamlingen «Tragica», trykt Aar 1656. De nye jyske Optegnelser, som her efter meddeles, er det eneste hidtil kjendte Bevis for, at denne Vise har holdt sig i Folkemunde i Danmark indtil vore Dage. Og at denne nye jyske Overlevering ikke grunder sig paa Tragicas Tryk, men nedstammer umiddelbart fra den gammeldanske, det ses af, at den i et væsentligt Punkt stemmer med den gamle haandskrevne Text imod Tragicas. I denne sidste tager nemlig Mettelil sig af Dage ved at brænde sig inde i sit Bur; hvorimod den gamle skrevne Text, som først blev udgiveu 1856, har ligesom de nye jyske Optegnelser:

Liden Kirstin drog Kniv af Ærme rød:
«Alt skal jeg endnu med Æren dø.»

[1]) Dette Vers af Sangeren meddelt efter V. 4.

Op vaagned Hr. [Peder], og op han saa':
han sam i liden Kirstins Blod.

Den nye jyske Opskr. A's V. 3, 4, 5, 6, 9 og 19 og B's V. 4—6 vise betydelig Afvigelse fra begge de gamle Texter.

A.

1. Hr. Peder og Ridder Ole de sad over Bord,
— Op under en Lind. —
de talte saa mangen et skjæmtefuld Ord.
Op under en Lind der vaagner Allerkjæresten mine.

2. «Saa længe jeg har min forgyldene Luj,
saa kan jeg daare al Jorderigs Bruj.

3. «Da tør jeg sætt' ud baade Ager og Jord:
du skal ej faa stalt Mettelil ud af min Gaard.

4. Da tør jeg sætt' ud baade Ager og Eng:
du skal ej faa stalt Mettelil med i Seng.»

5. Han spilt' æpaa fire, han spilt' æpaa fem:
stalt Mettelil lyded paa alle dem.

6. Han spilt' æpaa otte, han spilt' æpaa ni:
stalt Mettelil lyded paa alle di.

7. Om Aftenen sildig, da Duggen drev paa,
stalt Mettelil vild' til Ridder Ole gaa.

8. Stalt Mettelil stod og tænkte ved sig:
«Mon jeg ej skuld' ta' en af min' Piger med mig?

9. Nej, gaar jeg ene, saa er jeg alene,
og gjør jeg noget, jeg dølger det gjærne.»

10. Stalt Mettelil og hendes liden Hund
saa ene gik de gjennem Rosenslund.

11. Hun banked paa Døren alt med hendes Skind:
«Staa op, Ridder Ole! du lukker mig ind!»

12. «Nej, ingen saa haver jeg Stævne sat,
og ingen lukker jeg i min Loft om Nat.»

13. «Hør du, Ridder Ole! hvad jeg siger dig:
og maa din liden Dreng følge med mig?»

14. «Nej, Maanen skinner nok saa klar:
du kan gaa did, som du kom fra.»

15. Stalt Mettelil og hendes liden Hund
tilbage gik de gjennem Rosenslund.

16. Der hun kom til Borgens Led,
der stod Hr. Peder og hvilte sig ved.

17. «Saadan Natgange og andre fler',
derfor gjøres dig dine Kinder bleg'.

18. Saadan Natgange og andre fler' —
vi vil gaa til Seng, gjør det aldrig mer'!»

19. Stalt Mettelil laa og tænkte ved sig:
«Mon min sølvslagen Kniv kan ej hjælpe mig?»

20. Hun trak Kniven af Ærmen rød,
og saa stak hun sig selv til Død.

21. Hr. Peder han vaagned og om sig saa':
— Op under en Lind. —
da laa han i det klare Blod.
Op under en Lind der vaagner Allerkjæresten mine.

B.

1. Hr. Ove og Hr. Peder de sad over Bord,
de talte saa mangen skjæmtelig Ord.
Saa sørgelig ville vi kvide.

(Hr. Peder spørger Hr. Ove om, hvorfor han ikke giftede sig. Da svarer han:)

2. «Og hør du det, Hr. Peder! det trænger jeg ej til:
jeg kan faa min Villi med hver Mands Kone, jeg vil.»

(Det kan du ikke faa med min, siger Hr. Peder, og det kommer de saa til at slaa et Væddemaal om.)

* * *

3. Stalt Mettelil og hendes lille Hund
de gik igjennem Rosenslund.

* * *

4. «Ja, jeg var mig lidt nede ved Aa,
der saa' jeg, hvad Farver de Liljer had' paa.»

5. «Ja, var du dig der nede ved Aa,
og sig mig saa, hvad Farver de Liljer havde paa?»

6. «Ja, nogle vare gule, og nogle vare blaa,
og alle Slags Farver saa havde de paa.

7. «Hør, stalten Mettelil! og det vil jeg hav',
at du skal lægge din Nattegang af.»

8. Om Natten Hr. Peder han vaagned og saa',
da svømt' han i stalten Mettelils Blod.

Saa sørgelig ville vi kvide.

---

35. Hustru og Mands Moder.

I Jyske Folkeviser, 1ste Samling, findes under Nr. 74 «Barselkvinden» fire Brudstykker af denne mærkelige gamle Vise, Danm. gl. Folkev. Nr. 84. Fra samme Egn er siden indsamlet de her følgende elleve, til Dels langt fuldstændigere Optegnelser. Allerede de fire Brudstykker i 1ste Samling aflagde Vidnesbyrd om, at Visen paa denne Egn var kjendt i begge de to Hovedformer af Sagnet, som fremtræde baade i gamle danske og i svenske Opskrifter. Af de der meddelte fire Brudstykker have de tre (ABC) den ene Sagnform, i Følge hvilken den stakkels forhexede Barselkvinde, efter i otte Aar at have baaret Børnene under Hjærte, føres til sit Fædrehjem, hvor hun dør, efter at de to Børn ere skaarne af hendes Side, og da komme til Verden som otte Aars Drenge, der strax staa op, tale og love Hævn for deres mishandlede Moder; — et Træk der er ældgammelt i Norden og blandt andet svarer til, hvad der i Sagaen fortælles om Volsung: at han sex Aar gammel skæres af sin Moders Side, og kysser hende, før hun dør. — Derimod hører det sidste der meddelte Brudstykke (D) til

den anden Sagnform, i Følge hvilken Hexen bliver narret ved en List med et Par Voxbørn, som Ægtemanden eller hans Søster bærer ind for hende, i det de bringe hende til at tro, at Fødselen har fundet Sted, saa hun af Harme og Forbavselse herover glemmer sig selv, og røber, at der dog er ét Sted paa Gaarden, som hun ikke har forgjort, og hvor den stakkels Barselkvinde altsaa kan forløses (ligesom Frigg havde forsømt at tage den ene uanselige Vaand, Misteltenen, i Ed). Til dette ene uforhexede Sted, det, hvorpaa Barselkonens uforhexelige Rønnetræs Kiste stod, bringes hun da hen, føder sine Børn og bliver i Live, medens Hexen sprækker af Harme eller paa Baalet faar sin fortjente Løn.

Denne sidste Sagnform fremtræder nu fuldstændig i de syv sidste her meddelte Optegnelser E—L, medens de fire første A—D tilhøre den først omtalte Sagnform. I nogle af Opskrifterne ere dog de to Sagnformer blevne blandede, hvilket paa hvert Sted anmærkes under Siden.

En udførligere Paavisning af disse nye jyske Viseoptegnelsers store Interesse vilde her ikke være paa sin Plads, da den maatte kræve vidtløftige Sammenligninger med de mange ældre og yngre danske, svenske, norske og engelske Opskrifter af samme Vise, ja endogsaa med græske Oldsagn. Det maa da her være nok endnu udtrykkelig at fremhæve, at alle de nye jyske Optegnelser ere afgjort uafhængige af den Form af Visen, som 1695 blev trykt i Peder Syvs Visebog, Nr. 90, medens de paa det nøjeste hænge sammen med den gamle danske Tradition, som fremtræder i de haandskrevne Visebøger fra 16de og 17de Aarhundrede, hvis Opskrifter først bleve offentliggjorte 1856 i «Danmarks gamle Folkeviser».

A.

1. Hr. Peder han sidder paa højesten Tjæld,
han gift' hans Datter ad Bederland hen.

2. Den første Nat hun i Bederland sov,
og da blev hun med de smaa Sønnere tow.

3. Stalt Mettelil gik for hendes Fostermo'r at staa:
«Hvor længe skal en Kvinde gaa med Børnene smaa?»

4. «I fyrretyve Uger gik Marie med Krist,
og saadan gjør enhver Dannekvinde for vist.

5. I fyrretyve Uger gik jeg med min,
men i otte Aar skal du gange med din.»

6. De fyrretyve Uger var gangen forbi,
da begyndte stalten Mettelil at sørge og kvi'.

7. «Kan det ikke anderledes med mig bliv',
saa fører I mig til, som jeg var, jeg var Pig'!»

8. Der blev Foler af Engen hent,
og saa blev der for Guldkarmen spændt.

9. Og der de kom paa Højelands[1]) Bro,
da brast[2]) hendes gode Guldkarm udi to.

10. «Hukken syndefuld Kvinde maa jeg vist vær',
mens min gode Guldkarm kan mig intet bær'!

11. Men kan jeg ikke anderledes komm' til vor Gaard,
saa vil jeg gange hjem paa min bare Fod.»

12. Og der hun kom til Borggaardsled,
ud' stod hendes kjær' Fader og hvilte sig ved.

13. «Velkommen, velkommen, kjær' Datter, hjem til mig!
hvordan har du levet i Bederland saa læng'?»

14. «I tør ikke ved at spørge til mig,
og I skal se en stor Ynk opaa mig.»

15. De lod djer Gaard med sort Silke omhæng',
og fulde stalten Mettelil ad Stjennestowen ind.

16. Det var stor Ynk, langt større Kvid':
de to Børn de blev skaaren ud af Moderens Sid'.

17. Den første stod op og kæmte sit Haar:
«For vist er jeg nu i mit ottende Aar.»

18. Den anden stod op og var roselig rød:
«For vist skal jeg hævn' min kjær' Moder hendes Død.»

B.

1. Hr. Peder han bor opaa højen Tjæld,
han gifted hans Datter til Bedeland hen.

---

[1]) Meddelt: «Højelofts». [2]) Meddelt: «blæst».

2. Den første Nat, hun i Bedeland sov,
da blev hun med de Sønnere tow.

3. Stalt Tidelil gik for hendes kjær' Fostermo'r at staa:
«Hvor længe skal Kvinder med Børene gaa?»

4. «I fyrretyve Uger gik Maria med Krist,
og saa gjør hver Dannekvinde for vist.

5. I fyrretyve Uger gik jeg med min:
i otte Aar skal du gange med din.»

6. Og det lakked fast ad det niende Aar:
stalt Tidelil begyndte at længes saa saar'.

7. «Og kan det nu ikke anderledes med mig bliv',
saa fører I mig hen, som jeg var, da jeg var Pig'!»

8. Og strax saa blev Foler af Engen hjemhent',
og saa blev der for Guldkarmen spændt.

9. Der de nu kom opaa den Højelands Bro,
den gode Guldkarm den brast udi to.

10. «Sikken en syndigfuld Kvinde maa jeg nu vist vær',
da en Karm af Guld kan mig ikke bær'!»

11.[1]) De lagde stalt Tidelil paa Kapperne blaa,
og strax fødte hun der to Sønner saa smaa.

12. Det var en stor Ynk, ja langt større en Kvid':
de skar de to Børn ud af Moderens Sid'.

13. Den første stod op og kæmmede sit Haar:
«For vist stander jeg i min niende Aar.»

14. Den anden stod op og bar Ridder-Roser[2]) rød:
«For vist skal jeg hævne min kjær' Moderes Død.»

---

[1]) Dette Vers hører egentlig til den anden Sagnform, som haves i E—L. [2]) Forvansket Udtryk, meddelt: «rider roser».

C.

* * *

1. Den første Nat, hun i Bedeland sov,
da blev hun med de Børne to.

2. Lidel Kirstin gik for hans Moder at staa:
«Hvor længe skal en Kvinde med et Barn gaa?»

3. «I fyrretyve Uger gik Marie med Krist:
i otte Aar skal du gange for vist.»

4. Ja, det lakked fast paa det ottende Aar
lidel Kirstin hun sukked og sørged saa saar'.

5. «Kan det ikke anderledes med mig bliv',
da fører I mig hen, som jeg var, da jeg var Pig'!»

6. Ja, der de kom paa bredesten Bro,
da brist' hendes gode Guldkarm i to.

7. «Hikken syndefuld Kvinde maa jeg end vist vær',
men min gode Guldkarm kan mig ikke bær'!»

8.[1]) Det hele Hus var helt forgjor,
foruden det Sted, hendes Kiste stod paa.

* * *

9. Det var en stor Ynk og langt større Kvid',
de to Børn blev skaaren af Moderens Sid'.

10. Den ene stod op og børsted sit Haar:
«For vist er vi i vor ottende Aar.»

11. Den anden stod op, var rosensrød:
«For vist skal vi hævne vor Moders Død.»

D.

1. Liden Kirsten gik for hendes Fostermo'r at staa:
«Hvor længe skal en Kvinde med Barn gaa?»

---

[1]) Dette Vers hører ikke hid, men er et Laan fra den anden Sagnform i E—L.

2. «I fyrretyve Uger gik Marri med Krist:
i otte Aar skal du gaa for vist.

3. I fyrretyve Uger gik a med min:
i otte Aar skal du gaa med din.»

* * *

4. De kjørte saa sagtelig over den Bro,
at hendes Guldkarm ej skuld' gaa i to.

5. Men der de kom paa højesten Bro,
da gik hendes Guldkarm i to.

* * *

E.[1])

1. Hr. Peder han rejste sig op under Ø,
han fæst' stalt Ellen, den vænne Mø.
Den Elskov tvinger den Frow' saa saare.

2. Han fæsted hend' ogført' hend' hjem,
han gav hans kjær' Moder hend' i Gjem.

3. Den første Nat, de tilsammen sov,
da blev hun med de Tvillinger tow.

4. Stalt Ellen hun svøber hendes Hoved i Skind,
og saa ganger hun for hendes Bedstemo'r[2]) ind.

---

[1]) Optegnet efter en Broder og en Søster. Den sidstes smaa Afvigelser vare disse: Omkv. Den udeladt. V. 2[1]. han f. og. 4[2]. og saa gaar hun for hans kjær' Moder ind. 5[1]. Og hør I nu, kjær' Fostermo'r min. 5[2]. Barnet. 6[2]. og saadan gjør alle Dann'kon' vist. 7[1]. a f. jeg. 7[2]. men udeladt. 9. De førte hend' ud, de førte hend' ind, Taare stod alt paa hviden Kind. 11[1]. Og hør du nu, kjær' Søster min. 12[1]. Ja, hjælper jeg kjær' unge Brud din. 13[1]. kjær' udeladt; hvordan f. alt som. 13[2]. min st. E. 14[2]. hun slog en Barn. 16[2]. og 17[2]. I tager jer S. 19[1]. mit Ord. 19[2]. og lægg' paa Jord. 20[2]. tage Livet udaf en Kvind'. 21[1]. hele den Gaard. 21[2]. saa nær som den Sted. 23[1]. K. af Døren løft. 23[2]. stalt Ellens Seng blev der paa flytt. 24. De lagde hend' paa Bolstre blaa, da føder hun to Sønner smaa. [2]) Bedstemoder = Svigermoder.

5. «Og hør, lidel Kirsten, kjær' Bedstemo'r min!
hvor længe gaar en Kvinde med Barn sin?»

6. «I fyrretyve Uger gik Marie med Krist,
og saa gjør hver Dannekon' vist.

7. I fyrretyve Uger gik jeg med min,
men i otte Aar skal du gaa med din.»

8. De fyrretyve Uger forgangen var:
stalt Ellen begynder at længes saa saar'.

9. Og hun gik ud, og hun gik ind,
og Taare stod alt paa blegen Kind.

10. Hr. Peder han svøber hans Hoved i Skind,
og saa ganger han for hans kjær' Søster ind.

11. «Og hør, stalt Ingerlin, kjær' Søster min!
du hjælper min stalt Ellin!»

12. «Ja, hjælper jeg stalt Ellen, kjær' unge Brud din,
saa forraader[1]) jeg kjær' Moder min.»

13. «Det gaar med min kjær' Moder, alt som det kan!
du hjælper stalt Ellen, den Lillivand!»

14. Stalt Ingerlin hun gik til Voxebord,
slog op en Barn af Vox saa stor.

15. Hun svøbt' den i Lærred, hun svøbt' den i Lin,
og saa ganger hun for hendes kjær' Moder ind.

16. «Og hør, kjær' Moder, læg af jer Harm!
I ta'r en Sønn'baan i jer Arm!

17. Og hør, kjær' Moder, læg af jer Kvid'!
I ta'r en Sønn'baan ved jer Sid'!»

18. «Jeg vidst' ikk' and't, end jeg kund' med min Haand
sno op en Reb af rindend' Saand.

19. Jeg vidst' ikk' and't, end jeg kund' med en Ord
ta' Sol og Maan', lægg' ned paa Jord.

---

[1]) Meddelt: «forlader».

20. Jeg vidst' ikk' and't, end jeg kund' med min Sind
slaa hele Verden trindt omkring.

21. Jeg vidst' ikk' and't, end den Gaard var forgjor,
foruden det Sted, hendes Kiste staar.

22. Den Kiste er af det røde Røn:
slet ingen den forgjør i Løn.»

23. Ja, strax blev Kisten der af løft,
og Ellens Seng blev der til flytt.

24. Hr. Peder breder ud sin Kappe blaa,
saa føder stalt Ellen to Børn derpaa.

25. Nu ligger lidel Kirsten paa Gulven sprat,
for nu haver hun stalt Ellen i Agt.
Den Elskov tvinger den Frow' saa saare.

F.

1. Hr. Peder han drager [sig] til Ting,
han gift' hans Datter den Ædeling.

2. Han gift' hend' i en liden Stund,
han gav hend' Hr. Bjørn af Bedelund.

3. Den første Nat, han hos Jomfruen sov,
og da blev hun med Tvillinger tow.

4. Tidlig om Morgen, der dette blev Daw,
hans kjær' Moder hun stod for den Brudehusdør.

5. «Ak hør, min kjær' Moder baade faver og fin!
hvor læng' gaar en Moder med Barn sin?»

6. «I fyrretyve Uger gik Marri med Krist,
og saa gjør hver Dann'kon' for vist.

7. I fyrretyve Uger gik a med min,
men i otte Aar skal du gaa med din.»

8. Der fyrretyve Uger forgangen var,
lidel Kirstin begyndte at sørge og klaw'.

9. De fulgte hend' ud, og de fulgte hend' ind,
og alt saa randt Taare paa hvidesten Kind.

10.[1] «Kan det ikke bedre med mig gaa,
da før mig til det Sted, hvor jeg kom fra!»

11. Ja, snarlig blev Heste af Enge hjemhent,
og snarlig blev de for Guldkarmen spændt.

12. Der de kom paa bredeste Bro,
da brast hendes Guldkarm i Stykker to.

13. «Hukken syndefuld Kvinde maa jeg nu vist vær',
da min Guldkarm mig ej kan bær'!»

14. Hr. Bjørn han var lidel Kirstin tro:
han lod [de] to Voxbørn sno.

15. Han svøbt' dem i Lærred, han svøbt' dem i Lin,
han bar dem ad Loft for kjær' Moderen sin.

16. «Ak hør, min kjær' Moder, I stiller eders Harm!
I tager eders Sønn'børn i eders Arm!»

17. «Jeg vidst' ikke andet, end jeg kund' med min Sind
vri' al Verden trindt omkring.

18. Jeg vidst' ikke andet, end jeg kund' med min' Ord
ta' Sol og Maane, lægg' dem opaa[2]) Jord.

19. Jeg vidst' ikke andet, end jeg kund' med min Haand
vri' en Reb af rindend' Saand.

20. Jeg vidst' ikke andet, end det Hus var forgjor,
foruden det Sted, hendes Kist' stod opaa.

21. Den Kist' var af det rødeste Røn:
slet ingen kan den forgjør' udi Løn.»

22. Ja, snarlig blev Kisten af Døren udrykt,
og snarlig blev hendes Seng der paa flytt.

---

[1]) Versene 10—13 passe ikke her, men tilhøre den Form af Visen, som haves i Opskrifterne A—D. [2]) Meddelt: «lægg' dette paa».

23. Hun fødte to Børn, før end Hanen gol,
han brænd' hans kjær' Moder, før end oprunden Sol.

24.[1] Den ældste stod op og børsted sit Haar:
«Nu er a i mit ottende Aar.»

C.

* * *

1. «I fyrretyve Uger gik Marie med Krist,
og saadan gjør alle vor' Dann'kwonner vist.

2. I fyrretyve Uger gik a med min:
i otte Aar skal du gaa med din.»

3. Der fyrretyve Uger var gangen forbi,
stalt. Ingerlil begynder at sukke og kvi'.

4. De fulgt' hende ud, og de fulgt' hende ind,
og alt saa randt Taarer paa hvidesten Kind.

5.[2] «Imen det kan ikke bedre gaa,
saa før I mig til den Sted, som jeg kom fraa!»

6. Ja, snarlig blev der for Guldkarmen spændt,
og snarlig blev stalt Ingerlil der opaa sat.

7. Og der de kom æpaa Højelands Bro,
da brist' den Guldkarm midt i to.

8. «En syndige Kvinde maa jeg vist vær',
men min Guldkarm kan mig ikke bær'.»

9. Hr. Peder han hitt' paa en Raad saa snu:
og saa lod han de to Voxbørn sno.

10. Han svøbt' dem i Lærred, han svøbt' dem i Lin,
saa bar han dem ind for kjær' Moderen sin.

11. «Og hør I, min kjær' Moder, I stiller jer Kvid'!
I ta'r jer Sønnes-Børn, lægger dem ved jer Sid'!

---

[1]) Dette Vers hører egentlig til Sagnformen i A—D. [2]) Versene 5–
høre hjemme i den Sagnform, som raader i A—D.

12. Og hør I, min kjær Moder, I stiller jer Harm!
I ta'r jer Sønnes-Børn, lægger dem i jer Arm!»

13. «Jeg vidst' ikke andet, end jeg kunde med min Sind
sno al Verden rundt omkring.

14. Jeg vidst' ikke andet, end jeg kunde med min' Ord
tag' Sol og Maane, kast' dem æpaa Jord.

15. Saa kan jeg ej give det ud af min Sind:
kan jeg ej ta' Livet af en Kvind'!

16. Ja, hele det Hus den ere forgjor,
foruden den Sted, hendes Kist' staar opaa.

17. Ja, Kisten er udaf det rødeste Røn,
og den kan der ingen forgjøre i Løn.»

18. Ja, snarlig blev Kisten af Døren udrydt,
og snarlig blev Sengen der opaa flytt.

19. Saa føder hun to Sønner, før end Hanen den gol,
hans Moder hun blev brænd, før end oprunden Sol.

H.

* * *

1. «I fyrretyve Uger gik Marri med Jesum Krist:
i otte Aar skal du gaa for vist.»

* * *

2.[1] «Herre Gud, hvordan er det med mig,
men Karmen af[2] det røde Guld kan ikke bære mig!»

* * *

3. «[Jeg vidst' ikke and't, jeg var en Kvind' i min Hand:]
jeg kund' sno en Strikk' af hviden Sand.

4. Jeg vidst' ikke and't, jeg var en Kvind' i mit Sind:
jeg kund' vri' og vend' al Verden omkring.

---

[1]) Dette Vers hører til Sagnformen i A—D. [2]) Meddelt: «og».

5. Jeg vidst' ikke and't, jeg var en Kvind' i min' Ord:
jeg kund' tage Sol og Maan' og lægg' dem[1]) paa Jord.

6. Al vor Gaard den er forgjor,
foruden den Sted, som min Kiste staar.

7. Den er udaf det røde Røn:
den kan der ingen forgjøre i Løn.»

* * *

I.

* * *

1. Hans Søster hun satt' sig ned ved Bord,
hun drejed en Barn af Vox saa stor.

2. «Hør I, min kjær' Moder, I stiller jer Harm!
I tager jer Sønn'barn i jer Arm!»

3. «Jeg vidst' ikk' and't, jeg kund' med min' Ord
ta' Sol og Maan' og lægg' opaa Bord.

4. Jeg vidst' ikke' and't, jeg kund' med min Haand
lægg' Reb udaf den rindend' Saand.

5. Jeg vidst' ikk' and't, den hele Gaard var forgjor,
foruden den Sted, hendes Kist' stod o.

6. Og den var af det røde Røn:
slet ingen Trold' kund' førgjøre i Løn.»

* * *

K.

* * *

1. «I fyrretyve Uger gik Marie med Krist,
men i otte Aar skal du gaa med dit.»
Med Elskov tynger den Frow' saa saare.

* * *

[1]) Meddelt: «det».

2. «Jeg vidste ej andet, end jeg kunde med min Haand
tage Solen og Maanen og lægge dem paa Jord.
3. Jeg vidste ej andet, end jeg kunde med min Sind
tage Verden og lægge den trindt omkring.
4. Jeg vidst' ej andet, end den hele Jord var forgjor,
foruden den Sted, som den Kiste staar.
5. Den Kiste er udaf det flyvende Røn:
slet ingen forgjøre den kan udi Løn.»
Med Elskov tynger den Frow' saa saare.

* * *

L.

* * *

1. «I fyrretyve Uger gik Marie med Krist,
men i otte Aar skal du gaa for vist.»

* * *

2. «Jeg vidste ej andet, end jeg kunde med et Ord
Solen og Maanen nedlægge til Jord.
3. Jeg vidste ej andet, end den Gaard var forgjor,
saa nær som det Sted, hvor den Rønkiste staar.
4. Den Kiste er udaf det rødeste Røn:
det kan der slet ingen forvandle i Løn.»

* * *

---

36. Sankt Steffen.

Denne gamle Helgenvise er paa Dansk først optegnet efter Folkemunde, navnlig i Jylland, for halvandet Hundred Aar siden, og de ældre Optegnelser ere trykte i Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 96 (og III, S. 880—85). Den findes ogsaa svensk, færøsk og engelsk; men nogen dansk Optegnelse fra Nutiden har ikke været kjendt, før den her efter meddelte.[1])

[1]) Visen er optegnet efter to Søstre, af hvilke den ene kun mindedes V. 1, 3, 5 og 6. Hendes Afvigelser vare disse: 1^2. hin rene. 1^4. I skulde Guds Moder blive. 3^2. Sorrig og Møde. 5^3. før end. 6^2. og det var. 6^3. Kong Herodes.

Visen har særlig været knyttet til anden Juledag, St. Stefans Dag; og Folkesagnet har da, overalt hvor Visen har lydt, gjort den hellige Stefan til en af Kong Herodes' Tjenere. Det Embede, som man i Middelalderen baade i Tyskland og i Norden gav den hellige Stefan, der her rider Kongens Foler til Vands, som Hestenes Beskytter, det har han uden Tvivl arvet efter den gamle hedenske Gud Frøj, til hvem baade Hesten og den hedenske Jul særlig var helliget. Denne Vise er altsaa paa én Gang en kristelig Legendevise og et Minde om gammelt nordisk Hedenskab.

---

1. Gabriel Engel blev udsendt
til Jomfru Marie den rene:
«Gud Fader han haver mig til eder sendt,
at I Guds Moder skuld' blive.»

2. Marie hun svared ret viselig,[1]
som Gud skød hende i Hue:
«Guds Gjerning at vende, staar ikke til mig
eller menneskelige Formue.»

3. I fyrretyv' Uger med Barnet hun gik,
foruden al Angest og Møde:
og det var om en Julenat,
og da lod Jesus sig føde.

4. Sant Steffen han rider sin' Foller i Vand,
imod den blanke Stjærne:
«For vist er der en Profet nu fød,
skal frelse fra Fare al Verden.»[2]

5. «Sant Steffen! jeg tror ej paa din' Ord,
ej heller din falske Tale:
før Hanen, der[3]) staar stegt paa Bord,
slaar ud sine Vinger at gale.»

6. Den Hane slog ud sine Vinger og gol,
det var om Midnats Tide:
Herodes faldt ned fra sin kongelig' Stol,
begyndte saa saare at tvile.

---

[1]) Meddelt: «visselig». [2]) Meddelt: «skal frelse al Verden fra Fare».
[3]) Meddelt: «den».

7. Kong Herodes han beder lægg' Sadel o Hest,
til Betlehem vilde han ride:
for der at dræbe den lille Barn,
som agted mod hannem at stride.

8. Vel hundrede Børn law isaa smaa
for inden maatt' lade sit Live:
men Jesus var tredive Mile der fra,
før end Solen den ganged til Hvile.

37. Engelens Budskab.

Denne gamle Legendevise er funden i Folkemunde i flere Egne af Danmark, saa vel som i Sverig og Norge. Den staar som Nr. 104 i Danmarks gamle Folkeviser (se ogsaa samme Værk III, S. 899—901). Den her meddelte Optegnelse efter en gammel Kvinde i Ikast Sogn har meget ejendommeligt.

1. Lidel Engel han sad æpaa bare-en Kvist,
— Gud raade! —
han sang saa liflig om Jesum Krist.
Gud give os alle sin Naade!

2. «Og hør, lidel Mø! du klæder dig paa!
i Aften skal du for Jesum at staa.»

3. «Hvordan skuld' jeg til Himmerig komm'!
jeg har hverken Sot heller Sygdom.»

4. «Du kan vel Sot og Sygdom faa;
i Aften skal du for Jesum at staa.»

5. Og der hun kom til Stætte,
saa stor en Sygdom hend' mødte.

6. «Og hør, min kjær' Søster, du reder min Seng!
og min kjær' Moder, før mig i den!

7. Og hør, min kjær' Fader, I henter mig Præst!
og min kjær' Broder, kast Graven bedst!»

8. «Hold op, min kjær' Datter! du siger ej saa!
der kommer saa mangen skjøn Bejler i Aar.»

9. «Ja, læ dem komm', der komme vil!
de skal faa nej og ikke ja.

10. Det er langt bedre i Himmerig at vær',
end lev' her i Verdens Verdsenslighed.

11. Det er langt bedre til Himmerig at komm',
end lev' her i Verdens Verdsensligdom.»

12. Ja, det stod hen, til Hanen vild' gal':
saa laa' den favre Brud hende Tal'.

13. Ja, det stod hen, til Hanen slog Ving':
til Døden mon den skjøn Jomfru sig tving'.

14. Guds Engel blæser i hans forgyldene Luj:
— Gud raade! —
til Himmerig fór den favr' unge Bruj.
Gud give os alle sin Naade!

38. Møen paa Baalet.

Af denne Vise findes nogle Optegnelser efter Folkemunde i Sjælland trykte i Danm. gl. Folkev. Nr. 109 (se ogsaa III, S. 904—5). Den haves ogsaa fra Sverig og Norge, Island og Færøerne. Fra Jylland kjendes alene de her efter meddelte Optegnelser.

A.[1])

1. Hr. Peder han svøber hans Hoved i Skind,
— De Roser og de Lillier. —
og saa gaar han til hans Søster ind.
Den allerdejligste[2]) Lilli.

2. «Og hør du, min Søster faaver og fin!
og vil du nu gjøre Villi min?»

3. «Og hør du, min Broder faaver og fin!
der er jo nok[3]), der kan gjøre Villi din.»

[1]) Optegnet efter to Søskende. [2]) Eller: allerskjønneste. [3]) El.: Der er saa mange Mø'r.

4. «Og vil du ikk' gjør' Villi min,
saa stor en Løgn skal a lyv' om dig.»

5. «Ja, lyv, ja lyv, til du faar Skam!
Gud Fader er riger', end du est gram.»

6. Hr. Peder han svøber hans Hoved i Skind,
og saa gaar han til hans Moder ind.

7. «Hør I, min Moder faaver og fin!
hvordan har I tugtet hend' lidel Kirstin?«

8. «Saadan har jeg tugtet hend' lidel Kirstin,
som jeg vil svare for Herre Gud min.»

9. «Nej, hun driver Hor, og hun driver Mord,
og hun sætter de levendes Børn i Jord.»

10. «Ja, ere det sandt, kjær' Sønnen min!
da maa du la' hend' paa Baalen brend'.»

11. Deført' lidel Kirstin til høje Baal hen:
«Og der kan du se din Brudeseng!»

12. «Ja, der kan jeg se min Brudeseng:
der er faa, der gifter djer Datter til den.»

13. Baalen[1]) den var halv opbrænd:
lidel Kirstin hun laa og var uskjænd.[2])

14. Ja, Baalen[1]) den var hel udbrænd:[3])
der var ikk' en Haar paa hendes Hoved skjænd.

15. Der kom flyvend' to Duer hvid':
de tog lidel Kirstin til Himmerig'.

16. Men[4]) der kom flyvend' to Ravne sort':
— De Roser og de Lillier. —
de førte[5]) Hr. Peder til Helvedes Port'.
Den allerdejligste Lilli.

---

[1]) Eller: Da Baalen. [2]) Eller: lidel Kirsten laa, saa klar hun skjænd'. [3]) Eller: opbrænd. [4]) Eller: Ja. [5]) El.: tog.

B.

* * *

(Broderen vilde forføre sin Søster; men hun vilde ikke.)

1. «Hvorfor skal jeg gjør' Villi din?
der er jo fler' Jomfruer som jeg.»

2. «Ja, vil du ej gjør' Villi min,
saa stor en Løgn sætter jeg o dig.»

3. «Ja lyv og lyv, til du faar Skam!
Ret og Sandhed skal gaa fram.»

(Broderen, Hr. Peder, gik da til Faderen og bildte ham ind, at hun havde gjort hans Vilje. Saa siger Faderen:)

4. «Ja, er det sandt, du siger for mig,
da skal lidel Kirstin paa Baalet brænd'.»

(Den Gang de kjørte hende ud til Baalet, sagde hun:)

5. «His ser jeg min Brudeseng:
der er ej mange, der gifter djer Datter i den.

6. Ja, den er rød og ikke hvid:
den er ikk' en Brud'seng lig.»

7. Der den Ild var halv udbrænd,
da laa lidel Kirstin, saa favr hun skjæn.

8. Ja, der kom flyvend' to Duer hvid':
de før' lidel Kirstin til Himmerig'.

9. Der kom flyvend' to Ravne sort':
de før' Hr. Peder til Helvedes Port'.

39. Den myrdede Hustru.

Foruden denne jyske Opskrift kjendes af denne Vise alene den Optegnelse fra Sjælland fra 1845, trykt i Danm. gl. Folkeviser, Nr. 110, som meddeles her efter i en Anmærkning.

---

1. Lidel Kirstin hun svøber sin Hoved i Skind,
— Jeg kan det ret aldrig fuld sej'. —
og saa gaar hun udi Højeloft ind.
For al den Sorrig, hun har[1]) timet i sin Ungdom.

2. «Jeg spur' det her ude,
min Moder laa syg i Bure.

3. Og syg' saa ere min' Søskend' fem,
maa jeg ej komm' hjem at tal' med dem?»

4. «Hestern' de er udi Enge,
og Kjør'svend ligger syg udi Senge.»

5. «Ja, kan jeg hverken Karm eller Kjør'svend faa,
saa kan jeg paa min bar' Fod gaa.»

6. Lidel Kirstin hun ganger ad den alfare Vej,
Hr. Peder han rider ad den lønnelig' Stej.

7. Lidel Kirstin kom gangend' til Borggaardsled,
ud' stod hendes Moder og hvilte sig ved.

8. «Hør du, lidel Kirstin, min Datter kjær!
hvorfor saa kommer du baarfod her?»

9. «Min Herre har faaet min Amme saa kjær,
at hun skal alle Tid hos hannem vær'.

10. Om Dagen skal jeg bære baade Kalk og Sten,
om Natten skal jeg sove med Bolt om Ben.

11. Om Dagen skal jeg kjøre[2]) baade Harve og Plov,
om Natten skal min Amm' hos min Herre sov'.»

---

[1]) Rettere: hend' er. [2]) Sagtens oprindelig: drage.

12. «Ja, er det sandt, du siger her,
da skal du ret alderig komme der mer.»

13. «Hold op, kjære Moder! hold op, kjære Mo'r!
I lader mig hjem til min' smaa Børn gaa!«

14. Lidel Kirstin hun ganger ad de alfare Vej',
Hr. Peder kom ridend' ad den lønnelig' Stej.

15. Men derre de kom udi Rosenslund,
der mødt' hend' Hr. Peder i den selvsamme Stund.

16. «Hør du, lidel Kirstin! hvad jeg siger dig:
hvad talte du med din Moder om mig?»

17. «Ja, saa talte jeg med min Moder om dig:
at du var en Herre baade mild og blid.»

18. «Nej, saa talte du med din Moder om mig:
ret nu saa skal det koste din Liv.»

19. Hr. Peder drog ud hans Sabel saa blaa,
saa hug han lidel Kirstin i Stykker saa smaa.

20. Hr. Peder og han stikker ind hans Sværd:
— Jeg kan det ret aldrig fuld sej'. —
«Nu kær' du mig aldrig for din Moder mer.»
For al den Sorrig, du har timet[1]) i din Ungdom.

Den sjællandske Opskrift, fra Haarløv ved Kjøge, lyder som saa:

1. Liden Kirsten hun gik for Hr. Peder at staa:
«Og maa jeg mig hjem til min Faders Gaard gaa?»

2. «Ja, vel maa du hjem til din Faders Gaard drage,
men hvad vil du for kjær' Faderen klage?»

3. «Slet intet siger jeg for kjær' Faderen min:
uden, du er smuk og dannis og fin.»

4. Liden Kirsten hun gik ad den brede, vide Vej,
Hr. Peder han gik ad den smallere Sti.

5. Og der hun kom til hendes Faders Gaard,
der stod hendes Fader, imod hende tog.

---

[1]) Rettere: dig er timet.

6. »Og hør, liden Kirsten! hvad jeg siger dig:
hvordan lever du med kjær' Fæstemand din?»

7. »Godt lever jeg med kjær' Fæstemand min:
men han lever bedre med Slegfreden sin.

8. Naar han gaar til Bords med Slegfreden sin,
saa gaar jeg til Bords med Folkene mine.

9. Naar han drikker Vin med Slegfreden sin,
saa drikker jeg Øl med Folkene mine.

10. Naar han gaar til Sengs med Slegfreden sin,
saa gaar jeg til Sengs med Pigen min.

11. Om Dagen maa jeg drage den store Haandkværn,
om Natten maa jeg ligge i det kolde Halsjærn.»

12. »Hold op, liden Kirsten! klag ikke mer!
to af dine Brødre skal følge dig hjem.»

13. »Lad dem følge, hvem der følge vil!
mit unge Liv det sætter jeg til.

14. Lad dem følge, hvem der følge maa!
mit unge Liv det er forraadt.»

15. Da liden Kirsten kom i Hr. Peders Gaard,
da stod Hr. Peder, imod hende tog.

16. »Og hør, liden Kirsten! hvad jeg siger dig:
hvad klagede du for kjær' Faderen din?»

17. »Slet intet sagde jeg for kjær' Faderen min:
uden, du er smuk, og dannis og fin.»

18. Saa tog han hende et Par Skridt derfra:
saa hug han liden Kirstens Hoved af.

19. To af hendes Brødre kom ridende i Gaard:
»Hvor er vor lille Søster, som skal tage os imod?»

20. »Liden Kirsten er gaaet i Stenstuen ind,
der drikker hun Mjød, der drikker hun Vin.»

21. De ledte i hver en Led, de ledte i hver en Vraa:
da fandt de liden Kirsten, i to Stykker laa.

22. De tog Hr. Peder et lille Trin derfra:
saa huggede de hans Hoved af.

23. Liden Kirsten blev klædt i det hvide Hermelin,
Hr. Peder blev lagt for Hunde og Svin.

24. Saa kom der to Duer fra Himmerig ned,
de tog liden Kirsten til Himmerig med.

25. De var to, der fløj ud, og tre, der fløj hjem:
[den væneste var liden Kirsten udaf dem].

26. Saa kom der to Ravne fra Helvede sort,
de tog Hr. Peder til Helvede bort.

27. De var to, der fløj op, og tre, der fløj ned:
[den ledeste var Hr. Peder udaf de].

40. Tærningspillet.

De to her meddelte Optegnelser af denne bekjendte Vise have Krav paa særegen Opmærksomhed, da de give os Visen i en ældre Skikkelse, en oprindeligere Sagnform, end der ellers er forefundet af den enten i Danmark, Sverig eller Norge, skjønt allerede Peder Syv Aar 1695 meddeler en Opskrift af den. I Jyske Folkeviser, 1ste Saml. Nr. 2 og 117 findes to Optegnelser fra samme Egn, og i Danm. gl. Folkev. Nr. 238 meddeles alt, hvad den Gang kjendtes af Visen paa Dansk, og der gjøres ogsaa Rede for dens svenske, norske, islandske og færøske Former. Det hedder der (IV, S. 403):

»Den islandske Vise (hvis tidligste Optegnelse findes i et Haandskrift fra 1665) afviger i alle sine syv Opskrifter stærkt fra de dansk-norsk-svenske Optegnelser. Dog kan denne væsentlige Afvigelse ikke antages for at skyldes nogen særlig islandsk Udvikling, da næppe nogen anden af de islandske Folkeviser bærer et bestemtere Præg af sin danske Oprindelse; saa Grunden til den store Forskjel maa vistnok fornemmelig søges deri, at den repræsenterer en meget ældre dansk Traditjon end den, der møder os i det 17de, 18de og 19de Aarhundredes Optegnelser. Den islandske Overlevering giver os snarest Visen saaledes, som den lød i Danmark i 12te og 13de Aarhundrede. I det her i øvrigt maa henvises til den islandske Udgave (S. Grundtvig og J. Sigurðsson: Íslenzk Fornkvæði, Nr. 38), skal her kun gjøres opmærksom paa den alvorlige Tone, hvori den helt igjennem er holdt: Spilleren er ikke en forklædt Prins, der endda intet sætter paa Spil; men han optræder strax i sin sande Skikkelse: som en Riddersmand, der — vistnok dragen af en anden Lidenskab end Spillets — kommer til den farlige, bedaarende Spillerske, som hidtil har vundet alt, lige fra Hoser og Sko til femten Bo, fra enhver, som har vovet at lege Tavl med hende. Da Ridderen nu har bortspillet sine sex Borge og al sin Ejendom, Sadel og Hest, Hoser og Sko, da gaar han uden for og anraaber højtidelig Gud og alt helligt om

bedre Lykke, kommer saa atter ind med blegen Kind og sætter Hoved og Hals imod Jomfruens Haand, som han da vinder.»

Dette i den islandske (og færøske) Sagnform fastholdte ældre Standpunkt møder os nu i de to her meddelte nye jyske Optegnelser, hvor dog tillige Visens yngre Former ere blevne indblandede i Traditionen. De to sidste Vers i A og hele Slutningen i B fra V. 16 af tilhøre væsentlig den nyere Udvikling af Visen og stemme ilde overens med det foregaaende; ti «Ridderen», som i A har bortspillet Hest og Sadel og atten Gaarde i Skaane, i B endogsaa to Kongeriger og syv Skibe i Floden, han kan ikke bag efter antages af Jomfruen for at være en simpel Baadsmand, som hun kan løskjøbe sig fra, da han har vundet hende, og det her i A, som i den islandske Vise, med Indsatsen af «sit hvide Halsben».

A.

1. Skjøn Ridder han spurgte sin Fader om Forlov,
sin Fader om Forlov:
«Maa jeg ej spill' Tærning med Jomfru i Aar?»
Selv vinder han[1]) den ædelige Ros'.

2. «Ak nej, kjære Søn! bliv hjemme i Aar!
bliv hjemme i Aar!
spill' Tærning med Jomfru: hun vorder dig for klog.»

3. Skjøn Ridder og han kommer ridendes i Gaard,
kommer ridendes i Gaard,
ud' stod skjønnen Jomfru, var svøbt udi Maard.

4. «Skjøn Jomfru, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
spil Tærning med mig!
min højskygged' Hat sætter jeg imod dig.»

5. «Din højskygged' Hat træder jeg under Fod,
træder jeg under Fod:
min Handske saa smaa sætter jeg derimod.»

6. Den første Guldtærning, over Tavlebordet rand,
over Tavlebordet rand,
skjøn Ridder han tabte, men den skjønne Jomfru vand.

[1]) Meddelt: «man».

7. «Skjøn Jomfru, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
spil Tærning med mig!
min Hest og min Sadel sætter jeg imod dig.»

8. «Din Hest og din Sadel træder jeg under Fod,
træder jeg under Fod:
min' Toffeler saa smaa sætter jeg derimod.»

9. Den anden Guldtærning, over Tavlebordet rand,
over Tavlebordet rand,
skjøn Ridder han tabte, men den skjønne Jomfru vand.

10. «Skjøn Jomfru, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
spil Tærning med mig!
min' atten Gaard' i Skaan' sætter jeg imod dig.»

11. «Din' atten Gaard' i Skaan' træder jeg under Fod,
træder jeg under Fod:
min' syv Skiber i Flod' sætter jeg derimod.»

12. Den treddi Guldtærning, over Tavlebordet rand,
over Tavlebordet rand,
skjøn Ridder han tabte, men den skjønne Jomfru vand.

13. Skjøn Ridder gik i Gaarden, saa bitterlig han græd,
saa bitterlig han græd:
«Nu haver jeg spilt Tærning med Jomfruer des værr'!»

14. Saa kom der en Røst fra Himmelen og ned,
fra Himmelen og ned:
«Du spiller Guldtærning med Jomfru én Gang mer'!»

15. «Skjøn Jomfru, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
spil Tærning med mig!
min hvide Halsben sætter jeg imod dig.»

16. «Din hvide Halsben træder jeg under Fod,
træder jeg under Fod:
min Ære og Tro sætter jeg derimod.»

17. Den fjerde Guldtærning, over Tavlebordet rand,
over Tavlebordet rand,
skjøn Jomfru hun tabte, men den skjønne Ridder vand.

18. «Min' syv Skiber i Flod' de kommer snart for Land,
de kommer snart for Land:
dem giver jeg dig, rejs saa bort, du fremmed' Mand!»

19. «De syv Skiber i Flod' de kommer, naar de kan,
de kommer, naar de kan:
men jeg vil ha' den Jomfru, som jeg med Æren vand.»

20. Skjøn Ridder gik i Gaarden og legte med sin Sværd,
og legte med sin Sværd:
«Du faar langt bedre Giftermaal, end du nogen Tid
er værd.

21. Jeg er slet ingen Baadsmand, fordi du synes saa,
fordi du synes saa:
men jeg er en Kongesøn, i Engelland er fraa.»

22. «Er du en Kongesøn, i Engelland er fraa,
i Engelland er fraa:
saa gi'r jeg dig min Ære, om jeg end havde to.»
Selv vinder han den ædelige Ros'.

B.

1. Skjøn Ridder han rider i Rosenslund,
der møder ham skjøn Jomfru i samme-en Stund.
De legte og de spilled Guldtærning.

2. «Og hør du, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
min første Kongerige den sætter jeg mod dig.»

3. «Din første Kongerige den er mig ej for god:
min ene Hosebaand sætter jeg derimod.»[1])

4. Den første Guldtærning, over Tavlebordet randt,
den skjøn Ridder han tabt', og den skjøn Jomfru hun
vandt.

5. «Og hør du, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
min anden Kongerige den sætter jeg mod dig.»

---

[1]) Meddelt: «derimod sætter jeg min ene Hosebaand».

6. «Din anden Kongerige den er mig ej for god:
min anden Hosebaand sætter jeg derimod.» [1])

7. Den anden Guldtærning, over Tavlebordet randt,
den skjøn Ridder han tabt', og den skjøn Jomfru hun vandt.

8. «Og hør du, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
min' syv Skiber i Floden dem sætter jeg mod dig.»

9. «Din' syv Skiber i Floden de er mig ej for god':
min Snørlivebaand sætter jeg derimod.» [2])

10. Den tredje Guldtærning, over Tavlebordet randt,
den skjøn Ridder han tabt', og den skjøn Jomfru hun vandt.

11. Skjøn Ridder han gik sig baad' ud og ind:
«Og Krist og Gud Fader! lad mig én Gang vind'!»

12. Der kommer en Røst fra Himmelen og ned,
og sagde: «Skjøn Ridder! spil Tærninger fler'!»

13. «Og hør du, skjøn Jomfru! spil Tærning med mig!
min forgylden Sadel og Hest det sætter jeg mod dig.»

14. «Din forgylden Sadel og Hest de er mig ej for god:
derimod sætter jeg min Ære og min Tro.»

15. Den fjerde Guldtærning, over Tavlebordet randt,
den skjøn Jomfru hun tabt', og den skjøn Ridder han vandt.

16. «Og hør du, lidel Baadsmand! du skynder dig fra mig!
min første Kongerige den vil jeg give dig.»

17. «Din første Kongerige den faar jeg, naar jeg kan:
men jeg vil ha' den Jomfru, jeg med Guldtærning vand.

18. Jeg er slet ingen Baadsmand, fordi du siger saa:
jeg er den bedste Kongens Søn, i Verden være maa.[3])

---

[1]) Meddelt: «derimod sætter jeg min anden Hosebaand». [2]) Meddelt: «derimod sætter jeg min Snørlivebaand». [3]) V. 18 og 21 (= 24) ellers aldrig paa denne Plads.

19. »Og hør du, lidel Baadsmand! du skynder dig fra mig!
min anden Kongerige den vil jeg give dig.»

20. »Din anden Kongerige den faar jeg, naar jeg kan:
men jeg vil ha' den Jomfru, jeg med Guldtærning vand.

21. Jeg er slet ingen Baadsmand, fordi du siger saa:
jeg er den bedste Kongens Søn, i Verden være maa.»

22. »Og hør du, lidel Baadsmand! du skynder dig fra mig!
min' syv Skiber i Floden dem vil jeg give dig.»

23. »Din' syv Skiber i Floden dem faar jeg, naar jeg kan:
men jeg vil ha' den Jomfru, jeg med Guldtærning vand.

24. Jeg er slet ingen Baadsmand, fordi du siger saa:
jeg er den bedste Kongens Søn, i Verden være maa.»

25. »Er du den bedste Kongens Søn, i Verden være maa:
med Æren vil vi leve, og med Æren vil vi dø.»
De legte og de spilled' Guldtærning.

---

41. Tovelille.

Visen om Tovelille, Kong Valdemar den stores (ikke Valdemar Atterdags) Frille, som har været sungen ikke alene i Danmark, men ogsaa i Sverig og Norge, paa Island og Færøerne, blev først trykt hos P. Syv, Nr. 44. Danmarks gl. Folkeviser, Nr. 121, meddeler desuden tre ældre Opskrifter, trykte efter gamle Haandskrifter; men nogen Optegnelse efter Nutidens danske Traditjon har aldrig været trykt. Stemmende med Syvs Text og kjendelig grundet paa den, har denne Bogs Samler fundet Visen i Folkemunde i Sunds Sogn, men i Bording Sogn har han fundet dette Brudstykke, der er uafhængigt af Syv, medens det slutter sig nøje til de gamle haandskrevne jyske Optegnelser: baade ved sit Omkvæd, ved at Kongens og Toves Sønner optræde, og endelig derved, at Dronningen kaldes Sofie, som er Navnet paa Valdemar den stores Dronning. Et andet højst mærkeligt Vidnesbyrd om umiddelbar jysk Overlevering af denne Vise i en meget afvigende Skikkelse meddeles i Anmærkning herefter.

---

1. Der gaar Dans i Kong Woldemors Gaard:
der danser hun Tovlill' med udslaven Haar.

Imedens Raad Raaden og Kong Woldemor de loved
dennem Bod.[1])

2. Dronning Saaffi hun taler til Svendere tow:
«I gjører mig min Badstow' saa hed som en Low'!»

* * *

[Efter at Dronningen har taget Livet af Tovelille, tale hendes og Kong Valdemars Sønner[2]) saaledes til ham:]

3. «Hør I, Kong Woldemor favr og fin!
lokked I ej vor Moder, den Gang hun var Mø?»

4. «Jeg lokked jer Moder, den Gang hun var Mø:
derfor skal hun slide det Guld saa rød.»

5. «Hvad hjælper hende det Guld saa rød!
nu ligger hun Tovlill' i Badstuen død.»

6. «Ligger hun Tovlill' i Badstuen død,
da drukner vi Dronning Saaffi paa salte-en Sø.»
Imedens Raad Raaden og Kong Woldemor de loved
dennem Bod.

En gammel Kone i Give ved Vejle sang denne samme Vise saaledes:

1. Dandronningen taler til Svenden sin:
— Var jeg saa væn, som I nu er! —
«I spænde mig for Guldkarmen min!
Var jeg saa dejlig, som Drudelil er![3])

2. I kjøre med Heste, dem I kan bedst!
jeg agter i Dag at være Drudelils Gjæst.»

3. Og der de kom til Drudelils Gaard,
ud' stod Drudelil, var svøbt udi Maard.

---

[1]) Danm. gl. Folkev. Nr. 121 A har de to Omkvæd: Med Raade. — Kong Valdemar han lover dem baade. Det er da kjendelig de to Omkvæd, der her ere løbne sammen til én uforstaaelig Sætning. Noget lignende var allerede sket ved Aar 1550, som ses af Danm. gl. Folkev. Nr. 121 B. [2]) Sangersken var uvis, om der var to eller syv. [3]) De svenske Opskrifter af Tovevisen, som den endnu lød i Begyndelsen af dette Aarhundrede, have Omkvædet: Vore jag så fager (vacker) som Tofva lilla var (är)!

4. »Velkommen, kjær' Dronning, her ind i min Gaard!
min Mad og min Vin skal ikke blive spart.«
5. »Hvad passer jeg paa din Mad eller Vin!
fordi du elsker kjær' Herren min.«
6. »Hvad elsker jeg kjær' Herren din:
da var det min, før det blev din.«

* * *

7. »Der ser jeg, hist der brænder en Ild:
Gud naade den Synder, som skal deri!
8. Jeg ser nu, hist der brænder en Baal:
Gud naade den Synder, skal drikke den Skaal!«
9. »Og der skal du lade dit unge Liv,
saa sandt som jeg er Dankongens Viv.«
10. »Skal der jeg lade mit ungeste Liv,
hvem skal da opfostre mine Sønner syv?«
11. »Ja, der skal du lade dit ungeste Liv,
Dankongen skal opfostre dine Sønner syv.«
12. Og der den Ild den var udbrændt,
da laa Drudelil, var ikke skjændt.
13. Og der den Ild den var udgløđ,
da laa Drudelil som Rosen rød.
14. Dankongen lagde sin Haand paa Drudelils Kind:
»Det er for hver Gang, jeg gik til dig ind.«
15. Dankongen lagde sin Haand paa Drudelils Bryst:
»Det er for hver Gang, jeg haver dig kyst.«
16. Dankongen satte sit Sværd imod haarden Sten,
til Odden gjorde hans Hjærte Men.
17. Dankongen satte sit Sværd imod haarden Jord,
til Odden randt hans Hjærteblod.[1])

---

42. Palle Tygesen.

ıen eneste hidtil bekjendte Optegnelse af denne Vise er den nu
nt 150 Aar gamle, der findes i Kristen Testrups »Rinds Herreds
ce«, trykt i Saml. t. jysk Hist. og Topogr. I, 352—54. De nu i
ɔrskjellige Sogne forefundne Brudstykker af Visen lade sig samle

.ettere: til (egl. det) Odden rørte hans Hjærterod.

i den følgende, endnu dog mangelfulde Text. Det nærmere i Anmærkningerne efter Texten.

1. Palle Tygesen han spur' hans kjær' Moder om Forlov:
— Denne velbaaren Svend. —
«Og maa jeg gaa ad Barselstow'?»
For de fynsk' Jomfruer hannem efter traaj.

2. «Ja, hvad vil du i Barselstow' gjør'!
der kommer ikk' ander' end Fruer og Mø'r.»

3. Palle Tygesen han fulde hans Moder at sov',
og saa gik han ad Barselstow'.

4. Palle Tygesen gik til Ørke,[1])
han drog i Silkesærke.

5. Han drog i Guld alt over Guld,
baade Bryster og Fingre dem satte han fuld'.

6. Palle Tygesen svøber sin Hoved i Skind,
og saa gik han til Dronningen ind.

7. Palle Tygesen satt' sig ved Dronningen næst:
«Og hør, danske Dronning! hvor haver i værst.»[2])

8. «I min Hoved og i min Sid'
og der haver jeg min største Kvid'.

9. I min Hoved og for min Bryst,
jeg mente, skjøn Jomfru havde selv det vidst.

10. Ja, i min Hoved og i min Lænd,
og det er jo for alle Kvindfolk bekjænd.

11. Sikken underlig Jomfru maa I vel vær',
I har vist aldrig været i Barselstow' før.»

12. «Ja, jeg er mig en nygift Frow',
jeg haver ej selv væ't i Barselstow'.»

* * *

---

[1]) Meddelt: «drog til Lærke». [2]) Udtalt: væst.

13. Den Tid danske Dronning hun havde faa't Ro,
da lysted de skjøn Jomfru'r at træde en Dans.

14. Palle Tygesen forrest i Dansen sprang,
og sølvbundne Sporer om Benen' klang.

15. Det mælte danske Dronning, i Sengen hun laa:
«Hvem af mine Møer har Klingsporer paa?»

16. Det svarte Dronningens Tjenestekvind':
«Det er Palle Tygesen, her er ind'.»

17. «Ja, er det Palle Tygesen, her er ind',
da lader I hannem i Galjen hæng'!»

18. «Ja, skal a nu i Galjen hæng',
saa haar a føst sjet, danske Dronning haar faa't
Dreng.»

19. Nu hænger Palle Tygesen i Galjen lang:
de skjøn Jomfruer synger saa liflig en Sang.

20. Nu hænger Palle Tygesen i Galjen død:
— Denne velbaaren Svend. —
de skjøn Jomfruer slider hans Guld saa rød.
For de fynsk' Jomfruer hannem efter traaj.

---

a: Jens Kristjan Madsen, Rind Sogn, 1871.
b: Jens Fenger Lassen, Gjellerup Sogn, 1870.
c: Maren Johanne Olesdatter, Ikast Sogn 1871.
d: Ane Povlsdatter, Sunds Sogn, 1872.
e: Lavst Johansen, Søagre, Snejbjærg Sogn, 1872.

Text	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
a	1	2	3	·	·	·	4	5	6	·	·	7	8	9	10	11	12	·	13	14
b	1	2	·	3	4	·	5	6	7	·	·	·	·	8	9	10	11	·	12	13
c	1	2	3	·	·	·	4	5	6	·	·	·	·	·	7	8	9	·	·	10
d	1	2	·	·	·	3	4	5	·	6	7	·	·	·	·	8	9	10	·	·
e	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	1	·	·

Omkvæd 1. velbaaren. a: velbaard, b: velbods, e: velbod, cd: velbyrdig.

V. 1¹. b P. T. spurgte sin M. om Lov; d: Palli han spurgte hans M. om L. — 1². Saal. ab (b: til B.); d: om han maatte gaa ad B.
c: Palle Tygesen han spørger hans Moder ad:
»Og maa jeg ej gaa i Vaagestow' i Nat?«
— 2¹. d: Hvad skulde du udi B. g.; c: Og hvad vil du i Vaagestow' gjør'. — 2². ander' end Fruer c; d: andet end Fruer; a: and't end Jomfruer.
b: Hans Moder svarte: »Nej, du har ikke lær,
og du véd ej, hvor æ Kvindfolk skal vær'.«
— 3¹. Saal. c; a her som V. 1¹. — 3². Saal. a; c: og saa gik han i Vaagestow'.
— 4—5, som kun findes i b, høre maaské oprindelig ikke med til denne Vise; men de passe godt med V. 20, som det lyder ogsaa i a.
— 6 kun i d, der har: Palli han svøber o. s. v.
— 7. b: P. T. tren til Sengen næst og spurgte: Skjøn Dronning! hvor haver I væst? c: Han satt' sig ved Dr. allernæst, han spurgte Dr., hvor hun had' væst; d: Ja, han satte sig hos Dr. næst, han spurgte hend' om, hvor hun havde væst.
— 8 ens overalt; kun at cd begynde med: Ja, c i L. 1: føler f. haver, b fattes og.
— 9. Saal. a; c fattes L. 2; b: jeg trode, at I det selv havde vidst.
— 14. Saal. b; a: P. T. han over Golven sprang: blanke Sporer de om Foden klang.
— 15¹. b: Og Dr. hun sagde, paa Sengen hun laa; c: Dr. sagde, i S. hun laa. — 15². Saal. b; ac: Der er jen af min' Møer, der har Sporer opaa (c: Klingsporer paa).
— 16¹. Saal. bd (b: Da svared); a: Og det saa svaar' hendes T.; c: Det svarte den lidele Kvind'. — 16². Saal. abc; d: Det er jo Palli, vor egen Svend.
— 17¹. Saal. abc (Ja kun i c). 17². Saal. a; c: saa lader jeg hannem i G. h.; b: da lader I ham i Galli ophæng'.
d: »Ja, er han jo Palli, vor egen Svend,
da skal han i Morgen i Galjen hæng'.«
— 18. Saal. e; d: »Ja, skal jeg i Morgen i Galjen hæng',
saa véd jeg føst, hudden alle Kvindfolk faar Dreng'.«
— 19². Saal. b, kun skjøn laant fra a, der har: de skjøn Jomfru'r de synger saa liflig en Sang.
— 20². Saal. b, kun skjøn laant fra a, der har: de skjøn Jomfru'r de fik hans Guld saa rød; c: endnu bær Dronningen Guldkron' saa rød.

43. Taterens Brud.

Dansk er denne Vise forhen trykt i S. Grundtvigs Gamle danske Minder i Folkemunde, 3dje Saml., Nr. 2, efter fem Optegnelser fra Sønder- og Nørrejylland (Als, Aabenraa, Mors, Thy), der laa hverandre saa nær, at de kunde formodes alle at grunde sig paa et i øvrigt ubekjendt Flyveblad. Visens Hovedperson kaldes i de sønderjyske Optegnelser Rakker, i de nørrejyske Tater eller Tænder (Thy). En mere afvigende utrykt sjællandsk Optegnelse kalder ham Fjante, ligesom Visen i Norge synges om «Fanteguten» (Landstads Norske Folkeviser, Nr. 91), medens de svenske Former af den kalde ham en «Tiggare» (Werner, Vestergötlands Fornminnen, S. 80; Hofberg, Nerikes gamla Minnen, S. 260).

Af sex Optegnelser fra Hammerum Herred staa de fem baade hverandre og de i Gl. d. Minder benyttede jyske Optegnelser saa nær, at de uden Tvivl ligesom disse grunde sig paa et endnu ukjendt Flyveblad. De ere her sammenfattede under Opskrift **A**, og kun de mere betydelige Afvigelser anførte i Anmærkninger under Siden. Meget afvigende er den som **B** trykte Opskrift fra Sunds Sogn, der sikkert er indvandret til Jylland fra Norge.

A.

1. Der bor en skjøn Jomfru lidt sønden for vor Ø,
det var den skjønnest' Jomfru, som Solen skinner paa.
Lig' om Lig'; hendes Lige var ej kommen.

2. Der bejled til hende de Bondesønner fem,
men de var' ej saa skjønn', at hun ægted en af dem.

3. Der bejled til hende de Grevesønner ni,
men de var' ej saa skjønn', at hun ægted en af di.

4. Saa kom der en Tanter gangendes til By,[1])
de andre de kjøbt' ham til at fri til hend' paa ny.

5. «I laaner mig en Sadel, I laaner mig en Hest!
I laaner mig en Kappe, at jeg kan ride som en Præst!»

6. De laante ham en Sadel, de laante ham en Hest,
de laante ham djer Sølvsporer, han kund' ride som en Præst.

---

[1]) Eller: Saa kom der en Rakker, kom slæbendes til By; tre Optegnelser have «en Tant».

7. Den Tid at den Tanter kom ridendes i Gaard,
da stander skjøn Jomfru og fletter hendes Haar.[1]

8. «Og hør du, skjøn Jomfru saa faver og saa fin!
og vil du nu være Allerkjæresten min?»

9. «Og mener du Tanter, at du vil have mig,
da maa du vist tro, at jeg skjøtter ej om dig.»

10. «Nej, jeg er ingen Tanter, fordi I synes saa;
jeg er den dejligst' Kongesøn, som Solen skinner paa.»

11. «Er du den dejligst' Kongesøn, som Solen skinner paa,
saa vil jeg dig vist have, om jeg var kuns fjorten Aar.»

12. «Og jeg haver Ager, og jeg haver Jord,
jeg haver og de Jomfruer, som dække skal vort Bord.

13. Og jeg haver Ager, og jeg haver Eng,
jeg haver de Stads-Jomfruer, som rede skal vor Seng.

14. Og jeg haver ogsaa en Urtegaard af ny,
og du som min Kjærest' skal spasere der udi.

15. Og jeg haver atten abildgraa Hest',
og du som min Kjærest' skal ride paa den bedst'.»

16. Ja, nu drak de Bryllup i Dagene ni,
den Jomfru og den Junker de fornøjed dem deri.

17. Da Brylluppet var til Ende, og al Ting var forbi,
skjøn Jomfru maatte spørge, hvor al hans Gode ble'

18. «Og hvor er nu din Ager, og hvor er nu din Jor(
og hvor er de Jomfruer, som dække skal vort Bord'

19. «Jeg haver jo hverken Ager eller Jord,
jeg haver aldrig spist ved nogen ærlig Mands Bord

[1]) Eller: skjøn Jomfru stod i Døren med hendes udslagen Ha
el.: og ud' stod den skjøn Jomfru og saa' der oppaa; el.: da st
den Jomfru pyntet udi Silke og Flor.

20. «Og hvor er nu din Ager, og hvor er nu din Eng?
og hvor er de Stads-Jomfruer, som rede skal vor Seng?»
21. «Jeg haver jo hverken Ager eller Eng,
jeg haver aldrig sovet i nogen ærlig Mands Seng.»
22. «Og hvor haver du din Urtegaard af ny,
hvor jeg som din Kjærest' skal spasere udi?»
23. «Jeg haver slet ingen Urtegaard af ny,
men min Hu stander til alle Land og By.»
24. «Og hvor er nu de atten abildgraa Hest',
at jeg som din Kjærest' skuld' ride paa den bedst'?»
25. «Jeg haver jo ingen atten abildgraa Hest':
den store, lange Rakkerkniv den passer mig bedst.»
26. Hvad enten den Jomfru hun peb eller sang,
saa maatte hun rende med den Rakker rundt om Land.
Lig' om Lig', hendes Lige var nu kommen.

B.

1. Fandengut han vilde ud at fri,
— Hej falderi dallala! —
saa laante han sig en ny Liberi.
— Hej falderi dallala!
2. Saa laante han sig en gulblakket Hest,
saa laante han Buxer, saa laante han Vest.
3. Fandengut kom ridendes i Gaard,
ud' stod den skjøn Jomfru og flettede sin Haar.
4. Den Jomfru hun synes, at den Herre var saa fin,
saa bød hun ham ind paa en Glas Vin.
5. Han drak én, ja, han drak to,
til sidst fik Fandengut et frit Mod.

6. «Hør I, skjøn Jomfru baade faaver og fin!
og vil I nu være Allerkjæresten min?
7. Jeg haver mange gulblakked' Hest',
min Allerkjærest' skal ride den bedst'.
8. Ja, jeg haver Ager, ja, jeg haver Jord,
tolv Piger, som dække skal vor Bord.
9. Ja, jeg haver Ager, og jeg haver Eng,
tolv Piger, som skal hjælpe dig til Seng.
10. Ja, jeg haver mig en Slot udaf Bly,
hvori min skjøn Frue skal sidde at sy.
11. Jeg haver mig en Skrin udaf Guld,
for at du ej skal blive sorrigfuld.»
12. «Skal vi ej gaa lidt ud i Faders grønne Eng?
der har jeg redt en dejlig Seng.»
13. Der de nu kom ud i Faders grønne Eng,
der gjorde han hend' en dejlig Dreng.
14. «Hør du nu, min Kjærest' baade faaver og fin!
hvor er nu gulblakked' Heste din'?»
15. «Ja, jeg haver ingen gulblakked' Hest',
laant har jeg baade Buxer og Vest.
16. Ja, jeg haver hverken Ager eller Jord,
aldrig har jeg spist ved ærlig Mands Bord.
17. Ja, jeg haver hverken Ager eller Eng,
aldrig har jeg sovet i ærlig Mands Seng.
18. Ja, jeg haver ingen Slot udaf Bly,
aldrig har jeg slidt en Skjorte af ny.
19. Jeg haver ingen Skrin udaf Guld:
af Lopper og Lus og der er jeg fuld.»
20. Den Jomfru hun stod og tænkte sig lidt om:
— Hej falderi dallala! —
«Hvor ilde har jeg spildt min Jomfrudom!»
— Hej falderi dallala!

44. Junker Jakobs List.

Første Samling af Jyske Folkeviser har under Nr. 115 en mindre fuldstændig Optegnelse af denne Vise. I Danm. gl. Folkeviser, Nr. 253 findes desuden et Par andre nye, ligeledes ufuldstændige Optegnelser efter Nutids Tradition, den ene af dem fra Sjælland.

A.

1. Junker Jakob han tjente i Kongens Gaard,
i elleve Uger og en Aar.

2. Og der gaar Breve over Kongens Gaard:
hans Kjærest' hun bedriver Hor.

3. «Da sværer jeg ved min Guld saa rød,
jeg skal forsøg' den vænne Mø!»

4. Saa lod han sig Kaab' og Klæder skær',
han siger, han vil en Baadsmand vær'.

5. Og der han kom til Borgemesters[1]) Gaard,
der stod to Jomfruer uden for.

6. «Og hør I, skjøn Jomfruer faaver og fin'!
og hvikken af I to gjør Villi min?»

7. Den ene svarte et Ord med Ær':
«Det volder sig, hvad det kan vær'.»

8. «Jeg giver eder en Par sølvspændt' Sko,
om jeg maa sov' hos eder en Stund.»

9. «Behold ikkun selv din' sølvspændt' Sko!
jeg vil ej sov' hos dig en Stund.»

10. «Jeg giver dig en Fløjels Hat,
om jeg maa sov' hos dig i Nat.»

11. «Behold ikkun selv din Fløjels Hat!
jeg vil ej sov' hos dig i Nat.»

12. «Jeg giver dig Guldkronen rød,
om du vil vær' min Fæstemø.»

---

[1]) Meddelt: «ene Baademesters».

13. «Behold ikkun selv Guldkronen rød!
jeg vil ej vær' din Fæstemø.

14. Min Kjærest' er saa langt udi fremmede Land,
jeg sviger ham ej, den Lillivand.

15. Min Kjærest' er saa langt ud ad Østerrig',
og naar Gud vil, saa kommer han hid.»

16. Junker Jakob slog af sin Kappe graa,
da var han klædt i Fløjel blaa.

17. «Junker Jakob! hvi vild' du saa bedaare mig!
thi jeg ej løjet har for dig.»

18. «Der gaar Breve over Kongens Gaard,
at du skuld' her bedrive Hor.»

19. «Og Skam saa faa hver Sladdermund,
som haver talt i samme Stund!»

B.[1])

1. Junker Jakob han tjener i Kongens Gaard
han slider Sel, han drager Maard.

2. De lader ham høre over Kongens Bord,
hans Kjærest' vild' ikke hold' sit Ord.

3. Junker Jakob lod sig en[2]) Graakappe skær',
til Bjærgen-Stad da vild' han rid'.[3])

4. Den Gang han kom til Bjærgen-Stad,
der stod tre Jomfruer uden for.

5. Den ene var favr, og den anden var fin,
den treddi var Allerkjæresten sin.

6. Saa klapped han hende ved Rosens-Kind:[4])
«Og vil du vær' Allerkjærest' min?

---

[1]) Optegnet efter to Søskende med de her efter angivne smaa Afvigelser. [2]) Eller: J. J. han la'r sin. [3]) Den ene havde: «han vild' hen til Bærgetstad rid'» (Tonen i Bærget her paa 2den, men i næste Vers paa 1ste Stavelse). [4]) Eller: paa hvide Kind.

7. Jeg giver dig en Fløjels Hat,
om du vil sov' hos mig i Nat.»

8. «Behold I kun selv eders Fløjels Hat!
jeg vil ej sov' hos jer i Nat.»

9. «Jeg giver dig en Krone rød,
om du vil vær' min Fæstemø.»

10. «Behold I kuns selv eders Krone rød!
jeg er en andens Fæstemø.

11. Min Kjærest' han er udi fremmede Land,
og naar Gud vil, saa kommer han.

12. Eders Ganger den stander mig alt for nær,
den vil dog smitte mine Klæ'r.»[1])

13. «Min Ganger er langt bedre, end hun forstaar,
den aldrig nogen skjøn Jomfru slaar.

14. «Og rid hen til en anden Drikkehus!
her holdes ingen Horehus.»[2])

15. «Skam faa alle og én Sladdermund,
som her har talt i samme Stund!»

16. Junker Jakob drog af sin Graakappe graa,
igjen stod han i Fløjel blaa.

17. Da bliver den Jomfru ret hjærteglaa,
at hun dog der sin Kjærest' saa'.[3])

---

[1]) Eller: Forvaar! eders Ganger staar mig alt for nær, han smitter mine Klæder her. [2]) Eller: Gak hen til en anden Horehus! her holdes ingen Drikkehus. [3]) Meddelt: «at hun dog saa' sin Kjærest' der».

45. Hyrdingen.

Den første i Danmark fundne Optegnelse (fra Rind Sogn) af denne i Sverig bekjendte Vise er trykt i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 44. (Jfr. sammesteds, S. 359—60.) Her følger en anden fra Sunds Sogn.

---

1. Knud Hyrding han tjener i Kongens Gaard,
— Tirre lirre lirre lirre Lysteren i Ring. —
og han had' Kwonner, som Væjer haar Faar.
Det var vel en Hyrding, som saa kunde lege, men Fæj drev om.

* * *

2. [Dankongen han taler til lidel Smaadreng:
«Sig til Knud Hyrding, han kommer her ind!»]

3. Knud Hyrding kom ind og stedte sig for Bord:
«Hvad vil min kjær' Herre, I[1]) sendte mig Ord?»

4. «Hør du nu, Knud Hyrding! hvad jeg siger dig:
og hvor mange Koner saa haver du nu?»

5. «Ja, skal jeg Sand' sige og ikke lyv',
da haver jeg ni og halvfemsindstyv'.»

6. Dankongen og han gjorde Kors for sig:
«Saa mangen skjøn Ridder har jeg ej under mig!»

7. «I[1]) tør ikke ved at gjøre Kors for sæj:[2])
jer yngeste Datter og hun leger mæj.»

8. Dankongen han heder paa Svendere sin':
«I lader lidel Kirstin komm' for mig ind!»[3])

9. Lidel Kirstin kom ind og stedte sig for Bord:
«Hvad vil min kjær' Fader, I sendte mig Ord?»

10. «Hvikk' heller vil du en Hyrdekon' vær',
heller[4]) du vil en Krone af røde Guld bær'?»

11. «Langt heller vil jeg en Hyrdekon' vær',
end jeg vil en Krone af røde Guld bær'.»

---

[1]) Meddelt: «De». [2]) sæj = sig ∾ mæj = med. [3]) Meddelt: «ind for mig komm'». [4]) Meddelt: «end».

12. «Jeg haver lovet dig ene Ridder saa bold:
gaa nu med Knud Hyrding Pokkeren i Vold!»

13. Nu bær lidel Kirstin Knud Hyrding hans Horn,
— Tirre lirre lirre lirre Lysteren i Ring. —
og saa driver de djeres Fæ om Korn.
Det var vel en Hyrding, som saa kunde lege, men Fæj drev om.

46. Fru Ellen.

Af denne gamle Vise, der alene kjendes fra den nye jyske Tradition, findes den første Optegnelse fra Ikast Sogn trykt i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 130: «Hr. Yvers Dråb». (Jfr. sammesteds S. 361.) Her følger en anden fra Bording Sogn.

1. Hr. Ibolt rider i Rosenslund,
— Beder om eders Liv! —
og der møder ham Hr. Ærland ud.
— Des vil vi tal'. —
Hr. Ærland med hans mange Svend'.
— I danser vel!

2. Hr. Ærland med hans mange Svend',
— Beder om eders Liv! —
han hug Hr. Ibolt, for han var jenn'.
— Des vil vi tal'. —
Hr. Ærland han taler til lidel Smaadreng.
I danser vel!

3. Hr. Ærland han taler til lidel Smaadreng:
«Og du skal Fru Ellen de Tidend' send'.»
Den Dreng sprang strax til Ganger rød.

4. Den Dreng sprang strax til Ganger rød,
han red langt faster', end Fuglen fløj.

5. Og der han kom da ridend' i Gaard,
ud' stod Fru Ellen, vel svøbt i Maard.

6. «Her staar I, Fru Ellen faver og rød!
men nu saa ligger Hr. Ibolt død.»

7. «Og hvem har nu den Gjerning gjort?
og hvem tør mig de Tidend' før'?»

8. «Hr. Ærland med hans mange Svend',
han hug Hr. Ibolt, for han var jenn'.»

9. Det stod hen i otte Aar,
Fru Ellen turd' ej til Kjerken faar'.

10. Det var sig om en hellig Søndag,
Fru Ellen vild' sig til Kjerken far'.

11. Og der hun kom i Rosenslund,
og der møder hend' Hr. Ærland ud.

12. Og der de kom til hængendes Karm,
han minded Fru Ellen, tog hend' i Arm.

13. «Hold op, Hr. Ærland! lad fare bort Gammen!
paa Ywlaften saa vil a vent' jer hjem.»

14. Den Herre længtes al den Aar:
«Mon Ywlaften ikk' end vil komm' i Aar!»

15. Paa Ywlaften bad han dem lægg' Sadel paa Hest:
«I Aften saa vil jeg Fru Ellen gjæst'.»

16. Og der han kom da ridend' i Gaard,
ud' stod Fru Ellen, var svøbt i Maard.

17. «Velkommen, Hr. Ærland, kjær' Herre min!
hvad enten saa vil I drikk' Mjød eller Vin?

18. En Silkeseng, om I vil sov',
en stalt Jomfru, vil I hende trolov'.»

19. Fru Ellen hun taler til Pigen sin:
«Du henter mig ind den Horn med Vin!»

20. For uden saa var den med røde Guld hænd,
for inden var den med Jedder blænd.

21. Hr. Ærland holdt Horn for Munden og drak:
saa frisk en Hjærte i Ridderen sprak.

22. «Ja, lig du der, til du fåar Skam!
det voldt' dig det, du hug min Mand.»
Hr. Ærlands Svend' de rider i Skywl.

23. Hr. Ærlands Svend' de rider i Skywl:
— Beder om eders Liv! —
«Og vi had' vent os en bedre Ywl!»
— Des vil vi tal'. —
Hr. Ærlands Svend' og de red hjem.
— I danser vel!

---

47. Mø værger Æren.

Denne smukke gamle Vise er paa Dansk først udgiven 1869 i Danm. gl. Folkev., Nr. 189, hvor der findes to Opskrifter fra 16de Aarhundrede og tre efter Nutids Traditjon (i Vendsyssel, Randers Amt og Sjælland). Den er ogsaa funden i Folkemunde i Sverig og Norge. Denne Optegnelse er fra Rind ved Viborg.

---

1. Og derre gaar Dans ved Turelils Ø,[1]
der danser hun Lusselil, vænnen Mø.
Hun træder saa let.

2. De andre de danst', men Lusselil kvaa,
det gik ret som en Lilliblaa.

3. «Hvad giver vi Lusselil for Visen, hun kvaa?
og hun skal aldrig komm' Mø her fraa!»

4. Ja, Lusselil flyd' Peder Sværdet i Haand:
«Værg mig,[2]) min kjær' Broder, imens du kan!»

5. Hr. Peder han værged sig som en Mand,
te Blodet i hans Øjne rand.

---

[1]) Meddelt overalt: «Turelils Sø». (De gl. danske have Tures Ø).
[2]) Meddelt: «dig».

6. Stalt Lusselil kasted sin Handske paa Bord,
og selv vild' hun til Sværdet gaa.

7. Ja, Lusselil kasted sin Handske paa Bord,
hun hug vel femten Banesaar.[1])

8. Og derre kom Bud for Kongen og ind:
at der var sket Mord ved Turelils Ø.

9. Dannerkongen han heder paa Svendere to:
«Og hvikken af min' Svende har gjort denne Mord?»

10. «Det vare ikk' en Svend, det vare en Mø,
det vare hend' Lusselil, vænnen Mø.»

11. Dannerkongen han heder paa Svendere to:
«I beder hend' Lusselil ind for mig at gaa!»

12. Ind kom Lusselil og stedes for Bord:
«Hvad vil han Dannerkongen, han har sendet mig
Ord?»

13. «Og hør du, Lusselil baad' faaver og fin!
hvi har du gjort Mord ved Turelils Ø?»

14. «Jeg gjord' ikke Mord, jeg værged mig,
jeg værged min Ær' og min Broder hans Liv.»

15. Kong Nelerus tog hend' saa venlig i Favn,
han gav hend' Guldkrone og Dronningens Navn.
Hun træder saa let.

---

48. Karl Høvding.

En Opskrift af denne gamle Riddervise findes hos Peder Syv, Nr. 81, og derefter i Danske Viser, Nr. 207. Mange andre Opskrifter findes i haandskrevne Visebøger fra 16de og 17de Aarhundrede. De efterfølgende nye Optegnelser fra Hammerum Herred vise deres Uafhængighed af Syvs trykte Text ved en Mængde Afvigelser fra den, der

---

[1]) Meddelt: «bovne Saar».

stemme med nogle af de gamle, endnu utrykte Opskrifter. Visen er ogsaa funden i Folkemunde paa Øen Fur i Limfjorden, samt i Norge.

---

1. Karl Høvding han sidder paa Rabis-Ø,
— Min hjærtelig' Ros' og min kjæren! —
der klager han for sine Svender sin Nød.
Selv fælder hun Lyden for hannem.

2. Der klager han for sine Svender sin Nød:
«For Ellen Rabunsdatter saa bliver jeg død!»

3. Det svarte den Svend, som hannem sad næst:
«Hr. Movnerus har den skjøn Jomfru fæst.»

4. Karl Høvding han svarte, som han kund' bedst:
«Jeg agter hend' at vinde, endskjønt hun er fæst.»

5. Det svarte hans Søster, den Liljevand:
«Lad hende beholde sin Fæstemand!»

6. «Hold op, min kjær' Søster! du maa ej saa tal':
den skjøn Jomfru hun lægger mit Hjærte i Dval'.

7. Hvor mangen af min' Svende vil Orlov hav'?
hvor mangen vil med mig af Landet udfar'?»

8. «Slet ingen af os vil Orlov hav',
men alle vi med dig af Landet vil far'.»

9. Karl Høvding han styrer hans Snække fra Land,
ad vilden Sø saa lader han stand'.

* * *

10. Ja, de drok Bryllup i Dagere fem:
ikk' vild' hun Bruden til Seng i dem.

11. Ja, de drok Bryllup i Dagere ni:
ikk' vild' hun Bruden til Seng i di.

12. Den ti'nde Dag til Kvælde
og da tog de Bruden med Vælde.

13. «Ja, skal jeg nu udi Sengen med dig,
saa før I mig først æpaa Højelands Bro!»

14. Og da hun kom æpaa Højelands Bro,
og da saa' hun Sejl baade gule og blaa.[1])

15. «Ja, his ser jeg Sejl baade gule og blaa:
dem haver jeg søjet med min' Finger saa smaa.

16. Ja, his ser jeg Sejl baade gule og grønn':
dem haver jeg søjet for Karl Høvding i Løn.

17. Og hør du, Hr. Terkild,[2]) kjær' unge Bro'r min!
og vil du min Ærend' til Stranden rid'?»

18. «Ja, mere vil Broder for Søsteren gjør',
end hendes Ærend' til Stranden før'.»

19. Hr. Terkild han sprang til Hesten høj,[3])
han red langt faaster', end Fuglen fløj.

20. Karl Høvding han styrer hans Snække for Land,
Hr. Terkild han rider hans Ganger ved Strand.

21. «Velkommen, Hr. Terkild, kjær' Stalbroder min!
hvordan lever Ellen Rabunsdatter, Fæstemø min?»

22. «Saadan lever Ellen Rabunsdatter, Jomfru god:
i Dag lader hun hendes Bryllup staa.»

23. «Ja, Skam saa faar de Bølgere blaa!
de skuld' ha' slawen mi' Skiv saa smaa.

24. Ja, Skam saa faar de Stene i Hav!
de skuld' ha' slawen mi' Skiv i Kvas.»[4])

25. «Hold op, Karl Høvding! du maa dig ej saa klag':
du kan endnu find' hend' Mø i Dag.»[5])

26. «Og hør du, Hr. Terkild, kjær' Stalbroder min!
og vil du skifte din' Klæder med mig?

---

[1]) Meddelt: «grønn'». [2]) Her og i V. 19, 20, 21, 26 havde Sangersken Navnet «Peder», men fra V. 34 af «Terkild», og det er samme Person. [3]) Meddelt: «høje-en Hest». [4]) Det ældre Udtryk har været: de skulde have sænket mit Skib i Kav. [5]) Meddelt: «i Aften da kan du find' hend' Mø».

27. Og vil du skifte din' Klæder med mig,
min gode Guldsnække den giver jeg dig.»

28. «Hr. Movnerus er min Stalbroder huld:
jeg hannem ej sviger for Sølv heller Guld.»

29. «Og vil du skifte din' Klæder paa Stand,
jeg gi'r dig min Søster, den Liljevand.»

30. «Ja, vil du gi' mig din Søster, den Liljevand,
saa vil jeg gjøre alt, hvad jeg kan.»

31. Ja, de skifted Klæder, baade Sabel og Maard:
slet ingen kund' kjend' dem paa djer favre Haar.

32. Ja, de skifted Klæder, baade gule og grønn':
slet ingen kund' kjend' dem paa djer favre Kind'.

33. Karl Høvding han sprang til Hesten høj,[1])
han red ret faaster', end Fuglen den fløj.

34. Karl Høvding gik sig ad Brudehus ind,
Hr. Terkild gav selv hans Ganger Fo'r.

35. Karl Høvding gik sig for brede-en Bord,
han talte til Bruden alvorlig' Ord.

36. «Og vil du nu med Hr. Movnerus dø,
heller du vil mig følge til Rabis-Ø?»

37. «Nej ikk' vil jeg med Hr. Movnerus dø,
men jeg vil dig følge til Rabis-Ø.»

38. [De fulgte Bruden ad Brudehus,]
Karl Høvding bar selv djer Brudeblus.

39. «Hvem slukker ud vor Brudeblus?
og hvem skal vær' Niding[2]) i Brudehus?»

40. «Jeg vil slet ingen Niding[2]) vær':
jeg vil selv have min Hjærtenskjær'.

41. Jeg vil slet ingen Niding[2]) dø:
jeg er Karl Høvding af Rabis-Ø.»

---

[1]) Meddelt: «høje-en Hest». [2]) Meddelt: «Gniding».

42. Ja, der kom Bud for Hr. Movnerus ind:
»Nu sover Karl Høvding hos unge Brud din!»

43. Hr. Movnerus lod raabe over al sin Gaard:
»Min' gode Hovmænd! spænd jer Brynjer æpaa!

44. Karl Høvding med Hast ud af Sengen sprang:[1]
han gjorde god Vej, som før var trang.

45. Karl Høvding han hog, for han var stærk:
han gav[2]) vel hundrede Mænd deres Ret.

46. Karl Høvding han hog, for han havde Mod:
han stod i hundrede Mænd deres Blod.

47. Hr. Terkild han rendte Karl Høvding i Favn:
»Du stiller din Sværd i Herrens Navn!

48. Du stiller din Sværd i denne Mands Blod!
behold du min Søster! du vorder hend' god!»

49. Glad var Karl Høvding da han drog hjem:
— Min hjærtelig' Ros' og min kjære! —
han sendte Hr. Terkild hans Søster igjen.
Selv fælder hun Lyden for hannem.

B.

1. Karl Høvding han sidder i Ravis-Ø,
— Min hjærtelig' Ros' og min kjær'! —
en anden har tagen hans Fæstemø.
Selv vinder den Herre den Jomfru saa liden.

2. Stalt Ellen hun ud af Vindeven saa':
da saa' hun Sejl i Sunde ro.

3. «Hist ser jeg Sejl i Sunde ro:
dem haver jeg søjet med min' Finger smaa.

4. Og Krist gi'd, jeg havde saa huld en tro Ven,
der vild' bære min Ærend' til Stranden hen!»[3]

---

[1]) Meddelt: »K. H. han sprang ud af Sengen med Hast«. [2]) Meddelt: »stod«. [3]) Meddelt: »der vilde min Ærend' til Stranden bær'.»

5. Det svarte Hr. Peder, hendes yngeste Bro'r:
«Langt mer' vild' jeg gjør' for min Søster i Aar.

6. Langt mer' vild' en Broder for Søsteren gjør',
end hendes Ærend' til Stranden før'.»

7. «Da rid til Stranden! kom snarlig igjen!
er det Karl Høvding, da byd ham hjem!»

8. Hr. Peder han sprang til højen Hest,
han red til Stranden, som han kund' bedst.

* * *

9. «Hør du, Hr. Peder, kjær' Stalbroder min!
vil du ej skifte din' Klæder med mig?»

10. «Hr. Movnerus er min Stalbroder huld:
jeg sviger ham ej enten for Sølv heller Guld.»

11. «Vil du skifte din' Klæder paa Stand,
jeg gi'r dig min Søster, den Lillivand.»

12. «Gi'r du mig din Søster, den Lillivand,
da vil jeg gjøre alt, hvad jeg kan.»

* * *

13. [Karl Høvding bukker over Brudebord,]
han talt' med Bruden alvorlig' Ord.

14. Det undred de Fruer, som hende sad' nær,
at en Broder kund' have sin Søster saa kjær.

15. «Hvad enten vil du med Hr. Movnerus dø,
eller vil du følge med mig til Ravis-Ø?»

16. «Ett' vil jeg med Hr. Movnerus dø,
men jeg vil følge med dig til Ravis-Ø.»

17. De fulgte Brud til Brudehus,
Karl Høvding bar selv den Brudeblus.

18. «Hvem vil vær' Niding i Brudehus?
og hvem vil slukk' ud den Brudeblus?»

19. «Jeg vil slet ingen Niding vær':
men jeg vil selv have min Hjærtenskjær'.

20. Jeg vil slet ingen Niding dø:
men jeg er Karl Høvding fra Ravis-Ø.»

21. Der kom Bud for Hr. Movnerus ind:
«Nu sover Karl Høvding ved Bruden din.»

* * *

22. Karl Høvding og han kaste[1]) Brynni om Hals,
stalten Ellen hun spænd' den foruden Falsk.

(Saa sprang han ud ad æ Vinni til Movnerus' Folk.)

23. Han hog saa længe, til han blev træt:
han gav vel[2]) tredive Mænd deres Ret.

24. Han hog saa længe, som han havde Mod:
han stod vel i hundred skjøn Ridd're djer Blod.

25. Hr. Peder han render Karl Høvding i Favn:
«Du stiller din Sværd i denne Mands Navn!

26. Du stiller din Sværd i denne Mands Blod!
behold min Søster! du vorder hend' god!»

27. Det gjord' Karl Høvding, da han drog hjem:
— Min hjærtelig' Ros' og min kjær'! —
da sænd' han Hr. Peder sin Søster igjen.
Selv vinder den Herre den Jomfru saa liden.

C.

1. Karl Høvding han sidder ved Rabes-Sø,
— Min hjærtelig' Ros' og min kjær'! —
han taler saa meget om sin Fæstemø.
Selv vinder den Herre den Jomfru saa liden.

2. Det svarte den Dreng, som hannem sad næst:
«Hr. Movnerus har stalten Adeluds fæst.«

---

[1]) Meddelt: «spændt'». [2]) Meddelt: «han stod vel i».

3. Karl[1]) Høvding han drager ud sin Sværd:
«Var du ej min Søstersøn, du skuld' fare en Ufærd!»

* * *

4. «His ser jeg Sejl baade gule og grønn':
dem haver jeg syet med min' Fingre i Løn.

5. His ser jeg Sejl baade gule og blaa:
dem haver jeg syet med min' Fingre saa smaa.»

6. Karl Høvding han styred hans Snæjker for Land:
Hr. Lave spasered paa hvide-en Sand.

7. «Hør du, Hr. Lave, kjær' Stalbroder min!
hvordan lever stalten Adeluds, Fæstemø min?»

* * *

8. «Hr. Movnerus er min Stalbroder huld:
jeg sviger ham hverken for Sølv heller Guld.»

* * *

9. De skift' Sabel, og de skift' Maard:
slet ingen kund' dem adskill' paa djer favre Haar.

10. De skift' mer', og de skift' mind':
slet ingen kund' dem adskill' paa djer favre Kind'.

11. De satt' Bruden til Brudebænk,
Karl Høvding vilde for Bruden skjænk'.

12. De fulgte Bruden til Brudehus,
Karl Høvding vilde bær' Brudeblus.

13. Ja, der kom Bud for Hr. Movnerus ind:
«Nu sover Karl Høvding hos unge Brud din!»

14. Hr. Movnerus lod raabe over al sin Gaard:
«Min' gode Hovmænd! drager Vaaben paa!

15. Min' gode Hovmænd! væbner jer uden Falsk!
Karl Høvding han er saa haard en Vov'hals.»

16. De banked paa Døren med Glavind og Spyd:
«Stat op, Karl Høvding! kom til os ud!»

---

[1]) Karl udtalt Kaal.

17. «Min' gode Hovmænd! lad Husen staa!
ret nu skal jeg ud til eder gaa.»

18. Det var Karl Høvding hans største Harm:
han skulde saa snarlig af Brudens Arm.

19. Karl Høvding og han hænger Brynni om Hals,
stalt Adeluds spænd' den foruden Falsk.

20. Karl Høvding han ud af Døren sprang,
saa gjord' han Vej, som før var trang.

21. Han hog saa længe som han havde Mod:
han stod vel i tredive Mænd deres Blod.

22. Han hog saa længe, til han blev træt:
han gav vel[1]) hundred Mænd deres Ret.

23. Hr. Lave han render Karl Høvding i Favn:
«Du stiller din Sværd i Herrens Navn!

24. Du stiller din Sværd i denne Mands Blod!
behold min Søster! du vorder hend' god!»

25. Det holdte Karl Høvding, da han kom hjem:
— Min hjærtelig' Ros' og min kjær'! —
han send' Hr. Lave hans Søster igjen.
Selv vinder den Herre den Jomfru saa liden.

D.

* * *

1. «His ser jeg Sejlen' baade gule og blaa:
— Danser I vel, min skjønne unge Liv! —
dem haver jeg syet med min' Fingere smaa.
Hun maatt' end vorde min.[2])

2. His ser jeg Sejlen' baade gule og grønn':
dem haver jeg syet med min' Fingere i Løn.

---

[1]) Meddelt: «han stod vel i». [2]) Meddelt: «Hun vaat end voen min.»

3. Krist gi'd, jeg havde mig saa huld en tro Ven,
der kund' rid' til Straanden, komm' snar igjen!»

4. Det saa svaar' den lidel Smaadreng:
«Jeg vil ride til Straanden, komm' snar igjen.»

* * *

5. «Og hør du, Hr. Peder, kjær' Stalbroder min!
hvordan lever Ingerlil, Fæstemø min?»

6. «Saadan lever Ingerlil, Fæstemø din:
i Aften drikker hun Bryllupen sin.»

7. «Og hør du, Hr. Peder, kjær' Stalbroder min!
og vil du laane mig Gangeren din?»

* * *

8. Han red lidt faaster' end Fuglen fløw.

* * *

49. Moder og Brud.

Denne Vise, hvoraf en Opskrift er trykt hos Peder Syv, Nr. 16, optrykt i Danske Viser, Nr. 176, er i dette Aarhundrede funden i Folkemunde i Danmark, Norge og Sverig. En af den trykte ganske uafhængig Optegnelse er meddelt i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 70. Her følge tre andre saadanne, ligeledes uafhængige af Syvs Text og indbyrdes ikke lidet forskjellige.

A.

1. Kongens Datter i Norge
— Saa herlig gaar den Sang.[1] —
og hun har faaet stor Sorge.
Saa let gaar Dansen efter Orden'.

2. Og hun har faaet stor Harme:
der spiller en Barn i Barme.

[1]) Dette Omkvæd ændret efter B og C; det blev sunget: «Saa herlig og skjærsant».

3. Og hun har faaet stor Kvide:
der spiller en Barn i Side.

4. Og hun gik sig ad Bure,
hun føder en Søn saa prude.

5. Hun svøbt' ham i en hvid Ærmelin,
hun laa' ham i en forgylden Skrin.

6. Hun tog den Skrin alt under hendes Arm,
hun gik til Stranden med fuld [stor] Harm.

7. Hun skød den Skrin saa langt fra Land:
«Og søk! og søk! kom aalder til Land!»

8. Dannerkongen spasered paa hvide-en Sand:
da ser han den Skrin, kommer flydend' til Land.

9. Dannerkongen han blev saa frydefuld:
han tænkt', det var en Skrin fuld af røde Guld.

10. Han tog den Skrin op og deri saa':
en dejlig Baren deri laa.

11. Han tog den Baren hjem med sig,
og flyd' den til Fastermo'r at di'[1]).

12. Hun fastred ham i Vintrer fem,
saa han voxt' op og blev stor i dem.

13. Hun fastred ham i Vintrer ni,
saa han voxt' op og blev stor i di.

14. Hun fastred ham saa længe,
han fik Kongens Datter den vænne.

15. Og de drak Bryllup i Dagere fem:
og ikk' saa vild' hun til Sæng i dem.

16. Og de drak Bryllup i Dagere ni:
og ikk' saa vild' hun til Seng i di.

17. Den niende Dag mod Kvælde
da tog de skjøn unge Brud med Vælde.

18. Skjøn unge Brudgom satt' sig i Sengen og ned:
hans unge Brud vendt' sig til Væggen derved.

---

[1]) For at di' meddelt: «udi».

19. Og han klapped hende paa hvide-en Kind:
«Du vender dig om, Allerkjæresten min!»

20. «Nej, ikke er jeg Allerkjæresten din:
for vist er jeg kjær' Moderen din.»

21. «Ak, er I nu kjær' Moderen min,
hvi saa' I mig ej det, før jeg kom hid!»[1])

22. Om Morgen tidlig, der dette blev Dag,
Dannerkongen gik ned ad Brudesal.

23. «God Morgen, god Morgen! kjær Svogeren min!
hvordan har du sovet med unge Brud din?»

24. «Saadan har jeg sovet med unge Brud min:
hun siger, hun er kjær' Moderen min.»

25. «Ja, er hun nu kjær' Moderen din,
for vist skal I begge i Baalen brænd'.

26. Hvad enten vil I begge i Baalen brænd',
heller ogsaa vil I begge af Landet rend'?»

27. «Langt heller vil vi begge af Landet rend'
end vi vil begge i Baalen brænd'.»

28. Ja, det stod hen i otte Aar:
— Saa herlig gaar den Sang. —
den jenn' fik en Mand, den aa'n fik en Kon'.
Saa let gaar Dansen efter Orden'.

B.

1. Kongens Datter af Norrig
— Saa herlig gaar den Sang. —
nu har hun faa't stor Sorrig.
Saa let gaar der Dansen efter Orden'.

2. Nu har hun faa't stor Kvide:
nu spiller Barn i Side.

---

[1]) Meddelt: «her».

3. Ja, hun gik sig ad Stjennestow' ind,
saa føder hun der saa lidel en Kind.

4. Hun laa' den i en forgyldene Skrin,
saa satte hun den ud paa Flod.

5. Dankongen spasered paa hvide-en Sand:
saa saa' han den Skrin, kom lakkendes i Land.

(Den Skrin tog han saa i Land og fandt Barnet.)

6. Han gav den Daab og Kristendom,
[han gav den en Fostermoder from.]

* * *

7. Ja, han klapped hend' ved hvide-en Kind:
«Og min Allerkjærest'! du tier nu still'!»

8. «Nej, jeg er ikk' Allerkjæresten din:
for vist er jeg kjær' Moder din.»

(Han siger saa til Kongen:)

9. «Hun siger, hun er ikk' Allerkjæresten min,
hun siger, hun er kjær' Moder min.»

10. «Ja, siger hun, hun er kjær' Moder din,
for vist skal hun paa Baalen brænd'.»

11. «Nej, før hun skuld' paa Baalen brænd',
nej, før skal vi af Landet rømm'.»

12. Ja, de rømt' dennem saa langt op af Land:
— Saa herlig gaar den Sang. —
den jenn' fik en Kon', og den aa'n fik en Mand.
Saa let gaar der Dansen efter Orden'.

C.

1. Bispens Datter i Ribe
— Saa herlig gaar den Sang. —
og hun har faaet stor Kvide.
Saa let gaar der Dansen efter Orden'.

2. Hun har faaet stor Kvide:
og hun føler Barn udi Side.

3. Hun spaserer paa hviden Sand,
og der føder hun saa lidel en Kind.

4. Hun tod' ham i Vin, og hun svøbt' ham i Lin,
hun lagde ham i en forgylden Skrin.

5. Hun satt' den Skrin paa hviden Sand,
hun skød den ud i vilden Strand.

6. «Gud lad' dig synk' og aldrig flyd'!
at jeg min Jomfrudom kan nyd'.»

7. Danske Dronning spaserer paa hviden Sand,
da saa' hun den Skrin, kom sejlend' i Land.

8. Danske Dronning taler til sin Dreng:
«Du henter mig den Skrin! lad mig se udi den!»

9. Danske Dronning lukker op den forgyldene Skrin:
der fandt hun saa lidel en Kind.

10. Hun fostred ham, ja, vel i Vinterer fem:
den favre Ungersvend kund' tømme sin Hest udi dem.

11. Hun fostred ham, ja, vel i Vinterer ni:
den favre Ungersvend kund' tømme sin Hest udi di.

12. Og det var rigen Hr. Peder, han beder lægg' Sadel paa Hest:
og red han sig op paa Land, Bispens Datter at gjæst'.

13. Og det var rigen Hr. Peder, og han kom ridend' i Gaard:
ud' stod Bispen i Ribe, han var vel svøbt i Maard.

14. «Og hør du, Bispen i Ribe! du er en Herre saa fin!
og vil du give mig Datteren din til kjære Hustru min?»

15. Ja, de drak Bryllup i Dage, ja, vel i Dage fem:
og det var Bispens Datter, vild' ej til Sengs i dem.

16. Og de drak Bryllup i Dage, ja, vel i Dage ni:
og det var Bispens Datter, vild' ej til Sengs udi di.

17. Den tiende Dag til Kvælde,
da tog de Bruden med Vælde.

18. Bispens Datter hun sagde: «Det er ej Skik alt paa vor Land,
— Saa herlig gaar den Sang. —
at Moderen ta'r sin Søn til Mand.»
Saa let gaar der Dansen efter Orden'.[1])

50. Dalebo Jonsen.

Et Brudstykke af denne Vise er meddelt i 1ste Samling af Jyske Folkeviser, Nr. 80. En fuldstændigere Optegnelse fra Kolding-Egnen er trykt i S. Grundtvigs Gamle danske Minder, III, Nr. 24; og sammesteds meddeles en 300 Aar ældre jysk Text af Visen, hvoraf ogsaa haves baade en gammel svensk Opskrift (Arwidssons Fornsånger, Nr. 18), en ny svensk (Dybecks Runa f. 1843, III, S. 36) og to nye norske (Landstads Norske Folkeviser, Nr. 24 og 25). De svenske og norske Opskrifter kalde Helten Dalbo, Dalabonde, Dalabo, Dalebu, Dalebuggin Jonson, og de nye danske have: Dalebo, Dalebod, Dalebrud Jonsen; medens de gamle danske Optegnelser have Daniel Bosen, og dette sidste Navn gjenfindes i den næste Vise, Nr. 51, som vel har samme Æmne, men som i øvrigt er meget forskjellig og navnlig staar paa et meget ældre Overleveringstrin.

1. Hr. Dalebo lod bygge et forgyldene Skib,
Dankongen han ikke har set Mage dertil.
Ja, det er Hr. Dalebo Jonsens.

2. Dankongen han ud af Vinduet saa':
«Hvis er det store Skib, som paa Søen monne gaa?»
«Det er Hr. Dalebo Jonsens!»

---

[1]) Dansen kan dog næppe have gaaet saa meget let efter de Ord, hvori denne Form af Visen er lagt. Fra V. 12 af er Versemaalet ved Nydannelse helt forstyrret og har for det meste fire i Steden for to Linjer i Verset.

3. Dankongen han taler til Hovmænden' fem:
«I binder mig Hr. Dalebo, I leder hannem frem!
I binder mig Hr. Dalebo Jonsen!»

4. «Vi kan ej bind' Hr. Dalebo, for han er saa stærk,
for han er saa meget vant til Hovværk.
Vi kan ej bind' Hr. Dalebo Jonsen.»

5. Dankongen han taler til Kæmpere fem:
«I binder mig Hr. Dalebo, I leder hannem frem!
I binder mig Hr. Dalebo Jonsen!»

6. Hr. Dalebo hug ned de Kæmpere fem,
og selv danser Dalebo imellem dem:
«Nu kjender I Hr. Dalebo Jonsen!»

7. Dankongen han taler til alle sin' Hovmænd:
«I binder mig Hr. Dalebo, I leder hannem frem!
I binder mig Hr. Dalebo Jonsen!»

8. Da de Hovmænd de kom til Dalebos Led,
ud' stòd hans kjær' Moder og hvilte sig derved.
«Hvor finder vi nu Dalebo Jonsen?»

9. «Jeg kan ej vis' jer Dalebo, jeg véd ej, hvor han er,
thi det er syv Aar siden, han af Gaarden red.
Jeg kan ej vis' jer Dalebo Jonsen.»

10. De Hovmænd slog op deres Kapper saa blaa,
og saa talte de tusend Gylden der oppaa:
«Ak, viser nu os Dalebo Jonsen!»

11. «Lidt østen i min Gaard og udi Stuen min
der skal I find' Hr. Dalebo og lidel Kirstin.
Der finder I Hr. Dalebo Jonsen.»

12. De Hovmænd de bankede paa Dørene med Stang,
Hr. Dalebo han ud af Sengen sprang.
«Hvem der?» sagde Dalebo Jonsen.

13. Hr. Dalebo han ud af Vinduet saa':
«I ere saa mange, men vi ere kun saa faa.
Gud hjælpe os!» saa' Dalebo Jonsen.

14. «Hør mig, kjære Hovmænd! I tøver en Stund,
imedens jeg tager min lidel Skjorte paa!
Saa kommer jeg», saa' Dalebo Jonsen.

15. De vidst' ej ikke and't, end han trak lidel Skjorte paa,
da trak han i Hærnisk af Jærn og af Staal.
«Nu kommer jeg», saa' Dalebo Jonsen.

16. Hr. Dalebo spændt' Brynni[1]) om hvidesten Hals,
lidel Kirsten hun spændt' den[2]) foruden al Falsk.
«Spænd haardt!» sagde Dalebo Jonsen.

17. Hr. Dalebo han ud af Vinduet sprang,
med sølvfæstet Sværd, udi Hænderne klang.
«Nu kommer jeg», saa' Dalebo Jonsen.

18. Hr. Dalebo hug ned, ja, Pedere Bang:
«Nu synes jeg, at Legen den kommer paa Gang.
Hvad synes I?» saa' Dalebo Jonsen.

19. Hr. Dalebo hug ned, ja, Peder og en Præst:
«Nu synes jeg, at Legen den ganger allerbedst.
Hvad synes I?» saa' Dalebo Jonsen.

20. Hr. Dalebo hug ned alle Kongens Hovmænd,
og Kongen selv ind ad Gaarden rend'.
«Tøv lidt!» sagde Dalebo Jonsen.

21. Hr. Dalebo han træder til Gangere graa,
saa red han faaster', end Fuglen fløj aa.
For vred var Hr. Dalebo Jonsen.

22. Da Hr. Dalebo han kom til hans egen Gaardsled,
ud' stod hans kjær' Moder og hvilte sig der ved.
«God Morgen!» sagde Dalebo Jonsen.

23. «Hør mig nu, kjær Moder! hør, hvad jeg siger dig:
hvor gjord' du af de Gyldener, du fik i Gaar for mig?
Det siger jeg», saa' Dalebo Jonsen.

24. «Hr. Dalebo! Hr. Dalebo! vil du mig gjøre Vold!
ret aldrig i Verden saa haver jeg dig sold.
For ej jeg sælger Dalebo Jonsen.»

---

[1]) Meddelt: «Bryn». [2]) Meddelt: «dem».

25. Hr. Dalebo trak ud sin blanke, skarpe Sværd,
saa hug han hans kjær' Moder saa smaa som Spaan i Lund.
«Lig der!» sagde Dalebo Jonsen.

26. Hr. Dalebo han træder til Gangere graa,
saa red han faaster', end Fuglen fløj aa.
For vred var Hr. Dalebo Jonsen.

27. Da Hr. Dalebo han kom til Kongens Gaardsled,
ud' stod Dannerkongen og hvilte sig der ved.
«God Morgen!» sagde Dalebo Jonsen.

28. «Hør mig nu, kjære Dalebo! hør, hvad jeg siger dig:
hvor gjord' du af de Hovmænd, jeg sendte til dig?
Det siger jeg til Dalebo Jonsen.»

29. «Somm' ere syge, og somm' ere saar,
og somm' kommer næppe fra Fæltskærer et Aar.
Det siger jeg», saa' Dalebo Jonsen.

30. «Syv Læster Salt dem maa du lave til,
om du vil være fri for det meget raaddent Kjød,
som slagtet har Dalebo Jonsen.»

31. «Hr. Dalebo, Hr. Dalebo! træk ind igjen dit Sværd!
min eneste Datter hend' er du fuld værd.
Det siger jeg til Dalebo Jonsen.»

32. «Jeg passer ej paa din' Horer, ej paa din Kammersvend:
jeg haver mig en Mø, der er langt bedr' end den.
Det siger jeg», saa' Dalebo Jonsen.

33. «Med hend' saa vil jeg leve, med hend' saa vil jeg dø,
med hend' saa vil jeg enelig spise mit Brød.
Det siger jeg», saa' Dalebo Jonsen.

---

51. Daniel Bondesøn.

De to Optegnelser, som her efter følge, ere i Virkeligheden Former af samme Vise som den foregaaende, men dog meget forskjellige. Endskjønt Versemaalet her ved Forlængelse af de oprindelige Linjer er

gaaet over fra det tolinjede til det firelinjede, finde vi dog her tillige med Navnet Daniel langt mere bevaret af det ældre Ordlag, som haves i de 300 Aar gamle danske Opskrifter. Ogsaa Omkvædet «Og det var jet» er det samme som i de gamle danske, hvor vi finde det skrevet: «Oc det vaar iet», «Och thet vor eth». Det gjenkjendes i den gl. svenskes «Men han var en». Den nye svenske og de nye norske Optegnelser have derimod, som de andre ny-danske: «I kännen väl Dalabo Jonson», «Kenner du Dalebu Jonson». Det er ikke usandsynligt, at medens denne Vise (Nr. 51) skyldes en umiddelbart fortsat dansk Traditjon, saa er den anden (Nr. 50) derimod en senere indvandret Aflægger af den svensk-norske Viseform.

A.

1. «Hør du, Daniel Bund'søn[1])!
og du sejler alt for høtt!
— Og det var jet. —
Hør du, Daniel Bund'søn!
og du sejler alt for høtt:
og jessind udi Aften
bliver du af Kongen mødt.»[2])

2. «Gid jeg søkker til Bunde,
og ej kommer levend' til Land!
— Og det var jet. —
Gid jeg søkker til Bunde,
og ej kommer levend' til Land:
den Dag, jeg ræddes for Kongen
heller nogen af hans Mand!»[3])

3. Dankongen gaar i Lofte
for all' hans Hovmænd ind,

---

[1]) Bund' udtalt med langt u, blødt n og skridende Tonelag, altsaa = Bonde. [2]) Jfr. den gl. danske:
«Daniel Bosen! og du sejler alt for højt:
men du skal blive i Morgen paa Sundet mødt.»

[3]) Den gl. danske;
Daniel Bosen svared ikke værre end saa:
«Fuld vel da maa han synke, som ikke sejle maa.»
(Han havde nemlig oversejlet Kongens Snækkestavn.)

[som de sad over breden Bord
og drak baad' Mjød og Vin].

4. «Hvor mangen af min' Svende,
som der vil Orlov hav':
I skal drage til Bondens Gaard,
og tage ham af Daw'.»[1])

5. Saa gjord' han ud de fire,
og saa de syv Gang' ni:
saa gjord' han ud de Ridderer,
de var vel ni Gang' ti.

6. Der de kom til Borggaard,
ja, vel til Borggaardsled:
ud' stod hun Daniels Moder
og hviler sig der ved.

7. «Her staar I, Daniels Moder,
og er en Frow' saa fin!
hvor er han Daniel Bund'søn,
og kjære Sønnen din?»

8. «Daniel er i Loftet,
og fuld vel er han svøvt:
og jessind udi Aften
bliver I af hannem mødt.»

9. De banked paa Døren med Glavind,
saa vel som med djer Spyd:
«Stat op, du Daniel Bund'søn!
du møder os her ud!»

10. «Hør, I gode Dannemænd!
I lader Husen staa!
og jessind udi Aften
skal a ud til jer gaa.»

Denne Linje er sat i Steden for det meningsløse: «ved ham skal I det hav'.» (Jfr. B, V. 2.)

11. Saa drog han i hans Skjorte,
og den var li'saa hvid:
saa drog han i hans Trøje
med sølvslagen Snaar i Sid'.

12. Kjortelen, han over sig slog,
den var af Skarlagen blaa:
og saa tog han sin gode Sværd,
paa Navler og Krog' den laa.

13. Det var Daniel Bund'søn,
han ud ad Døren løb[1]):
og det saa var hans gode Sværd,
og der han for sig skød.[2])

14. Saa hog han de fire,
og saa de syv Gang' ni:
og saa hog han de Ridderer,
de var vel ni Gang' ti.

15. Han gjord' det ej af Kappe,
ej heller af nogen Ros:
han laa' dem i hans forgylden Karm,
han kjor' dog sjel der hos.[3])

16. Det var Danerkongen,
han ud af Vindeven saa':
«His ser jeg Daniel Bund'søn
med alt det Gwos, han haar.»[4])

17. «Skam faar I, Danerkongen!
og nu saa' I ej ret:

---

[1]) Meddelt: «sprang». [2]) Meddelt: «han for sig ved sig skød».

[3]) Jfr. den gl. danske:
Gjorde han det af Kap, og gjorde han det af Ros:
han lagde dem i sin Moders Karm, og selv rider han der h

[4]) Den gl. danske:
Kongen han ud ad Vinduet saa':
«Hist ser jeg Daniel Bosen og saa hans Ganger graa.
Hist ser jeg Daniel Bosen og saa hans Ganger graa,
siden alt det Gods, Daniel Bosen aa.»

og det er all' dem fede Svin,[1])
som I mig tilforn haver jæt.»

18. Dankongen gaar til Karem,
og løfter han op Lin:
«Og Skam faar I, min' gode Hovmænd!
er I nu bløwen til Svin!

19. Før saa sled I Skarlagen,
nu slider I Væjmel graa,
— Og det var and't. —
Før saa sled I Skarlagen,
nu slider I Væjmel graa:
[Daniel han skal have nu
hver Penning Gods, I haar.][2])

B.

1. Det var Daniel Burmand[3]),
han før' hans Vendel[4]) mod Skøj:
og det var Dannerkongen,
han var kommen der til Bøj.
Og det var jet.

2. «Og hør I, mine gode Hovmænd!
alt hvad jeg tror jer til:
I fanger mig Daniel Burmand,
he'r ow[5]) I slaar ham ihjel!»

---

[1]) Meddelt: «alt det fede Svin».
[2]) Tilføjet efter den gl. danske, som har:
Kongen gik til Karmen, og ind han saa':
ni af hans Riddere bundne laa.
«I Vansæles-Mænd! hvi ligger I nu saa!
Daniel han skal have hver Pennings Gods, I aa.»
[3]) Burmand er et gammelt (egl. tysk) Udtryk for Bonde. [4]) Vendel = Vimpel? [5]) he'r ow ɔ: eller ogsaa.

3. Det var Kongens gode Hovmænd,
de var ved en frit Mod:
de mødt' ham Daniel Burmand,
han var o staaend' Fod.

4. «Og hør du, Daniel Burmand!
og vil du ikke fly?
her er Hr. Dannerkongen,
han dryvver dæ fræ æ Bøj.»

5. Men det var Daniel Burmand,
han brujt' hans Sværd saa vel:
saa slu han Kongens gode Hovmænd,
han slu dem alle ihjel.

6. Men det var Daniel Burmand,
han tog dem i hans Arm:
saa laa' han dem saa listelig
ind i hans egen Guldkarm.

7. Det var Daniel Burmand,
og han kom kjørend' i Gaard:
og det var Dannerkongen,
han tu ham sjel imod.

8. Ja, det var Dannerkongen,
han blev saa frydefuld:
«Her kommer han Daniel Burmand
vist kjørend' med al hans Guld!»

9. «Skam faar I, Dannerkongen!
der saa' I ikke ret:
det var de fede Gaalte,
a gid' dem ikke ædt.»

10. Kongen gik til hængend' Karm,
han letted op ved Lin:
«Skam faar I, mine gode Hovmænd!
og er I bleven til Svin!

11. Før var I klæd i Silke,
ja, vel i Silke blaa:
nu er I klæd i Vajmel,
ja, vel i Vajmel graa.»
Og det var and't.

---

52. Hr. Peders Slegfred.

To ældre danske Optegnelser af denne Vise findes i Danm. gl. Folkeviser, Nr. 210. Den ene af dem findes trykt som Flyveblad i 17de Aarh., og fra dette Flyveblad stamme de nye Optegnelser (fra Vendsyssel og fra Færøerne), som man hidtil har kjendt. Den her trykte er i alt Fald til Dels uafhængig af Flyvebladet. I nysnævnte Værk meddeles eller omtales desuden svenske, norske og engelske Opskrifter af samme Vise.

---

1. Hr. Peder og lidel Kirstin de sad over Bord,
— Den Elskov ville vi nu gjemme. —
de taled saa meget om gamle Ord.
Allerkjæresten min! jeg kan dig ret alderig forglemme.

(Han havde ladet sine Brudeklæder sy, og saa spurgte hun om, hvornaar hans Bryllup skulde stande.)

2. «Min Bryllup skal stande saa langt op ad Land,
der kommer ikke andet end ridendes Mand.»

3. «Jeg er tilfreds, om den skal stande i Rom:
vil du mig byde, saa vil jeg der komm'.»

4. Hr. Peder han lader sin Bryllup bo,[1])
lidel Kirstin hun lader hendes Ganger sko.

5. Hr. Peder han red de adelfar' Vej',
lidel Kirstin hun red de enelig Stej'.

---

[1]) Meddelt: «lader lidel Kirstin byd'».

6. Hr. Peder han kommer ridendes i Gaard,
lidel Kirstin hun holdt der uden for.

7. Lidel Kirstin hun ind ad Døren tren,
det var da,[1]) ligesom Solen havde skjén.

8. «Hun har mere Guld paa Ærmen sin,
end min Fader han har i baad' Kister og Skrin.

9. Hun har mere Guld paa Ærmen rød,
end min Fader han fik efter Moderens Død.»

(Efter at have talet saa, spurgte Bruden videre, hvor den grædende Mø kom fra.)

10. Det mælte[2]) den Dreng, som hende stod[3]) næst:
«Det er Hr. Peders Slegfredviv.»

(Fremdeles spurgte Bruden Hr. Peder om, hvorfor han var kommen i hendes Faders Gaard, naar han havde en Slegfredkvind. Da kommer lidel Kirstin og siger til Hr. Peder:)

11. «Hør du, Hr. Peder, Hjærtenskjær' min![4])
du laaner mig Løgelen til Urtegaarden din!»

12. «Ja, der har du Løgelen til Urtegaarden min,
du plukker op Roser og Lilier fin'!»

13. Lidel Kirstin hun ganger i Urtegaard,
hun hængte sig op i sin favre Haar.

14. Ja, der kom Bud for Hr. Peder ind:
«Nu hænger lidel Kirstin i Urtegaarden død.»

15. «Hænger lidel Kirstin i Urtegaarden død,
for vist er jeg skyldig udi hendes Død.»

16. Hr. Peder han ganger i Urtegaarden ind,
han hængte sig op i den samme Gren.

17. Ja, der kom Bud for hans Fæstemø ind:
«Nu hænger de begge i Urtegaarden død.»

---

[1]) Meddelt: «dog». [2]) Meddelt: «mærked.» [3]) Meddelt: «sad.»
[4]) Meddelt: «min Hjærtenskjær'.»

18. «Ja, nu har jeg tvende Gang' været fæst,
endnu er jeg en Mø i min Faders Gaard.

19. Den første Gang det voldte min egen Sind,
— Den Elskov ville vi nu gjemme. —
den anden Gang Hr. Peders Slegfredkvind'.»
Allerkjæresten min! jeg kan dig ret alderig forglemme.

53. Den giftesyge Jomfru.

Denne spøgefulde Vise kjendes paa Dansk alene i den her trykte nye Optegnelse og saa i en meget lignende, som findes i en skreven Visebog fra midt i 17de Aarhundrede, og som meddeles her efter Afvigende Former af samme Vise haves fra Norge, Sverige og Nederlandene.

1. Moder taler til Datter sin,
om Natten, hun mon sov':
«Og du maa ikke gifte dig,
og det skal du mig lov'.
Om der staar nogen Raad til.

2. Jeg giver dig min' Sløjeklæder,
det er saa meget varm:
og du maa ikke gifte dig
og leve i den Harm.»

3. «Behold I kuns selv jeres Sløjeklæder,
det er saa meget varm!
men jeg vil ha' mig en Mand i Aar,
og lægg' udi min Arm.»

4. «Jeg giver dig min hængendes Karm,
du skal til Kirken kjør':
og du maa ikke gifte dig,
og leve i den Nød.»

5. «Behold I kuns selv jeres hængendes Karm!
den vil saa gjærne vælt':

men jeg vil ha' mig en Mand i Aar,
om det skal kost' min Bælt'.»

6. «Ja, jeg skal lad' en Skib bygg',
lægg' den lidt ud fra Land:
og du skal ikke faa Mand i Aar,
om du er slet i Band'.»

7. «Ja, vil I lade en Skib bygg',
lægg' den lidt ud fra Land:
der kommer saa mangen Skibsmænd,
de redder mig, om de kan.»

8. «Nej, jeg skal lad' en Hus bygg',
vel femten Fajem[1]) i Sky:
og du skal ikke faa Mand i Aar,
om jeg skal Byen fly.»

9. Nu stander skjøn Jomfru paa Højeloft,
da ser hun ud saa vid':
da ser hun favren Ungersvend,
paa Gaden mon han rid'.

10. «Og hør du, favren Ungersvend!
du kommer hid til mig!
jeg rækker ned min Flættebaand,
og vinder dig op til mig.»

11. Nu sidder[2]) skjøn Jomfru i Højeloft
med Ungersvend ved hendes Sid':
og fik hendes Moder det at vid',
da død' hun i den Kvid'.
Om der staar nogen Raad til.

---

[1]) Fajem ɔ: Favne. [2])Meddelt: «ligger».

ı gamle danske Opskrift (i Odense-Stiftsbibliotheks Haandskrift) ıaledes:

1. Moder lærte hun Dotter sin,
for inden den Stenstove:
»Og du skalt ikke gifte dig,
og det skalt du mig love.
Om der staar nogen Raad til.

2. Og jeg skal give dig Kronen af Guld,
besat med ædelige Stene:
du skalt ikke love dig Mand i Aar,
og gjør mig ikke den Men!»

3. »Saa vel da fanger jeg Kronen i Aar,
besat med ædelige Stene:
den Vinternat er kold og lang,
[i den] at sove alene.»

4. »Jeg dig skal give Maardskinds Klæder,
som er baade bløde og varme:
du skalt ikke love dig Mand i Aar,
og gjør mig ikke den Harme!»

5. »Saa vel da fanger jeg Maardskinds Klæder,
som er baade bløde og varme:
og jeg skal have en Mand i Aar
og lægge hannem i min Arm.»

6. »Faa du Skam, min kjære Dotter!
saa gjærne du vilt have Mand:
saa sætter jeg dig i en liden Baad,
jeg skyder dig ud fra Land.»

7. »Sætter I mig i en liden Baad,
og skyder I mig fra Land:
saa vinder jeg op min Silkesærk,
jeg styrer saa frilig til Land.»

8. »Faa du Skam, min kjære Dotter!
det dig tøver ingen Ord:
saa lader jeg bygge saa højt et Hus,
vel tredive Alen fra Jord.»

9. »Lader I bygge saa højt et Hus,
vel tredive Alen i Sky:
saa sætter jeg mig der oven udi,
saa raaber jeg Mand af By.»

10. Nu sidder Jomfruen i Højeloft,
med Ungersvend i hendes Arm;

hendes Moder sidder i Stenstue,
hun dør [alt] i den Harm.
Om der staar nogen Raad til.

Den norske Vise om »Genta, som vilde gifte seg« (Landstad, Nr. 98) begynder:

Mannen spurðe dotter si
i si eigja stuga:
»Du skal inki gifte dig,
deð skal du mig lova «

Han byder hende »ein Skrubbskinns Stakk« og Sadel og Hest; men hun vil have en Mand, hvor hun saa skal faa ham fra. Saa slutter Visen med Versene:

»Å høyre du, kær' dotter mi!
kan deð deg ingin stille:
så trú, du fekk så vond ein mann,
han slær deg båð' títt og ille!»

»Og er han då så ille lynd,
at eg veit meg ingjo råð:
så legg' eg honom i den svarte jorði
og ein stóre steine upå.»

Den svenske Vise (Filikromen, I, Nr. 12) begynder:

Kära du min dotter! du gör mig ingen sorg!
Och jag ska' ge dej huset grannt, och det ska' stå på torg.»
»Nej, far! jag vill ha man,
du får ta honom, hvar du kan,
om det finns någon råd till.»

Den slutter med Verset:

»Gud ge dej en galen man, och aldrig någon vis!
som ständigt kommer drucken hem, og piskar dej med ris.»
»Ja, far! jag vill ha man,
han må nu bli, hurdan han kan!
om det finns någon råd till »

Den nederlandske Vise (efter et Haandskrift fra 1537 i Hoffmann von Fallerslebens Niederländ. Volksl. 2den Udg., Nr. 134) begynder:

»Moeder, lieve moeder!
nu gheeft mi enen man,
die mi desen couden winter
so waermkens decken can!

Alle mijn leden beven, beven,
alle mijn leden beven mi.»

Da Moderen endelig ikke véd anden Indvending, end at hun ikke i saadan en Fart kan skaffe en Mand, saa véd Datteren Raad for Uraad: han staar lige uden for Døren.

---

54. Pigesind.

Den her meddelte Optegnelse er fuldstændigere end den, som findes trykt i Jyske Folkevisers første Samling Nr. 78, om hvilken det sammesteds S. 371 er bemærket, at vi her for første Gang i nydansk Traditjon gjenfinde en gammel Riddervise, som efter et Haandskrift fra 1600 er trykt i «Levninger af Middelalderens Digtekunst», 2det Hæfte (1784), Nr. 1. Den lærde Udgiver, den fynske Bondesøn Rasmus Nyerup, har sagtens ogsaa hørt Visen synge i sin Hjemstavn, da han bemærker, at «den synges paa Landet af Bønderne med dette Omkvæd: Min Jomfru haver mig sviget, og med dette Vers til Beslutning:

Thi raader jeg eder, hver favr Ungersvend,
som gjærne vil gille til Hove:
I giver ikke eders gode Gaver ud,
før I hos Jomfruen har sovet.»

En gammel svensk Optegnelse af samme Vise, er trykt i Arwidssons Fornsånger, Nr. 125.

---

1. Jeg lagde mig i min Seng om Nat,[1]
som jeg før var vant til at sove:[2]
og da kom jeg min Kjærest i Hov,
jeg[3] i fordums Tid havde lovet.
Min Jomfru haver mig sveget.

2. Saa trækked jeg min Skjorte paa,
den var udaf hvide Sømme:[4]
for oven slog jeg min Trøje,
den var udaf Fløjel hin grønne.

---

[1]) Meddelt: «Seng at sov'». [2]) Meddelt: «at gjøre». [3]) Meddelt: «som». [4]) Sagtens Forvanskning fra: med røde Guld lagt i Sømme.

3. Saa trækked jeg min' Støvler paa,
de var udaf Hjortehude:
for neden spænded jeg min' Sporer,
de var af det puresten Guld.

4. Saa trækked jeg min Kjortel paa,
den var udaf Skarlagen skjønne:
for oven slog jeg min Kappe,
den var udaf Fløjel hin grønne.

5. Saa satt' jeg min Hat oppaa,
tre Roser sætter jeg der udi:
det gjør jeg alene for min Kjærestes Skyld,
for hun skulde til mig si.

6. Saa ganged jeg ad Stalden ud,
lagde paa forgyldene Mile:
saa red jeg atten lange Mil',
forinden min Ganger fik Hvile.

7. Den første Bro, som jeg kom til,
som jeg skuld' over ride:
Stølpern' var af det rødesten Rav,
for neden rinder Aaen[1]) saa stride.

8. Den anden Bro, som jeg kom til,
den jeg skuld' over gange[2]):
Stølpern' var af det hvide Hvalsben,
forgylden' var alle de Spange[3]).

9. Den første Hus, som jeg kom til,
som jeg mente, min Kjærest var inde:
der sjønger Kalender[4]) og Natteregal'
for inden de Mure og Tinde.

10. Saa ganger jeg ad Stuen ind,
jeg rist' ligesom en Hare:

---

[1]) Meddelt: »onder« [2]) Meddelt: »ride«. [3]) Meddelt: »Span
[4]) Meddelt: »Kameler« (!).

min' Øjne de stander til den stalte Jomfru,
for de andre bar jeg en stor Fare.[1])

11. Saa siger jeg med snedig' Ord
og med saa høvske Sinde:[2])
«Og hvikken skjøn Ridder saa ynder du bedst,
af alle dem, her er inde?»

12. «Rid bort, rid bort, du fremmed' Landsknægt![3])
du tør ikke efter mig rende[4]):
den, jeg sidder næst, den ynder jeg bedst,
af alle dem, her er inde.»

13. Skjøn Ridder han rider i Borgegaard,
han tager hans Hest udi Tømme:
skjøn Jomfru hun sidder paa Højenloft
og syer de Silkesømme.

14. Skjøn Jomfru hun sidder paa Højenloft,
hun lader Guldharpen klinge:
skjøn Ridder han rider i Rosenslund,
han lader hans Ganger vel springe.

15. Selv haver jeg min Ganger betalt,
den er mig vel pligtig at bære:
og hvikken skjøn Jomfru, som ej vil sige ja,
hun maa jo[5]) saa gjærne lade være.[6])
Min Jomfru haver mig sveget.

55. Malkepigens Sang.

Den kortere og temmelig afvigende Optegnelse, som findes i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 50, var hidtil den eneste danske Opskrift af denne i Sverig meget udbredte Vise, hvoraf ogsaa en Optegnelse

---

[1]) Meddelt: «de andre bad jeg en stor Fare». [2]) Meddelt: «høvsk en Tale». [3]) Meddelt: «Mands Knægt». [4]) Meddelt: «ride». [5]) Meddelt: «hun monne». [6]) V. 14 og 15 meddelte i omvendt Følge.

haves paa Færøerne. Mere herom findes i Danm. gl. Folkeviser, Nr. 243.

---

1. Malkepigen hun sad ved Geder og sang,
— Saa let hun sang.
det hørt' Danerkongen, sad overst i Rad.
Saa let hun sang og kunde.[1])

2. Danerkongen han heder paa lidel Smaadreng:
«Hvem er det af min' Svender, der lær Guldharper kling'?»

3. «Det er slet ingen Harpeslæt,
det er Malkepigen, der kvæder saa let.»

4. Dankongen han heder paa lidel Smaadreng:
«Du beder Malkepigen gaa for mig ind!»[2])

5. «Hør du, Malkepigen, du klæder dig paa!
og du skal ind for Dankongen gaa.»

6. Malkepigen hun gik til Arke,[3])
hun drog i Silkesærke.

7. Hun drog i Guld alt over Guld,
Bryster og Finger dem satte hun fuld.

8. Malkepigen hun ind ad Døren tren,
da var det, ligesom Solen haad' skjén.

9. Dankongen han klapper paa Hynder blaa:
«Lyster du ej, Malkepigen! at hvile der paa?»

10. «Nej, ikk' vil jeg sidd', ikke heller vil jeg staa:
men sig mig jer Ærend! og saa vil jeg gaa.»

11. «Hør du, Malkepigen! hvad jeg siger dig:
en Elskovens Vise du kvæder for mig!»

12. «En Elskovens Vise jeg aldrig nam,
jeg kvæder for Dankongen den fejerst', jeg kan.»

---

1) Udtalt: »konnå«. 2) Meddelt: »ind for mig gaa«. 3) delt: »til Lærke«.

13. Hun tog paa en Vis' at kvæd':
sov' gjorde Fruer, og sov' gjorde Mø'r.

14. Sov' gjorde Fruer, og sov' gjorde Mø'r,
sov' gjorde Kongen paa Bolster hin bløď'.

15. Hun tog paa en anden Vis':
og vaagen blev Fruer, og vaagen blev Mø'r.

16. Vaagen blev Fruer, og vaagen blev Mø'r,
og vaagen blev Kongen paa Bolster hin bløď'.

17. «Ja, havde du Hæder, og havde du Ær',
saa skulde du Dronning i Danemark vær'.»

18. «Ja, jeg haver Hæder, og jeg haver Ær',
og vel kund' jeg Dronning i Danemark vær'.»

19. Dankongen han tog Malkepigen i Favn:
— Saa let hun sang. —
saa gav han hend' Guldkrone og Dronningens Navn.
Saa let hun sang og kunde.

56. Ude ved Aa.

De tre her meddelte Optegnelser ere dels ganske, dels væsentlig uafhængige af den eneste hidtil trykte danske Text: Syvs Nr. 70 (Abr. Nyer. og Rahb.'s Danske Viser, Nr. 202). Visen haves ogsaa i et dansk Haandskrift fra 17de Aarh. og i en ny Optegnelse fra Sydsæland. Fire svenske Opskrifter, én gammel fra 16de Aarh. og tre nye, findes trykte hos Arwidsson, Nr. 126, og hos Afzelius, I, S. 43, 46 og II, S. 207. En islandsk Opskrift fra 17de Aarh. er endnu utrykt.

A.

1. Ælles spasered sig ned' ved Aa,
— Falmer[1]) faavren Kind. —
at plukke de Blomster baad' brune og blaa.
Svige vild' han den Jomfru.

[1]) Udtalt: «Fallemër».

2. Hun plukked fire, og hun plukked fem,
selv tog hun den fejerst' af dem.

3. Hun plukked otte, og hun plukked ni,
og saa kom der ridend' de Ridderer ti.

4. De ni de red djer Ærend forbi,
den ti'nd' han bej og snakked med hend'.

5. «Hør du, skjøn Jomfru! hvad jeg siger dig:
og vil du nu gjøre Villien min?

6. Vil du nu gjøre Villien min,
det røde Guld det giver jeg dig.»

7. «Hvad skulde jeg min Fostermor svar',
naar som jeg det røde Guld bar?»

8. «Da sig, du spasered dig nede ved Strand,
der fandt du det paa hvide-en Sand.»

9. «Og hvad skulde jeg min Fostermor svar',
naar som jeg Barnet i Armen bar?»

10. «Naar som du Barnet i Armen bær,
saa vil jeg dig baade elske og ær'.

11. Imedens du haver din Ære saa kjær,
da sig mig noget af Afkommen din!»

12. «Den Tid de lagde min Fader i Grav,
da ringed de for min kjær Moder i Stad.

13. Og den Tid de lagde min Moder i Jord,
da ringed de baade for Søster og Bror.

14. Jeg havde mig [end] en eneste Bror,
han rejste af Landet, jeg ham aldrig saa'.»

15. «Er det sandt, du siger for mig:
— Falmer faavren Kind. —
for vist er du kjær Søster min.»
Elske vild' han den Jomfru.

B.

1. Skjøn Ridder rider i Rosenslund,
— Fejerste Dyr der i Skoven rand. —
der mødt' ham en Jomfru i samme Stund.
Svenden tabte, men Jomfruen vandt.

2. «Og hør du, skjøn Jomfru! vil du blive hos mig,
en Krone af Guld den giver jeg dig.»

3. «Hvad skuld' jeg min Moder da svar',
naar hun ser, jeg det røde Guld har?»

4. «Du kan sige, du spasered i Rosenslund,
da fandt du det røde Guld i samme Stund.»

5. «Hvad skuld' jeg min Moder da svar',
naar hun ser, jeg den blege Kind har?»

6. «Du kan sige, du sørger, for din Fader er død,
derfor kan din' Kinder ej altid vær' rød'.»

7. «Hvad skuld' jeg min Moder da svar',
naar hun ser, jeg det lille Barn har?»

8. «Sig mig, hvad Stand du est kommen udaf,
imedens du holder din Ære saa brav!»

9. «Kongen af Sverig var Faderen min,
hans ædle Dronning var Moder min.

10. Den Dag de satte min Fader i Grav,
da død' min Moder samme Daw.

11. Den Dag de satte min Moder i Jord,
da stol de bort min yngeste Bror.»

12. «Ja, er det nu Sand', du siger for mig,
— Fejerste Dyr der i Skoven rand. —
da er det slet ingen andre end mig.»
Svenden tabte, men Jomfruen vandt.

C.[1])

1. Der stod tre Jomfruer ved Aaen og tod',[2])
— Under Liden. —
de to var glad' og vel til Mod'.
Hvor langt vil I jer, Haagens Sønner! udride?

2. De to de tod' hvid Ærmelin,
den tredde hun sørged for Moderen sin.

3. De to var klæd udi Skarlagen rød,
den tredde hun græd, for hendes Moder var død.

4. Der kom tre Riddere ridendes frem,
djer Hest' var graa, og djer Klæder var grøn'.

5. De to de red djer Vej fort frem,
den tredde han holdt og snakked saa læng'.

6. «Hør du, skjøn Jomfru! trolover du mig,
det rødeste Guld det giver jeg dig.»

7. «Ja, hvad skal jeg min Fostermor svar',
naar hun ser mig det røde Guld bær'?»

8. «Du siger, du gik dig ned' ved Strand,
der fandt du det Guld paa hviden Sand.»

9. «Men hvad skal jeg min Fostermor svar',
naar hun ser mig de blege Kind' bær'?»

10. «Naar hun ser dig de blege Kind' bær',
da vil jeg hent' dig med Hæder og Ær'.»[3])

11. Men sig mig, hvad Art at du est af,
imedens du holder din Ære saa brav!»

12. «Jeg er fød om en Aftenstund,
min Moder var død, før end Hanen gol.

---

[1]) Denne Text er optegnet efter tre Personers Tilsigelse. Forskjellen imellem dem bestaar væsentlig kun i, at en kunde huske, hvad en anden havde glemt. [2]) Eller: Der gik tre Piger til Bækken at to. [3]) Eller: da vil jeg dig baade elske og ær'.

13. Min Moder var død, før end Hanen gol,
min Fader var død, før end oprunden Sol.

14. Der de lagde min Moder i Grav,
da ringed de for min Fader i Stad.

15. Og da de satte min Fader i Jord,
da ringed de for baade Søster og Bror.

16. Saa vare de alle døde,
som mig skulde klæde og føde.

17. Foruden Hr. Peder, min yngeste Bror,
han satte mig til en Fostermor god.

18. Hun gav mig det Mælk at di,
fremmed' Jomfruer lærte mig at sy.

19. Fremmed' Jomfruer lærte mig at skær',
men selv skuld' jeg vogte min Hæder og Ær'.»

20. «Er det nu sandt, du siger for mig,
for vist er du kjær' Søster min.

21. Ja, er du nu kjær' Søster min,
saa skal jeg dig give en Ridder saa fin.

22. Og jeg skal lade din Bryllup gjør',
saa det skal sig over al Danemark spør'.

23. Ja, jeg skal gjøre din Bryllup saa stor,
— Under Liden. —
saa det skal sig spørge over Kongens Bord.
Hvor langt vil I jer, Haagens Sønner! udride?

57. Den fredløse.

De hidtil kjendte gamle og nye danske Opskrifter af denne Vise findes samlede i Danm. gl. Folkev. Nr. 249, hvor tillige Oplysning gives om samme eller beslægtede Viser i Norge, Sverig, Skotland og Tyskland,

hvortil endnu kunde føjes Sidestykker af franske og spanske Folkeviser. En af de danske Optegnelser findes ogsaa i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 73.

A.

1. I Dansen ganger de Ædlinge to[1]),
— Min Sorrig véd ingen uden Gud. —
der danser den skjøn Ridder og den stalte Jomfru.
Min Sorrig den ganger mig vel af.

2. «Og høre du, skjøn Jomfru baad' faaver og fin!
og vil du nu være Allerkjæresten min?

3. Og vil du nu være Allerkjæresten min,
saa rig en Guldborrig saa giver jeg dig.»

4. «Hvordan skuld' jeg til Guldborrig' med dig gaa?
min Fader var en Kong', han kund' dem alderig naa.»

5. «Og Færremand, og Færremand! færre os over Strøm!
saa giver vi dig de Dalere fem!»

6. «Nej, ikke jeg tør, ikke heller jeg maa
fly saadan en skjøn Jomfru saa langt over Aa.»

7. «Da haver jeg mig en Gangere rø:
han kan saa herlig svømm' over Sø.»

8. Og dere de kom til brede-en Sten,
der vild' skjøn Jomfru hvil' hendes mødige Ben.

9. Skjøn Jomfru hun vrej hendes Silkesærk:
«Og hvor er den Guldborrig, du haver mig jæt?»

10. «Jeg haver ikke anden Guldborrig behov,
end sorte-en Jord og tykke-en Skov.[2])

11. Jeg er en fattig fredløs Mand,
jeg haver ikke Fred udi syv Kongeland'.»

---

[1]) Meddelt: «Der gaar Dans ved elleve to». [2]) Meddelt: «Sky».

12. «Da haver jeg mig de Guldringer fem,
vi kjøber os Freden for alle dem.

13. Da haver jeg mig de Guldringer ni,
vi kjøber os Freden for alle di.»

14. «Nu rinder der mig noget mere i Hov:
jeg haver trolovet mig en anden Jomfrov.»

15. «Ja, haver du trolovet dig en anden Jomfrov,
saa gjærn' maa du leve med hende i Ro.

16. Og jeg vil vær' eders Tjenestekvind',
vil tjene eder vel baade ude og ind'.»

17. Skjøn Ridder tog Guldkjæd' og slog om Jomfruens Hals:
«Og den skal du ha', for du var ikke falsk.

18. Du ganger med mig en lidt under Skov!
der stander min Guldborrig, er saa rød som en Low'.

19. For uden er dere de Blomster udi,
for inden er dere de Jomfruer ni.

20. For inden er dere de Jomfruer ni,
og de skal tjene dig alle di.

21. De to de skal Dugen fore dig bred',
de to de skal Maden til dig red'.

22. De to skal skyde dig Skammel under Fod,
de to de skal sætt' til dig baad' Hynd' og Stol.

23. Stalt Karen hun skal din' Nøgler bær',
og selv skal du være min Hjærtenskjær.»[1]

24. Nu haver stalt Gydelil forvunden hendes Harm,
for nu sover hun hver Nat i den Ridder hans Arm.

25. Nu haver stalt Gydelil forvunden hendes Kvid',
— Min Sorrig véd ingen uden Gud. —
for nu sover hun hver Nat ved den Ridder hans Sid'.
Min Sorrig den ganger mig vel af.

---

[1]) Meddelt: «Hjærtens Allerkjær.»

B.

1. Skjøn Frydenborg han svøber hans Hoved i Skind,
og saa gik han til hans Fostermoder ind.
Og denne Sorg den ganger mig vel af.

2. «Og hør du, kjær Fostermor! hvad jeg siger dig:
og maa jeg ikke gifte mig?»

* * *

3. «Nej, hør du, liden Kirsten! hvad jeg vil sige dig:
og vil du nu følge til Stranden med mig?»

4. «Gjærne saa vilde jeg følge med dig,
om jeg vidst', at du ej vilde daare mig.»

* * *

5. Der de kom til stride-en Strøm,
saa gav de dem ud paa Vandet at svømm'.

6. Og der de kom til brede-en Sten,
de satte dem og hvilte deres mødige Ben.

7. Liden Kirsten hun vred hendes Silkesærk:
«Og hvor er den Guldborg, du mig haver jæt?»

8. «Jeg haver ingen Guldborrig for Sand:
jeg haver ikke Fred i syv Konges-Land.»

9. «Der haver du de Dalere fem:
du kjøber dig Fred hos Danerkongen med dem!»

10. «Behold ikkun selv din' Dalere fem!
og jeg haver Fred foruden dem.

11. Men nu haver jeg faaet mig noget andet i Hu:
nu vil jeg trolove mig en skjønner' Jomfru.»

12. «Er der en anden, som du haver kjær,
saa vil jeg være din Tjenestetern'».

13. «His kan du se for sønden under Skov:
der stander en Guldborrig saa rød som en Low'.

14. Og hør du, liden Kirsten! hvad jeg vil sige dig:
sexten Piger skal opvarte dig.

15. De to skal følge dig ud og ind,
de to skal bære din Skarlagenskind.

16. De to de skal dig Maden red',
de to de skal dig Dugen bred'.

17. De to skal lægge dig Hynden paa Stol,
de to skal skyde dig Skammel under Fod.

18. De to de skal rede dig din Seng,
de to de skal følge dig til den.»

19. Nu haver liden Kirsten forvunden hendes Harm,
hver Nat sover hun i skjøn Frydenborrigs Arm.

20. Nu haver liden Kirsten forvunden hendes Kvid',
hver Nat sover hun ved skjøn Frydenborrigs Sid'.
Og denne Sorg den ganger mig vel af.

C.

* * *

1. Og hør, Guldborrig! sammel Guld udi Skrin,
medens jeg sadler Graaganger min!»
Og denne Sorg den ganger os vel af Hov.

2. Ja, han slog over hend' en Kaabe saa blaa,
og ned til Stranden saa monne de gaa.

3. «Og Færg'mand, Færg'mand, før os fra Land!
jeg giver dig Penge alt paa din Hand.»

4. «Ikk' vil jeg føre dig fra Land,
thi det er en skjøn Jomfru af vor egen Land.»

5. «Jeg haver mig en Graaganger udi Tømm',
den kan saa herlig over Sunden svømm'.

6. Den haver svømmet[1]) de Sundere ni,
som ingen andre kund' jo sejle der udi.»

7. Der de kom til brede-en Sten,
da vilde de hvile deres mødige[2]) Ben.

8. «Nu har duført mig ad en fremmede Land:
hvor er nu Guldborg', du mig haver lovet?»

9. «Jeg haver ingen Guldborg' for Sand:
jeg er en fattig fredeløs Mand.»

10. Hun gav ham de Gulderinge fem:
«Du kjøber os Fred, min Allerkjæreste, for dem!»

11. «Ja, der rinder mig noget andet i Hov:
og jeg har fæst mig en anden Jomfrov.»

12. «Har du fæst dig en anden Kjær',
da lader du mig hendes Løgler bær'!»

13. «His op under de grønne Skov'
der ser du Guldborg' saa rød' som en Low'.

14. Der er for inden
tolv saa høvske Kvinder.

15. De to skal følge dig ud og ind,
de to skal bære din Skarlagenskind.

16. De to skal Maden til os red',
de to skal Dugen for os bred'.

17. De to skal rede os en Silkeseng,
og selv vil jeg sove hos dig udi den.»
Og denne Sorg den ganger os vel af Hov.

58. Den utro Hustru.

Foruden den mærkelige Opskrift af denne gamle Vise, som i des i første Samling af Jyske Folkeviser: Nr. 60, «Lidel Kirsten rej

---

1) Meddelt: sejlet». 2) Meddelt: «nøgen».

hjem» (se om den videre sammesteds, S. 374), er siden paa samme Egn endnu fundet de tre her meddelte, indbyrdes meget afvigende Optegnelser. En gammel dansk Form af Visen er trykt 1656 i Tragica, Nr. 17, og derefter i Abr., Nyer. og Rahb.'s Danske Viser, Nr. 125, og i Haandskrift haves flere Opskrifter fra 16de og 17de Aarhundrede. Svenske Opskrifter ere trykte hos Afzelius II, S. 154 og 223, hos Arwidsson, Nr. 59, og i Atterboms Poetisk Kalender f. 1816, S. 49. Ogsaa i Norge findes Visen i Folkemunde.

A.

1. «Der har en Hjort faa't Van' i vor Kaal,
bider af de overste Blaad':
kommer min Herre ej snarelig hjem,
da frygter jeg, Kaalen ta'r Skaad'.»
Min Herre har lovet sin' Svende i Lunden at ride.

2. Det var Herresten Peder,
han kom fra Lejding og hjem:
men stride saa var de Tid'nder,
som der løb hannem igjen.[1])

3. Det var Herresten Peder,
han taler de Ord saa haard':
stalt Mettelil gaar over Froverstov-Gwol,
hun fælder de modige Taar'.

4. Det var Herresten Peder,
han taler de Ord saa stærk':
stalt Mettelil gaar over Froverstov-Gwol,
saa saar' hendes Hjærte mon værk'.

5. Det var Herresten Peder,
han taler de Ord saa strid':
stalt Mettelil gaar over Froverstov-Gwol,
saa saar' hendes Hænder mon vrid'.

6. Det var Herresten Peder,
han taler til Svendere sin':

---

[1]) Meddelt «imod.»

«I følge stalten Mettelil gjennem Rosenslund,
siden lader I hend' ene bortrid'!»

7. «Min Fader han gifted mig af sin Gaard,
gav mig Guldkarme fem:
jeg beder dig for den aloverste Gud,
du gi'r mig den ringest' af dem!»

8. «Din Fader han gifted dig af sin Gaard,
gav dig Guldkarme ni:
ja, haad' du kun holden din kristelig' Tro,
du skuld' ha' faa't flere end di.»

9. Det var stalten Fru Mettelil,
kom ridend' til Faderens Gaard:
ud' stod hendes kjær' Fader,
og var vel svøbt i Maard.

10. «Velkommen stalten Fru Mettelil,
og kjære Datter min!
hud'n lever Hr. Peder, kjær' Herre din?
og hud'n stander Rejsen fra Rom?»

11. «Vel lever Hr. Peder, kjær' Herre min,
og vel stander Rejsen fra Rom:
men nu er der kommen os noget imell',
jeg tør aldrig mer' for ham komm'.»

12. «Jeg ment', jeg gifted dig af min Gaard,
gav dig saa vældig en Herr':
er der nu kommen eder noget imell',
du maa selv Skyld deri vær'.»

13. «Den yngeste Bu haver lokkede mig,
mig selv til saa lidel en Fromm':
og det er det, der er kommen os imell',
jeg tør aldrig mer' til ham komm'.»

14. «Haver den yngeste Bu lokkede dig,
dig selv til saa lidel en Fromm':
da skynd dig nu snarlig ud af min Gaard,
aldrig mer' for min' Øjne at komm'!»

15. Det var stalten Fru Mettelil,
hun mon hendes Ganger vrid':
men det var hendes kjær' Moder,
greb fat udi Bjessel og Mil'.

16. Men det var hendes kjær' Moder,
greb fat udi Bjessel og Mil':
«Da har hun aldrig saa ilde gjort,
hun maa her [jo] én Nat hvil'.»

17. Saa tog de stalten Fru Mettelil,
førte hende i Fruerstow':[1])
hun føder en Datter, hun føder en Søn,
hun føder dem begge tov.

18. Hun føder en Datter, hun føder en Søn,
hun føder dem begge to:
det vil jeg for Sanden sig',
hun var død, før end Hanen gol.

19. Det var hendes kjær' Moder,
hun fælded de modige Taar':
«Og Herren vær' lovet i Evighed,
hun døde her hjemm' i vor Gaard!»

20. Det var hendes kjær' Fader,
han fælded de modige Taar':
«Og Herren vær' lovet i Evighed,
vi kan sjel følge hender Lig til Jord!»
Min Herre har lovet sin' Svende i Lunden at ride.

B.

1. Lidel Kirsten hun sidder i Højeloft og syr,
hun hørte de Viser mon digtes:
saa kyl'd hun Guldsaws, te det ringled i Guldskrin,
for saa vilde hun bortrejse.

---

1) Meddelt: «Fruerstow' ind».

2. Lidel Kirsten hun svøber sin Hoved i Skind,
hun havde baade Sorrig og Kvide:
og saa gaar hun til sin Husbonde ind,
for hun vilde strax bortride.

3. «Ja, a haver hørt, at min Fader ligger syg,
og Herre Gud lindre hans Kvide!
og hør, kjære Herre! vil I laane mig en Hest,
og saa vil a hjem til ham ride.»

4. «Ja, to af mine Svender skal sadle dig en Hest,
og to skal med dig ride:
for Vejen den er lang, og Vejen den er trang,
og Vejen den er ond at finde.»

5. «Nej, ingen af jer' Svender skal sadle mig en Hest,
og ingen skal med mig ride:
for Vejen er ej lang, og Vejen er ej trang,
og Vejen er ej ond at finde.»

6. Lidel Kirsten hun red igjennem Rosenslund,
ja, vel igjennem tykkesten Lykke:
saa ringled der en Sten for Graagangerens Fod,
den ringled vel i femten Stykker.

7. Lidel Kirsten kom ridend' til Borggaards-Led,
hun var lig'saa rød som en Plomme:
ud' stod hendes Fader og hvilte sig ved,
han bød hend' at være velkommen.

8. «Velkommen, min Datter, fra fremmede Land!
hvordan stander Rejsen fra Romme?»
— «Den lille Bundedreng haver lokkede mig,
mig selv til saa lidel en Fromme.»

9. «Ja, haver den lille Bundedreng lokkede dig,
dig selv til saa lidel en Fromme:
da rid nu bort, du Datter min!
du maa aldrig mer' for mine Øjn' komme.»

10. Ud kom hendes kjær' Moder,
og hende randt Taare paa Kinde:

«Og kjæreste Herre! lad hend' blive her i N[illegible]
i Morgen bli'r I bedre sindet.»

. Ud kom hendes kjær' Broder,
og hannem randt Taare paa Kinde:
«Og kjære Fader! lad os bygge en Hus,
lad hend' sidde som en anden fremmed K[illegible]

2. Ud kom hendes kjær' Søster,
og hende randt Taare paa Kinde:
«Og kjæreste Fader! lad hend' tjene paa [illegible]
lad hend' tjene for den ringest' Tjene[illegible]

3. De fulgte lidel Kirsten ad Stjennesto[illegible]
som færdig var at besvime:
strax føder hun en Datter, saa føder [illegible]
og strax var hun død opaa Timen.

C.

1. Liden Kirsten hun stod i Højelo[illegible]
saa rød som en Rosensblomme:
hendes Hjærte den græd, hendes [illegible]
Guldsaxer de ringled i Kiste.
Og selv bar hun Sorrigen.

2. Liden Kirsten gaar for sin H[illegible]
saa rød som en Rosensblomme:
«Jeg har faa't Bud, min Fa[illegible]
og vil du mig Orlov give»

3. «Ja, Orlov maa du gjærne [illegible]
og selv vil jeg dig den g[illegible]
to af min' Svende skal [illegible]
og to skal med dig [illegible]

[illegible]

5. Der hun kom udi dybe-en Dal,
udi de mørke Grøn-Skove:
disse Skovrøv're de stængred[1]) efter hend',
og selv var hun sted udi Vaade.

6. Liden Kirsten hun kom til sin Faders Gaard,
saa rød som en Rosensblomme:
ud' stod hendes Fader[2]) og tog hend' imod:
«Nu venter vi ikke din Komme.

7. Og vær velkommen, kjær' Datter min!
nu venter vi ikke din Komme:
hvordan lider kjær' Herre din?
og hvor stander Rejsen fra Romme?»

8. «Ja, vel saa lider kjær' Herre min,
og vel stander Rejsen fra Romme:
men jeg haver været hos vakren Ungersvend,
mig selv til lidet Fromme.»

9. «Ja, haver du været hos vakren Ungersvend,
dig selv til lidet Fromme:
saa skal du snarelig pakke dig her fra,
her alderig mere at komme.»

10. Hendes Moder og hun kom gangendes frem,
og hende randt Taare paa Kinde:
«Min kjære Herre! lad hend' blive paa vor Gaard
og sidde som en anden Huskvinde!»

11. «Nej, ikke saa skal hun blive paa vor Gaard
og sidde som en anden Huskvinde:
men hun skal snarelig pakke sig her fra,
her alderig mere at findes.»

12. Hendes Broder og han kom gangendes frem,
han beder for hende saa gjærne:
«Min kjære Fader! lad hend' blive paa vor Gaard
og tjene som den ringeste Terne!»

---

[1]) At stængre en betyder at anstrænge en haardt, drive en over Evne, «stængre efter» da vel = jage. [2]) Meddelt: «Moder».

13. «Nej, ikke saa skal hun blive paa vor Gaard
og tjene som den ringeste Terne:
men hun skal snarelig pakke sig her fra,
her alderig mere at være.»

14. Saa fulgte de hend' saa langt ud af Land,
ud i de mørke Grøn-Skove:
saa fødte hun Datter, saa fødte hun Søn,
og selv var hun død opaa Timen.
For hende bar de Sorrigen.

---

59. Den gjenfundne Søster.

Af denne gamle Vise, som haves i en Mængde endnu utrykte danske Opskrifter fra 16de og 17de Aarhundrede, foreligger hidtil kun én gammeldansk Optegnelse, trykt hos Peder Syv, Nr. 14. En ny Opskrift findes i Jyske Folkeviser, 1ste Samling, Nr. 124, og et Par Vers af en anden i Berggreens Danske Folkesange, 3dje Udg. Nr. 79. Svenske Former af den findes hos Afzelius, Nr. 92, hos Arwidsson, Nr. 150 og andensteds; norsk gjenfindes den i Landstads Nr. 55.

---

1. Kong Sejfred han vild' sig af Landet drag',
Jomfru Essemaar skuld' vær' hjemm' og ta' Landet var'.
De hviles under Jylland.

2. Saa kom der Røvere paa vor Land,
saa stal de hend' bort, den Lillivand.

3. Der Kong Sejfred og han kom hjem,
da var hans kjær' Søster staalen hen.

4. Han rejste igjemmel de syv Kongeriger,
og ikke kund' han hans kjær' Søster oplede.

5. Og der han kom til Kong Hagens Gaard,
ud' stod Kong Hagens Frue og tog ham imod.

6. «Hør I, kjær' Moder! hvor I er skjøn!
havde jeg mig en Jomfru, var halv saa skjøn!»

7. «[Ikke da er jeg saa saare skjøn],[1])
jeg haver mig en Jomfru, der er[2]) syv Gang' saa skjøn.»

---

[1]) Tanken husket, men Ordlyden glemt. [2]) Meddelt: «var».

8. «Hør I, kjær' Moder! hvad jeg sige maa:
og maa jeg ikke den Jomfru se?»
(Saa gik hun ned til Jomfruen og sagde:)

9. «Staa op, Jomfru Essemaar! du klæder dig brat!
du skal skjænke Vin for en Ridder i Nat.»

10. «Hvordan skuld' jeg for den Ridder indgaa?
det er syv Aar siden, jeg Solen saa'.»

11. «Med aaben Hoved og baren Fod,
saaledes skal du for den Ridder indgaa.»

12. «Saaledes vil jeg ej for den Ridder indgaa,
mine bedste Klæder dem tager jeg paa.»

13. En Silkesærk hun først i drog,
en guldblommet Kjortel hun derover slog.

14. Hun drog i Guld alt over Guld,
hendes Finger og hendes Bryster dem virked hun fuld'.

15. Jomfru Essemaar hun ind ad Døren tren,
det var alt ligesom Solen havde skjén.

16. Kong Sejfred han klapped paa Hynderne blaa:
«Lyster I ej, skjøn Jomfru! at sidde der oppaa?»

17. «Nej, hverken vil jeg sidde, ej heller vil jeg staa:
jeg vil vide jer Ærend', og saa vil jeg gaa.»

18. «Hør I, skjøn Jomfru! hvad jeg sige maa:
hvad for en Land er I kommen fraa?»

19. «I Saxland og der er jeg fød og baaren,
og der er min' Klæder til mig skaaren.

20. Min Broder han vild' sig af Landet drag',
og jeg skuld' vær' hjemm' og ta' Landet var'.

21. Da kom der Røvere paa vor Land,
saa stal de mig bort, den Lillivand.»

22. «Er det sandt, du siger for mig,
for vist er du kjær' Søster min.»

23. Kong Sejfred og han sad først til Hest,
han satt' Jomfru Essemaar for hans Bryst.

24. [Kong Sejfred han red med sin Søster af Gaard,]
Kong Hagens Frue hun ud af Vinduet saa'.

25. «Haad' Kong Hagen selv væ't hjemm',
du haad' ej taget din Søster saa jenn'.»
De hviles under Jylland.

60. Stolten Adeluds.

Denne rørende Vise om trofast Kjærlighed har i sin Tid hørt til de allermest yndede, hvilket fremgaar af, at vi finde den mere end 30 Gange indskreven i vore Adelsdamers Visebøger fra 16de og 17de Aarhundrede. En Opskrift af den blev trykt 1656 i Tragica. En anden blev efter ældre Haandskrifter trykt 1782 i 1ste Hæfte af Levninger af Middelalderens Digtekunst, og optrykt i Abr., Nyer. og Rahbeks Danske Viser, Nr. 124.

Tragicas Text har 117 Vers; den her meddelte nye jyske Opskrift har kun 16; men endda har den saa vel fastholdt det væsentlige og er saa smukt afrundet, at den slet ikke gjør Indtryk af at være noget Brudstykke.

---

1. Hr. Alland han ganger i Gaarden,
hans Ærmer var snæret med Guld:
det kund' baade Kongen og Dronningen se,
at hans Hjærte det var sorrigfuld.
For sin egen gode Ven, den ædelige Jomfru, kund' Svenden ej forglemm'.

2. «Du sørger alt for stalten Adeluds,
hun bliver ret aldrig din:
vi vil give dig lidelen Kirstin,
hun er langt vænner en Kvind'.»

3. Stille tav Herresten Alland,
han svarede ikke et Ord:
om Maanedsdagen derefter
lod de deres Bryllup staa.

4. Det var om Aftenen silde,
de fulgte den unge Brud til Seng:
Hr. Alland og stalten Adeluds
de gjorde djer Tale saa læng'.

5. «Vi stander jo her og snakker,
det bliver jo længere jo værr':
I fortjener Utak af eders unge Brud,
og jeg gjør ligesaa af min Herr'.»

6. Hr. Alland satt' sig paa Bænken ned,
stalten Adeluds spænd' op hans Sko:
saa stride rand Taare paa Allands Kind,
stalten Adeluds hun lod, som hun lo.

7. Hr. Alland satt' sig i Sengen ned,
stalten Adeluds slog over ham Tæld:
det véd vor Herre i Himmerig,
hun vild' heller ha' lagt der sjel.

8. Dette var stalten Adeluds,
hun svøber hendes Hoved i Skind:
og saa gaar hun i Højeloft
for danske Dronningen ind.

9. «Her sidder I, danske Dronningen!
alt over eders brede Bord:
I skild' baade mig og Hr. Alland ad,
det var os begge imod.»

10. Det var danske Dronningen,
hun svarte et Ord for sig:
«Og det véd vor Herre i Himmerig,
at Skylden fandtes ikke hos mig!»

11. Der blev stor Graad udi Fruerstow',
ja, en langt større-re Kvid':
stalten Adeluds hun døde for Dronningens Fod,
men Brudgommen ved Brudens Sid'.

12. Der blev stor Graad udi Fruerstow',
ja, en langt større-re Harm:
stalten Adeluds hun døde for Dronningens Fod,
Brudgommen i Brudens Arm.

13. For sønden ved den Kirke
og der nedlagde de ham:
for norden ved den Kirke
og der nedlagde de hend'.

14. Der voxed to Liljer paa begge deres Grav,
de lader djer Godvilli kjend':
[det véd Gud Fader i Himmerig,
at de døde] med Sorrig i Sind'.

15. Der voxed to Liljer paa begge deres Grav,
og Stælkerne de vare blaa:
og dem har vor Herre i Himmerig
befalet at de skulde staa.

16. Ja, de spænder sammen over Kirkemur,
og over den Kirkekaam:
og der skal de staa til den yderste Dag,
som vor Herre lader holde sin Dom.

For sin egen gode Ven, den ædelige Jomfru, kund'
Svenden ej forglemm'.

---

61. Ridderens Hjærte.

Det frastødende Æmne for denne Vise blev i Middelalderen med en sær Forkjærlighed behandlet i en uoverskuelig Række af Digtninger paa Vers og Prosa, paa Fransk, Spansk, Italiensk, Engelsk og Tysk. Selve den Folkevise, hvoraf vi her have en dansk Aflægger, findes ogsaa baade svensk, tysk, nederlandsk og italiensk. Den findes ikke i gamle danske Haandskrifter, men synes i nyere Tid fra Sverig at være indvandret her i Landet, hvor den nu er meget udbredt: der foreligger mere end tyve utrykte nye Optegnelser fra alle Dele af Danmark. Den er ogsaa trykt som Flyveblad baade i Danmark og Sverig. En dansk

Optegnelse er forhen trykt i Nyerup og Rasmussens Udvalg af danske Viser II (1821), Nr. 71; en svensk hos Afzelius, Nr. 19, samt flere andre Steder.

A.

1. Lidel Kirsten hun ganger i Rosenslund,
— For alle, som har kjærest udi Verden. —
hun plukker de Liljer baade store og smaa.
For mig tykkes, her er tungt til at leve.

2. Hun plukker de Liljer saa røde som en Rav,
deraf gjører hun Fredensborg en Krav'.

3. Danerkongen han ud af Vindkarmen saa':
«Til hvem plukker lidel Kirsten de Roser saa smaa?»

4. Det svarte den Svend, som Kongen sad næst:
«Dem plukker hun til Fredensborg, hun under ham bedst.»

5. «Plukker hun dem til Fredensborg og under ham bedst,
saa maa han vel ogsaa ha' voren hend' næst.»

6. Danerkongen han lod Lagater skryv',
og dem vilde han Fredensborg gyv'.

7. De tog Fredensborg, lagde hannem paa Disk,
saa skor de ham op som en anden Smaafisk.

8. De tog Fredensborg hans Hjærte saa fin,
den kogte de op udi Eddik' og i Vin.

9. De kogte den op udi Eddik' og i Vin,
saa bor de den ind for hend' lidel Kirstin.

10. Lidel Kirsten tog Kniven, af Retterne hun ad:
«Ret aldrig har jeg smagt sødere Mad.»

11. Det svarte den Svend, som Rettern' ind bor:
«Det var Fredensborg hans Hjærte, du od.»

12. «Var det Fredensborg, hans Hjærte, jeg od,
saa skal denne Kniv gjør' mit Hjærte stor Saar.»

13. Lidel Kirsten tog Kniv under Ærmen[1]) rød,
saa stak hun sig selv, til hun blev død.

14. Der kommer Bud for Dankongen ind:
«Lidel Kirsten hun ligger i Kamret og er Lig.»

15. «Og Herre Gud naade mig arme Mand!
— For alle, som har kjærest udi Verden. —
hvor haver jeg forraadet mit eneste Barn!»
For mig tykkes, her er tungt til at leve.

B.

1. Lidel Kirsten hun gik udi Rosenslund,
— For alle dem, kjærest var i Verden. —
hun plukked de Roser baade brune og blaa.
For mig tykkes, her er tungt til at leve.

2. Ud gik Dankongen og saa' deropaa:
«Og hvem til saa plukker du de Roser saa smaa?»

3. «Jeg plukker dem til David, kjær' Broderen min,
for han elsker mig over alle Jomfru'r [fin'].»

4. Da svarte den Svend, der Kongen stod næst:
«Hun plukker dem til Frydensborg, hun under ham bedst.»

5. «Ja, plukker hun dem til Frydensborg, hun under ham bedst,
da skulde Hr. Frydensborg vel vorde mig næst.»

6. Saa tog de Hr. Frydensborg og lagde paa Disk,
saa slagted de ham, som Bønder slagter Fisk.

7. Saa tog de Hr. Frydensborgs Hjærte saa fin,
saa stegt' de den op i Eddike og Vin.

8. Saa stegt' de den op i Eddike og Vin,
saa bor den ind for hend' lidelen Kirstin.

---

[1]) Meddelt: «Armen».

9. «Nu haver jeg alderig smagt bedere Mad,
langt mindre, der har gjort mit Hjærte saa glad.»

10. Da svarte den Svend, der de Retter ind bor:
«Ja, det var Hr. Frydensborgs Hjærte, som du od.»

11. «Ja, var det Hr. Frydensborgs Hjærte, som jeg od,
da skulde den Kniv vist gjøre mig stor Men.»

12. * * *
De fandt lidel Kirsten i Højeloft var død.

13. For sønden den Kirke der lagde de hend',
for norden den Kirke der lagde de ham.

14. Der voxed en Lilli paa begge deres Grav,
— For alle dem, kjærest var i Verden. —
og de voxed sammen med begge deres Top.
For mig tykkes, her er tungt til at leve.

C.

1. Hr. Frydenborrig tjente i Kongens Gaard,
— For alle dem, kjærest er i Verden. —
lidel Kirsten gav ham sit Hjærte og sit Ord.
For mig synes, det er tungt til at leve.

2. Og der det nu kom for Dannerkongen ind,
saa gik han til Hr. Frydenborrig med Vrede i Sind.

3. «Og hør nu, Hr. Frydenborrig faaver og fin!
og haver du lokket lidel Kirstin?»

4. «Ja, haver jeg lokket lidel Kirstin,
da beder jeg, hun maa blive Bruden min.»

5. Saa tog de Hr. Frydenborrig, lagd' hannem paa Disk,
saa slagtede de hannem, som Bønder slagter Fisk.

6. Saa tog de Hr. Frydenborrigs Hjærte saa fin,
saa stegte de den op udi Eddike og Vin.

7. De stegte den op udi Eddike og Vin,
saa bor de den ind for hend' lidel Kirstin.

«Ret alderig har jeg smagt bedere Mad,
jeg synes og, mit Hjærte det bliver saa glad.»

Da sagde den Svend, som Retterne indbor:
«Ja, det var Hr. Frydenborrigs Hjærte, du od.»

«Ja, var det Hr. Frydenborrigs Hjærte saa fin,
saa skal denne Kniv gjør' mit Hjærte stor Men.»

Saa tog hun den Kniv, paa Bordet laa,
saa stak hun den op under Ærmen saa rød.

«Nu kom der da Bud for Kongen ind:
«Lidel Kirsten hun ligger i Kamret og er død.»

«Og Herre Gud naade mig arme Mand!
nu har jeg forraadt mit eneste Barn!»

For sønden den Kirke der lagde de hend',
for norden den Kirke der lagde de ham.

Der voxte et Blomster paa begge deres Bryst,
de voxte, ja de voxte, saa det var en Lyst.

De voxede over den Kirkeknap,
de voxede tilsammen med begge deres Top.

De voxede over den Kirkekaam,
— For alle dem, kjærest er i Verden. —
og der skal de staa, til Gud holder Dom.
'or mig synes, det er tungt til at leve.

D.

Hr. Frydensbjærg tjener i Kongens Gaard,
— For alt det, som kjærest var i Verden. —
han lokked de Jomfruer store og smaa.
'or mig tykkes, det er tungt til at leve.

Ja, han lokked tre, vel ogsaa fir',
og selv saa lokked han hend' lidel Kirstin.

3. «Hør du, Hr. Frydensbjærg faver og fin!
og har du nu lokket hend' lidel Kirstin?»

4. «Ja, jeg vil ta' hend' hjem til min Fader hans Gaard,
og jeg vil for hende baad' pløje og saa.»

5. Saa tog de Hr. Frydensbjærg og lagde ham paa Disk,
saa skor de ham op som en anden lille Fisk.

6. Saa tog de Hr. Frydensbjærgs Hjærte saa fin,
saa kogte de den op udi Eddike og Vin.

7. Ja, de kogt' den op udi Eddike og Vin,
saa bor de den ind til hend' lidel Kirstin.

8. «Aldrig smagte jeg bedre Mad,
der aldrig kund' gjøre mit Hjærte ret glad.»

9. Det svarte den Tjener, som Madet indbor:
«Da var det Hr. Frydensbjærgs Hjærte, som du od.»

10. «Ja, var det Hr. Frydensbjærgs Hjærte, som jeg od,
da skal den Kniv og gjøre mit Hjærte saar.»

11. Dankongen han ind ad Vindeven saa':
han kund' næppe se hans Datter for Blod.

12. «O Herre Gud naade mig arme Mand!
— For alt det, som kjærest var i Verden. —
nu har jeg forraadt min eneste Barn!»
For mig tykkes, det er tungt til at leve.

62. Vaagestuen.

En Del danske Optegnelser af denne Vise findes i de haandskrevne Visebøger fra 16de og 17de Aarhundrede. En af disse blev 1784 trykt i Levninger af Middelalderens Digtekunst, 2det Hæfte, Nr. 7; en anden blev 1822 trykt i et Tidsskrift. Visen er ogsaa funden i Folkemunde i vore Dage baade i Sæland og paa Falster. Den haves ogsaa svensk, norsk og engelsk.

(Hr. Karl spørger sin Moder til Raads om, hvordan
n skal bære sig ad med at daare lidel Kirsten. Hun
er saa:)

1. «Du læg dig Lig paa Bænke,
og du læg dig Lig paa Baar![1])
og send saa Bud til Kirsten,
[om hun vil til Vaage gaa]!»
Men hun sover alene.

(Lidel Kirstens Moder raader hende fra at tro paa
dskabet om Hr. Karls Død; og da hun dog vil hen at
ham, siger Moderen:)

2. «Ikke siger jeg nej,
ikke heller siger jeg ja:
jeg siger, at han narrer dig,
han narrer dig endda.

(Men lidel Kirsten gaar alligevel.)

3. Lidel Kirsten gik for hans Fødder,
ja, for hans Fødder at staa:
«Gud glæde din Sjæl, Hr. Karl!
som var i Livet god!»

4. Lidel Kirsten gik til hans Hoved,
ja, til hans Hoved at staa:
hun syntes, at han rørte sig,
han rørte sig endda.

5. Lidel Kirsten blev forskrækket
og bød saa hastig god Nat:
Hr. Karl op af Baaren sprang,
og greb den Jomfru fat.

6. «I bærer ud Ligbænke!
I bærer ud Ligbaar!
i Morgen vil jeg til Kirke gaa
med min den unge Brud.»

Baar her og Ligbaar i V. 6 udtalt og forstaaet som «Bord»
«Ligbord»; i V. 5 ogsaa: «Bordet».

7. Lidel Kirsten hun sov sødelig,
skjønt Natten den var kort:
om Morgen, hun opvaagnede,
da var Hr. Karl bort'.
Men hun sover alene.

(Maaske Jomfruen hed Inger og ikke Kirsten. Han havde før forsøgt at narre hende, men altid forgjæves, indtil han fandt paa dette her.)

63. Hans Skriver.

Den Hans Skriver, hvis sørgelige Endeligt denne Vise besynger, er ingen anden end Skriveren paa Kjøbenhavns Slot Hans Faaborg, hvem Kong Kristjan den anden eller Torben Oxe, man mente paa Dyvekes Anstiftelse, lod hænge Mortens Aften Aar 1516. Han har næppe drømt om, at der endnu halvfjerde Hundred Aar efter skulde synges Viser om ham baade i Jylland og i Sæland. Denne Optegnelse skyldes en Skomager i Viborg. En her efter i Anmærkning meddelt skyldes en sælandsk Bondesøn. De ligne hinanden meget og have et langt mere folkeligt Præg end den Form af Visen, som A. S. Vedel 1591 optog i sin Hundredvisebog, som Nr. 19 i 3dje Part, og som ligeledes aftrykkes her til Sammenligning.

1. Hans Skriver han tjener i Kongens Gaard,
[han tjener sin Herre, som bedst han formaar],
for Løn og for kostelige Klæder.

2. Der tjener en Klaffer i Gaarde ved ham,
han klafred saa længe, Krist give ham Skam!
ja, Skam og megen Vanære!

3. Den Klaffer gik ind for Kongen og stod:
«I haver en Svend i eders Brød,
han vil eders gode Gods forød',
med all' eders Penning saa mange.»

4. Ja, Kongen lod kalde paa Svender to:
«I beder Hans Skriver ind for mig gaa!
og dette skal snarligen være.»

5. Den Tid Hans Skriver kom ind for Kongen og stod:
«Min naadige Herre har sendet mig Bud,
hvad mon hans Vilje vel ere?»

6. «Og hør, Hans Skriver, du utro Mand!
hvordan har du tjent mig i Nørre-Jylland,
for Løn og for kostelige Klæder?»

7. «Ja, jeg haver tjent jer i Nørre-Jylland
som en ærlig, oprigtig og kristelig Mand,
det tør jeg for Herren Gud svare.»

8. «Nej, du haver tjent mig som en Skjælm og en Tyv,
i Galgen og der skal du lade dit Liv,
om jeg skal Kronen bære.»

9. Saa kjørt' de med Hans Skriver op ad Kjøbenhavns Gad',
bag efter ham fulgte saa herlig en Skar',
saa saare for ham monne græde.

10. Den Tid Hans Skriver kom uden for den By,
da løftede han hans Øjne saa højt udi Sky,
da ser han den Galge mon stande.

11. «Og Herre Gud Fader i Himmerig!
nu ser jeg, hvad Løn jeg faar
for min tro Tjenest' i saa mangen Aar;
nu hjælp mig min Gud og vor Herre!»

12. Den Tid Hans Skriver han blev ophængt,
da blev der to Lyse paa Himlen tændt,
som stod over Galgen og brændte.

13. Ja, der kom Bud for Kongen ind:
at der var to Lyse paa Himlen tændt,
som stod over Galgen og brændte.

14. Ja, Kongen han vilde det ikke tro,
før end han kom ud paa Højelofts-Bro,
der saa' han, at dette var Sande.

15. «I tager Hans Skriver af Galgen ned!
og hænger den Klaffer alt op i hans Sted!
og dette skal snarligen være.»

16. Den Tid den Klaffer han blev ophængt,
da blev der to Ravne fra Helvede sendt,
som stod over Galgen og galte.

17. Men det var ikke to Ravne saa sorte,
men det var to Djævle[1]) fra Helvedes Porte,
som skulde hans Sjæl hjemhente.

18. Og det var ved en Julaftens Tid,
de lagde Hans Skriver i Kisten ned,
saa mild og saa blid,
de lod ham saa herlig begrave.

Den foran omtalte nye sælandske Opskrift af samme Vise, optegnet 1862 af daværende Elev paa Hindholm, Lars Rasmussen af Gryderup, efter en gammel Kone i Vestsæland, der havde lært den af sin Moder, lyder som følger:

1. Hans Skriver han tjente i Kongens Gaard,
og der var et Skarn, der løj hannem paa.
Gud benaade mig, Jesum vor Herre!

2. Og Kongen han talte til liden Smaadreng:
»Du henter mig Hans Skriver og fører ham ind!«
Gud benaade mig, Jesum vor Herre!

3. Og ind kom Hans Skriver, han stedes ved Bord:
»Hvad vil mig Danerkongen, han sender mig Ord?«
Gud benaade mig, Jesum vor Herre!

4. »Og du haver tjent mig som en Tyv,
thi skal du i Galgen nu lade dit Liv.«
Gud benaade mig, Jesum vor Herre!

5. »Og jeg haver tjent udi fremmede Land,
og Kongen har jeg tjent som en ærlig Mand.«
Gud benaade mig, Jesum vor Herre!

6. Saa bandt de Hans Skriver med Baandene stærke,
saa saare monne hans Hjærte værke.
Gud benaade mig, Jesum vor Herre!

7. Saa førte de Hans Skriver om i det Land,
de græd for hannem baade Kvinde og Mand,
saa mange som Sønnerne havde.

---

[1]) Meddelt: »Ravne«.

8. Saa førte de Hans Skriver igjennem den By,
der saa' han den Galge, var rejst af ny,
hvorudi han selv skulde hænges.

9. Saa hængte de Hans Skriver i Galgen op;
tre Lys der paa Himlen blev tændt,
imedens de Hans Skriver ophængte.

10. Saa kom der et Bud for Kongen ind:
tre Lys der paa Himlen blev tændt,
imens de Hans Skriver ophængte.

11. Men Kongen vilde ikke tro disse Ord,
før han kom ud paa den Højelofts-Bro,
der saa' han de tre Lys de brændte.

12. »Gud naade mig, arme uskyldige Mand!
for Uret saa haver jeg ladet dig hængt,
og staar nu for Dommen at svare!»

13. Saa tog de Hans Skriver af Galgen ned,
og kjærlige Folk bar hannem til By.
Gud benaade mig, Jesum vor Herre!

14. Det var lille Juleaften, Hans Skriver kom i Jord,
og Kongen gjorde en Begravelse baade mægtig og stor,
og Peblingerne for hannem monne sjunge.

I A. S. Vedels (og Peder Syvs) Visebog, 3dje Part, Nr. 19 finde Visen saalydende:

1. Hans Skriver han tjener i Kongens Gaard,
han tjener sin Herre det bedste han formaar,
derom saa ville vi sjunge.
Der tjene saa mange i Kongens Gaard,
men somme de lagde hannem Had paa
med falske Hjærter og Tunge.

2. Hans Skriver gaar for sin Herre at staa:
»Ville I mig høre, hvad Retten formaa?
jeg haver eder tjent med Ære.
Jeg haver eder tjent uden Falsk og Svig,
som Gud skal være trofast mod mig,
naar jeg skal Livet ombære!

3. Den Tid jeg fór til Norge-Land,
jeg tjente eder som en kristen Mand,
baade Guld og Sølv eder skjænkte.

Nu er jeg for eders Naade beført,
med Falsk og Svig saa er det gjort,
det kunne I selv betænke.

4. Den, jeg havde der til Stalbroder min,
jeg skjænkte hannem baade Mjød og Vin,
og helst udaf det bedste.
Han vil mig ikke saa lang Frist give,
at jeg maa være en Dag i Live;
saa naade mig Jesu Kriste!»

5. De toge Hans Skriver paa Kjøbenhavns Vold,
han raabte paa Gud fem Tusend Fold,
Gud lad det sig miskunde!
De bunde hans Hænder med Baand saa stærke,
saa saare da monne hans Hjærte værke,
saa stride hans Øjne de runde.

6. De sætte Hans Skriver i Taarnet ind,
og hannem randt Taare paa hviden Kind,
saa saare monne han sig undskylde.
Ihvor Hans Skriver han ganger frem,
da raader han baade Kvinde og Mand:
«I vogte eders Børn fra Herre-Hylde!

7. Det er den Løn, der jeg skal have
alt for min Tjeneste saa mange gode Dage;
saa hjælp mig Jesu Herre!»
De ledte Hans Skriver for uden By,
han løfte sine Øjne saa højt i Sky,
han saa' den Galje der være.

8. «Nu beder jeg eder, baade Kvinde og Mand!
I bede for mig af Hjærtens Grund,
Gud vilde mig Synden forlade!
Og der brændte Ljus i klaren Sky,
det maatte vel se baade fattig og rig,
Gud tede med hannem sin Naade.

9. Gud tede med hannem sin retvis Dom:
den Tid han ned af Galjen kom,
i Kirkegaarden blev han begraven.
Det er et Exempel af Himmelen stort,
om Jule-Nat lagdes han i Jord;
det siger jeg eder, mine Venner!

64. Brud og Bejler.

Denne ejendommelige gamle Vise kjendes ellers kun i to Opskrifter, der foreligge i Haandskrifter fra 17de Aarhundrede og ere trykte i Danm. gl. Folkeviser, Nr. 223; den ene af dem dog ogsaa tidligere i Levninger af Middelalderens Digtekunst, 2det Hæfte, Nr. 18. Den her meddelte jyske Optegnelse er altsaa hidtil det eneste Vidnesbyrd om, at Visen har holdt sig i Folkemunde lige til vore Dage; og dens Overensstemmelse med den først Aar 1870 i Danm. gl. Folkeviser trykte Opskrift B er saa slaaende, at den fortjener særlig Opmærksomhed, som et Exempel paa Troskaben i den folkelige Overlevering, som hele denne Samling skyldes. Den nævnte gamle Opskrift meddeles derfor her i en Anmærkning.

---

1. Kong Jerrig rider over Volde,
Guld skjend over hans Skjolde.
Guld skjend over hans Sadelebow'.
Legen var udaf Elskov.

2. Guld skjend over hans Sadelebow',
for han vild' fæst' sig saa stalt en Jomfrow'.
Skjøn Jomfru stander i Højelofts Sval'.

3. Skjøn Jomfru stander i Højelofts Sval',
da ser hun Kong Jerrig paa Marken far'.

4. «His ser jeg Kong Jerrig,
saa rig en Grev' til Sverrig.

5. Vores kjær' Fader! I byder ham ind!
Vores kjær' Moder! skjænk for hannem Vin!»

6. «Vores kjær' Datter! du lader ham far'!
vi har ikk' en Ord med hannem at tal'.»

7. «Vor Maal den gaar, hvor Herre[1]) Gud vil!
men selv vil jeg byde Æren til.»

8. Skjøn Jomfru og hendes Tjenestekvind'
saa dristig bad de Kong Jerrig ind.

---

[1]) Meddelt: «Vorherre».

9. «Vær velkommen, Kong Jerrig,
saa rig en Grev' til Sverrig!

10. Eders Hest skal æde Korn,
selv skal I drikk' Vin af Horn.

11. Det vil jeg eder bære,
det klare Vin, min Herre!

12. Axelseng, om I lyster at sov',
saa stalt en Jomfru, om I vil hend' trolov'.»
«Alderig kommer jeg fra min Hest.

13. Alderig kommer jeg fra min Hest,
før end jeg faar skjøn Jomfru fæst.»
Han fæst' hend' Mø, han fø'r hend' hjem.
Legen var udaf Elskov.

Samme Vise i Haandskrift fra 1641.

1. Hr. Erik rider over Volde.
og Guld skinner over hans Skjolde.
Og Guld skinner over hans Sadelbue.
De leved tilsammen i Fryden.

2. Guld skinner over hans Sadelbue,
i Højeloft stander den skjønne Jomfrue.
«Hisset ser jeg hannem Erik.

3. Hisset ser jeg hannem Erik,
en saa rig en Greve.

4. Min kjære Fader! I bjuder hannem ind!
og min kjære Moder! I skjænker hannem Vin!

5. Min kjære Broder! du tag hans Hest!
og min kjære Søster! du tjen hannem næst!»

6. «Min kjære Dotter! du lad hannem fare!
du véd hannem ingen gode Ansvar!»

7. «Da maa det gaa, som Herre Gud vil!
alt skal jeg give min Vilje dertil.

8. Alt skal jeg bjude hannem Erik hjem,
og hans Svende skal drikke Mjød af Horn,
og selv skal jeg dennem det bære.[1])
9. En Axelseng, om han vil sove,
og en stalt Jomfru, om han vil trolove.»
10. «I Dag skal jeg ej staa fra min Hest,
før jeg faar den stalte Jomfru fæst.
11. Og ikke min Fod af Sadelbue,
før jeg faar vundet den stalte Jomfrue.»
12. Saa mangen Pil blev der afskudt,
saa mangt et Sværd i Brynje brudt.
Og saa førte Erik sin Fæstemø hjem.
De leved tilsammen i Fryden.

65. Den spodske Jomfru.

Et Brudstykke af denne gamle Vise blev trykt i 1ste Samling af Jyske Folkeviser, Nr. 125, og sammesteds S. 366—68 gaves den Oplysning, at der af samme Vise havdes baade en ny Opskrift fra Færøerne og to hidtil utrykte danske Opskrifter fra 16de Aarhundrede, af hvilke den ene der meddeltes helt, tillige med nogle Vers af den anden. Her have vi endnu to senere fundne nyjyske Optegnelser.

A.

1. Det var ung' Kong Jerrig,
han beder lægg' Saddel paa Hæjst:
«Og jeg vil rid' mig op af Land,
den spodsig' Mø at gjæjst'.»
Imens min Frow' hun danser.
2. Det var ung' Kong Jerrig,
han kom der ridend' i Gaard:
og ud' saa stod den spodsig' Mø
og børsted hendes Haar.

[1]) Her har den gl. Opskrift en Fejl, som kan rettes ved Hjælp af den nye; thi dette ene Vers indeholder Brudstykker af tre, som vi finde i den nye jyske V. 9—11. De to første af dem findes ogsaa i den gl. danske Text A.

3. «Og hør hun det, min stalte Jomfru!
vil hun træd' i Dans med mig?
og alt det Guld, i Engelland er,
det vil jeg giv' for dig.»

4. «Og alt det Guld, i Engelland er,
det var vel und[1]) at mist':
men aldrig hōr'[2]) jeg nogen Bondeknægt,
turd' tal' sin' Ord saa drist.

5. Og alt det Guld, i Engelland er,
det var vel und at øs':
men aldrig hōr' jeg nogen Bondeknægt,
turd' tal' sin' Ord saa bøs'.

6. Og hør du det, din Bondeknægt!
din' Hænder de er saa haard':
hvad enten er de af Greben[3]) kryst,
heller ogsaa du[4]) Torne hjembor?»

7. «Ja, jeg var ad en Dyster i Gaar
med Ridd'rer og raske Svend':
min' Hænder de blev om Sværden kryst,
men jeg vandt Sejer aljenn'.»

8. «Og var du dig ad Dyster i Gaar
med Ridd'rer og raske Svend':
da var det nok en Lusedyst,
men du vandt Sejer aljenn'.

9. Din' Bovser er brødden for din' Knæ,
din' Klæder de stander dig ild':
hvad enten er du løben fraa en Mand,
heller ogsaa har du tjent ham ild'?»

10. »Ja, jeg var mig ad Barsel i Gaar,
der var de glade Gjæjst':
min' Klæder blev mig stjaalen fraa,
og saa baad' Hund og Hæjst.»

---

[1]) ɔ: ondt. [2]) ɔ: hørte. [3]) Meddelt: «Sværden» (jfr. V. 7). [4]) Meddelt: «heller ogsaa er de paa».

11. «Ja, var du dig ad Barsel i Gaar,
der var de glade Gjæjst':
da stod du nok der uden for
og past' paa Hund og Hæjst.»

12. «Er her ikke Skræddere i denne By,
ja, enten Kaal' heller Kvind':
der kan sy mig en Skarlagens Kapp'
og stikk' med Silketvind'?»

13. «Jo, her er vel Skræddere i denne By,
ja, vel baad' Kaal' og Kvind':
der kan sy dig en Væjmels Kapp'
og stikk' med Hampetvind'.»

14. Det svarede hendes Terne,[1])
for hun sad overst til Bords:
«Og hør hun det, min stalte Jomfru!
hvi føjer hun ikke hendes Ord?

15. Og hør hun det, min stalte Jomfru!
hvi føjer hun ikke hendes Ord?
det er vor ung' Kong Jerrig,
der sidder over brede-en Bord.»

16. «Og er det ung' Kong Jerrig,
hvi gi'r han sig ikke[2]) til Kjend'! —
[Udi min Faders Abildgaard
der stander saa fager en Lind.

17. Udi min Faders Abildgaard
der stander en Lind saa grøn:]
der[3]) plejer Ridd'rer og ædelige[4]) Børn
at tal' deres Tal' i Løn.»

18. «Udi din Faders Egelund
der voxer op Silli og Røn:

---

[1]) Meddelt: «Tærning». [2]) Meddelt: «hvi la'r sig det ikke.» [3]) Meddelt: «thi det». [4]) Meddelt: «ærlige».

og der ligger din' de Hor'unger syv,
en Hore est du i Løn.»

19. Men det var ung' Kong Jerrig,
han red saa glad af Gaard:
og ud' saa stod den spodsig' Mø,
hun fælded de modige Taar'.
Imens min Frow' hun danser.

B.

1. Ja, der er kommen saa spodsig en Tøs
for sønden o vor Land:
og hun vil ikke danse
ved fattig' Karl' djer Haand.
Imen min Frow' hun danser.

2. Ja, hun vil ikke danse
ved fattig' Karl' djer Haand:
foruden de er med Silke
og rødesten Guld for Haand.[1])

3. Og det var ung' Kong Jerrig,
han beder lægg' Sadel paa Hest:
«Og jeg vil ride mig op paa Land,
den spodsige Tøs at gjæst'.»

4. Og det var ung' Kong Jerrig,
og han rat' Haand fra sig:

---

[1]) Den hidtil utrykte Begyndelse til den ene danske Opskrift fra 16de Aarh. er denne:

1. Her er en Jomfru paa vort Land, saa herlig hun danse kan:
hun vil ikke danse hos fattig Ungersvends Hand.

2. Hun vil ikke danse ved fattig Ungersvends Haand
foruden de gi'r Guldbrasen, dertil de gode Guldbaand.

(Hdskr. har flere Fejl, som her ere rettede: 1[2]. «hun kan saa herlig danse»; 2[1]—[3] ej skrevne; 2[4]: «Guldringe».)

«Og hør du, stalten Jomfru!
vil du træd' i Dans med mig?»

5. «Nej, jeg vil ej træd' i Dans med dig,
din' Hænder de er saa haard':
du haver dem paa Greben kryst,
eller paa de Twonnegjar'.»[1])

6. «Nej, jeg var mig til Dyster i Gaar
med Ridd'rer og raske Svend':
da haver jeg dem paa Glavinden kryst,
jeg vandt den Sejer alenn'.»

7. «Ja, var du dig til Dyster i Gaar
med Ridd'rer og raske Svend':
da var det vis en Lusestrid,
om du vandt Sejer alenn'.

8. Di' Bowser æ brødden for di Knæ,
di' Kleder di stander dig ild':
din Hosbond' har dig Orlov giwen,
derfor rider du saa vild.»

9. «Ja, hør du, stalten Jomfru!
og vil du være min Kjær':
alt det Guld, i Engelland er,
det vil jeg for dig bær'.»

10. «Alt det Guld, i Engelland er,
er inden saa god en Gjemm':
gaa ad æ Low aa læp di Skow!
saa blywer din' Fædder ej æmm'».[2])

11. «Og hør du, stalten Jomfru!
og vil du være min Tøs:
og alt det Vand i Øresund
det vil jeg for dig øs'.»

12. «Ja, alt det Vand i Øresund
det er saa únd aa øs':

---

[1]) ɔ: Tornegærder. [2]) ɔ: saa blive dine Fødder ikke ømme.

og aldrig har nogen narret[1]) mig før,
før du har kaldet[2]) mig Tøs.»

* * *

13. «Ja, i din Fader hans Abildgaard
og der saa stander en Lilli:
og der plejer du og din Fader hans Svende
om Natten jer at hvile.

14. Ja, i din Fader hans Abildgaard
og der saa stander en Røn:
der under saa ligger de Børne syv,
din Svæk[3]) har faaet i Løn.»
Imen mi' Frow' hun danser.

66. Blakken.

Af denne ældgamle, over hele Norden udbredte Vise har hidtil kun været kjendt den ene danske Opskrift fra 16de Aarhundrede, som findes i Danm. gl. Folkeviser, Nr. 62, hvor tillige meddeles udførlig Besked om alle de andre Opskrifter fra Sverige, Norge, Island og Færøerne. Her have vi en hel ny jysk Opskrift (A), fra Rind Sogn, der viser sig saa nær beslægtet med en af de norske og en af de svenske, at det bliver sandsynligt, at den i nyere Tid er indvandret fra Sverige. Herpaa tyder navnlig det sidste Omkvæd, hvor det danske «i Striden» synes misforstaaet af et svensk «I striden!» en Variant til det forefundne svenske Omkvæd: «I riden ock så varligt!» der i sin norske Form lyder «Með' I riðer så varleg». Ogsaa det første Omkvæd gjenfindes i den nysvenske Traditjons «Det ligger en så løndeliger stig», som i den norske er forvansket til: «Her falder så lindelig strið.»

Ved Siden af den her først meddelte Opskrift A, der i Navne og Sagnform saa vel som i Omkvæd slutter sig til den nye norske og svenske Traditjon (Landstads Nr. 57 og 58, især den sidste; Afzelius Nr. 59, især den II, S. 194 omtalte, men ikke meddelte Opskrift), er der paa samme Egn fundet Spor til en anden Form af samme Vise, nærmere stemmende overens med den gammeldanske. Det er de her under B meddelte tre Vers, som er alt, hvad der af denne Vise er

---

[1]) narret ɔ: drillet, gjort Nar ad. [2]) Meddelt: «narret». [3]) ɔ: Skjøge.

levet tilbage i en enkelt Oldings (Frans Povlsens, se Jyske Folkev., XIII) ellers saa sangrige Minde.

Den gammeldanske Text begynder:

Hildebrand han sin Søster bortgav
— Under Liden. —
hende til mangen modig Dag.
Jeg véd vel, hvor den Jomfru er, der mig bider.

A.

1. Kong Wolmor gifted sin Datter over Sund,
— I træder saa lønlig en Sti. —
sig selv til saa mangen sorgfuld Stund.
I Striden saa vordelig.

2. Mandag og Tirsdag de Brylluppen drak,
Tirsdag og Onsdag hend' i Taarnet indsatt'.

3. «Hør du, Hr. Peder! hvad jeg siger dig:
og hvi er du saa haard imod mig?»

4. «Derfor er jeg saa haard imod dig:
for jeg fik ikke Medgift nok med dig.»

5. «Fik du ikke Medgift nok med mig!
[jeg mener, jeg var en Brud saa rig.]

6. Og hvad gav jeg da din Broder?
Jeg gav ham otte Guldure.

7. Og hvad gav jeg da din Søster?
Jeg gav hend' otte Dukater.»

* * *

8.[1]) Lidel Kirsten hun lader de Lønnebrev skriv',
og dem lader hun for hendes Moder indgiv'.

9. Hendes Moder hun i de Lønnebrev saa':
«Gud naad' dig, lidel Kirsten! si'n din Fader fild dig fraa!»

---

[1]) Disse tre Vers 8—10 ere vistnok komne her ind andensteds fra (jfr. Jyske Folkev. Nr. 77, V. 2—4), efter at hele det Afsnit var glemt, som her skulde have sin Plads: om Ravnen, som den mishandlede Hustru sender til sin Faders Land.

10. Kong Woldemor vredes ved de Ord:
«Jeg ment', lidel Kirsten var ej faderløs i Aar!»

* * *

11. «Og, Blakken! kunde du svømme over Sund!

* * *

12. Saa skuld' du ret aldrig æd' mere Hø,
men du skuld' æd' Havre af Jomfruens Skjød.»

13. «Ja, vel saa kunde jeg svømme over Sund,
men nævn dog ikke Navnen min!»

14. Der de kom midt ud i den Sund:
«Og, Blakken! du svømmer for fast med mig.»

15. Blakken han vredes ved de Ord:
Saa slænd' han Kong Wolmor mod Havsens Bund.

16. Og der han kom til Borgens Led:
«Stat op, lidel Kirsten, du lukker mig ind!»

17. «Hvordan saa skulde jeg lade dig ind!
thi Hænder og Fødder er i Jærn spænd.»

18. Han slog til Døren med sin højre Fod,
te Jærnen' sprang baade af Haand og Fod.

19. «Stat op, lidel Kirsten, og sæt dig paa min Bag!
saa sejler vi over den salte Sø.»

20. «Ja, var det ikk', for du er Blakken den graa,
saa skuld' du ret aldrig faa't lidel Kirsten af min Gaard!»

21. Der han kom midt ud i den Sund,
da tog han Kong Wolmor fra Havsens Bund.

22. Og der de kom paa hvide-en Saand,
og der gav Blakken op sin Aand.

23. «Og, Blakken! kunde du leve!

* * *

. Da skuld' du ret aldrig æd' mere Hø,
men du skuld' æd' Havre af Jomfruens Skjød.

. Ja, var det ikke for Synden at gjør',
saa skuld' jeg lad' Klokkerne over dig ring'.

. Og var det ikke for Synden at gjør',
saa skuld' jeg lad' dig bag Alter begrav'.»

. Nu haver lidel Kirsten forvundet hendes Harm,
nu sover hun hver Nat ved hendes Søsters Arm.

. Nu har lidel Kirsten forvundet hendes Kvid',
— I træder saa lønlig en Sti. —
nu sover hun hver Nat ved hendes Søsters Sid'.
I Striden saa vordelig.

B.

*   *   *

. Han flyed ud af Ellevelund
— Under Liden. —
tredive lassede U'n.[1])
Jeg véd vel, ihvor denne Jomfru er, der mig bier.

. De fem var lasset med Ageruld,
de fem var lasset med rødesten Guld.

. De fem var lasset med Silketvind',
— Under Liden. —
der er mangen Mand, der gywter djer Datter, der har mind'.
Jeg véd vel, ihvor denne Jomfru er, der mig bier.

*   *   *

) ɔ: læssede Vogne.

67. Ridderen i Fare.

Denne Vidundervise kjendes endnu alene fra følgende Opskrift fra Ørre Sogn. Først naar det maatte lykkes at finde Visen igjen i andre Former, tør det ventes, at dens Indhold vil træde klarere frem.

---

1. Der stander to Folk paa Højeloftsbro,
de snakked saa meget om Ære og Tro.
— Hej hejsaa faldera! —
De snakked saa meget om Ære og Tro.

(Ridderen fride da til Jomfruen og forlangte at sove ved hende. Men da han nu blev for nærgaaende og følte vel meget til hende, saa sagde hun:)

2. »Ja, hør nu, skjøn Ridder! du forvarer din Hand!
den Fugel den haver saa hvasse en Tand.»

3. »Og hør du, skjøn Jomfru! du siger mig med Skjel:
hvor mangen saa haver den Fugl bidt ihjel?»

4. »Først bed den vor Degn, saa bed den vor Præst,
saa bed den vor Amtsmand fra hans Hest.

5. Og saa bed den syv, og saa bed den ni,
saa bed den Dankongen i al hans Liberi.»

6. »Og hør nu, skjøn Jomfru! hold fast paa din Ben,
imedens jeg sadler Graagangeren min!

7. Og hør nu, skjøn Jomfru! hold fast paa din Laar,
imedens jeg klemmer Graaganger med Spor'!»

8. Og saa red han sig ad tykke-en Ris,
og der møder hannem en kwolsorte Gris.

9. »Og hjælp' mig nu Peder og den Sante Knud!
jeg tror, hun har ladet den Dævvel springe ud.»

10. Og saa red han sig en lidt ned ved en Strand,
og der kom en Anderik sejlend' til Land.

11. «Og hjælp' mig nu Peder og den Sante Mand!
jeg tror, han er baade til Lands og til Vands.»
— Hej hejsaa faldera! —
Jeg tror, han er baade til Lands og til Vands.

---

68. Svanelil Eriksøn.

Af denne Vise kjendes endnu kun det her efter trykte Brudstykke. Dens Æmne er beslægtet med det i Danm. gl. Folkeviser, Nr. 200: «Løn som forskyldt».

---

1. Dette var Swaanelille Jerrigsøn,
han beder Svend sadle sin Hest:
«Og jeg vil ride mig op ad Land,
stalten Ellensborg hend' vil jeg gjæst'.»
Saa sejler de med Swaanelille Jerrigsøn.

2. Dette var Swaanelille Jerrigsøn,
han rider i Rosenslund:
da møder ham stalten Ellensborg
alt udi den samme Stund.

3. «Og hør du det, stalten Fru Ellensborg!
og vil du have mig kjær?
for alle de Dage, jeg leve maa,
vil jeg dig baade elske og ær'.»

(Han snakker da over med hende saa længe, til han kommer til at ligge ved hende; og det var just det, han havde i Sinde. Saa rejste han hans Vej med de Ord:)

4. «[Du drag nu hjem, stalten Fru Ellensborg,
sid over dit eget Bord!]
nu kan du sørge den samme Sorg,
Fru Sidsellil har sørget i Fjor.»

* * *

5. Dette var bolden Herre Nelerus,
han beder Svend sadle sin Hest:

«Og jeg vil ride mig op ad Land,
stalten Ellensborg vil jeg fæst'.»

(Da han nu bejler til den lokkede Mø, svarer hun ja, og der bliver holdt Bryllup. Men den Dag, de skulde vies, gaar Svanelille Eriksøn til hende paa Kirkegaarden og siger:)

6. «Husker du det, stalten Fru Ellensborg!
vi var ene to i grønne Rosenslund?
[da nød jeg Godvilje din
udi den samme Stund.]»

7. «Hør du det, Swaanelille Jerrigsøn!
du spotter mig alt for Haad:[1])
men jeg haver mig de Brødre syv,
de skulle vist hævne dine Ord.»

* * *

8. For sønden ved den Kjærregaard
der holder de Herrer djer Ting:
for norden ved den Kjærregaard
der rendte de Swaanelil i Ring.

9. For sønden ved den Kjærregaard
der holder de Herrer djer Lav:
for norden ved den Kjerregaard
der lagde de Swaanelil i Grav.
Saa sejler de med Swaanelille Jerrigsøn.

---

69. Malfreds Død.

Jyske Folkeviser har under Nr. 87: «Esben og Malfred» to Optegnelser af denne Vise, der endnu synges over hele Landet i mange forskjellige Former. En gl. dansk Opskrift er trykt i Tragica, Nr. 26 og derefter i Abrahamson, Nyerup og Rahbeks Danske Viser, Nr. 133. En ny dansk fra Sæland i Berggreens Danske Folkesange (3dje Udgave), Nr. 88; en sønderjysk i H. F. Feilbergs Fra Heden (1863), S. 119—21. Norsk findes samme Vise i Bugges Folkeviser, Nr. 25; svensk hos

[1]) Meddelt: «haard».

Afzelius, Nr. 14; islandsk i Fornkvæði, Nr. 24. Desuden haves den ogsaa tysk og engelsk.

A.

1. Der bowet en Frow i Slesevig,
hun havde en Datter, hed Malfred rig.
Imen Søen raawer under.

2. De bejled til hend' baade Ridder' og Svend',
den rige Hr. Peder han maatt' hend' trolov'.

3. De levede sammen i elleve Aar,
og elleve Sønner til Verden hun baar.

4. Det lakked fast paa den tolvte Aar,
liden Malfred hun med sin tolvte Barn gaar.

5. «Jeg blev spaaet, den Tid jeg var Mø,
at jeg skuld' efter min tolvte Barn dø.

6. Ja, jeg blev spaaet, den Tid jeg var ung,
at all' min' Skæbner skuld' falde mig tung.»

7. «Jeg blev spaaet, den Tid jeg var Dreng,
at jeg skuld' stride mod stride-en Strøm.

8. Ja, liden Spaamænd dem giver vi Skam!
vi tager den Lykke, Herre Gud vil ha' fram!»

9. «Og hør du, Hr. Peder! hvad jeg siger dig:
du byder til Barsel baade dine og min'!»

10. Hr. Peder han ud af Gaarden rej,
liden Malfred hun stod, hendes Hænder hun vrej.

11. Den første Nat, han i Lejding sov,
da drømt' han om Malfred, hans egen Frow.

12. «Det kan jeg se paa min Banner[1]) saa rød:
liden Malfred er enten syg eller død.

13. Jeg beder jer, Styrmand! alt for eders Navn,
I styrer mig ind for Kjøbenhavn!

---

[1]) Meddelt: «Bane».

14. Jeg beder jer, Styrmand! alt for eders Ær',
I styrer mig ind, som Landet er nær!

15. Jeg beder jer, Styrmand! alt for eders Tro,
I styrer mig ind for Sydannie-Bro!»[1])

16. Der han kom paa Sydannie-Gad',[1])
der mødt' han de Fruer, var klæd udi sort.

* * *

17. «Vi haver været ad Vaagestow
og vaaget over Malfred, Hr. Peder hans Frow.»

* * *

18. «I viser mig Stedet, hvor Malfred er død!
der vil jeg lægge mit Blod saa rød.»

19. Han satt' Sværdet mod haarde-en Sten,
men Odden den gjorde hans Hjærte Men.

20. De Grav' de groed saa grøn som en Eng,
de smaa Sønner de vandred saa vidt om djer Seng.

21. De Grav' de groed saa grøn som en Løg,
de smaa Sønner de vandred saa vidt om djer Brød.
Imen Søen raawer under.

B.

1. «Og hør, Hr. Peder! bliv hjemme i Aar!
du véd ej, hvad jeg i min Ungdom er spaad.
Imen Søen drager under.

2. Ja, jeg blev spaad, den Tid jeg var ung,
at al min Skæben skuld' vorde mig tung.

3. Ja, jeg blev spaad, den Tid jeg var Mø,
at jeg skulde efter min tølvt' Barn dø.»

4. «Ja, jeg blev spaad, den Tid jeg var Dreng,
at jeg skuld' synke for stride-en Strøm.

---

[1]) ɔ: St. Annæ Bro, St. Annæ Gade.

5. Men alle Spaakvinder dem giver vi Skam!
saa ta'r vi den Lykke, Herre Krist vil ha' fram!»

6. Den første Nat, han sov under Ø,
da drømt' han, at lidel Malfru var død.

7. Han drømt', hans Hest stod i grønne-en Eng,
han drømt', lidel Malfru stod hvidklæd for den.

8. Hr. Peder han vender sin Ganger omkring,
saa red han hjem i sjelsamme Sind.

9. Ja, der han kom til Borggaards-Led,
der stod hans kjær' Moder og hvilt' sig der ved.

10. «Ja, hvi slider I eders Klæder saa sort'?
I sled alle rød', den Tid jeg drog bort.»

11. «Derfor slider vi vores Klæder saa sort',
lidel Malfru er død, siden du drog bort.»

(Han siger, at han vil synke for striden Strøm.)

12. «Hold op, Hr. Peder! du siger ej saa!
hvor gjør du da af din' tølv Børn saa smaa?»

13. «De sex dem skal hendes Moder ha',
de fem dem skal min Moder ta'.

14. Den tølvt' den skal imellem jer gaa,
og sjel vil jeg søkk' for de Bølger saa blaa.»

15. Han tog det Barn af Vugget op,
han kyst' det vel hundred Gang' for sin Mund.

(Han siger saa Farvel til dem alle sammen.)

16. * * *
«Nu ser I aldrig kjær Faderen mer.»

17. Hr. Peder gjord' Kors for de Bølger saa blaa,
saa traaj han den Vej, som til Havsens Bund' laa.

Imen Søen drager under.

70. Paa Havsens Bund.

Den gamle Vise, hvoraf en Opskrift her meddeles, hører til de meget sparsomt forekommende. Fra gammel Tid haves kun én hel dansk Optegnelse, trykt i Danske Viser, Nr. 159, og desuden et Brudstykke i et Haandskrift. Fra Nutids Traditjon kjendes foruden denne kun to andre danske, begge fra Sæland. En norsk-svensk Optegnelse fra Bohuslæn er trykt i Afzelius' Afsked af svenska folksharpan (1848), S. 83, og sammesteds anføres et Vers af en norsk Optegnelse fra Bergens Stift.

---

1. Hr. Peder han tjente paa Kongens Gaard,
han sig der opførte vakker og tro.

* * *

2. Liden Kirsten hun spurgte sin Moder om,
om hun maatt' i Fruerstuen[1]) komm'.

3. «Ja, der kommer ingen i Fruerstuen ind,
uden den, som føder saa liden en Kind.«

4. «Det kan ikke hjælpe, jeg dølger for dig:
Hr. Peder og han haver sovet hos mig.»

5. Liden Kirsten gik i Fruerstuen ind,
og der fødte hun saa liden en Kind.

6. Hun svøbte den ind i hvide Lin,
og lagde den i en forgyldte Skrin.

7. Liden Kirsten hun tog Barnet paa Stand,
og bar det ned til den hvide Strand.

8. Hun satte det ved den dybe Flod,
og der fældte hun saa modige Taar.

* * *

9. Hr. Peder han gik til Stranden ned,
der saa' han det Skrin ved Havets Bred.

10. Og der stod skrevet paa Kistens Laag:
«Min Fader tjener i Konningens Gaard.»

---

[1]) Det skulde, som i den gamle Opskrift, hedde: Stenstuen.

11. Og der stod skrevet paa Kistens Bund:
«Min Moder hun hviler paa Havsens Grund.»

12. Hr. Peder han aabnede det Skrin,
der laa det Barn i hvide Lin.

13. Han sagde: «Jeg kan se paa din Barnehu',
din Moder har været en stolte Jomfru.

14. Og jeg kan se paa din Barnelist,
din Moder har været min Kjærest for vist.

15. [Og har du nu ikke Moder i Liv',]
jeg Fader og Moder vil være for dig.»

---

71. Varulven.

Den her efter meddelte Opskrift af den gamle Vise, som paa Dansk først er trykt i Danm. gl. Folkeviser, Nr. 54, er i mere end én Henseende af særlig Interesse. Først kjendtes paa Dansk kun tre Opskrifter i Haandskrifter fra 16de. og 17de Aarhundrede. Siden fremkom (Danm. gl. Folkev. II, S. 827) en ny jysk Optegnelse fra Vendsyssel, der havde andre Omkvæd end de gamle danske, men de samme som i de efter Nutids Traditjon optegnede svenske (hos Afzelius, Nr. 78, hos Arwidsson, Nr. 140). Den her fremtrædende nye jyske har derimod Omkvæd til fælles med de gamle danske:

A: Ridderen og den stolte Jomfru
— *Der driver Dag, falder Rim.* —
de lege Guldtavel i deres Bur.
Den, jeg lover Tro min.

B: Hr. Peder og liden Kirsten de sidde over Bord,
— *Udi Rimen.* —
de snakked saa manget gammelt Ord.
Saa raade Gud, naar vi findes!

C begynder som **B**, kun med Indstevet «I Lunden». Vendsyssel-Opskriften **D** derimod:

Liden Kirsten hun vilde til Julestuen gaa,
— Linden voxer i Lunden. —
der mødte hun Graaulven, Graaulven saa grum.
For Elskoven haver hende vunden.

Foruden de to ovennævnte svenske Opskrifter, gives i Danm. gl. Folkev. II, S. 666 og III, S. 828 Underretning om endnu tvende andre, og paa det første Sted meldes om en utrykt svensk Optegnelse fra Vestmanland, at den har sin egen Sagnform: Liden Kirstin gaar (en Nat) til Hr. Peders Dør og beder ham lade sig ind, men han vil ikke. Hun gaar da til Ulfvaskog og møder der Ulven, som sønderriver hende og hendes Foster. Denne Opskrift fremhæver, i Modsætning til alle andre bekjendte Opskrifter, Hr. Peders Brøde: med hans Barn under Hjærte kommer hun fortvivlet for hans Dør, han afviser hende, og hun og hendes faderløse Barn blive derved Varulvens Bytte. Dette vigtige Sagntræk gjenfinde vi nu i den her meddelte jyske Opskrift. Ogsaa et norsk Brudstykke af Visen er fundet og meddelt i Danm. gl. Folkev. III, S. 828.

---

1. «Og hør du, liden Kirsten baade faaver og fin!
   — Og alt udi Rimen. —
   en Elskovens Vise du sjunger mig!»
   Saa raade Gud, naar[1]) vi findes!

2. «En Elskovens Vise jeg alderig nam,
   men jeg vil sjunge dig den fejerst', jeg kan.[2])

3. Jeg er saa trang for Brysten min,
   jeg gid' ikke sjunge saa lystelig.»

4. «Er du saa trang for Brysten din,
   saa skynder du dig snarelig af Gaarden fra mig!»

5. «Jeg kan ikk' saa sildig gjennem Rosenslund gaa,
   den lidel Graaulv han monne der gaa.»

6. «Du tage min Guldsværd alt ved din Sid'!
   saa frit kan du gjennem Rosenslund rid'.»

7. Og der hun kom udi Rosenslund,
   der møder hend' Graaulven i samme Stund.

8. Hun holdte den Ulv saa læng' ved Snak,
   hun sneg sig op udi Linde-en-Top.

---

[1]) Meddelt: «naadede». [2]) Dette Vers vistnok urigtig indløbet her fra andre Viser; V. 3 er det rette Svar.

9. Ja, Ulven og han tog til at skrav',
liden Kirsten hun skreg og ynkelig sig gav.

10. Liden Kirsten hun monne saa ynkelig raab',
det hørte Hr. Peder hjem i sin Gaard.

11. Hr. Peder og han bad dem lægg' Sadel paa Hest:
«Sadl ikke den ringest', men sadl den bedst'!»

12. Og der han kom udi Rosenslund,
der møder ham Graaulven med Barnet i Mund.

13. Hr. Peder og han sin Sværd uddrog,
den lidel Graaulv han i Stykkere hog.

14. Hr. Peder og han satt' sin Sværd imod Jord,
saa Odden[1]) den rørte hans Hjærteblod.

15. Hr. Peder og han satt' sin Sværd imod Sten,
— Og alt udi Rimen. —
saa Odden[1]) den gjorde hans Hjærte stor Men.
Saa raade Gud, naar vi findes!

72. I Morgengry.

To omtrent ligelydende Optegnelser af denne Vise stemme næsten ganske overens med et Flyveblad, hvoraf kun kjendes et Tryk fra 1804. Visen synges i alle Egne af Danmark og er ogsaa kjendt i Norge og i Sverige, helt op i Norrland. De to sidste Vers findes alene i den her til Grund lagte Optegnelse. Ogsaa Flyvebladet slutter med V. 16.

1. «Jeg véd mig en skjøn Jomfru saa faaver og saa fin,
ak Krist gi'd, at denne skjøn Jomfru var min!
til hende stander al min Vilje.

2. Og dersom jeg kan ikke den skjønne Jomfru faa,
og da skuld' jeg før af Landet bortgaa
og aldrig komme her igjen mere.»

---

[1]) Meddelt: «Oddet».

3. «Ja, førre du skulde af Landet bortgaa,
og da skuld' du før den skjønne Jomfru faa,
for at du kund' blive her i Lande.»

4. De sadled op djer Heste, saa red de dennem ud,
saa red de dennem ad grønne Rosenslund,
og det var efter begge deres Vilje.

5. De plukked af de Blade baade gule og grønn',
deraf reded de dennem en Seng saa skjøn,
deri de begge lystede at hvile.

6. De plukked af de Roser baade gule og blaa,
den Seng de lagde dem begge opaa,
deri lystede de begge at hvile.

7. Ja, op saa stod skjøn Ridder og saa' sig lidt omkring.
«Det dages udi Øster, det kan jeg let fornemm',
der lyses over Bjærrig og Dale.»

8. «Det dages ej i Øster, fordi dig tykkes saa,
det er den Morgenstjærne, der plejer op at staa,
saa det lyser over Bjærrig og Dale.

9. Op saa stod skjøn Jomfru og børsted hendes Haar:
«Jeg er lige saa god Jomfru i Dag som i Gaar,
skjønt jeg hos Ridderen i Lunden har sovet.»

10. Ja, op saa stod skjøn Ridder, tog Jomfruen ned til sig:
«Nu skal du ret aldrig komme Mø her fra mig,
for disse Ord, som du haver talet.»

11. Op saa stod skjøn Jomfru og fletted hendes Haar:
«Gud naad' mig ussel Daare for Ord, jeg talt' i Gaar!
nu har jeg min Mødom forloret.

12. Og naar saa skal vi brygge, og naar saa skal vi bag'?
og naar skal vi vor' Venner og vor' Frænder til os tag'?
og naar saa skal vi Brylluppen holde?»

13. «Og sjel saa kan du brygge, og sjel saa kan du bag',
og sjel kan du din' Venner og din' Frænder til dig tag',
og sjel saa maa du Brylluppen holde.

14. Men sig mig da for Sand, hvor din Bryllup skal staa!
saa vil jeg lad' min Ganger med det røde Guld beslaa,
og hen, for dine Gjæster at beskue.»

15. «Og vil du da ej have mig, som du mig lovet har,
saa er det dig det samme, hvor min Bryllup skal staa;
derfor du ingen Sorrig maa bære.

16. Min Bryllup den skal stande alt under en Bro,
hvor ingen kan sejle, og ingen kan ro,
og der behøver jeg slet ingen Gjæster.»

17. «Min Hjærtens Allerkjæreste! tag dig det ej saa nær!
jeg skal dig ej forlade, mens jeg i Verden er,
saa længe som jeg findes udi Live.»

18. Nu haver skjøn Jomfru forvunden hendes Harm,
nu sover hun hver Nat i den Ridder hans Arm,
alt ved hendes Kjærestes Side.

73. Den utro Brud.

I Jyske Folkeviser, Nr. 90 er trykt en Optegnelse «Hr Nileros», der i Virkeligheden, ligesom den her efter følgende, hører til en ellers hidtil utrykt dansk Folkevise, der foreligger i to Opskrifter fra 16de Aarhundrede; men sin glædelige Udgang har hin Optegnelse laant fra Syvs Nr. 59 (Danske Viser, Nr. 192). Den her meddelte Optegnelse har derimod fastholdt den gamle Sagnform med den sørgelige Ende paa Visen, der ogsaa er beholdt i den, saaledes som den endnu synges oppe paa Færøerne. Som Tillæg gives her den ene af de gamle danske Texter.

1. Der er kommen saa blid en Sommer,
at forjage Vinterens Kold':
nu agter han bolde Herre Nilerus
at ride paa den grønne Vold.
For nu da ganges Bliden.[1])

[1]) Meddelt: «ganger Spliden». (Jyske Folkev. Nr. 90 har, som den ene af de gamle: ganges Bliden.)

2. Dette var bolde Herre Nilerus,
han rider i den grønne Lund:
der møder han lidelen Kirstin
alt udi den selvsamme Stund.

3. «Høre du, lidelen Kirstin!
og vil du være min kjær'?
for alle de Dage, du leve maa,
vil jeg dig baade elske og ær'.

4. Og høre du, lidelen Kirstin!
hvor længe vil du mig bi':
imedens jeg drager lidt op af Land,
lader begge vores Brud'klæder sy?»

5. «I otte Aar vil jeg dig bi',
og det vil jeg dig lov':
og jeg vil ikke gifte mig,
om Kongen mig det end selv bød.»

6. Der otte Aar forgangendes var,
lidel Kirstin begynder at lang':
og der bejler til hende Konger,
de Konger udaf Adelestamm'.

7 Dette var lidelen Kirstin,
hun svøber hendes Hoved i Skind:
og saa gaar hun i Højeloft
for hendes syv Brødre ind.

8. «Her sidder I, mine syv Brødre,
alt over eders brede Bord!
hvad skal jeg den rige Bejl' svar',
der holder her ud' i vor Gaard?»

9. «Du svarer ham skjøt[1]), og du svarer ham brat:
du holder saa vel din Ær'!
for kommer han bolde Herre Nilerus hjem,
da giver han over dig Kær'.»

---

[1]) skjøt ɔ: hurtig; meddelt «skjøv».

10. Vred blev hun lidelen Kirstin,
i Vrede hun gik af djer Dør:
«Nu fik jeg intet bedre Svar,
hverken nu eller siden før.»

11. Dette var lidelen Kirstin,
foragted hendes Brødres Raad:
og fjorten Dage derefter
lod hun djeres Bryllup staa.

12. Dette var paa den første Dag,
da lidelen Kirstin stod Brud:
og da kom han bolde Herre Nilerus
og blæst' i hans forgyldene Lud.

13. Dette var hendes syv Brødre,
de talte ved breden Bord:
«Og hører du, lidelen Kirstin,
du gaar ham enelig imod!»

14. Dette var lidelen Kirstin,
gik bolde Herre Nilerus imod:
med udslagen Haar og med Guldkron' paa,
saa det røde Guld slog ned opaa Jord.

15. «Høre du, lidelen Kirstin!
og haver du nu været Brud?
og mindes du ikke den Dag saa god,
da du gav mig din Tro?»

16. «Ja, jeg mindes det lige saa ofte,[1])
som det had' været sket udi Gaar:
for alle de Dage, du leve maa,
vil jeg være dig saa god som din Mo'r.»

17. «Og høre du, lidelen Kirstin!
og det maa jo ikke saa vær':
jeg begjærte dig til min Hjærtenskjær',
men ikke til min Moder at vær'.»

---

[1]) ofte, Fejl for gjørlig ɔ: tydelig.

18. Dette var bolde Herre Nilerus,
hug lidelen Kirstin til Død':
te Blodet rand ned opaa Brudesal-Jord,
og dette var alt saa rød.

19. Saa hører I alle, baade Fruer og Mø'r,
og alle, som har Giftermaal i Hov':
at I ej trolover uden én Ungersvend,
og holder med ham goden Lov'!
For nu da ganges Bliden.

Anna Urops Visebog har denne Vise saalunde:

1. Du farer bort, Vinter hin kolde!
du kommer igjen, Sommeren hin bolde!
Da lyster hannem bolde Hr. Nilavs
at ride paa saa grønnen Volde.
Og nu da ganges Bliden.[1])

2. Det var bolde Hr. Nilavs,
han rider paa grønnen Vold:
der møder hannem liden Kirstin,
hun var baade hovisk og bold.

3. »Hør I det, liden Kirstin!
og vil I være min kjære:
alle de Dage, jeg leve maa,
jeg vil eder elske og ære.

4. Hør I, liden Kirstin!
I giver mig eders Tro!
I skal slide rødt Skarlagen,
raade over min' femten Bo.»

5. Op stod liden Kirstin,
var smal som Liljevaand:

---

[1]) Karen Brahes Foliohaandskrift har dette Vers saaledes:
Her stunder saa blid en Sommer i Aar,
forgangen er Vinter hin kold':
der springer ud Roser og Liljer,
og Skoven han stander saa bold.
Og nu da kommer Bliden.

saa gav hun bolde Hr. Nilavs
sin Tro med hviden Haand.

6. »Hør I, liden Kirstin!
hvor længe vil I mig bide,
imens jeg rider mig op ad Land
og taler med Frænder mine?»

7. »I otte Aar vil jeg eder bide
med alle mine Frænder deres Raad:
jeg vil mig ikke mandgive,
det Kongen mig sjelver baad.»

8. De otte Vinter forgangendes vaar,
stalt Kirstin tager til at lange:
hun tog over sig Kaaben blaa,
til hendes syv Brøder at gange.

9. »Her sidder I, mine syv Brøder?
og kjender I mig gode Raad!
mig bedes Ridder' og Riddermænds Mænd,
hvad skal jeg dennom svar'?»

10. »Du svar dennem skjøt, du svar dennem brat:
din Tro kant du ikke bryde!
kommer bolde Hr. Nilavs hjem,
det mon hannem saare fortryde.»

11. Det var liden Kirstin,
lydde ikke hendes Brøder deres Raad:
saa gaar hun i Højeloft,
der hun hendes Tro bort gav.

12. Det var bolde Hr. Nilavs,
han kom saa vel udi Lag:
gjæste han liden Kirstin
hendes Bryllupsdag.

13. Det var bolde Hr. Nilavs,
han ganger for Bruden at stande:
»Mindes I, liden Kirstin!
I gav mig eders Tro en Gang?»

14. »Al den Tro, og der jeg haver,
den haver jeg givet Hr. Knud:
alle de Dage, jeg leve maa,
jeg vil være eder en Moder huld.»

15. «Jeg fæste eder ikke til min Moder,
jeg fæste eder til min Mø;
saa Mænd véd, liden Kirstin!
derfor saa skal I dø.

16. I stander op, liden Kirstin!
lader fare baade Angest og Kvide!
vi tage hverandre i vores Arm!
vi mene det af stor Blide!»

17. Op stod liden Kirstin,
hun mente det af stor Blide:
det vidste ingen Jorderigs Mand,
før end hende randt Sværd i Side.

18. Mælte det liden Kirstin,
der hende randt Sværd i Side:
«En bedre Lykke var mig agtet,
nu maa jeg Sorrigen bide.»

19. Nu raader jeg hver stalten Jomfru,
som agter at holde sit Bo:
love sig aldrig mere end én,
og mene det saa med Tro!»
Og nu da ganges Bliden.

74. Den troløse.

Et Brudstykke af denne gamle Vise om Hr. Tavel og hans utro Hustru eller Fæstemø er trykt i Jyske Folkeviser, Nr. 67. Visen findes paa Dansk ikke andensteds trykt, undtagen som Flyveblad, hvoraf endda maaske kun er levnet en eneste Udgave fra 1673 i et eneste Aftryk paa Kjøbenhavns Universitetsbibliothek. Dette aftrykkes her efter som Tillæg til de her meddelte Texter, for hvilke det ikke ligger til Grund. Den her meddelte Opskrift A giver en noget fuldstændigere Form af Visen end den forhen trykte. De to følgende Brudstykker B og C udfylde Mangler i A.

De to sidste her meddelte Optegnelser D og E, med andre Omkvæd end de foregaaende, have ogsaa faaet et væsentlig andet Indhold, i det Tavels Vise i dem har indgaaet Forbindelse med en ganske anden Vise, nemlig Danm. gl. Folkeviser, Nr. 241 «Skipper og Jomfru», hvilken Vise i samme Egns Traditjon ogsaa er indgaaet i en anden Forbindelse, som vil ses i det her følgende Nummer. Baade «Stavildbrand» og «Brandstavild» er jo samme Navn som Hr. Tavel, Flyve-

ladets Tavelbord og en utrykt sælandsk Opskrifts «Svend Stabel». gsaa i Bjerre Herred og i Mols synges Visen om «Hr. Tavl», og en vensk Opskrift fra Østergøtland (hos Arwidsson, Nr. 77) handler om afvel og Stolts Adel. Den ender med Verset:

Och Tafvel han rider sig ut på en ö,
der sörjer han sig sjelfver till död.
Hon höll ingen trogen.

A.

1. Hr. Tavel han svøber sit Hoved i Skind,
— Mens Skoven er grøn. —
saa ganger han sig for stalt Inger ind.
Hun boer her under en Skov saa grøn.

2. «Og hør nu, stalt Inger faver og fin!
vil du nu ej være Kjæresten min?»

3. «Jo, gjærne vil jeg være Kjæresten din,
naar du vil være tro imod mig.»

4. Hr. Tavel han styred hans Snække fra Land,
stalt Inger spasered paa hviden Sand.

5. Stalt Inger spasered paa hviden Sand,
da møder hun Peder Spillemand.

6. «Og hør nu, stalt Inger faver og fin!
vil du ej være Kjæresten min?»

* * *

7. Hr. Tavel og han kommer ridend' i Gaard,
stalt Inger hun stod og fletted sit Haar.

8. «Og Fostermo'r, Fostermo'r! kjender mig Raad!
Hr. Tavel han kommer her uden for.»

9. «Du klæder dig i Skarlagen rød!
du snærer dig ind, som du var Mø!»

10. «Jeg snærer mig aldrig ind saa trang,
Hr. Tavel han kjender det nok paa min Gang.»

* * *

11. Hr. Tavel uddrager hans Sabel saa blaa,
saa hug han [stalt] Inger i Stykker to.

12. Det var en stor Ynk at se det Mord:
to Børn at lege i Moderens Blod.

13. Det var en stor Ynk at se den Kvid':
— Mens Skoven er grøn. —
to Børn at lege i Moderens Sid'.
Hun boer her under en Skov saa grøn.

B.

1. Hr. Tavel han svøber hans Hoved i Skind,
— Mens Skoven er grøn. —
og saa gik han for stalt Ingerlil ind.
Hun boer her under en Skov saa grøn.

2. «Og hør du, stalt Ingerlil, kjær Fæstemø min!
hvor læng' saa vil du bie mig Mø?»

3. «I otte Aar vil jeg bie dig Mø,
imedens du prøver de Bølger saa blaa.»

4. Hr. Tavel han gjorde sin sidste Rejs'sving.
— Mens Skoven er grøn. —
* * *
Hun boer her under en Skov saa grøn.
* * *

C.

* * *

1. «Du drager dig i Kjortelen rød!
— Skoven er grøn. —
og snær dine Bryster, som du var Mø!»
Hun boer her under en Skov saa grøn.

2. «Ja, jeg snærer aldrig min' Bryster saa kram,
Hr. Tavel han kjender mig nok paa min Gang.»

* * *
* *

3. Og han red aldrig saa langt ud af Land,
han hørt' de to Børn, i Himmelen sang.

4. Og han red aldrig saa langt ud af Rig',
— Skoven er grøn. —
han hørt' de to Børn under Jorden skrig'.
Hun boer her under en Skov saa grøn.

D.

1. Stavildbrand svøber hans Hoved i Skind,
— Saa listelig lokker man Lilujaa. —
saa ganger han ad Loft for Elles og ind.
Af Elskov fanger man Sorgen.

2. «Og hører du, Elles baad' faaver og fin!
hvor længe saa vil du bie mig?»

3. «I otte Aar vil jeg bie dig Mø,
den niende, om det sig trænger i Nød.»

4. Stavildbrand styrer hans Snække fra Land,
og Elles spasered paa hvide-en Sand.

5. Elles spasered paa hvide-en Sand,
da ser hun en anden komm' sejlend' til Land.

6. «Og hørest du, Skipper baad' faaver og fin!
og hvad haver du i Skiben din?»

7. «Jeg haver Lærred, og jeg haver Lin,
som Jomfruer plejer at gjemme i Skrin.

8. Jeg haver Silke saa grøn som en Løg,
kjøb af mig, skjøn Jomfru! jeg giver godt Kjøb.»

9. «Hvor skuld' jeg komme i Skibet til dig?
thi der er langt Vand imellem eder og mig.»

10. «Paa brede-en Sten du sætter din Fod!
jeg sender dig Baad og Drengen imod.»

11. Paa brede-en Sten satt' hun hendes Fod,
der mødte hend' Baad og Drengen imod.

12. I fem Aar hun hos ham paa Skiben var,
han hende giljed, og han hende bad.

13. Han hende giljed og hos hende laa,
saa Elles blev med de Tvillinger to.

14. Stavildbrand styred hans Snække for Land,
da ser han en anden komm' sejlend' fra Land.

15. «Og hørest du, Skipper baad' faaver og fin!
og hvad for en Land saa kommer du fraa?»

16. «Jeg kommer mig ud fra Jomfruens Land,
og Stavildbrand hed hendes første Mand.[1])

17. I fem Aar hun hos mig paa Skibet var,
jeg hende giljed, og jeg hende bad.

18. Jeg hende giljed, jeg hos hende laa,
saa Elles er med de Tvillinger to.»

19. Stavildbrand han hans Sværd uddrog,
den Skipper han alt udi Stykker hug.

20. Elles hun svøber hendes Hoved i Skind,
saa ganger hun ad Loft for hendes Moder og ind.

21. «Hør I, min kjær Moder! I giver mig Raad!
og nu er Stavildbrand kommen for Land.»

22. «Du spurgte mig saa lidet til Raad,
den Tid du gik dig nede ved Strand.

23. Du kjøber dig en Guldkjæde saa lang!
du snærer dig ind, til du bliver svang!»

---

[1]) Rettere vel: Fæstemand.

24. «Jeg snærer mig aldrig ind saa svang,
han kan i jo kjende det paa min Gang.»

25. Stavildbrand ind ad Døren tren,
og Elles hun stander ham op igjen.

26. «Og hørest du, Elles baad' faaver og fin!
hvi rinder der Mælk af Brysterne din'?»

27. «Det gjorde min Broder mig til Harm:
han spildte det Mjød ned i min Barm.

28. Det gjorde min Broder mig til Kvid':
han spildte det Mjød ned ved min Sid'?»

29. «De to de er ej hverandere lig:
thi Mjøden er brun, men Mælken er hvid.»

30. Stavildbrand han hans Sværd uddrog,
og Elles han alt udi Stykker hug.

31. Det var en stor Ynk at se den Harm:
der legte to Børn i Elles hendes Barm.

32. Det var en stor Ynk at se den Mord:
— Saa listelig lokker man Lilujaa. —
der legte to Børn i Elles hendes Blod.
Af Elskov fanger man Sorgen.

E.

* * *

1. Skjøn Jomfru spasered sig nede ved Strand,
— Saa listelig lokker man Lillujaa. —
saa kommer en Skipper alt sejlend' til Land.
Af Elskov fanger man Sorgen.

2. «Velkommen, Hr. Skipper baad' faver og fin!
og hvad har du udi Skibe din?»

3. «Ja, jeg haver Lærred, og jeg haver Lin,
det plejer skjøn' Jomfru'r at gjemme i Skrin.

4. Ja, jeg haver Silke saa grøn som en Løg,
kjøb af mig, skjøn Jomfru! jeg giver godt Kjøb.»

5. »Ja, hvor skal jeg komm' udi Skibe til dig?
thi der er langt Vand imellem eder og mig.«

6. »Paa bredesten Sten sætter du sin Fod!
jeg sender dig Baad og Drengen imod.«

7. Paa bredesten Sten satt' hun hendes Fod,
og han sendt' hend' Baad og Drengen imod.

8. Ja, han hende giljed, og han hende bad,
i fem Aares Tider hun hos ham var.

9. Ja, han hende giljed, han hos hende laa,
saa Else blev med de Tvillinger to.

10. Den Skipper han styred hans Snække fra[1]) Land,
[og da kom Brandstavild alt sejlend' til Land].

* * *

11. Stalt Else[2]) hun gik for hendes kjær' Moder og ind:
»Og hvad for en Raad saa giver I mig?

12. Og nu er Brandstavild alt kommen for Land.«[3])

* * *

13. »Ja, du spurgte mig saa lidet til Raad,
da du spasered dig nede ved Strand.

14. Du kjøber dig en Guldkjæde saa lang!
du snærer dig ind, saa du bliver svang!«

15. »Jeg snærer mig alderig ind saa svang,
te han kan jo se det paa min Gang.«

16. Brandstavild han styred hans Snække for Land,
stalt Else spasered sig nede ved Strand.

17. Og hør du, stalt Else baad' faver og fin!
hvi rinder der Mælk af Brystern' din?«

18. »Det gjorde min Broder mig til stor Kvid':
han spildte det Mjød ned ved min Sid'.

19. Det gjorde min Broder, mig til stor Harm:
han spildte det Mjød ned i min Barm.«

20. »De to de ere hverandre ulig:
det Mjød det er brun, og Mælket er hvid.«

---

[1]) Meddelt: »for.«
[2]) Her og i V. 15, 17, 21 meddelt »Hr. Else« f. Salt Else.
[3]) V. 12 sattes af Sangersken efter V. 16.

21. Brandstavild drog ud hans skarpe Sværd,
og stalt Else han udi Stykker hog.

22. Det var en stor Ynk at se den Mord:
der legte to Børn i Else hendes Blod.

23. Det var en stor Ynk at se den Harm:
— Saa listelig lokker man Lillujaa. —
der legte to Børn i Else hendes Barm.
Af Elskov fanger man Sorgen.

Tillæg. Flyvebladet fra 1673 lyder som saa:

1. Tavelbord og hans Fæstemø
— Men Urterne gro. —
de legte Guldtavel under en Ø.
Hun holdt ingen vel Tro.

2. Jo mere de sammen legte,
jo mere deres Kjærlighed øgte.

3. Tavelbord taled til Fæstemø sin:
»Hør du, stolt Inger, Allerkjæreste min!

4. Hør du, Ingerlil under Ø!
hvor længe vilt du bie mig Mø?»

5. »I otte Aar Mø bier jeg dig,
og kommer du ej da, saa gifter jeg mig.»

6. Dertil svared hendes Broder saa:
»Jeg tror ej, du bier i Maaneder to.»

7. »Vilt du mig bie i otte Aar,
da skal jeg bryde de Bølger blaa.»

8. Derpaa gav hun ham Haanden sin,
og Taarene rand paa hvide Kind.

9. Tavelbord skjuder sin Snække fra Land,
igjen stod Inger paa hviden Sand.

10. Tavelbord rejste i fremmede Land,
stolt Ingerlil tager en Kjøbmand om Haand.

11. Det stunded fast til det ottende Aar,
Tavelbord hermed længes da saar'.

12. Tavelbord taled til Styremand:
»Du styre min Snække til Fæderneland!»

13. Der Tavelbord kom paa hviden Sand,
for hannem der stod stolt Ingerlils Mand.

14. »Hør du, Kjøbmand faver og fin!
hvor lever stolt Inger, Alkjæreste min?»

15. Dertil svared den Kjøbmand saa:
»Stolt Inger min Kjærest være maa.

16. Det er ikke længer end siden i Dag,
da sov jeg paa hendes Arm med Mag.»

17. Tavelbord drog ud sin brune Brand,
til Døde hug han hannem paa Stand.

18. Tavelbord rider i Ingerlils Gaard,
ude hun stod og børste sit Haar.

19. »Her stander du, Ingerlil, Fæstemø min!
hvi rinder da Mælken af Brysten din?»

20. »Hør, Tavelbord! hvad jeg siger dig:
der ere saa mange, der lyve paa mig.

21. Det er ikke Mælk, som du sige maa:
de Svende mig spildte Mjøden der paa.»

22. »Det er ikke sandt, du siger nu:
Mjøden som Mælken ej være maa.

23. Hør du, Ingerlil! hvad jeg siger dig:
hvi sviger du mig saa falskelig?

24. Forbandet være den Tid og Stund,
at jeg skulde se din Rosensmund!»

25. Tavelbord sit Sværd udrykte da,
i Midje hug han hende af.

26. Det var stor Ynk at se derpaa:
to Sønner drukned i Moderens Blod.

27. Falskhed sin Herre vist svige maa,
saa mon det her med Ingerlil gaa.

28. Thi raader jeg dig, ihvo du est:
— Men Urterne gro. —
svig ikke den Ven, som under dig bedst!
Hun holdt ingen vel Tro.

75. Adeluds i Bjærget.

Jyske Folkeviser Nr. 113 »Jomfruen i Bjærget« var, da den fremkom, den eneste nye Opskrift af en i mange gamle Haandskrifter bevaret Vise: Danm. gl. Folkev. Nr. 36. De to her meddelte Optegnelser ere siden komne til.

Alle tre nye jyske Opskrifter have det til fælles, at skjønt Kjærnen i dem er den nævnte gamle Tryllevise Nr. 36 i Danm. gl. Folkev., saa have de alle laant nogle Vers af en helt anden Vise: Danm. gl. Folkev. Nr. 241 »Skipper og Jomfru«, hvilken ogsaa har indgaaet Forbindelse med den her foran trykte Nr. 74.

Omkvædet i de nye Opskrifter svare til dem i de gamle danske af DgF. Nr. 36: *I danser herlig. — I lyder derpaa,*
hvor vi kunne Dansen fremføre!

A.

1. Det var Kongens Orlogsmænd,
— Dansen er liden. —
og de kom sejlend' her til Land.
Lyder derpaa, hvor den Jomfru af Bjærgen blev daaret!

2. Der de nu kom nærer' til Land,
de hørt' Frøken Adeluds i Bjærrigen sang.

* * *

3. »Hør, Frøken Adeluds faaver og fin!
jeg har Bud fra Fæstemand din.«

4. »Har du Bud fra min Fæstemand kjær,
da sig mig, hvad Navn han monne bær'!«

5. »Niels Mikkelsen hedder din Fæstemand,
og du skal følge med mig fra Land.«

6. Frøken Adeluds gik til Ærke,
hun drog i Silkesærke.

7. Hun drog i Guld alt over Guld,
og Bryster og Finger dem stapped hun fuld.

8. [Frøken Adeluds tog den Smaadreng ved Hand,
og saa gik de dennem ned til Strand.]

9. Hun lærte ham Vinden at vride og vend',
og hun lærte ham ogsaa at still'et igjen.

10. Hun lærte ham Vejret at rejse saa stor,
[saa all' æ Skib' sank ned for Fjord.]

11. Frøken Adeluds ud i Skibet sprang,
den Skipper hende i Armen nam.

12. «Nu skal du ej komm' paa din Faders Land,
førend du faar en Søn, der kan ta' Roren i Haand.

13. Nu skal du ej komm' paa din Moders Ø,
førend du faar en Datter, der kan skære og sy.»

14. Frøken Adeluds ud i Havet sprang,
saa sejlt' hun hjem til sin Faders Land.

15. «Nu er jeg kommen paa min Faders Land,
hvor er nu den Søn, der kan ta' Roren i Haand?

16. Nu er jeg kommen paa min Moders Ø,
hvor er nu den Datter, der kan skære og sy?

17. Men havde det ej været for din lidel Smaadreng,
— Dansen er liden. —
saa skuld' jeg ha' druknet all' Kongens Hovmænd.»
Lyder derpaa, hvor den Jomfru af Bjærgen blev daaret!

B.

1. Den Skipper han sejler i Haven saa glad,
— I danser her liden. —
da hør' han stalten Adeluds, i Bjærgen hun kvad.
I lyder end herpaa, den Jomfru af Bjærgen blev daaret!

2. Den Skipper han taler til lidel Smaadreng:
«Og du skal gaa mig til stalten Adeluds i Løn.»

3. Han banked paa Døren med sit Skind:
«Vaag op, stalten Adeluds, du lukker mig ind!

. Her er Bud fra eders Fæstemand,
[I skal komm' ned til hannem ved Strand].»

. En Silkesærk hun først i drog,
en guldblommet Kjortel hun derover slog.

. Hun slog Guld alt over Guld,
baade Bryste og Fingre dem satte hun fuld.

. Saa tog de hinanden ved Haand,
saa gik de dennem lidt ned ved det Strand.

. Hun lærte ham Vejret at stille paa Vand,
hun lærte ham Rovner at skrive med Haand.

. Stalten Adeluds ind ad Skiben tren,
der sidder han den Skipper, han smilt' under Skind.

. «Ja, Skam faa du, du Skippertyv!
vild' du saa forraade mit unge Liv?»

. «Nu skal du ej komm' paa din Fader hans Land,
før du faar en Søn, der kan sejl' og ta' Aarer i Haand.

. Du skal ej komm' paa din Moder hendes Ø,
før du faar en Datter, der kan skære og sy.»

. Stalten Adeluds ud i Haven sprang,
[saa svam hun ad hendes Faders Land].

. Den Skipper han sejled, og den Jomfru hun svam,
hun kom dog til Land en Stund før end han.

. «Nu er jeg kommen paa min Fader hans Land:
min Søn kan hverken sejl' eller ta' Aarer i Haand.

. Jeg er kommen paa min Moder hendes Ø:
— I danser her liden. —
min Datter hun kan hverken skære eller sy.»
I lyder end herpaa, den Jomfru af Bjærgen blev daaret!

76. Mands List.

Én ny Opskrift af denne Vise er given i Jyske Folkeviser, Nr. 105: »Albred Lykke«, og Efterskriften sammesteds meddeler S. 364—66 den eneste gamle, tre Hundred Aar ældre, jyske Optegnelse. De to her aftrykte nye jyske Optegnelser ville ved Siden af flere ejendommelige Træk vise endnu flere Overensstemmelser med den gamle Text og i det hele taget kunne tjene som gode Exempler baade paa det Liv og paa den Troskab, der endnu kan findes i Nutidens Traditjon af Middelalderens Viser.

A.

1. Albred Lykke gaar i Gaarden,
han leger med sin Hest:
og da kom ham de Ti'nder for,
hans Kjærest var bortfæst.
Udi Dans vilde hun ej gaa.

2. Det var Albred Lykke,
[svøber han Hoved i Skind:
og saa gaar han i Højeloft]
til sin kjær Fostermo'r ind.[1])

3. «[Her sidder I, min kjær Fostermo'r!]
hvad Raad kan I mig kjend':
min Kjærest er bortstjaalen,
jeg kan hend' ikke find'?»

4. «Du lader dig Kvind'klæder skær',
og sig, du er en Kvind'!
og gaa dig saa til Kongens Gaard,
sted dig til Dronningens hjem!»

5. Det var Albred Lykke,
han kom til Borggaards-Led:
og der stod danske Dronning
og hvilte sig derved.[2])

---

[1]) V. 2—3 vare af Sangersken, en 86aarig Pige, sammendragne til ét femlinjet Vers, hvis anden Linje lød: «gik til sin Fostermo'r ind.» [2]) Sangersken havde glemt Ordlyden af dette Vers, men

6. «Her staar I, danske Dronning!
I er vel svøbt i Maard:
har I jer ej en Pig' behov
udi jer Adelsgaard?»

7. «Vel har jeg mig en Pig' behov
udi min Adelsgaard:
men hvad saa kan I gjøre?
hvad tør I ta' jer for?»

8. «Jeg kan brygg' det fede Øl
og bag' de smukke Brød,
og jeg kan og det fine Mad
for høvske Ridder' indfør'.

9. Herlig kan jeg kare[1])
og halv langt bedre spind',
og jeg kan og min Hus geraad',
saa vel som nogen Kvind'.

10. Herlig kan jeg danse
og halv langt bedre kvæd',
og jeg kan og en Sjællands-Dans
for en Par Brud'folk træd'.»

11. «Kan du herlig danse
og halv langt bedre kvæd':
gaa dig saa ad Brudehus,
en Dans for Brud'folk træd'!»

12. Det var Albred Lykke,
han ind ad Brudehus sprang:
og det var hans forgylden' Sporer,
de om hans Fødder klang.

13. Det var Albred Lykke,
tog paa en Vis' at kvæd':
og alle Folk, i Husen var,
begyndt' at nikk' og sov'.

---

vidste, at «da han kom til Kongens Gaard, stod Dronningen uden for. [1]) kare ɔ: karte.

14. Alle Folk, i Husen var,
begyndt' at nikk' og sov':
foruden skjønnen unge Brud,
hun sad med Haand under Kind.

15. Det saa var den unge Brud,
hun sad med Haand under Kind:
«Nu mærker jeg med Øjne min',
at du er ingen Kvind'.»

16. «Ja, mærker du med Øjne din',
at jeg er ingen Kvind':
da mærker jeg med Øjne min',
du er Allerkjærest min.»

17. Det var Albred Lykke,
tog fra en Vinni[1]) med List:
der ud løft' han hans unge Brud,
slet ingen Mand det vidst'.

18. «Natten den er kold og lang,
og Vejen er ond at find':
hvad heller vil du i Salen igjen,
eller du vil følge mig hjem?»

19. «Ja, vel er Natten kold og lang,
og Vejen er ond at find':
men ikke vil jeg i Salen igjen,
men jeg vil følge dig hjem.»

20. Nu sidder han rig' Hr. Lave
som enlig Fugl paa Kvist:
hans Bryllup har han drukket,
hans Kjærest har han mist.

21. Nu sidder han rig' Hr. Lave
som enlig Fugl paa Tag:
hans Bryllup har han drukket,
Albred Lykke tog hans Mag'.
Udi Dans vilde hun ej gaa.

---

[1]) Vinni ɔ: Vindue.

B.

1. Albred gaar i Gaarden
og leger med sin Hæjst:
og der kom ham de Tidend' for,
hans unge Brud hun var fæjst.
I Dans vild' hun ej gaa.

2. Albred gaar i Gaarden
og stø'r sig ved sit Sværd:
og der gaar ham de Tidend' for,
hans unge Bruds Bryllup stær.

3. Saa lod han sig Kaab' og Klæder skær'
og lod sig kruse Haar:
og saa drog han til Brudehus,
som unge Bruds Bryllup staar.

4. De satt' til ham baad' Hynd' og Stol
og bad, han skuld' sidd' til Bænk':
men selv tog han Sølvkand' paa Haand,
saa han vild' gaa og skjænk'.

5. Han skjænked i de Kruse
og i de Knabre-Glas:[1])
og alt saa sov de Bryllupsfolk,
de blev saa vel til Pas.

6. Og alt saa sov de Bryllupsfolk,
saa mange som dere var ind':
foruden skjønnen unge Brud,
og hende randt Taare paa Kind'.

7. «Og hør du, skjønnen unge Brud!
mens vi er enelig to:
er der slet ingen i Verden til,
som alle din Hov ligger o?»

8. «Der er slet ingen i Verden til,
som al min Hov ligger paa:

---

[1]) ɔ: knubrede Glas.

foruden Albred Legissøn,
og ham kan jeg ej faa.»

9. «Er der slet ingen i Verden til,
som al din Hov ligger paa,
foruden Albred Legissøn:
og ham kan du vel faa.

10. Og er der slet ingen i Verden til,
som du haver isaa kjær,
foruden Albred Legissøn:
han staar dig isaa nær.»

11. Det skjed' midt i Brudedans,
da Dansen gik allerbedst:
saa tog han skjønnen unge Brud,
han løft' hend' til sin Hest.

12. Op vaagned han Tøren Lave,
som en vild Fugl paa Kvist:
hans Bryllup har han drukket,
hans unge Brud har han mist.
I Dans vild' hun ej gaa.

---

77. Brud i Vaande.

To nye jyske Optegnelser findes alt i Jyske Folkeviser, Nr. 85: «Den trofaste Ridder». Som anmærket sammesteds S. 364, haves adskillige gamle danske Opskrifter af denne Vise, som endnu ere utrykte, ligesom de islandske, medens de svenske foreligge hos Afzelius II, S. 50 og 215 og Arwidsson II, S. 246.

A.

1. Hr. Otlil fæst' Brud uden Kirkedør,
— Holder I mig med Tro! —
en anden skjøn Ridder har lokket hend' før.
Selv bær han stor Sorrig for hend'.

2. Hr. Otlil han sprang til højen Hest,
han tog lidel Kirstin og satt' for hans Bryst.

3. «Jeg siger for sandt, og hjælpe mig Gud:
jeg aldrig har løft før saa tung en Brud!»

4. «Og hør nu, Hr. Otlil, undres ikke derpaa!
thi det er min Guld og min' Nøgler smaa.»

5. Men dere de kom ad Rosenslund,
da lysted lidel Kirstin at hvile en Stund.

6. «Du rider nu bort med alle dine Svend'!
mens jeg bliver her med en Pige alenn'.»

7. Lidel Kirstin hun breder sin Kaabe saa blaa,
derpaa føder hun to Sønner saa smaa.

8. «Hør du, lidel Kirstin faver og fin!
og hvem er nu Fa'r til smaa Børn din'?»

9. «Saa sandt hjælp' mig Gud ud af al min Nød:
jeg véd, hverken han er løwend' eller død!

10. Det var nogle Svende, min Bure brød,
det var deres Herre, min Ære nød.

11. Det var nogle Svende, min' Hænder bandt,
det var deres Herre, min Ære vandt.»

12. «Hør du nu, lidel Kirstin faver og fin!
og hvad gav han dig for Æren din?»

13. «Han gav mig en Silkesærk,
den haver jeg slidt med saa stor en Værk.

14. Han gav mig et Par sølvspændt' Sko,
dem har jeg slidt med saa stor en Uro.

15. Han gav mig en sølvslagen Kniv,
Herre Krist gid, den sad igjennem hans Liv!»

16. «Hør du, lidel Kirstin faver og fin!
hvad Raad finder vi o med Børnene din'?»

17. «Du lægger dem under saa bred en Sten![1])
selv vil jeg bære min Sorrig og Men.

18. Du lægger dem under en Tørv saa grøn!
selv vil jeg bære min Sorrig i Løn.»

19. «Hold op, lidel Kirstin, du siger ej saa!
en bedre Raad kan jeg finde paa.

20. Jeg haver en Moster udi denne By,
hun skal dem opfostre, om de var end syv.

21. Li'saa god som hun var ved Smaadøtrene sin',
end[2]) bedre bliver hun ved Smaasønner din'.»

22. Dere de kom til Borggaards-Led,
ud' stod hans Moder og hvilte sig ved.

23. «Og hjælpe mig nu den trofaste Gud':
jeg aldrig har set saa bleg en Brud!»

24. «Ja, den er bleg og ikke rød:
hendes Fader er syg og næsten død.

25. I tager min Brud saa listelig ud!
for hun haver stødt hendes ene Fod.»

26. Der skjænktes Mjød, og der skjænktes Vin,
Hr. Otlil han skjænked' det varme Vin.

27. Ja, Hr. Otlil var udaf saa god en Forstand:
han varmed det Vin, hans unge Brud drak.

28. «Hikken underlig Brud maa det vist vær'!
thi saadan skjænker de Barselkon' her.»

29. Om Aftenen sildig, de skulde til Sæng,
Hr. Otlil vild' selv tage Vare paa den.

30. Lidel Kirstin hun sover paa Hynder blaa,
Hr. Otlil han hviler paa baren Straa.

31. Om Morgenen tidlig, før Solen skjend',
hans Moder hun gik ad Brudehus ind.

---

[1]) Meddelt: en Sten saa bred. [2]) Meddelt: men.

32. «Hør du, Hr. Otlil, kjær Sønnen min!
hvi sover du ikke hos unge Brud din?»

33. «Ja, det er Skik paa hendes Moders Ø:
i syv Uger skal djer' Piger vær' Mø.»

34. «Men saa er det Skik paa din Faders Land:
om sex Uger holder vi Kirkegang.»

35. Hr. Otlil og han drager ud sin Sværd:
«Var I ej min kjær' Moder, I fik en Ufærd!»

36. Hr. Otlil og han drager ud sin Kniv:
«Var I ej min kjær' Moder, det kosted jer Liv!»

37. Men om jeg end rejste al Verden i Ring,
— Holder I mig med Tro! —
saa finder jeg aldrig en bedere Svend.
Selv bær han stor Sorrig for hend'.

B.

1. Hr. Ott' han red her op under Ø,
— Holder I mig med Troen! —
han fæsted stalt Ingerlin, hun var ikke Mø.
Han bær en stor Sorrig for hend'.

3. Han fæsted hend' med hendes Rosens-Kind,
en anden skjøn Ridder har lokkede hend'.

3. Der de kom udi den grønneste Lund,
der lysted stalt Ingerlin at tøve en Stund.

4. Han løft' hende op i hans forgyldendes Karm:
«Saa sandt hjælp' [mig] Gud af al min Harm!

5. Saa sandt hjælp' [mig] Gud af al min Nød:
ret aldrig har jeg løft paa saa tung en Mø!»

6. Hr. Ott' breder ud hans Kappe saa blaa,
der føder stalt Ingerlin to Børne opaa.[1])

[1]) V. 6 blev sunget forud for V. 4—5.

7. Der de kom til Hr. Ott' hans Gaard,
hans kjær' Moder hun stander der uden for.

8. «Velkommen, Hr. Ott', kjær' Sønnen min!
og kommer du nu med unge Brud din?

9. Og enten haver hun hendes Barsel gjór,
heller ogsaa er hun langt over Vandet fór.

10. «Nej, hverken haver hun hendes Barsel gjór,
ikke heller er hun langt over Vandet fór.

11. Ikke heller er hun langt over Vandet fór;
men jeg haver nyligen tagen hend' fra hendes Mo'r.»

12. Der de kom i det Brudehus,
hans kjær' Broder han stander der inden for.

13. «Velkommen, Hr. Ott', kjær' Broder min!
og maa jeg nu danse med unge Brud din?»

14. «Nej hun kan ikk' i Dansen gaa,
for hun haver stødt hendes ene Taa.»

15. De andre skjænked han for baade Mjød og Vin,
stalt Ingerlil fik varm Øl med Smør i sin.

16. Og nu maa I lede al Verden til End',
— Holder I mig med Troen! —
om I skal finde en mere[1]) tro Svend.
Han bær en stor Sorrig for hend'.

C.

1. Hr. Ott' han rejst' sig op under Ø,
— Holder I mig med Tro! —
han fæsted stalt Ingerlin, hun var ikke Mø.
Han bær en stor Sorrig for hend'.

2. Han fæsted hend' med[2]) hendes Rosens-Kind,
en anden skjøn Ridder har lokket hend'.

---

[1]) mere, meddelt: «megen.» [2]) med, meddelt: «ved.»

3. I Lav de kom ad Rosenslund,
da lysted stalt Ingerlin at hvile en Stund.

4. Hr. Ott' breder ud hans Kappe blaa,
saa føder stalt Ingerlin to Børn derpaa.

5. «Og hør, stalt Ingerlin, kjær' unge Brud min!
og hvad gjør vi nu ved Smaabørnene din'?»

6. «Vi sætter dem under en Tørv saa grøn!
og selv vil jeg bære den Sorrig i Løn.

7. Vi sætter dem under en Sten saa bred!
og selv vil jeg bære den dagelig Ve.»

8. «Og hør du, stalt Ingerlin, du siger ej saa!
for jeg kan kjend' os langt bedre Raad.

9. Jeg haver en Søster i næste By,
hun fostrer dem op, om de var end tre.»

10. Saa satt' de de Børn til Fostermo'r,
saa kjór' de til Hr. Ottes Gaard.

11. I Lav de kom til Borggaards-Led,
da stod hans kjær' Moder og hviled sig ved.

12. «Velkommen, Hr. Ott', kjær' Sønnen min!
og kommer du nu med bleg' unge Brud din?

13. Ja, enten har hun nys Barsel gjór,
heller og har hun lagt imeld ander gjø Fór.[1])

14. «Nej, ikke har hun nys Barsel gjór,
men jeg har nys tagen hend' fra hendes Mo'r.»

15. «Og hør, Hr. Ott', kjær' Sønnen min!
hvi ligger du ej ved unge Brud din?»

16. «Ja, det er Skik i hendes Faders Land:
i sex Uger skal hun vær' Lillivand.

17. Og det er Skik i hendes Faders Ø:
i sex Uger skal hun være Mø.

---

[1]) Linjen fordærvet; jfr. B. 9—11, der dog næppe heller have den oprindelige Læsemaade.

18. I kan gaa hjem og pass' o jer Hus og jer Gaard,
vi skal nok forliges [hjemme til vor].

19. Ja, I kan gaa hjem og pass' o jer Ager og jer Eng,
— Holder I mig med Tro! —
vi skal nok forliges om vor Brudeseng.»
Han bær en stor Sorrig for hend'.

D.

1. Hr. Otnil han rejste sig op under Ø,
— Holder I mig med Tro! —
der fæsted han sig saa stalt en Mø,
Han bær en stor Sorrig for hend'.

2. Hr. Otnil han tog hend' i hans Arm,
saa løft' han hend' til hans guld-hængendes Karm.

3. «Saa sandt hjælp' mig Gud af alle min Nød:
ret aldrig har jeg løft saa tung en Mø!»

4. «Og hør du, Hr. Otnil, hvad jeg sige maa:
det er min Guld og min' Nøgler saa smaa.»

5. Og der de kom i Rosenslund,
der lysted skjøn Jomfru at hvile en Stund.

6. «Du rider nu bort med alle din' Svend'!
mens jeg bliver her med min' Piger aljenn'.»

7. Skjøn Jomfru brej' ud hendes Kaabe blaa,
saa føder hun der to Sønner opaa.

8. «Og hør du, skjøn Jomfru, hvad jeg siger [dig]:
hvad Raad hitter vi o med Smaasønnerne din'?»

9. «Vi lægger dem under en Tørv saa grøn,
og selv vil jeg bære den Sorg i Løn.

10. Vi lægger dem under saa bred en Sten,[1])
og selv vil jeg bære den Sorrig og Men.»

---

[1]) Meddelt: en Sten saa bred.

11. «Og hør du, skjøn Jomfru, du siger ej saa!
vi skal nok hitt' paa en langt bedere Raad.

12. Jeg haver en Moster i samme vor By,
hun skal dem opfostre, om de var end syv.»

13. Hr. Otnil var af saa god en Forstand:
han varmed det Mjød, hans unge Brud drak.

14. Ja, frem træder hendes yngeste Bro'r:
«Lyster hun ej, skjøn Jomfru, i Dans at gaa?»

15. «Skjøn Jomfru har vrejen hendes ene Taa,
hun kan ej i Aften i Dansen gaa.»

16. Og der de skuld' ad Brudehus,[1])
Hr. Otnil bar selv djer Brudeblus.

17. «Nu lægger du dig paa de Bolstre blaa,
saa lægger jeg mig paa min Kappe graa.»

18. Om Morgen tidlig, der det blev Dag,
hans Moder kom selv ad Brudehus ind.

19. «Og hør du, Hr. Otnil, hvad jeg siger dig:[2])
hvi sover du ikke hos unge Brud din?»

20. «Nej, det er Skik paa hendes Fader hans Ø,
at Bruden skal sove i sex Uger Mø.»

21. «Og hør du, Hr. Otnil, hvad jeg siger dig:
saadan plejer Barselkoner at ligg'.»

22. «Pas I ikkuns paa jer Ager og Eng!
vi skal nok komm' til Rett' om vor Brudeseng.»

23. Nu maa man rejse al Verden omkring,
— Holder I mig med Tro! —
men aldrig finder man èn bedre Svend.
Han bær en stor Sorrig for hend'.

---

[1]) Meddelt: «Brudeseng» (jfr. V. 18).
[2]) Meddelt: «sige maa.»

78. Peder Henriksøn.

Af denne gode gamle Riddervise, der formodentlig besynger en dansk Begivenhed fra 13de eller 14de Aarhundrede, er en ny jysk Opskrift trykt i Jyske Folkeviser Nr. 128: »Pejterlil Hendriksøn,« og sammesteds S. 368—70 er meddelt en hidtil utrykt gammeldansk Opskrift af samme. Her gives endnu to nye jyske Opskrifter fra samme Egn.

A.

1. Og dette var Peder Hendriksøn,
han tjener i Kongens Gaard:
der giljed han Jomfru Ellensborg,
han giljed hend' i otte Aar.
Saa drager han heden med hender.

2. »Og hør du, Jomfru Ellensborg!
og vil du have mig kjær:
for alle de Dage, jeg leve maa,
jeg skal dig baade elske og ær'.»

3. »Nej, du kan ikke min gode Villi faa,
om du mig hver en Dag vil gilli:
Fader og Brødre de siger nej,
det er ikke med deres Villi.»

4. »Ja, kan jeg ikke din gode Villi faa,
jeg har dig i Hjærtet saa kjær:
skrive saa vil jeg de ramme Ronner,
og krænke saa vil jeg din Ær'.»

5. »Ja, skriver du de ramme Ronner,
og krænker du saa min Ær':
for alle de Dage, jeg leve maa,
jeg skal det for Herre Gud kær'.

6. Jeg haver mig de Brødre syv,
de drikker med Kongen god Jul:
de skal tage dig af dit Liv,
de skal lægg' dig paa Stejl' og Hjul.»

7. «Jeg agter ikke din' Brødre syv,
for dennem jeg ikke vil vig':
men jeg vil bede dig for den overste Gud,
at jeg kan være din Lig'.»

8. «Ja, vel kunde du min gode Villi faa,
naar du vil stande den Far':
og holde den Pagt, som du har i Agt,[1])
og som du vil for Herre Gud svar'.»

9. Og dette var Peder Hendriksøn,
slog over hend' Kaabe blaa:
og saa red han ud af Kongens Gaard,
slet ingen var der, hend' saa'.

10. Og dette var Herresten Monerus-Sø,
han ud af Vindevet saa':
«Og his rider Peder Hendriksøn,
vor Søster saa har han opaa.

11. Og his rider Peder Hendriksøn,
vor Søster saa ung har han giljet:
jeg kan det paa hans Ganger graa se,
ved Æren saa er hun nu skillet.»

12. Og dette var Herresten Monerus-Sø,
han knæler for Kongen til Jord:
«Min Herre! vil I laane mig af jer' Mænd,
jeg kan ride min Svoger imod?»

13. «Ja, gjærne vil jeg laane dig af min' Mænd,
vel tredive udi Skar':
men kjendte du Peder saa vel som jeg,
saa gjærne lod du hannem far'.»

14. For sønden red han i den Skar',[2])
for norden ud igjen:
saa hug han vel tred've af Kongens Hovmænd,
dertil Hr. Monerus selv.

---

[1]) Egl. vel: du har mig jæt. [2]) Meddelt: «red de i den Gaard.»

15. Og dette var Peder Hendriksøn,
tog Fru Ellensborg i Armen sin:
«Nu vilde jeg ej se dig græde én Gang
for femten Guldburer min'!»
Saa drager han heden med hender.

B.

1. Dette var Pejterlille Hendriksøn,
han beder Svend sadle sin Hest:
«Og jeg vil ride lidt op ad Land,
Fru Ellensborg vil jeg gjæst'.
Selv rider han borte med hende.

2. Dette var Pejterlille Hendriksøn,
kom ridend' til Borgegaard:
ud' stod hun stalten Fru Ellensborg
og krust' hendes favre Haar.

3. «Hører du, kjære Fru Ellensborg!
og vil du nu være min Kjær':
for alle de Dage, du leve maa,
vil jeg dig baade elske og ær'.»

4. «Slet intet saa fanger du af min Tro,
om du mig end hver Dag giljed:
min Fader og Moder har sagt mig det før,
det bliver aldrig med deres Villi.»

5. «Og hør du det, stalten Fru Ellensborg!
og vil du ej være min Kjær':
saa skal jeg slaa dig de Runere-Slag
og siden krænke din Ær'»

6. «Sagtens saa kunde jeg give dig min Tro,
og selv stande alle den Far':
men far ikke anderledes med mig,
end du vil for den Herre Gud svar'!»

7. Dette var Pejterlille Hendriksøn,
han sprang til højen Hest:
og saa tog han Fru Ellensborg,
hend' satte han for sin Bryst.

8. Dette var ungesten Pænnevé,
han svøber hans Hoved i Skind:
og saa gaar han udi Højeloft
for deres kjær' Fader ind.

9. «Pejterlille har taget vor Søster
og agter med hende at far':
og vil I laane mig nower af jer' Mænd,
som der kan følge den Skar'?»

10. «Ja, vel vil jeg laane jer nower af mi' Mænd,
som der kan følge den Skar':
men kjendte I Pejterlille saa vel som jeg,
I lod ham i Freden hjemfar'.»

11. Og dette var Pejterlille Hendriksøn,
han red udi Rosenslund:
da hørte han hendes Brødre syv
alt udi den selvsamme Stund.

12. «Hør du, stalten Fru Ellensborg!
du stander nu her under Lind,
imedens jeg rider de Herrer imod!
jeg vil se, om jeg kan dig ej vind'.»

13. «Hører du, ungesten Pænnevé!
du er baade faaver og fin:
vil du give mig stalten Fru Ellensborg
til kjære Hustru min?»

14. «Min Søster hun er baade lidel og ung,
du er nys bleven Ridder i Aar:
o nej saa Mænd, Pejterlille Hendriksøn!
du skal hend' ret aldrig faa.»

15. Dette var Pejterlille Hendriksen,
og han sin Sværd uddrog:
og saa hug han hendes Brødre alle syv,
saa de daaned død' til Jord.

16. Dette var Pejterlille Hendriksen,
han svinger hans Ganger omkring:
og saa rider han til Ellensborg igjen,
men hende randt Taare paa Kind.

17. «Med Æren saa haver jeg stridet for dig,
og med Æren haver jeg dig vunden:
men det vild' jeg ej for min' femten Gaard',
at din' Øjne for dem skuld' ha' runden!»
Selv rider han borte med hende.

79. Giftblandersken.

Én ny jysk Optegnelse er trykt i Jyske Folkeviser, Nr. 122: «Den onde Svigermoder.» Som dèr anmærket S. 366, haves samme Vise i gamle danske Haandskrifter, og en enkelt gammel dansk Opskrift er trykt 1847.

1. Der ganger Dansen her ned' ved vor Aa,
— Veder Aaren. —
der danser de Jomfruer store og smaa.
Veder Aaren; og det var udi Skoven.

2. Der danser fire, og der danser fem,
og det var stalt Ingerlil, hun kvaj for dem.

3. «Vil Gud, at jeg lever til Sommer og Høst,
da skal jeg lægg' ned din favre Røst.»

4. Stalt Mettelille hun gik sig nede ved Aa,
hun plott' de Pajer[1]) med brede-en Fod.

---

[1]) ɔ: hun plukkede (= sankede) de Padder (= Øgler).

5. Dem lange dem svejred hun om hendes Arm,
dem stakke dem stapped hun i hendes Barm.

6. Hun kogt' dem i en Pande
og sied dem i en dyrebar Horn.

7. «Hør, stalten Ingerlil, Sønn'konen min!
og du skal smage min nyblænded' Vin.»

8. «Det er Skik i min Faders Land,
at Fruer og Møer de faster i Dag.»

9. «Ja, vil du nu ikke drikke med mig,
saa vred skal jeg gjøre Hr. Peder paa dig.»

10. «Ja, før end Hr. Peder skal vorde mig vred,
ja, før skal jeg drikke, om jeg skuld' end dø.»

11. De vidst' ikke and't, de var enelig i Dval',
da stod Hr. Peder og hørte djer Tal'.

12. Hr. Peder han ned ad Højeloft sprang
og Hornet af stalten Ingerlil nam.

13. «Og hør I, min kjær' Moder, I drikker sjel føst!
Min Frov haver ingen Morgentøst.»

14. Saa tog hun det til Munden, men ikke hun drak;
men Peder han svarte: «Jeg nøjes ej med Snak.»

15. Hr. Peder og han drager ud sin Kniv:
«Og drikker I ej, det skal koste jert Liv.»

16. Ja, Hr. Peder og han drager ud sin Sværd:
«Ja, drikker I ikke, jeg nedhugger jer her.»

17. Saa tog hun det til Munden og deraf hun drak:
saa falske en Hjærte i Brysten den sprak.

18. Nu ligger stalt Mettelil paa Jorden omvælt:
og det havde hun hendes Sønn'kon i mælt.[1])

---

[1]) Sangersken vaklede imellem «i mælt» og «til mælt»; egentlig vel ælt, Biform af et Udsagnsord ælte: agte, tiltænke (= oldn. ætla, norsk etle og eltle, eltje).

19. Nu ligger stalt Mettelil paa Jorden ombragt:
— Veder Aaren. —
og det havde hun hendes Sønn'kon' i agt.
Veder Aaren; og det var udi Skoven.

80. Jomfruens Brødre.

En gammel dansk Opskrift af denne Vise er trykt i Tragica (1656), Nr. 15 og derefter i Danske Viser, Nr. 123; en ny nørrejysk i Jyske Folkeviser, Nr. 43: »Kjærligheds Styrke«; en sønderjysk i J. Madsen: Folkeminder fra Hanved Sogn ved Flensborg, S. 88. Visen er ogsaa endnu kjendt baade i Sæland og i Fyn, og haves baade svensk, islandsk og engelsk.

A.

1. «Jeg véd nok din Villi, at den er saa god,
at du mig saa gjærne vild' have:
men jeg sørger mest for min' Brødre alle syv,
de hastelig vil tage dig af Dage.»[1])
Om Sommeren.

2. Den Ridder han stander saa frimodig til hans Hest,
han turde nok lad' Bjesselen ringle:
saa red han hen ad Vejen, som han kund' allerbedst,
han turde nok lad' Sporerne klingre.

3. Saa red han over Bjærrig og dybeste Dal
og over den vildeste Hede:

[1]) V. 1 saaledes sunget af Søsteren til den Mand, efter hvis Tilsigelse denne Optegnelse ellers er tagen. Han havde V. 1 saaledes fordrejet, at det blev Ridderens i Steden for Jomfruens Ord:
Ja, Gud véd min Villi, at jeg har dig kjær,
at jeg vild' dig saa gjærne have:
men jeg frygter mest for din' Brødre alle syv,
mit unge Liv de river af Dage.»
(Opskr. B har samme Fejl.)

der mødte ham Jomfruens Brødre alle syv,
syv raske unge Mænd, og de var vrede.

4. «God Morgen, god Morgen, skjøn Ridder saa god!
og hvor har du været saa aarlig?»
— «Ja, jeg haver været i grønne Rosenslund,
at fange de lidel smaa Harer.»

5. «Ja, haver du været i grønne Rosenslund,
at fange de lidel smaa Harer?
nej, du haver sovet hos vor Søster udi Nat,
og ikke spurgte [du] os til Raade.»

6. «Ja, haver jeg sovet hos jer Søster udi Nat
og ikke spurgte jer til Raade:
da var hendes Villi jo lig' saa god som min,
hvad kan I mig derpaa vel svare?»

7. «Og vil du ej stande, he'r vil du ej fly,
heller vil du ad Skoven indrende:
heller du vil udvælge dit favre unge Liv
for vi syv raske unge Drenge?»

8. «Ja, jeg vil ej stande, ikke heller vil jeg fly,
langt mindere ad Skoven indrende:
men jeg vilde vove mit favre unge Liv
for I syv raske unge Drenge.»

9. Og saa der begyndes den blodige Krig
imellem de syv og den ene:
saa hug han Jomfruens Brødre ned alle syv,
det gjorde Gud Fader alene.[1])

Om Sommeren.

---

[1]) Sangeren havde glemt et Par Slutningsvers, men angav Indholdet saaledes: »Saa red han hjem, og saa sagde hun, han skulde undlive hendes gamle Fader ogsaa, hun vilde tie det med ham; og det blev gjort.« — Dette er en styg Misforstaaelse af hendes Ord i Jyske Folkev. Nr. 43, V. 10:

Ja havde du hugget min Fader og med,
saa vilde jeg med dig dog følge.

Jfr. ogsaa Slutningsverset i den her efter følgende Opskrift C.

B.

1. «Jeg véd nok din Villi, at den er saa god,
at du mig saa gjærne vild' have:
men jeg frygter mest for min' Brødre alle syv,
som saa hastelig vil tage dig af Dage.[1])
Om Sommeren.

2. Du stander saa frimodelig fra din Hest,
du lader ikke Bjesselen ringle!
du stander saa frimodelig fra din Hest,
du lader ej Sporen klingre!»

* * *

3. «God Morgen, god Morgen, skjøn Ridder saa fin!
og hvor har du været saa aarlig?»
— «Og jeg haver været i grønne Rosenslund,
at jage efter vildesten Harer.»

4. «Nej, du har ej været i grønne Rosenslund,
at jage efter vildesten Harer:
men du haver sovet hos vor unge Søster i Nat
og ikke har spurgt os til Raade.»

5. «Ja, haver jeg sovet hos din Søster udi Nat
og ikke spurgt eder til Raade:
da var hendes Villi vel lig' saa god som min,
hvad vil I mig dertil vel svare?»

* * *

6. Ak, saa blev der saa blodig en Krig
imellem de syv og den ene:
saa slog han Jomfruens Brødre alle syv,
det gjord' Gud Fader alene.

7. «Det kan jeg se paa din' Øjne saa blaa,
paa dine Hænder saa hvide:
at du haver slaget min' Brødre alle syv,
jeg vil med dig saa gjærne tie.»
Om Sommeren.

---

[1]) Sangersken havde «din'» for min i L. 3 og «mig» for dig i L. 4.

C.

1. Der stander en Lind udi vor Faders Urtegaard,
[den er opvoxen med Ære:]
tilsammen gror Rod, og tilsammen gror Top,
goder Elskov vil sammen at være.[1])
Om Sommeren.

2. Skjøn Ridder han rider saa listelig frem,
saa listelig alt over den Hede:
der møder ham Jomfruens Brødre alle syv,
syv raske Mænd, og de var vrede.

3. «Ja, du har vel sovet hos vor Søster i Nat,
og ikke har spurgt os til Raade.»
— «Maaske hendes Villi var lig' saa god som min,
hvad vil I mig dertil svare?»

4. «Hvad enten vil du fly, heller du vil sky,
heller du vil i Skoven omrende?
heller og du vil vove dit unge Liv og Blod
af Kjærlighed til hende?»

5. «Nej ikke vil jeg fly, ikke heller vil jeg sky,
langt mindre i Skoven omrende:
men jeg vil vove mit unge Liv og Blod
imod I syv raske unge Drenge.»

6. Ja, der blev en saa blodigen Krig
imellem de syv og saa den ene:
saa hug han Jomfruens Brødre alle syv,
syv raske Mænd, og de var vrede.

7. «Ja, nu har jeg hugget din' Brødre alle syv,
vil du ikk' mig ad det laste?»
— «Nej, om du had' hugget min Fader med,
saa vilde jeg ikk' ad det laste.»
Om Sommeren.

---

[1]) Meddelt: «goder Elskoven villig at være»

6. «Derpaa giver jeg dig min hvide Haand,
at dig slet intet skade kan.
Om du vil fremme min Villi.»][1])

7. «Ja, du skal føde de Sønner tre,[2])
dit ungeste Liv sætter du til for de.
Saadan kan jeg fremme din Villi.»

8. [«Skal det mig saa ilde for dennem gaa,][1])
saa sig mig, hvad Skæbning de skulle faa!
For saa kund' du fremme min Villi.»

9. «Den første skal bliv' Dannerkongen her,
den anden skal røde Guldkronen bær'.
For jeg kund' nok fremme din Villi.

10. Den treddi skal blive saa vís en Mand,
han véd, hvad der sker udi fremmede Land.
For jeg kund' nok fremme din Villi.»

11. Dronning Damme hun svøber sit Hoved i Skind,
og saa ganger hun for Dannerkongen ind.
For hun haver fremmet hendes Villi.

12. «Og hør, Dannerkongen, kjær' Herre min!
I skjænker liden Havfru hendes Liv!
For hun haver fremmet min Villi.»

13. «Hvordan skal jeg give den Havfru Liv,
for hun haver vælt min' Skibe syv!
For jeg kan ej fremme din Villi.»

14. Danske Dronning sortned[3]) alt som en Jord,
hun daaned ned ved Dannerkongen hans Fod.
For han vild' ej fremme hendes Villi.

---

[1]) Det indklamrede Stykke fra V. 4, Lin. 2 til V. 6, L. 3, samt V. 8, Lin. 1, er laant fra den i Jyske Folkeviser Nr. 55 trykte Optegnelse, da det fattedes i denne. [2]) Meddelt: «føde tre Sønner smaa.» [3]) Meddelt: «sott' [ɔ: sank] ned.»

16. «I Aftes var jeg drukken og beskjænket udaf Vin,
det tør du ikke regne, Allerkjæresten min!»
17. «Ja, saa vel som du var drukken og bekjænket udaf Vin,
saa vel gav jeg og Agt paa falske Talen din.»
18. Ja, Ridderen ratt' op og slog sig selv alt paa sin Mund:
«Du maatt' endda ha' tiet en liden Stund!
19. Indtil du had' faa't Jomfruens Ære og Tro:
det had' endda væ't tidlig nok at rose deraa!»

82. Havfruen danser paa Tilje.

Den her følgende Optegnelse af denne bekjendte Vise (Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 42) stammer utvivlsomt, ligesom den i Jyske Folkeviser Nr. 55 meddelte, fra Vedels Hundredvisebog (2den Part, Nr. 24; Danske Viser, Nr. 69); men den er ikke des mindre mærkelig ved sin smukke Nydannelse i gammel Stil, som navnlig ses i Slutningsversene. Jævnfør hermed, hvad der siges i Efterskrift til Jyske Folkeviser, S. 375—77.

1. Dannerdronning hun[1]) kaldte paa Svendere smaa:
— Den Havfru hun danser o Tilli. —
«Og bed liden Havfru, hun kommer her at staa!
Og saa kund' hun fremme min Villi.»
2. Dronning Damme hun klapped paa Hynderne blaa:
— Den Havfru hun danser o Tilli. —
«Og lyster liden Havfru at hvile der paa?
For saa kund' du fremme min Villi.»
3. «Hvi vil du forraade mit unge Liv?
der under der ligger de hvasse Kniv'.
For jeg kund' nok fremme din Villi.»
4. Ja, véd du det, saa véd du mer:
[da siger du mig af Skæbner fler!
Saadan kan du fremme min Villi.»
5. «Ja, siger jeg dig af Skæbnen din,
saa mister jeg snarlig Hovedet min.
Jeg tør ikke fremme din Villi.»

[1]) Meddelt: «Dannerkongen han.»

2. «Jo, Kongen har én udi Fængslet sin.»[1])
Lidel Kirsten hun gik sig udi Stalden ind.

3. Hun skuede den brune, hun skuede den blaa,
den bedste den lagde hun Sadelen paa.

4. Saa red hun sig til Kongens Gaard,
[Kongens Kvinde der ude staar].

5. «Og staar du her, Kongens Kvinde!
hvor haver I jer' Fanger inde?»

6. «For vor' Fanger der er saa stor en Stang,
desuden falder dèr ingen Kvinder deres Gang.»

7. Hun stødte til Døren alt med hendes Fod,
saa at Hængsler og Navler mon klingre til Jord.

8. «Og er du, min Broder! her inde?
og hvi lod du dig binde?»

9. «Ja, der bandt mig ej fire, og der bandt mig ej fem,[2])
men der bandt mig tredve huraske Bravmænd.»

10. «Ja, nu staar jeg her saa jennelig en Kvind':
men tredve huraske Bravmænd skuld' mig ikke bind'.

11. Og helsen nu Kongen, naar han kommer hjem:
her har været en Mø og hentet en Svend!

12. Og sig ham, om han vil mig nu mere,
saa kan han møde mig her ude paa den Hede!

13. Lad ham møde med Soldater og Ryttere stærk!
— Hi hopsisaa fallela laldera! —
dem tør jeg møde i min jenneste Særk.»
Svager og Mager, Konger og Fyrster og Broder og
Søster og den, der ligger bunden.

---

[1]) Meddelt: «Jo, her har du én udi Fængslet din.»
[2]) Meddelt: «Ja, der bandt mig ej én, og der bandt mig ej to.»

B.

1. «Og Moder! og Moder!
— Med rinkum sinkum dinkum dej. —
og[1]) har jeg ingen Broder?»
Svager og Mager, Konger og Fyrster, Broder og Søster
og den, der ligger bunden.

2. «Jo, du har Broder bolde,
han ligger i Kongens Volde.»

3. «Og fly mig Hund, og fly mig Hest!
saa skal jeg hente min Broder bedst.»

4. Liden Kirsten gik i Stolden,
saa skuer hun de Føller.

5. Saa skuer hun de Føller smaa,
den bedste lagde hun Guldbjesselen paa.

6. Liden Kirsten hun kom ridendes i Gaard,
der stod Dronning Dammer, var svøbt i Maard.

7. «Og hør, Dronning Dammer baad' faaver og fin!
og hvor saa haver du Fangerne din'?»

8. «Der er for dem saa tyk en Stang,
der er slet ingen Kvinder djer Gang.

9. Der er for dem saa tyk en Pind,
der kommer slet ingen Kvinder der ind.»

10. Liden Kirsten sparked til Døren med hendes Fod,
saa alle de Nagler de rangled til Jord.

11. «Og Broder! er du her inde?
hvorfor lod du dig binde?»

12. «Der bandt mig ej fire, der bandt mig ej fem,
der bandt mig Dannerkongen og alle dem.»

13. «Her staar jeg en jennelig Kvind':
men tredive Karle skuld' mig ikke bind'.»

---

[1]) Meddelt: ` ·nu.·

(Saa sparkede hun Lænken i Stykker og tog Broderen med sig.)

14. Kongen han sadled saa sin Hest,
liden Kirsten agted han at gjæst'.

15. «Og hør du, liden Kirsten faaver og fin!
hvorfor har du hentet af Fangerne min'?»

16. «Ja, vil du have mere af mig her,
saa skal vi det skift' med blanken Sværd.

17. Du maa komm' til mig med Rytter' saa stærk,
jeg skal staa for dem i min jenne Særk.

18. Vil du have mere af mig her,
saa skal du mig møde paa vilden Hed'.»

19. Dannerkongen gjorde Kors for sig:
— Med rinkum sinkum dinkum dej. —
«Herre Krist lad' slig Kvinde ikke komme til mig!»
Svager og Mager, Konger og Fyrster, Broder og Søster
og den, der ligger bunden.

C.

1. Lidel Kirsten spowr' hendes Moder:
— Hun blæst' og Harpen slog. —
«Har jeg ingen Broder?»
Hummel tummel fløjt i fummel,
fideli fløjt aa jegepiv,[2])
bomme bomme bas byr.

2. «Du har ikke[1]) Broder, foruden én,
han sidder i Grevens Fængsel.»

3. «Hvad har han til Synde gjort,
men han skal sidde i Fængsel saa haard?»

---

[1]) Meddelt: «ikkun.» [2]) ɔ: Fidel og Fløjt' og Jægerpib'.

4. «Han har ej and't til Synde gjort,
end han har lokket en faderløs Mø.»

5. Lidel Kirsten hun gik sig i Stolde,
hun skwaad de Foler bolde.[1])

6. Hun skwaad den brune, hun skwaad den blaa,
den fejest laa' hun en Guldsadel æpaa.

7. Hun stødt' til Døren med hendes Knæ,
og femten Laas' stødt' hun der fræ.

8. Femten Laas' og saa en Pind,
dem stødt' hun fræ, og saa gik hun ind.

9. «Broder! est du her inde?
hvi lod du dig saa binde?»

10. «Der bandt mig fire, der bandt mig fem,
der bandt mig Greven og alle dem.

11. Der bandt mig otte, der bandt mig ni,
der bandt mig Greven og alle di.»

12. «Her staar jeg saa liden en Kvind':
femten Ridderer skuld' mig ej bind'.»

(Saa løste hun ham og tog ham ud.)

13. «Hilsen Greven, naar han kommer hjem:
her var en Mø og hent' en Svend!

14. Vil han mere af mig vid',
da kan han møde mig ude paa den Hed'.

15. Alt med sin Høg og med sin Hund,
— Hun blæst' og Harpen slog. —
jeg skal mød' ham med Hænderne bare.»
Hummel tummel fløjt i fummel,
fideli fløjt aa jegepiv,
bomme bomme bas byr.

---

[1]) Sangersken var usikker i Ordlyden af dette Vers.

D.

1. Lidel Kirstin gaar for hendes Moder:
   — Herre Falkentog. —
   «Og havde jeg ingen Broder?»
   Se, hvor vakker, trost du mig! siden jeg haver lagt mig
   til at sove.

2. «Ja, du haver dig en Broder saa bold,
   men han ligger fangen i Kongens Vold.»

3. Lidel Kirstin hun kommer ridend' i Gaard,
   ud' stod Kongens [Frille] og redt' hendes Haar.

4. «[Hør du, Kongens Frillekvind!]
   hvor saa ere jer' Fanger[1]) ind'?»

5. «Ja, midt udi vor Borgegaard
   der plejer de Fanger at rede djer Haar.

6. Midt saa udi vor Stjennestov
   og der saa plejer vor' Fanger at sov'.»[2])

7. «Broder! est du her inde?
   og hvi saa lod du dig binde?»

8. «Der bandt mig ej fire, der bandt mig ej fem,
   der bandt mig vel tredive raske Hovmænd.

9. Der bandt mig ej otte, der bandt mig ej ni,
   der bandt mig vel tredive jærnklæd' i.»

10. Hun sparked til Døren med Støvletaa,
    saa alle de smaa Nagler de ringled ned paa Jord.

(Hun tog da Broderen ud og satte ham op til sig paa Hesten.)

11. «I helsner Dankongen, naar han kommer hjem:
    her har været en Mø og løst en Svend!»

12. «Ja, havde min Herre kuns selv va'n hjemm',
    da skuld' du ikk' ha' faaet din Broder saa jenn'.»

---

[1]) Meddelt: «Kæmper.»
[2]) Meddelt: «og der saa ere vor' Fanger ind'.»

13. Ja, der hun kom i grønne Lund,
der møder hend' Dankongen i samme Stund.

14. Dankongen han heder paa Svendere fem:
«I binder mig den Mø, og I fører mig hend' hjem!»

15. «Og min kjære Broder! hold Hest op i Tømm',
imens jeg staar af og snakker med dem!»

16. Hun hog saa længe, til hun gjordes mod,[1]
hun stod vel i tredive Mænd deres Blod.

17. Hun hog saa længe, til hun blev træt,
hun gav[2]) vel tredive Mænd deres Ret.

18. Hun højt[3]) Dannerkongen med sin Sværd:
«Var du ej Dankongen, du skuld' fare en Ufærd!»

19. Hun højt' Dannerkongen med sin Kniv:
«Var du ej Dankongen, det skuld' koste din Liv!»

20. «Ja, havde du Heder, og havde du Ær',
saa skulde du Dronning i Dannemark vær'.»

21. «Ja, vel har jeg Heder, og vel har jeg Ær',
og vel kund' jeg Dronning i Dannemark vær'.»

22. Dankongen han tog lidel Kirstin i Favn,
— Herre Falkentog. —
han gav hend' Guldkron' og Dronningens Navn.
Se, hvor vakker, trost du mig! siden jeg haver lagt mig
til at sove.

E.

1. Lidel Kirstin hun spørger sin Moder:
— Herre Falken tog. —
«Og havde jeg mig ej en Broder?»
Udi Holland der er hun baaren.

---

[1]) Meddelt: «som hun havde Mod.» [2]) Meddelt: «stod.» [3]) højt ɔ: hødte = truede.

2. «Jo, vist har du dig en Slejfredbro'r,
men han sidder fangen i Kongens Gaard.»

3. «I giver mig Sadel og Bidsel af ny!
saa vil jeg hente min Broder af By.»

4. Og saa fik hun Sadel og Bidsel af ny,
saa red hun langt stærker', end Fuglen den fløj.

5. Og der hun kom til Borgens Led,
da mødte hun Kongens Slejfredkvind'.

6. «Og hør du, Kongens Slejfredkvind'!
hvor har I eders Fanger ind'?»

* * *

7. Hun løste sin Broder af Jærn og Baand,
hun satt' Kongens Slejfredkvind' igjen.

8. Lidel Kirstin hun sprang paa sin Ganger med Lyst,
hun satte sin Broder alt for sin Bryst.

9. Og der de nu kom udi Rosenslund,
da mødte dem Kongen hans lille Hund.

10. Og der de kom en lidt længere frem,
da mødte dem tredive jærnklæd' Mænd.

11. «Du holder min Hest udi Bidsel og Tømm',
den Stund jeg gaar hen og snakker med dem!

12. Du holder min Hest udi Bidsel og Mil'!
forvar dig, du nævner ej Navnen min!»

13. Lidel Kirstin afgjorde det med dem saa net,
snart stod hun i tredive Mandfolks Slæt.

14. Der stod hun nu lidel Kirstin saa god,
omringet af tredive Mandfolks Blod.

15. Og der de nu kom en lidt længere frem,
da møder hun Dankongen selv.

16. «Og hør du det, du Konge! var det ikke dig,
da skulde du ogsaa falde for mig!

17. Her staar jeg, en Jomfru saa smal som en Lind:
mig kan ikke hundrede Riddere bind'.»

18. Dannerkongen han tog lidel Kirstin i Favn,
— Herre Falken tog. —
han gav hend' Guldkrone og Dronningens Navn.
Udi Holland der er hun baaren.

---

84. Nævnet til Døde.

Af denne mærkelige gamle Vise, «en Middelalders-Gjenklang af Oldkvadet om Helge Hundingsbane» (Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 82), som i talrige Former fra ny og gammel Tid er funden i alle Egne af Danmark, i Norge og Sverige, paa Island, i England og Skotland, er en Optegnelse «Hr. Hildebrand» trykt i Jyske Folkeviser, Nr. 37. Af de senere i samme Egn gjorte syv Optegnelser meddeles her de to, som mest afvige fra nysnævnte «Hr. Hildebrand».

A.

1. Hr. Ridebold gik for hans Fostermo'r at staa:
— Udi Løndom. —
«Og maa jeg faa Lov til at gifte mig i Aar?»
For dette var min Time i min Ungdom.

2. «Ja, gjærne saa maa du jo gifte dig i Aar,
saa tager du Guldborrig, den yndige Maar.»[1]

3. Hr. Ridebold han sadler hans Ganger saa graa,
saa rider han hen til Guldborg hendes Gaard.

4. Den Tid han nu kom til Guldborg hendes Gaard,
da stander Guldborrig og fletter hendes Haar.

5. «Og hør du, Guldborrig baade faver og fin!
og vil du nu være Allerkjæresten min?

6. Ja, hør du, Guldborrig baade faver og fin!
og vil du nu drage ud af Landet med mig?»

---

[1]) Meddelt: «Nor.»

7. «Ja, hvor skuld' jeg drage ud af Landet med dig!
thi der er saa mangen, som der vogter mig.

8. Ja, mig vogter Fader, og mig vogter Mo'r,
og mig vogter Søster og min yngeste Bro'r.

9. Og mig vogter min kjære Fæstemand,
det er den allerbedste, som mig vogte kan.»

10. «Ja, jeg er tilfreds, dig vogter hele din Slægt,
saa tager jeg den Jomfru, som jeg nu har fæst.»

11. Hr. Ridebold slog ud hans Kappe saa blaa,
saa tog han Guldborrig og satte hend' der paa.

12. Saa red de dennem fjorten Mil igjemmel Skov,
der agted Hr. Ridebold at hvile sig en Stund.

13. Han lagde hans Hoved i Guldborrig hendes Skjød,
saa sov han en Søvn, den var ham meget sød.

14. «Hr. Ridebold, Hr. Ridebold! du sover ikke mer!
nu hører jeg min Moders forgyldene Lyd.

15. Nu hører jeg min Fader hans Ganger saa graa,
det er nu syv Aar, siden Solen den saa'.»

16. «Ja, naar som vi kommer udi haardesten Strid,
du vogter dig, du nævner ikke Navnet min!

17. Og naar som vi kommer udi haardesten Støvn',
du vogter dig, at du ikke Navnet min nøvn!»

18. Den første Dyst', de sammen mon staa,
faldt hendes syv Brødre alle død' til Jord.

19. Ja, saa hug han Terkild, og saa hug han Tord,
og hendes gamle Fader faldt død til Jord.

20. «Hr. Ridebold, Hr. Ridebold! stik ind din Sværd!
thi min gamle Fader han var bedre værd.»

21. Det Ord det var aldrig saa snarlig udtalt,
før Sværder og Spyder igjennem ham stak.

Hr. Ridebold han tørred nu af sin Sværd:
«Og var du ej stolt Guldborg, saa var du den vel værd!

Hvad enten vil du følge den syge Svend hjem,
heller og du vil drage[1]) til din Faders Gaard igjen?»

«Langt heller vil jeg følge den syge Svend hjem,
end jeg vil drage[1]) til min Faders Gaard igjen.»

Saa red de dennem fjorten Mil igjemmel Skov,
de Hunde løb bag efter og slikked op hans Blod.

«Ja, du rider med din' udslagne Haar,
men jeg rider med min' blodige Saar.

Ja, du rider med din Guld saa rød,
men jeg rider med min haardeste Død.»

* * *

«Og hør, min kjær Søster! du reder mig en Seng!
og min gamle Moder! du følger mig i den!

Og min gamle Fader! du sadler mig en Hest!
og min kjære Broder! du henter mig en Præst!»

Om Morgen saa tidlig, før Solen opstod,
da var der tre Lig i Hr. Ridebold hans Gaard.

Den ene var Hr. Ridebold, den anden var hans Mø,
— UdiLøndom. —
og saa hans gamle Moder, af Sorrig og var død.
For dette var min Time i min Ungdom.

B.

Rigbolder han rider i Kongens Gaard:
— Udi Løndom. —
«Staar du her, Guldborg, og kæmmer dit Haar!
Fordi du var min Himmer[2]) i min Ungdom.

---

[1]) Meddelt i V. 23: «følge,» i V. 24: «følge med.» [2]) Saal. endnu en anden Opskrift; en tredje nærbeslægtet i den Sted: «Glæde.»

2. Og hør du, Guldborrig! hvad jeg siger dig:
og vil du nu rejse og drage med mig?»

3. «Ja, gjærn' vild' jeg rejse og drage med dig,
men der er saa mangen, som ta'r Vare paa mig.

4. Ja, mig vogter Fader, og mig vogter Mo'r,
og mig vogter Søster og yngeste Bro'r.»

5. Rigbolder slog over dem Kaabe blaa,
saa red de af Gaarden, slet ingen dem saa'.

6. Og der de kom i Rosenslund,
der lysted de begge to at hvile dem en Stund.

7. Rigbolder laa' hans Hoved i Guldborg hendes Skjød,
der sov han en Søvn, og den var sød.

8. «Stat op, Rigbolder! du sover alt for læng':
nu hørte jeg min Fader hans Bidsel kling'.

9. Nu hørte jeg min Fader hans Gangere graa,
den har ej været ude i femten Aar.»

10. «Og hør du, Guldborrig, hold Hest udi Tømm',
imedens jeg gaar hen og snakker med dem!»

11. Rigbolder tog Guldborrig for inden sin Favn:
«Jeg beder dig, Guldborrig, du nøvner ej mit Navn!»

12. Ja, han hog i den første Skok,
der hog han hendes syv Brødre med gule-en Lok.

13. Ja, han hog i den anden Skaar',
der hog han hendes syv Morbrøj'r, dertil hendes Faa'r.

14. «Hold op, Rigbolder! du stiller dit Sværd!
der hog du min kjær' Fader, det var mig alt for nær.»

15. Rigbolder han sig over Axelen saa',
og da fik han sin Banesaar.

16. Rigbolder han stak sin Glavind ved Sid':
«Kom nu, Guldborrig, om du vil med mig rid'!»

17. Ja, de red dennem over den Hed',
Rigbolder han red sig, som han var vred.

18. «Og hør du, Rigbolder! hvi er du saa still'?
[har du ikke et Ord at tale mig til?]»

19. «Din gamle Fader han var dig saa kjær,
hans røde Guldsværd var mit Hjærte saa nær.»

20. Ja, han lind' op hans Kappe blaa:
«Og her kan du se mit Hjærteblod!»

21. Og der de kom til Borggaards-Led,
der stod hans kjær' Moder og hviled sig ved.

22. «Og hør du, Guldborrig! hvad jeg siger dig:
jeg synes, du er bleven saa bleg under Kind.»

23. «Ja, hun er bleven bleg og ikke rød,
for hun haver set hendes Fader hans Død.

24. Herre Krist lad' mig leve en liden Stund,
imedens jeg kan dele mine Gaver ud!

25. Min Fader skal have min Gangere graa:
han rider saa tit udi Kongens Gaard.

26. Min Moder skal have min guldhængendes Karm:
hun bærer for mig en Hjærtens stor Harm.

27. Min Søster skal have min Guld saa rød,
min Broder skal have min Fæstemø.»

28. «Ja, gjærne vilde jeg Guldborrig ægt',[1])
— Udi Løndom. —
var det ej, for jeg er buden af hele hendes Slægt.»[2])
Fordi du var min Himmer i min Ungdom.

---

[1]) Meddelt: «hav'.» [2]) En anden Opskrift har: «Jeg er ej buden af hele hendes Slægt.»

85. Kvindemorderen.

Af denne gamle vidt udbredte Vise (Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 183), der kjendes i en stor Mængde ældre og nyere Optegnelser fra Danmark, Norge, Sverige, Island, England, Skotland, Nederlandene, Svejts, alle Egne af Tyskland, samt fra Norditalien og fra nogle slaviske Lande, er i Jyske Folkeviser under Nr. 46, 47 og 91 meddelt tre forskjellige Opskrifter. I samme Egn som disse er siden taget syv Optegnelser af Visen, der ligge hverandre saa nær, at de kunde benyttes til Dannelsen af følgende Text.

Det fortjener særlig Opmærksomhed, at Samtalen med Sværdet i V. 29—30, der findes baade i alle disse syv og i de nys nævnte, forhen trykte tre nye jyske Optegnelser af denne Vise, synes at være et Laan fra en anden saare mærkelig Vise, som ellers ikke er funden i Nutidens danske Traditjon, nemlig Visen om Hævnersværdet, Danm. gl. Folkev., Nr. 25; og dette Træk afgiver altsaa et Vidnesbyrd om dennes delvise Bevarelse i Mindet lige til vore Dage.

---

1. Hr. Rigbold[1]) han tjener i Kongens Gaard,
— I Lunden. —
og der tjente han i mange Aar.
I Skoven der falmer de Jomfruer.[2])

2. Han tjente der ej for anden Løn,
end for Guldborrig, hun var saa skjøn.

3. Han giljed hende med Liste,
slet ingen skjøn Ridder det vidste.

4. Han giljed hende med Orde,
slet ingen skjøn Ridder det torde.

5. «Guldborrig, Guldborrig! saml Guld udi Skrin,
imedens jeg sadler Graaganger min!

6. Ja, kan du sammel Guld i Sæk,
mens jeg kan trække Graaganger til Bæk?»

---

[1]) Alle syv Optegnelser have Navnene Rigbold (Ribold) og Guldborg. [2]) Omkvædene ens i alle syv Optegnelser; kun én af dem har det første: Udi Lunden.

7. Hr. Rigbold han sprang til højen Hest,
han satte Guldborrig alt for ved sit Bryst.

8. Ja, han red sig, som han kunde bedst,
men han red sig, som Tykken var mest.

9. Der de kom i Rosenslund,
der lysted Rigbold at tøve en Stund.

10. Han bandt hans Hest ved en Lindegren,
han kaste en Grav, han var ej sen.

11. Guldborrig hun sad og tænkte ved sig:
«Hvad mon den Grav skal være til?

12. Til din Hund er den for lang,
og til din Hest er den for trang.»

13. «Nej, den er ej til Hunden min,
men den er til Guldborg faver og fin.

14. Ja, hist ser du de Blokke,
og der ligger Sværdeflokke.[1])

15. Og hist kan du se en lille Knold:
der under ligger otte Jomfruer djer Guld.

16. Og hist kan du se en lille Flod:
deri rinder otte Jomfruer djer Blod.

17. Og du skal være den ni'nde
og lid' for de andre djer Synder.»

18. «Enhver har nok udi Synder sin',
saa har jeg ogsaa nok i min'»

19. Længe haver du giljet mig:
maa jeg ikke én Gang lyske dig?»

20. «Jo, gjærne maa du lyske mig,
om du vil mig ej i Søvne svig'.»

---

[1]) Dette Vers kun i en enkelt Optegnelse. — «Blokke» ogsaa i V. 27, i fem af de syv Optegnelser; medens de to have «Skokke», ligesom i Jyske Folkev. Nr. 46, 47 og 91.

21. «Svig' mig Gud Fader i Himmerig,
om jeg i Søvne skal svige dig!»

22. Han lagde hans Hoved i Guldborgs Skjød,
han sov en Søvn, den var ikke sød.

23. Guldborrig hun sad og tænkte ved sig:
«Mon min Snørebaand kan ej hjælpe mig?»

24. Guldborrig løst' af hendes Snørebaand,
saa bandt hun Rigbolds Fod og Haand.

25. Hun gik sig til den lille Knold:
der under laa otte Jomfruer djer Guld.

26. Ja, hun gik til den lille Flod,
der i randt otte Jomfruer djer Blod.[1]

27. Saa gik hun sig til Blokke,
som der stod Sværd i Flokke.[2]

28. Hun skwaaj jen, og hun skwaaj tow,
den treddi hun af Balgen drow.

29. «Svar mig, Sværd! om du est god:
om du kan røre Mandeblod!»[3].

30. «Ja, vær du fast i Haanden din,
som jeg er hvas i Odden min!»[4]

31. «Vaagn op, Rigbold! og snak med mig!
i Søvne vil jeg ikke svige dig.»

---

[1]) V. 25 og 26 kun i én af de syv Optegnelser. [2]) Eller: hvor der laa Sværd i Flokke; og der ligger Sværdeflokke; hvor der hænd (ɔ: hang) Sværd i Flokke; hun skwaaj (ɔ: skaadede) de Sværd i Flokke. [3]) Saaledes overalt (i de sex Optegnelser), kun at én af dem har «tør» for kan. Den 7de Optegnelse har Spørgsmaalet:

«Er du hvas i Odden din,
som jeg er fast i Haanden min?»

[4]) Den i forrige Anm. sidst nævnte Optegn. fattes dette Svar, som de sex andre have. Alle sex have i L. 1 er for det her indsatte vær; for fast (i 4) have 2 af dem: stærk; for hvas (i 2) have 4: skarp; for Odden har én Optegn. Æggen; i L. 2 have 3 Optegn. til for «i» (og det samme har én Optegn. i L. 1).

32. «Jeg beder dig, Guldborrig! for dit Ord:
lad mig først Præst og Skriftemaal faa!»

33. «Nej, jeg skal skrifte dig allerbedst,
saa skrifter dig ingen Sognepræst.»

34. «Jeg beder dig, Guldborg! for dit Navn:
lad mig ikke ligge for Hund og Ravn!»

35. «Jeg skal hverken lægg' dig for Hund heller Ravn,
men i den Grav, du har selv grav'n.»

36. Saa hug hun ham i Stykker smaa,
som mindste Løv, i Lunden laa.

37. Guldborrig hun sprang til Hesten høj,
saa red hun sig, som Fuglen fløj.

38. Nu ligger Rigbold for Hund og Ravn,
— I Lunden. —
Guldborrig bær hendes Jomfrunavn.
I Skoven der falmer de Jomfruer.

---

86. Lave og Jon.

Denne morsomme gamle Vise (Syv, Nr. 64; Danske Viser, Nr. 196), der ogsaa kjendes i Norge, i Sverige og paa Island, har holdt sig i levende og livligt Minde i Jylland. To Optegnelser ere meddelte i Jyske Folkeviser Nr. 62, og syv andre ere senere tagne efter Folkemunde paa samme Egn. To af disse gives her som de ere fundne som A og B. De fem andre ligge hverandre saa nær, at de tilsammen have kunnet benyttes til den her efter følgende Opskrift C.

A.

1. Hr. Lave han rejst' sig op under Ø,
— I ere vel bon. —
han fæst' lidel Kirstin til sin Mø.

— «Det var min,» sagde Jon. —
I binder op Hjælm af røde Guldbaand, og I følger Hr. Jon!

* * *

2. Ja, de satte Bruden til Brudebænk,
Hr. Jon han vilde for Bruden skjænk'.
— «Drik ud!» sagde Jon. —

3. Ja, de fulgte Bruden til Brudehus,
Hr. Jon han vilde bær' Brudeblus.
— «Det vil jeg,» sagde Jon. —

* * *

4. Ja, der kom Bud for Hr. Lave ind:
«Nu sover Herre Jon hos unge Brud din.»
— Det gjør Hr. Jon. —

5. Hr. Lave han banked paa Døren med Spyd:
«Stat op, Hr. Jon! kom til mig ud!»
— «Stat ud!» sagde Jon. —

6. «Maa jeg ej min unge Brud i Freden hav',
saa vil jeg for Dankongen at klav'.»
— «Gjør det!» sagde Jon. —

7. Ja, tidlig om Morgen, dette blev Dav,
Hr. Lave vild' for Dannerkongen at klav'.
— «Jeg vil med,» sagde Jon. —

8. Hr. Lave han ind ad Døren brat,
Hr. Jon han tager ved sin Hat.
— «God Dag!» sagde Jon. —

9. «Ja, jeg haver mig en skjøn Jomfru fæst,
en anden skjøn Ridder har sovet hend' næst.»
— «Det var mig,» sagde Jon. —

10. «Ja, haver I begge den Jomfru saa kjær,
saa bryder I for hende en Spær!»
— «Jeg nøjes,» sagde Jon. —

11. Hr. Lave og Hr. Jon skuld' sammen ri',
de Ridd're vild' frem og deroppaa si.[1])
— «Her er jeg», sagde Jon. —

12. Den første Dyst, de sammen red,
Hr. Jon hans Hest i Knæen' skred.
— «Hjælp Gud!» sagde Jon. —

13. Den anden Dyst, de sammen red,
I ere vel bon. —
Hr. Lave hans Hoved ad Heden skred.
— «Jeg vandt,» sagde Jon.
I binder op Hjælm af røde Guldbaand, og I følger Hr. Jon!

B.

1. Hr. Lave han lader hans Bryllup red',
— I ere vel von. —
Hr. Jon han lader hans Klæder skær'.
— «Skæret strunk!» sa' Jon. —
I vinder op Hjælm af røde Guldbaand, for I ere vel von!

2. Hr. Lave han lader hans Bryllup bo,
Hr. Jon han lader hans Ganger omsko.
— «Sko hend' vel!» sa' Jon. —

3. Ja, de fulgte Brud til Brudebænk,
der var to Riddere, for hend' [at] skjænk'.
— Den ene var Jon. —

4. Ja, de fulgte Brud til Brudeseng,
de glemt' aa løs' hender Snærelivlænk'.
— «A vil løs'en,» sa' Jon. —

---

[1]) Meddelt: «se deroppaa.»

5. Ja, de fulgte Brud i Brudeseng,
Jon mellem hend' og Væggen sprang.
— «Det tør a,» sa' Jon. —

6. Ja, der kom Bud for Hr. Lave ind:
«Hr. Jon han sover ved unge Brud din.»[1])
— «Det gjør a,» sa' Jon. —

7. «Ja, kan jeg ej i Freden for dig vær',
saa vil jeg dig for Dannerkongen kær'.»
— «A vil mæj,» sa' Jon. —

8. Hr. Lave han kjór' med de adelfar' Vej',
Hr. Jon han ri'er med den jennelig' Stej.
— «A kommer,» sa' Jon. —

9. Hr. Lave han fejeld[2]) for Dankongen o Knæ:
«Min naadige Konge! I hører nu mæ!»
— «Mæ føst!» sa' Jon. —

10. «Jeg haver mig en stalt Jomfru fæst,[3])
Hr. Jon har sovet min unge Brud næst.»[4])
— «Det gjór' a», sa' Jon. —

11. «Jeg kan ej andet imellem jer sig',
end I skal tre Dyster over Marken ri'.»
— «Kom an!» sa' Jon. —

12. Den første Dyst, de sammen rej,
Hr. Jon hans Hest i Knæern' skrej.
— «Staa strunk!» sa' Jon. —

13. Den anden Dyst, de sammen rej,
Hr. Jon hans Sadel i sønder brast.
— «Hjælp' mæ Gud!» sa' Jon. —

14. Den treddi Dyst, de sammen rej,
Hr. Lave hans Hoved af Halsen fløj.[5])
— «A haar vunden,» sa' Jon. —

---

[1]) Meddelt: «sover vor unge Brud næst.» [2]) ɔ: faldt. [3]) Meddelt: «Jeg fæsted mig saa stalt en Jomfru.» [4]) Meddelt: «Hr. Jon han sover vor unge Brud næst.» [5]) Meddelt: «hans Hoved og den fløj af.»

15. Lidel Kirstin hun stander i Højenloft [ind'],
— I ere vel von. —
hun beder at hendes Kjærest' maa vind'.
— «A haar vunden,» sa' Jon. —
I vinder op Hjælm af røde Guldbaand, for I ere vel von!

C.

1. Hr. Peder han kom fra Tinge og hjem,
— I ere vel bon. —
lidel Kirstin gik for hendes Fader frem,
at spørge om Jon.
I binder op Hjælm af rødesten Guld, om I følger Hr. Jon!

2. «Velkommen Hr. Fader, fra Tinge hjem!
hvad Ti'nder førtes paa Tingen frem
alt om Hr. Jon?»

3. «Ja, der var Ti'nder, og allermest:
den rige Hr. Lave han haver dig fæst,
og ikke Hr. Jon.»

4. «Ja, haver den rige Hr. Lave mig fæst,
da véd Gud, det bliver ej for hans bedst',
om han lever, Hr. Jon.»

5. Hr. Lave han lader hans Bryllup bo,
Hr. Jon han lader hans Ganger sko.
— «Sko skarp!» sa' Jon.

6. Hr. Lave han byder til Bryllupsfærd,
Hr. Jon han lader hans Brud'klæder skær'.
— «Skær strunk!» sa' Jon.

7. [Om Morgen, de skulde til Kirken far',]
Hr. Jon red fremmest i Brudeskar'.
— «Jeg vil med,» sa' Jon.

8. De fulgte Bruden til Brudebænk,
der var to Ridd'rer, bar for hende Skjænk.
— Den første var Jon.

9. De fulgte Bruden til Brudehus,
der var to Ridd'rer, bar for hende Blus.
— Den ene var Jon.

10. De fulgte Bruden til Brudeseng,
de glemte at løs' hendes Snørelænk'.
— «Jeg vil løs'en,» sa' Jon.

11. Hr. Jon han sprang udi Sengen saa brat:
«I siger den rige Hr. Lave god Nat
alt fra Hr. Jon!»

12. Og der kom Bud for Hr. Lave og ind:
«Nu sover Hr. Jon hos unge Brud din.»
— «Det gjør jeg,» sa' Jon.

13. Hr. Lave han sprang over breden Bord,
det brune Mjød randt efter hans Fod.
— «Det var smukt,» sa' Jon. —

14. Hr. Lave han klapped paa Døren med Skind:
«Stat op, Hr. Jon! du lukker mig ind!»
— «Nej, jeg vil ej,» sa' Jon.

15. «Vil du ikke lukke mig ind i Dag,
da skal jeg i Morgen for Kongen klag'.»
— «Klag haardt!» sa' Jon.

16. «Ja, sover Hr. Jon nu hos unge Brud fin,
da var hun vel hans, før hun blev min.»
— «Ja, det var hun,» sa' Jon.

17. Om Morgen saa tidlig, da det blev Dag,
Hr. Lave han vilde for Kongen at klag'.
— «Jeg vil med,» sa' Jon.

18. Hr. Lave han løftede Døren saa brat,
Hr. Jon han løfted alt ved sin Hat.
— «God Dag!» sa' Jon.

19. «Min naadige Herre! vil I mig nu hør',
jeg haver saa meget for eder at kær'.»
— «Ja, om mig,» sa' Jon.

20. «Ja, jeg havde mig en skjøn Jomfru fæst,
en anden skjøn Ridder har sovet hend' næst.»
— «Det var mig,» sa' Jon.

21. Dankongen han talte et Ord med Ær':
«Den danske Dronning skal Dommere vær'.»
— «Det er godt,» sa' Jon.

22. «Og Dronningen svared i samme Sind:
«I unge to Ridd'rer skal dystes om hend'.»
— «Kom an!» sa' Jon.

23. Den første Dyst, de sammen red,
Hr. Lave hans Hest i Knæen' skred.
— «Stat op!» sa' Jon.

24. Den anden Dyst, de red sammen saa fast,
Hr. Jon hans Sadelgjord sønder brast.
— «Hjælp Gud!» sa' Jon.

25. Den tredje Dyst, de sammen red,
Hr. Lave hans Hoved ad Marken skred.
— «Jo, jeg vandt,» sa' Jon.

26. Lidel Kirstin hun stod i Højenloft [ind'],
hun beder til Gud, hendes Kjærest' maa vind'.
— «Jo, jeg vandt dig,» sa' Jon.

27. Nu haver Hr. Jon forvundet sin Harm,
han sover hver Nat i hans Kjærestes Arm.
— Det gjør han Hr. Jon.

28. Nu haver lidel Kirstin forvundet sin Kvid',
— I ere vel bon. —
hun sover hver Nat ved sin Kjærestes Sid'.
Og det er Hr. Jon.
I binder op Hjælm af rødesten Guld, om I følger Hr. Jon!

87. Fru Gunder i Spire.

Denne Vise (Danmarks gamle Folkeviser, Nr. 13) hører til de ældste og mærkeligste af alle vore gamle Folkeviser. Det fremgaar af engelske Krønnikeskrivere fra 12te til 14de Aarhundrede, at Visen, som paa den Tid i England blev sungen paa Gader og Stræder, er digtet om den dansk-engelske Konge Knud den stores Datter Gunild, som Aar 1036 blev gift med den tyske Kejser Henrik den 3dje, der holdt Hof i Speier (Visen Spire).

De engelske Skribenter give kun Indholdet af Visen, med Navnene Roddyngar og Mimikon for Raadengaard (Ravengaard) og Memering. Den ældste Opskrift af Visen selv er den først i Danm. gl. Folkev. trykte jyske fra før 1550, som meddeles her efter med ændret Stavemaade. En engelsk Opskrift om »Sir [R]aldingar« er fra det 17de Aarhundrede; og fra samme Tid haves en islandsk. Visen har ogsaa været sungen i Skotland i dette Aarhundrede, Spor til den er fundet i Norge, og den synges endnu paa Færøerne og i flere Egne af Jylland. I Danm. gl. Folkev. er trykt to nye Optegnelser fra Fur og Mors, der adskille sig en Del fra de i Hammerum Herred optegnede Former. Af disse sidste er en Optegnelse trykt i Jyske Folkeviser, Nr. 49: mmering«. Det er ikke nogen vel bevaret Form, den har mange Nydannelser, og den har ogsaa optaget Vers af andre Viser, hvorimod ti senere i samme Egn tagne Optegnelser nu tillade at fremstille en renere og fuldstændigere Text af Visen, som her efter følger. I denne Text er intet vilkaarlig tilføjet, men Versene ere samlede af de forskjellige Optegnelser, og de bedste af de forefundne Udtryk ere valgte, dog saaledes, at alle større Afvigelser i Udtryk her meddeles i Anmærkninger under Siden.

---

1. Gunder hun sidder paa Spire,
og hende bad Bejle rige.
Det gjord' hun Gunder.
Paa Spire,
og hende bad Bejle rige.

2. Der kom Bejle af Sønder,
de rige Mænd og Bønder.
De bad hend' Gunder.
Af Sønder
de rige Mænd og Bønder.

3. Og der kom Bejle af Vester,
de rige Mænd og Præster.
De bad hend' Gunder.
Af Vester
de rige Mænd og Præster.

4. Og der kom Bejle af Norden,
de rige Mænd og store.
De bad hend' Gunder.
Af Norden
de rige Mænd og store.

5. Og der kom Bejle af Øster,
de rige Mænd og første.[1])
De bad hend' Gunder.
Af Øster
de rige Mænd og første.

6. Saa kom Hendrik favr og fin,
hanført' hend' Gunder hjem til sin.[2])

---

[1]) Af de 5 (blandt de 10 her benyttede) Optegnelser, som have V. 1—5, have de fire her: største, den ene »Føster«. [2]) Dette Vers saaledes i én Optegnelse. Tre andre have:

Hendrik han rejst' sig op under Ø,
der fæst' han Gunder, saa væn en Mø.

En femte Optegnelse har i den Sted to Vers:

Henrik bad Svender at sadle sin Hest,
Jomfru Gunder vild' han gjæst'.

Han fæst' hend' Mø, hanført' hend' hjem,
han gav hans Moder hend' i Gjem.

En sjette Optegnelse har her tre Vers:

Hendrik han kom ridendes i Gaard,
ud' stod Gunder med hendes udslagen Haar.

»Hør du, Gunderlil favr og fin!
og vil du være Allerkjæreste min?»

»Ja, al den Tro, som Gud gav mig,
den vil jeg gjærne give dig.»

En syvende Optegnelse har her fire Vers, nemlig:

Henrik Pedersen sadler sin Hest,
og saa vild' han til Gunder gjæst'.

Det gjord' han Hendrik.
Favr og fin,
hanført' hend' Gunder hjem til sin.

7. Hendrik skuld' i Leding[1]) far',
Ravnlil skuld' vær' hjemm' og ta' Landet[2]) var'.
Det skuld' han Hendrik.
I Leding far',
Ravnlil skuld' vær' hjemm' og ta' Landet var'.

8. «Hør du, Ravnlil favr og fin!
vil du vogt' mig Gunder min?»
Det sa' han Hendrik.
Favr og fin,
vil du vogt' mig Gunder min.

9. «Ja, jeg skal hend' baad' vogt' og gjemm',
ret som min Herre selv var hjemm'.»
Det sa' han Ravnlil.
Vogt' og gjemm',
ret som min Herre selv var hjemm'.

10. Hendrik han styrer hans Snække fra Land,
Ravnlil staar efter paa hviden Sand.[3])
Det gjord' han Hendrik.
Hans Snække fra Land,
Ravnlil staar efter paa hviden Sand.

11. Ravnlil svøber hans Hoved i Skind,
saa gaar han i Loft for Gunder ind.[4])

og derefter de tre sidst anførte. — Det er det eneste Sted i alle disse Optegnelser, hvor Husbonden nævnes anderledes end ved sit Fornavn alene.

[1]) For i Leding have de fleste Optegn. af Landet; én «til Lejren.» [2]) For Landet have de fleste Optegn. Gunder. [3]) Dette Vers kun i én Optegnelse, hvor Lin. 2 lyder: «Ravnlil han spasered paa Sand.» [4]) Én Optegn. har denne nye Form af Verset:
Hendrik var næppe kommen hen,
før Ravnlil gik til Gunder ind.

Det gjør han Ravnlil.
Hoved i Skind,
saa gaar han i Loft for Gunder ind.

12. «Og hør du, Gunder baad' favr og fin!
og vil du nu gjør' Villi min?»
Det sa' han Ravnlil.
Favr og fin,
og vil du nu gjør' Villi min.

13. «Nej, ikke vil jeg gjør' Villi din,
om du mig røver end Livet min.[1])
Det sa' hun Gunder.
Villi din,
om du mig røver end Livet min.

14. Jeg ment', du skuld' mig vogt' og gjemm',
ret som min Herre selv var hjemm'.»
Det sa' hun Gunder.
Vogt' og gjemm',
ret som min Herre selv var hjemm'.

15. «Vil du nu ej gjør' Villi min,
saa stor en Løgn skal jeg sætt' aa dig.»
Det sa' han Ravnlil.
Villi min,
saa stor en Løgn skal jeg sætt' aa dig.

16. «Ja, lyv og lyv, til du faar Skam!
Ret og Sanden gaar vel fram.»
Det sa' hun Gunder.
Du faar Skam,
Ret og Sanden gaar vel fram.

---

[1]) Lin. 2 i den ene af de to Optegn., som have dette Vers: «om du berøver end Livet min;» den anden har: «saadan gjør' Hendrik stor Sorg og Men.»

17. Hendrik han styrer hans Snække for Land,
Ravnlil rider hans Ganger paa Sand.[1])
Det gjord' han Henrik.
Snække for Land,
Ravnlil rider hans Ganger paa Sand.

18. »Velkommen, Hendrik, Herre min!
hvordan har du lidet paa Rejsen din»?[2])
Det sa' han Ravnlil.
Herre min,
hvordan har du lidet paa Rejsen din.

19. »Vel har jeg lidet paa Rejsen min,
hvordan lever Gunder, Allerkjærest' min?»[3])
Det sa' han Hendrik.
Rejsen min,
hvordan lever Gunder, Allerkjærest' min.

20. »Ja, hun lever saadan her hjemme
alt med hendes Munkedrenge.
Det sa' han Ravnlil.
Her hjemme
alt med hendes Munkedrenge.

21. Hun spar sig ej for Præster,
ej for de Munkegjæster.»[4])

---

[1]) Eller: »paa Strand,» el. »Ravnlil spasered paa hviden Sand.» To Optegn. have i Steden:

Hendrik han kom ridend' i Gaard (til Port),
ud' stod han Ravnlil og tog ham imod.

[2]) Én Optegn. har L. 2: »a hilser dæ fra Gunder din.« [3]) Én Optegn. har: »hvordan har du lidt med Gunder fin?» To Optegn. have:

»Og hør du, Ravnlil favr og fin!
og hvordan lider Gunder min? (hvordan lever G., Kjærest' min?)»

Én Optegn. har:

»Jeg lever dog, hvor jeg kunde bedst,
hvordan lever Gunder, min halve Hjært'?»

[4]) Saal. disse to Vers i én Optegnelse; de andre have:

Det sa' han Ravnlil.
For Præster,
ej for de Munkegjæster.

22. Og Hendrik sprang til Hesten høj,
han red langt faster', end Fuglen fløj.
Det gjord' han Hendrik.
Hesten høj,
han red langt faster', end Fuglen fløj.

23. Hendrik han kom ridend' i Gaard,

---

a. Hun holder sig vel her hjemme
alt med hendes Munkedrenge.

Hun spar sig ikke for Præster,
ej heller for de Munkedreng-Gjæster.

b. Hun spar sig ej for Gjæster
og ej for Munkepræster.

c. Hun spar sig ej for Præster
og Bønder af de bedste.

d. Ja, hun lever dog, hvor hun kunde bedst,
hun vogter sig ej for nogen Præst.

[Saadan lever hun Gunder fin,]
hun vogter sig ej for de Munkedrenge din'.

Ej heller vogter hun sig for Præster,
ikke heller de Munkegjæster.

e. Hun sparer sig ett' for de Præste,
ej heller for de Munkegjæste.

De war ett' waa Præst aljenn',
men de war ham aa aall' hans Svend'.

f. Ja, saadan har jeg lidt med Gunder fin:
jeg kan hend' ej for de Munke var' [fri?].

g. Saadan lever Gunder, Kjærest' din:
te hun har nu gjort Villi min.

ud' stod Gunder med hendes udslagen Haar.[1])
Det gjord' han Hendrik.
Ridend' i Gaard,
ud' stod Gunder med hendes udslagen Haar.

24. »Velkommen, Hendrik, Herren min!
hvordan har du lidet paa Rejsen din?»
Det sa' hun Gunder.
Herren min,
hvordan har du lidet paa Rejsen din.

25. »Ja, vel har jeg lidet paa Rejsen min,
hvordan lever du med Munkedreng' din'?»
Det sa' han Hendrik.
Rejsen min,
hvordan lever du med Munkedreng' din'.

26. Han tog hend' i hendes gule Haar,
han slog hend' ned imod sorten Jord.[2])
Det gjord' han Hendrik.
Gule Haar,
han slog hend' ned imod sorten Jord.

27. »Ja, jeg skal ej levne Liv i dig,
uden du faar en Kæmpe, vil for dig strid'.»[3])

---

[1]) To Optegnelser have Lin. 2: »ud' stod hun Gunder og tog ham imod.» Én Optegnelse har:
Henrik tog da Stav i Haand,
da fandt han Gunder i Gaarden stand'.
En anden har:
Hendrik ind ad Døren tren,
Gunder rakt' hannem Haand uden Men.

[2]) Andre Optegn. have: »favre Haar»; én: »han greb Gunder i Hals og i Haar.» Verset ogsaa i andre Former:
Hendrik hende ved Øret slog,
saa hun daaned død ned for hans Fod.
Eller: Han greb hend' i hendes gule Lok,
han slog hend' mod djer Sengestok.

[3]) Sædvanlig: »vil strid' for dig.» Ogsaa: »uden du faar en Kæmpe, vil strid' mod mig;» »uden du faar en, der kan Dysten rid';» »før end du flyr en Kæmp' der kan Dysten rid'.»

Det sa' han Hendrik.
Liv i dig,
uden du faar en Kæmpe, vil for dig strid'.

28. Gunder slog over sig Kaabe blaa,
ad Kæmpehus saa lader hun staa.[1])
Det gjord' hun Gunder.
Kaabe blaa,
ad Kæmpehus saa lader hun staa.

29. Gunderlil ind ad Døren tren
[med aabent Hoved og bare Ben].[2])
Det gjord' hun Gunder.
Ad Døren tren
[med aabent Hoved og bare Ben].

30. «Er her ingen inde,
der tør strid' for en Kvinde?»
Det sa' hun Gunder.
Her inde,
der tør strid' for en Kvinde.

31. Der var ingen, der svar' et Ord,[3]),
uden lille Mimmering, sad nederst ved Bord.
Han svar': jo, jo![4])
Svar' et Ord,
uden lille Mimmering, sad nederst ved Bord.

---

[1]) L. 1 ogsaa: «Gunder binder op hendes favre Haar;» L. 2 ogsaa: «til Kæmpens Hus (til Stenestov') saa mon hun gaa.» En Optegn. har Verset:

Gunder hun svøber sig Hoved i Skind,
saa gaar hun i Loft for de Kæmper ind.

[2]) Første Linje af dette Vers kun i én Optegn.; men den findes alt i den 300 Aar gamle jyske. Den efter Formodning tilføjede Linje tjener til rigtig Forstaaelse af V. 33, som haves i sex af disse 10 Optegnelser, saa vel som i den forhen trykte fra samme Egn.

[3]) Eller: «Alle tav de (Ja, de tej' stille), som de sod;» «Aall' saa tav de og stille de sod;» «Alle saa skød de Hætte for Mund (Øwn).»

[4]) Eller: «Og han svar' Gunder et Ord;» eller: «Det gjord' de alle.»

32. «Ja, jeg vil sandelig strid' for dig,[1])
saa læng' der er varm Blod i mig!
Det sa' han Mimmering.
Strid' for dig,
saa læng' der er varm Blod i mig.

33. Jeg har tjent din Fader i elleve Aar:
men aldrig saa' jeg din bare Taa.[2])»
Det sa' han Mimmering.
I elleve Aar,
men aldrig saa' jeg din bare Taa.

34. Mimmering og Ravnlil skuld' Dysten ri',
Hendrik og Gunder skuld' derpaa si.
Det skuld' han Mimmering.
Dysten ri',
Hendrik og Gunder skuld' derpaa si.

35. Den første Dyst, de sammen red,
Mimmerings Hest i Knæern' skred.[3])
Det gjord' han Ravnlil.
Sammen red,
Mimmerings Hest i Knæern' skred.

36. «Saa' du det, min udydige Kvind'!
min Kæmp' han skal nok Sejer vind'.»[4])
Det sa' han Hendrik.
Udydige Kvind',
min Kæmp' han skal nok Sejer vind'.

---

[1]) Eller: «Saa god en Strid skal jeg strid' for dig;» «Ja jeg vil vov' en Dyst for dig;» «Ja, jeg skal Dysten for dig rid'.» [2]) Fire af de sex Optegnelser, hvori dette Vers findes, have «elleve,» de to have: «atten Aar;» tre af dem have «Fod» for «Taa.» [3]) Tre Optegnelser have: «da gik Mimmerings Hest i Knæ.» [4]) Én Optegnelse tillægger det Vers:

Det var ingen Sejer at vind', [Dyst at øv'?]
det var ikkuns djer Hest' at prøv'.
Det sa' hun Gunder.

37. Den anden Dyst, de sammen red,
Ravnlils Hoved ad Heden skred.[1])
Det gjord' han Mimmering.
Sammen red,
Ravnlils Hoved ad Heden skred.

38. «Saa' du det, min udydige Mand!
min Kæmp' han vandt den Lillivand.»
Det sa' hun Gunder.
Min udydige Mand,
min Kæmp' han vandt den Lillivand.

39. Mimmering han sprang til højen Hest,
han satt' Fru Gunder for sin Bryst.
Det gjord' han Mimmering.
Til højen Hest,
han satt' Fru Gunder for sin Bryst.

40. Mimmering han ud af Krinsen red,
og Hendrik bag efter, og Hænder han vred.
Det gjord' han Mimmering.
Af Krinsen red,
og Hendrik bag efter, og Hænder han vred.

41. «Syv Tønder af det røde Guld
dem giver jeg dig for Gunder huld.»[2])
Det sa' han Hendrik.
Røde Guld
dem giver jeg dig for Gunder huld.

---

[1]) Eller: «paa Sanden (ad Marken) skred;» «og da fløj Ravnlils Hoved ad Hed'.» [2]) I L. 1 oftest syv, men ogsaa tre el. fem Tønder. L. 2 ogsaa: «det gi'r jeg dig, for du var Gunder huld.»
Eller: Hendrik bød end baade Sølv og Guld:
«Og det skal du ha', for du var Gunder huld.»
Eller: «Syv Tønder Sølv og syv Tønder Guld
det giver jeg dig, du var Gunder huld.»
Eller: Hendrik han ind ad Krinsen tren,
syv Tønder Guld bød han for Hand'.

42. «Med Ære haver jeg hende vunden og faa't,
og gid de faar Skam, der sælger hend' bort!»
Det sa' han Mimmering.
Vunden og faa't,
og gid de faar Skam, der sælger hend' bort.

43. Mimmering red sig ud af Gaard,
Hendrik han græd, hans Hænder han slog.
Det gjord' han Mimmering.
Red af Gaard,
Hendrik han græd, hans Hænder han slog.

Den gamle jyske Opskrift i Karen Brahes Foliohaandskrift lyder saalunde:

1. Fru Gunder sidder i Spire,
hende bedes Bejle saa dyre.
Hende Fru Gunder.

2. Hende bedes Bejle af Sønden,
de rigest' og de yngest'.

3. Hende bedes Bejle af Vesten,
de rigest' og de bedste.

4. Hende bedes til af Norden
alle de, bede torde.

5. Hende bedes til af Østen
de rigest' og de trøste.

6. Hende bad Hertug Hendrik,
saa kranke Skæben de sammel fik.

7. Han hend' bad, og han hend' finge,
Storm og Strid derefter ginge.

8. Den Herre skulde i Leding fare,
Ravengaard han skulde hjemme være.

9. «Vogte du vel Brunsvig!
og halve bedre Slesvig!

10. Vogte du fuld vel Spire!
og mest Fru Gunder hin dyre!»

11. Hertugen styrer sin Snække fra Land,
Ravengaard rider sin Ganger paa Sand.

12. Ravengaard axler Skarlagenskind,
han gaar i Loft for Dronningen ind.

13. »I skal faa mig Sværd Adelring,
saa bad Hendrik, Herre min.«

14. »Ikke sagde min Herre mig saa,
det sidste Sinde, han skiltes mig fraa.«

15. »Kan jeg ikke Adelring faa,
da skal jeg eder lyve opaa.«

16. »Da lyv og lyv, det du faar Skam!
end er Herre Gud langt bedre end Gram.«[1])

17. Hertugen kom fra Leding hjem,
Ravengaard gaar hannem ud igjen.

18. »Hvor staar det i Spire?
hvor lider Fru Gunder hin dyre?

19. »Eders Lande staa, som de stode,
Fru Gunder saa ilde gjorde.«

20. »Og ikke vil jeg din Ord nu tro,
jeg aldrig Utroskab til hend' saa'.«

21. »Jeg det med min Øjen saa',
at Ærkebispen hos hend' laa.«

22. »Da skal jeg hende saa bærje og slaa,
det ingen Mand hend' hjælpe maa.«

23. Hertug Hendrik axler Skarlagenskind,
han gaar i Loft for Dronningen ind.«

24. Hertugen ind af Døren tren,
Dronningen stod hannem op igjen.

25. »Velkommen, ædelig Herre min!
hvor haver eder i Leding lidt?«

26. »Vel havde mig lidt i Leding i Aar,
havde du ikke saa ilde gjort.«

27. »Min naadige Herre! I siger ikke saa!
ret aldrig jeg der tænkte opaa.«

---

[1]) Gram = Fanden.

28. »Saa visselig du der tænkte paa,
der Ærkebispen hos dig laa.«

29. Saa slog han hende saa saare,
slet ingen hende hjælpe torde.

30. Der var heller ingen inde,
foruden to høvske Kvinde.

31. Foruden to høvske Vive,
de bad den Frue i Live.

32. »Min ædelig Herre! I skal det ikke tro,
Ravengaard haver hend' løjen paa.«

33. »Da skal hun nu fly sig den Mand,
i Krinsen tør med Ravengaard stande.«

34. Aabenhoved og barefod,
saa usel kom hun af Døren ud.

35. Hun gik sig til Helle,
som Kæmper de drak snelle.

36. Dronningen ind af Døren tren,
alle stod Kæmper hend' op igjen.

37. »Er her nu ingen inde,
som fægte vil for Kvinde?«

38. Alle stod Kæmper og taved,
foruden Memering, svared:

39. »Jeg tjente i eders Faders Gaard
vel i fulde femten Aar.

40. Jeg saa' eder aldrig saa usel
saa bar om eders Axel.

41. Jeg saa' eder aldrig barefod
paa den grønne Græsserod.

42. Somme da gav han Gøben[1]) Guld,
og somme da gav han Skaaler fuld.

43. Ravengaard gav han allermest,
men han haver svegen eder allerførst.

44. Altid sad jeg ved Ende,
som alle gode Gaver vende.

---

[1]) Gøben = Haandfuld.

45. Nu vil jeg for eder i Krinsen gaa,
om I vil mig Sværd Adelring faa.«

46. »Alt om du vilt i Krinsen gaa,
saa vel skalt du Sværd Adelring faa.«

47. De skrev Krinsen paa den Mold,
de gik der i med Sværd og Skjold.

48. »Nu skalt du saa sværje mig,
at du vedst ikke Sværd Adelring.«

49. »Saa hjælp' mig Gud, paa min Tro:
jeg véd ikke uden Greb for oven Jord!

50. Nu skalt du saa sværje igjen,
at du vedst ikke Sværd Sodevind.«

51. »Saa hjælpe mig Gud for oven,
som jeg véd ikke Sværd Sod'vind!«

52. Det første Hug, der Ravengaard hug,
da hug han Memerings Sværd i to.

53. Det mælte Hertugen, som han stod:
»Nu maat du se, den Gjerning, du gjorde.«

54. Hun svared: »Jeg haver ikke den Gjerning gjort,
enddog min søllige Kæmpe saa fór.«

55. Det første Hug, der Memering hug,
da hug han Ravengaards Sværd i to.

56. »Du holt op, Memering! hug ikke mig,
men jeg kan min Sko tving'!«

57. Ravengaard neder ad Jorden lød,[1]),
Sværd Sodevind han for sig skød.

58. »Nu haver du dig om Men svoren:
din søllige Sjæl hun er forloren.«

59. Det første Hug, der Ravengaard hug,
da hug han Memerings Sværd i to.

60. »Holt op, Ravengaard! hug ikke mig,
men jeg kan min Sko tving'!«

61. Memering neder til Jorden lød,
Sværd Adelring han for sig skød.

---

[1]) lød = ludede (bukkede sig). Hdskr. har her og i V. 61: »løb,« »leebb.«

62. «Nu haver du dig om Men svoren:
din sællige Sjæl hun er forloren.»

63. «Jeg haver mig ikke om Men svoren:
jeg vidst' ikke uden Greb for oven Jord.»

64. Det første Hug, der Memering hug,
da hug han Ravengaards Sværd i to.

65. Det andet Hug, der Memering hug,
da hug han Ravengaards Hals i to.

66. «Se nu, kære Herre min!
hvor han fór med Kæmpen din!

67. Min ædelig Herre! vil I [nu] tro,
at Ravengaard haver mig løjet paa?»

68. Hr. Hendrik klapper hende ved hviden Kind:
«Forlad mig det, Allerkjæreste min!»

69. Memering kom der stalkend' hjem
med blodigt Hoved og bræden Ben.

70. «Fru Gunder! gjør for eders Faders Sjæl:
giv mig Brød, men jeg maa leve!»

71. «Hør du, Memering! hvad jeg siger dig:
din Saar skal jeg lade læge dig.

72. Alle din' Dage jeg giver dig Brød,
selv skalt du slide Skarlagen rød.»
Sagde Fru Gunder.

88. Bryllupsvise.

1. Ned' ved Skjan-Brow der stander de to,[1]
de lovede hverandre deres Ære og Tro.
Falderaldera!
De lovede hverandre deres Ære og Tro.
2. Ned' ved Skjan-Brow der sejler to Kar,
den ene var af Guld, og den anden var af Glar.
3. Ned' ved Skjan-Brow der stander en Hus,
den er jo saa dejlig med Maling og med Rus.[2]
4. Og ind' i den Stow' der stander en Stowl,
der sidder Else Nielsdatter og skinner som en Sowl.
5. Og ind' i den Stow' der stander en Seng,
den er jo saa dejlig med Silke omhængt.
6. Og ind' i den Seng der sidder en Knag,
der hænger Kristen Jørgensen hans guldsnoret Hat.
7. Der de had' læjen og tænkt dem lidt om,
de ønsked, at den Nat den skuld' vare til Dom.
8. Og havde de haft den Nøgel til den Laas,
saa ønsked de, den Nat den skuld' aldrig forgaas.[3]
9. Da Maanen skjænd' under, og Solen skjænd' fram,[4]
Else Nielsdatter kraved hendes Morgengav'.
10. «Ja, du faar ikk' andet til Morgengav',
end om du Kræ Jørgensen ham sjel vilde hav'.»
11. Ja, Græssen var grøn, og Pigen var skjøn,
om fyrretyve Uger saa fødde hun en Søn.
Falderaldera!
Om fyrretyve Uger saa fødde hun en Søn.

---

[1]) Meddelt: stander to Folk. [2]) Ordet ubekjendt. [3]) Jfr. de gl. Linjer: «Havde jeg Nøglen til den Dag, jeg skulde den kaste i vildene Hav.» [4]) Rettere vist: Da Maanen skred under, og op randt Dag·

89. Bejlevise.[1]

1. «O lille Pig'! vil du vær' mig tro?
jeg giver dig en Par sølvspændt' Sko,
om du vil hos mig sove.»

2. «Aa nej, saa Marri, a ikke vil;
men I maa lægg' en lidt mere til,
om a skal hos jer sove.»

3. «Jeg giver dig en Par Handsker smaa,
dit Navn skal staa forgyldt derpaa,[2]
om du vil hos mig sove.»

4. «Aa nej, saa Marri, a ikke vil,
men I maa lægg' en lidt mere til,
om a skal hos jer sove.»

5. «Jeg giver dig en Silkesærk,
og den skal være af Silkelær't,
om du vil hos mig sove.»

6. «Aa nej, saa Marri, a ikke vil,
men I maa lægg' en lidt mere til,
om a skal hos jer sove.»

7. «Jeg giver dig en Guldering,
og den skal naa tre Gang' omkring,[3]
om du vil hos mig sove.»

8. «Aa nej, saa Marri, a ikke vil,
men I maa lægg' en lidt mere til,
om a skal hos jer sove.»

9. «Jeg giver dig Kareter fem,
og tre Par Hopper til hver af dem,
om du vil hos mig sove.»

---

[1]) Sungen af fire forskjellige Kvinder med nogle Afvigelser; de vigtigste af disse gives i Anmærkninger. [2]) El. med Sølv og Guld bestukken o; el. og det med Guld bestukken opaa. [3]) El. dertil og en baldyret Skjørt; el. Jeg giver dig en Silkeskjørt, dertil en Trøje, baldyret er.

10. «Aa nej, saa Marri, a ikke vil,
men I maa lægg' en lidt mere til,
om a skal hos jer sove.»

11. «Jeg giver dig Kareter ni,
og sex Par Hopper for hver af di,
om du vil hos mig sove.»

12. «Aa nej, saa Marri, a ikke vil,
men I maa lægg' en lidt mere til,
om a skal hos jer sove.»

13. «Jeg giver dig min Faders Gaard,
ja sexten Skibe udi Flod,[1])
om du vil hos mig sove.»

14. «Aa nej, saa Marri, a ikke vil,
men I maa lægg' en lidt mere til,
om a skal hos jer sove.»

15. «Jeg giver dig mit eget Liv,
om du vil være min Ægteviv,[2])
om du vil hos mig sove.»

16. «Aa ha ha ha, nu bløw a gla,
nu fik a det, som a vild' ha',
saa maa du hos mig sove.

17. Aa ja, saa Marri saa vil a saa,
om du vil vær' mig huld og tro,
saa vil a hos dig sove.»

---

[1]) L. 2 meddelt: «ja, sexten Skivver udi en Flod.» Ellers ogsaa: med al Besætning, som den staar. [2]) El. og du skal eje alt med mig. L. 1 ogsaa: Jeg giver dig mit eget Hjærte (men L. 2 dertil fattes).

90. Mikkel Ræv.

En anden nyjysk Optegnelse af denne Skjæmtevise er trykt i S. Grundtvigs Gl. danske Minder I, Nr. 26, hvor ogsaa er meddelt en 300 Aar gammel dansk Opskrift. Visen er kjendt i alle Dele af Landet, og synges ogsaa i Norge og Sverige.

A.

1. Lille Niels Fisk han had' en Gaas,
— Kaan denimont, kom fillifont, kom snorra. —
om Aftenen saa sildig slog han den i Laas.
Bondens Datter ligger ud' om rarra.
Rest mæ di Fenger, te di renk som snorra.
Bondens Datter faa den lelle bette Kind.
Ja, saa lej Mikkel ad Busken ind.

2. Om Morgenen tidlig, Niels Fisk kam ud,
ja, Laasen var henn', og Gaasen var ud'.

3. Ja, han ledt' om Hæs, ja, han ledt' om Disk,
saa fandt han Mikkel ved en Videbusk.

4. «Ja, hold, bitte Mikkel! jeg finder dig her,
nu skal du faa en skamfuld Færd.»

5. «Og lad mig løw' en Tid endnu,
saa vil a bytte min Arregods ud:

6. Di Hund den skal ha' mi Howe,
for han skal saa tit ligg' under æ Bower

7. Di lille smaa Bøn skal ha' mi Pand',
for di skal saa tit mod Gulven fald'.

8. Ja, Katten hun skal ha' min' Kløer,
for hun skal saa tit ved Musen rør'.

9. Ja, Præsten han skal ha' min' Ben,
for han skal saa tit for Alteren trin'.

10. Ja, Degnen han skal ha' min Tung',
for han skal saa tit i Kirken sjung'.

11. Kokkekonen hun skal ha' min Mav'
for hun skal saa tit ved Gryden lav'!

12. Den gamle Kjælling skal ha' min' Tænd,
di sidder saa fast, hun skal alder faa jæn.

13. Ja, Skytten han skal ha' min Haal',
for han skal saa tit ved Mikkel taal'.

14. Ja, Rakkeren han skal ha' min Skind.»
— Kaan denimont, kom fillifont, kom snorra. —
Ja, saa smutt' Mikkel ad Busken ind.
Bondens Datter ligger ud' om rarra.
Rest mæ di Fenger, te di renk som snorra.
Bondens Datter faa den lelle bette Kind.
Ja, saa lej Mikkel ad Busken ind.

B.

1. Jens Ferremand han gik ad Skoven ind,
— Hej tirre lit, pluk en Røn aa! —
at skyde en Røv han haad' i Sind'.
Búnden slaar opaa Trúndom traar.
Rest mæ di donner aa di renk om staar.
Búndens Datter, den lille bitte Kvind'.
Faa no lakked Mikkel ad Busken ind.

2. Saa snaar som han var ad Skoven gon,
saa fæk han strax en Røv o Spor.

3. «Jens Ferremand, Jens Ferremand! do lær mæ løw',
imens a dejler mi Gawer ud!

4. Di smokke Pigger gi'r a mi Svans,
di véd saa vel aa træj en Dans.

5. Di gammel Kjællinger gi'r a mi' Tænd,
di sidder saa fast, di fæk 'em ett end.»

* * *

91. Grisegilde.

Den følgende Vise er samlet af fem Brudstykker, men er endda kun en Levning af en længere Vise. Bag efter aftrykkes en beslægtet jysk Vise i en 300 Aar gammel hidtil utrykt Optegnelse af Hans Svanings Visebog.

---

1. Jæp han vaagned ved Midnatstid,
han taler til sin Kvind:
«Du fylder mig min Madpos' vel!
for a vil ad Kjøbstad ind.
Saa fylder du min Madpos' vel!
bliver den borte, a svolter ihjel.»
Velan, velan! sa' Jæp.[1])

2. Jæp han kjørt' ad Gaden frem
alt med sin egen Slæd',
og han kjører om for æ Øllekon's Dør,
han hører de Bønder de kvæd'.[2])
Æ Bønder de tapped i Kander og i Krus,
Jæp han vild' ogsaa ha' sig en Rus.
Velan, velan! sa' Jæp.

3. Jæp han ind ad Døren tren,
satt' sig ned paa Bænken;
bad den Krokon' tapp' ham Vin,
selv saa vild' han skjænk 'en.

* * *

4. Den Sow hun kjørt' hende Gris' i Ring,
dem sort', dem hvid', dem rød':
«Og kommer nu hid, min' elskelig Børn!
saa skal I faa Smør o jer Brød.[3])
Jæppes Pos' den takker vi godt,
Smør og æ Ost har vi ogsaa faat.»
Velan, velan! sa' Jæp.

---

[1]) Ogsaa Las f. Jæp, og Omkvæd: Velan 6 Gange gjentaget, eller: Falderi, faldera, falderalla. [2]) Eller: og ind saa vild' han træd'. [3]) Eller: saa skal I faa nowet til Fød'.

5. Jæp han ud ad Vindeven saa'
alt med sin fulde Snude:
«Aa hwa æ de faa manne Swyn,
a sejer, der holder her ude?
Di er forsamlede i Ring,
a trower, di vælter æ Hus omkring.
Velan, velan! sa' Jæp.

* * *

6. Guj bewaar' mi Madpos' vel!
mister a den, a swolter ihjel.»
Velan, velan! sa' Jæp.

7. Den Sow hun op ad Gaden sprang
med Smør-Ask i Munde,
Jæp bag efter med Træsko i Haand,
han sukked af Hjærtens Grunde:
«Aa, Skam ska du fo, du sorte Graasow!
du skuld' ha læt mi Madpos' i Row.»
Velan, velan! sa' Jæp.[1])

Den 300 Aar gamle jyske Opskrift lyder som følger.

1. Herlig ganger Dansen,
herlig med den Strand,
som de rige Kjøbmænd
komme sejlende for Land.
Herlig ganger Dansen.

---

[1]) En Optegnelse har dette Slutningsvers:
Den Vise, som vi haver hørt,
den lakker nu snart imod Enden;
og den er digtet i Emmele Kro
og højt om Kirkens Ende.
Ja, den er digtet i Emmele Kro
om Jæppes Pos' og sorten So.
:|: Velan, velan, velan! :|:

2. Præsten skulde Gjæstebud gjøre,
han havde intet Brød:
saa monne han til Torves fare,
at gjøre Hvedebrøds-Kjøb.

3. Præsten rider sig i Bondens Gaard,
han bandt sin Hest ved Sten:
saa ganger han i Bondens Stue,
at varme sine Ben.

4. Hesten tog til at række sig,
og Sækken den faldt ned:
der kom gangendes en gammel So,
hun turde den vel ved.[1]

5. Det da mælte den gamle So,
hun havde saa mangt at kære:
»Her haver jeg en Hvedebrød-Sæk,
jeg kan den ikke ombære.[2]

. Det da mælte den liden Gris,
saa lidet godt hun kan:
»Tage vi Præstens Hvedebrød,
han sætter os i Band.«

7. »Lade vi ham bande,
og bande imeden han maa!
alt skal Præstens Hvedebrød
i Svinehuset gaa.«

8. Det da mælte den gamle Galt,
han vidste Raadene gode:
»Tage vi Præstens Hvedebrød-Sæk,
vi bære den mellem os baade!«

9. Toge de fire Hvedebrød,
de kjøbte sig for et Lys:
saa gik de i Svinehus,
de gjorde et fuldgodt Gys.[3]

10. Det var aarle om Morgenen,
de Svin toge til at drive:
der var aldrig saa liden en Gris,
hun havde jo en Hvedeleve.

---

[1]) ɔ: hun havde den behov. [2]) ɔ: undvære. [3]) ɔ: en Svir.

11. Præsten han havde varmet sig,
og han gik til sin Hest:
borte da var hans Hvedebrød-Sæk,
da var hans Sorrig mest.

12. Det da var den sellige Præst,
han kom der ridendes i Gaard:
det da var hans væne Hustru,
hun ganger hannem ud imod.

13. Hun sled paa ham hendes Rok,
hun sled paa ham hendes Ten:
«Skam skal du faa, din ragede Skalk![1])
og borte er Hvedebrød min'.»
Herlig ganger Dansen.

---

92. Svanen.

Efterstaaende Skjæmtevise vides ikke bevaret i nogen anden Op-
·lse end denne ene, der uden Tvivl er meget ufuldstændig.

1. Bunden ligger i Lofte,
— Triller i Tro.[2]) —
og Svanen gaar paa Tofte.
— Triller i Tro.
Hender Hals wa laang,
hender Bug wa swaang,
hender Vinger aa di wa broge,
hender Bejn aa di wa kroge,
hender Rump' aa den wa lyssegro,
de skjøtter Bunden ent' o.

2. «No skal a dæ skyde,
— Triller i Tro. —
aa syd' dæ i mi Gryde.»
— Triller i Tro.

Dette Udtryk viser, at det er en katolsk, kronraget Præst, Taler
er om; «den væne Hustru» er altsaa Præstedejen. [2]) Maaske for-
vansket af: Træd let i Traad!

3. «Ett' saa skal du skyd' mæ,
ind' du mæ nór;
aa ett' saa skal du syd' mæ,
ind' du mæ fór.»

4. Bunden krøv i Awerræjen,
— Triller i Tro. —
bæggi hans Bejn bløw søndervræjen.
— Triller i Tro.
Hender Hals wa laang,
hender Bug wa swaang,
hender Vinger aa di wa broge,
hender Bejn aa di wa kroge,
hender Rump' aa den wa lyssegro,
de skjøtter Bunden ent' o.

93. Den store Krage.

Denne gamle Skjæmtevise, der, som det ses, er ældre end den almindelige Brug af Ildvaaben, haves i et dansk Haandskrift fra 1646; en Optegnelse er trykt som Flyveblad saa tidlig som 1642 og ofte siden, aftrykt i Nyerup og Rasmussens Udvalg af danske Viser (1821), II, Nr. 45. Nyere danske Optegnelser i Rasks Morskabslæsning for den danske Almue, I, S. 571; og i J. Madsens Folkeminder fra Hanved Sogn ved Flensborg, S. 100. Visen er endnu kjendt i alle Dele af Danmark; ogsaa i Norge (Landstad, S. 825; Lindeman, I, Nr. 74, 211, 259 o. s. v.) og i Sverige (Arwidsson, III, S. 527, 560; Dybecks Runa f. 1842, I, S. 39; Djurklou, Nerike, S. 110). Lignende Viser findes i andre Sprog: Engelsk, Slovakisk, Littuisk.

Efterstaaende Text er samlet af fem Optegnelser fra Hammerum Herred.

1. Skytten vild' sig i Skoven udgang',
— Hejsaa filuri aa dalala. —
der høwr' han en Krag', der monne sjøng'.
Hejsaa filuri aa dalaluri aa dalala.

2. Og han spændt' Bøssen for hans Knæ,
han skød den Krag' op i en Træ.

3. Ja, han spændt' Bøssen for hans Fod,
han skød den Krag' i Hjærterod.

4. Og der kom Bud fra Kongens[1]) Gaard:
«Hvor blev den Krag', du skød i Gaar[2])?»

5. «Ja, den her Krag' var en mægtig Krag',
og alder har a sjet dens Mag'.

6. Kjødet salted vi i Baljer og Kar,
foruden en Steg, vi foræred vor Fa'r.[3])

7. Af Huden gjorde vi tøl Par Sko,
foruden en Par Toffel, som a har o.

8. Med Fjæddern' tatte vi tøl Fag Hus,
af Halsen gjorde vi Kander og Krus.

9. Ja, af Halsen gjorde vi Øllekrus,
waa Skræjer di drikker saa mangen god Rus.

10. Af Tarmen' der lagde vi trelevven Reb,
af Feddern' gjorde vi Skovl og Greb.

11. Af Hoveden der gjorde vi Kirkeknap,
af Næbben der drejed vi Tøndetap.

12. Af Brysten gjorde vi Kongen en Skiv,
den allerbedste, i Flaaden lev.[4])

13. Af Ryggen gjorde vi Kongen en Baad,
den allerbedste i al hans Flaad'.

14. Af Vingern' gjorde vi Fejegevær,
waa Pigger di brugger 'em i Solskins Vejr.

15. Af Røven der gjorde vi Saltmadsfad,
den gjemmer saa mangen godt Stykk' Mad.

16. Ja, Kragen var nyttig til mange Slags Ting,
af Fetten der gjorde vi Skrædder-Ring.

17. Den Ring den var saa stor og saa vi',
femten Skræddere kund' faa djer Nejs der i.»

---

[1]) El. Bispens. [2]) El. i Fjor. [3]) ɔ: Præsten. [4]) Skiv ɔ: Skib; lev ɔ: løb.

18. Hvo denne Vise synge vil,
— Hejsaa filuri aa dalala. —
maa ej ta' fra, men lægge til.
Hejsaa filuri aa dalaluri aa dalala.

94. Fedelen.

Hvad her meddeles af denne gamle Skjæmtevise, er samlet af fire Brudstykker. En forhen utrykt 300 Aar gammel jysk Optegnelse i Hans Svanings Visebog meddeles her efter.

1. Niels Baadsmand han havde saa stor en Uro,
førend han fik solgt hans eneste Ko.
Saa kjøbt' han en Fidelidelomfomfej.

2. Niels Baadsmand han havde kun den eneste Ko,
og han vilde bytte og ha' Feddel for Ko.
For nu har han faa't en Fidelidelomfomfej.

3. Og da nu Niels Baadsmand han Feddelen fik,
da vilde han spille til Barsel for Skik.
For nu har han faa't en Fidelidelomfomfej.

4. Niels Baadsmand tog Feddelen paa sin Bag,
saa lakked han til Gildegaard med fuldgod Mag.
«Nu kommer a med min Fidelidelomfomfej.»

5. Niels Baadsmand han vilde til Barselen gaa,
der stod de kjær' Herrer, tog hannem imod:
«Og nu skal du stryg' opaa din Fidelidelomfomfej.»

6. «Nej, ikke stryger jeg opaa Feddelen min,
førend du løser op for Pungen din.
Saa skal a stryg' opaa min Fidelidelomfomfej.»

7. De kjær' Herrer de vredes alt ved det Ord,
saa slog de Niels Baadsmand mod sorten Jord.
I Stykker saa gik hans Fidelidelomfomfej.

8. Niels Baadsmand sprang ud ad Døren saa brat,
og da glemt' han baade Kjortel og Hat.
Men han glemt' ej hans Fidelidelomfomfej.»

9. Niels Baadsmand han sprang over Kjær og Bæk,
der tabt' han baad' Feddel og Feddelesæk.
Der tabt' han hans Fidelidelomfomfej.

10. Niels Baadsmand han sprang over Kjær og Mos',
der tabt han baad' Feddel og Feddelepos'.
«Gud naad' mig for min Fidelidelomfomfej!»

11. Niels Baadsmand sprang op paa Tagen saa brat:
«Hør I, min kjær Mo'er! maa jeg sidd' her i Nat?
For henn' er nu min Fidelidelomfomfej.«

12. Niels Baadsmand han sad ved Lyren[1]) og græd:
«O, kjæreste Moder! jeg mister min' Tær.[2])
Og det er for min Fidelidelomfomfej.

13. Om jeg blev saa gammel som Træ udi Skov,
saa skulde jeg aldrig ta' Feddel for Kow.
Og henn' er nu min Fidelidelomfomfej.

14. Ja, blev jeg saa gammel som Mos opaa Træ,
saa skuld' jeg dog aldrig kjøb' Feddel for Fæ.
Gud naad' mig for min Fidelidelomfomfej!

15. Om jeg blev saa gammel som Sandet ved Straand,
saa skulde jeg aldrig ta' Feddel i Haand.
Gid Fanden havde Fidelidelomfomfej!»

Den 300 Aar gamle Opskrift er denne:

1. Nis Bosen gjorde mig saa megen Uro,
saa solgte han bort min eneste Ko.
Saa kjøbte han sig en Fidele.

2. Nis Bosen tog Fedelen paa sin Bag,
han lakked til Barselhus i sin Mag.
For han havde faaet en Fidele.

3. «Hør du, Nis Bosen, hvad jeg siger dig!
og en god Leg saa giver du mig!
For du haver faaet en Fidele.»

---

[1]) Lyren ɔ: Røghullet i Mønningen paa Taget, efter ældgammel Bygningsskik, inden man havde Skorstene. [2]) De er nok ved at fryse af ham.

4. »Og ikke faar du Leg af mig,
forruden jeg faar Penning af dig.
For jeg haver faaet en Fidele.»

5. De tog Nis Bosen i Hals og Haar
og slog hannem mod den sorte Jord
I sønder brast hans Fidele.

6. Nis Bosen løb over Kjær og Mos',
han havde ikke uden en Fedelpos'.
I sønder var hans Fidele.

7. Nis Bosen lakker over Ager og Eng,
han havde ikke uden en Fedelstræng.
I sønder var hans Fidele.

8. Der han kom til Gaardens Led,
der stod hans Hustru og læned sig ved.
»Hvor haver du ladt din Fidele?»

9. »Kjær Hustru! mager eder ikke saa kræng!
saa vel faar jeg min Fedel igjen.
Saa vel faar jeg min Fidele.»

10. Og hun faar op hendes svarrede Rok,
hun slog Nis Bosen paa hans Krop.
»Du skalt faa Skam for Fidele!»

11. Hun fik op en Alnestok [? Kjærnestang],
hun slog ham baade tvært og endelangs.
»Du skalt faa Skam for Fidele!

12. Du haver gjort mig saa megen Uro,
du solgte bort min kullede Ko.
Saa kjøbte du dig en Fidele.»

95. Kællingens Skrifte.

Denne gamle Skjæmtevise synges i forskjellige Former i flere Egne af Danmark. En ny Optegnelse fra Sæland er trykt i S. Grundtvigs Gamle danske Minder II, Nr. 440, og sammesteds meddeles en 300 Aar gammel jysk Opskrift. Samme Vise er ogsaa kjendt i Sverige og paa Færøerne.

1. Kællingen sadler Bukken graa,
— Trem trammelitten tromma. —
saa rider hun sig til Præstens Gaard.
— Trammelitten tromma.

2. «Og kjære Præst! kan I skrifte mig?
for mine Synder de plager mig.»

3. «Jeg kan slet inte skrifte dig,
for Provsten han er over mig.»

4. Og Kællingen sadler Bukken graa,
saa rider hun sig til Provstens Gaard.

5. «Og hør, Hr. Provst! kan I skrifte mig?
for mine Synder de plager mig.»

6. «Jeg kan slet inte skrifte dig,
for Bispen han er over mig.»

7. Og Kællingen sadler Bukken graa,
saa rider hun sig til Bispens Gaard.

8. «Og hør, Hr. Bisp! kan I skrifte mig?
for mine Synder de plager mig.«

9. «Jeg kan slet inte skrifte dig,
for Rakkeren han er over mig.»

10. Og Kællingen sadler Bukken graa,
saa rider hun sig til Rakkerens Bo.

11. «Og hør, kjære Rakker! kan du skrifte mig?
for mine Synder de plager mig.»

12. «Ja, jeg kan gjærne skrifte dig,
for der er ingen over mig.»

13. «Jeg har begaaet en Synd saa stor,
for jeg har flaaet en Kat i Fjor.»

14. «Og har du Israels Katten flaad,
— Trem trammelitten tromma. —
saa kan du gaa med mig at flaa.»
— Trammelitten tromma.

96. Enke og Mø.

En sønderjysk Optegnelse er trykt i J. Madsens Folkeminder fra Hanved Sogn ved Flensborg (1870), S. 91. Den her følgende nørrejyske stemmer nøjere overens med den 300 Aar gamle, som her meddeles bag efter.

---

1. Alle mine Venner gik sammen i Raad,
gik sammen i Raad:
de raaded mig til en Enkekon' [at] tag'.
De raader mig til,
saa nødig jeg vil.
Den Enkekon' er jeg ej voxen til.

2. Den Enkekon' byder mig ind ad sin Port:
jeg kund' ej komm' ind for Halm og Straa.[1]).

3. Den Enkekon' byder mig ind ad sin Dør:
jeg kund' ej komm' ind for de mange smaa Børn.[2])

4. Den Enkekon' byder mig spis' Mad med sig:
ja, Maden var liden, og Dugen var skiden.

5. Den Enkekon' byder mig til Seng med sig,
til Seng med sig:
ja, Sengen var haard, og Kællingen var graa.
De raader mig til,
saa nødig jeg vil.
Den Enkekon' er jeg ej voxen til.

6. Alle mine Venner gik sammen i Raad,
gik sammen i Raad:
de raaded mig til en Pige at tag'.
De raader mig til,
saa gjærne jeg vil.
Den Pige hend' er jeg voxen til.

7. Den Pige hun byder mig ind ad sin Port:
jeg kund' ej komm' ind for Geder og Faar.

---

[1]) Det rette Rim har sagtens været et mindre fint Udtryk. [2]) Meddelt: »for Børn saa smaa.«

8. Den Pige hun byder mig ind ad sin Dør:
det straaler der inde af Guld og af Sølv.[1])

9. Den Pige hun byder mig spis' Mad med sig:
ja, Dugen var hvid, og Maden var fin.

10. Den Pige hun byder mig til Sengs med sig,
til Sengs med sig:
ja, Sengen var blød, og Pigen var sød.
De raader mig til,
saa gjærne jeg vil.
Den Pige hend' er jeg voxen til.

Den hidtil utrykte gamle danske Opskrift er saalydende:

1. Enken steder hun sig en Svend:
— Lokked de mig dertil. —
saa aarlig op og sildig i Seng.
Ikke vil jeg den Enke love; jeg er ikke voxen end.

2. Mine Frænder og Venner gaar sammen i Raad,
at jeg skulde love mig den Enke i Aar.

3. Der jeg kom i Enkens Gaard,
jeg hørte ikke andet end Børneskraal.

4. Første jeg taled til Enken et Ord,
da bar hun mig den døde paa Bord.

5. Hun ringler med Nøgler, hun slaar med Dør:
»Gud naade hans Sjæl, der jeg havde før!»

6. Nu rider jeg mig op under Ø,
der fæster jeg mig saa væn en Mø.

7. Jeg fæste en Mø, hun var saa skjøn,
saa vred jeg Vidjen, mens den var grøn.

8. Saa vred jeg Vidjen, mens den var grøn,
— Lokked de mig dertil. —
saa klapped jeg Pigen, for hun var skjøn.
Ikke vil jeg den Enke love; jeg er ikke voxen end.

---

[1]) Meddelt: »af Sølv og af Guld.»

97. I Kongens Gaard.

1. Dankongen han taler til sin Kok:
   »Du henter mig ind den hele Bukkekrop!«
   For de sad opaa Gulven og deppede.

2. Det mælte[1]) Dronningen, i Kammeret hun laa:
   »Den halve Bukkekrop kan vel forslaa.«[2])

3. Dankongen han ind ad Døren tren,
   da troj han i Fjet te møt opaa hans Ben.
   For de sad opaa Gulven og deppede.

4. Dankongen han saa' sig op under Tag:
   »Min' gode Hovmænd! har I jer nogen Mad?«
   For de sad opaa Gulven og deppede.

5. »Ja, vi haver os en lille Osteknap,
   den haver vel femten Aar opaa sin Nakk'.

6. Ja, vi haver os en lille Oste stor,
   det er vel femten Aar, siden den er bleven gjor.«

7. Ja, saa skar de Hul paa den lille Osteknap,
   ud sprang der en Soldat med en jærnbunden Hat.

8. Ja, ud sprang Adel, ja, ud sprang Gemen,
   ud sprang der en Væver med to sure Ben.

9. Ja, ud sprang Skomager med Syl og med Læst,
   ud sprang der en Degn, som før had' væ't en Præst.

10. Ja, ud sprang Smeden med Hammer og med Tang,
    ud sprang der en Skrædder, var en femten Tommer[3]) lang.

11. Ja, ud fløv Ugl', ja, ud fløv Ørn,
    ud sprang der en Kælling med en femten Tusend Børn.
    For de sad opaa Gulven og deppede.

---

[1]) Meddelt: »mente.« [2]) Meddelt: »den kan vel være nok.« [3]) Meddelt: »Fødder.«

98. Brudens Kirkefærd.[1])

1. Der bode en Mand i Ribe,
han var saa ædel og rig:
han gav hans Datter en Silkesærk,
var femten Favne vid.
Selv stryger hun Duggen af Jorden.

2. Femten var de Skræddere,
den Særk skuld' skær' og sy:
somm' had' hjemm' i Ribe,
og somm' i Riber-By.

3. Femten var de høvske Mø'r,
den Særk skuld' to og vrid';
somm' de fik djer haarde Død,
og somm' fik Sting i Sid'.

4. Og femten var de Tømmermænd,
den Særk skuld' hæng' op i Gaard:
somm' de fik djer Helsot,
og somm' laa syg et Aar.

5. De fulgte den Brud til Kirke,
hun var vel fast i Skind:
femten Alen tog de af Mur,
før de kund' træng' hend' ind.

6. Der hun kom i Kirken ind,
da tog hun til at vraan':[2])
saa slog hun ned det hellige Kors,
som før havde over staa'n.

7. Præsten stod for Alter og sang,
han hedde Herre Knud:
«Her bliver ingen Messe i Dag,
kommer Bruden ikke ud.»

---

[1]) Meddelt efter ni nær samstemmende Optegnelser. [2]) at vraane er at se op.

8. Hun tog en Penning af hendes Pung,
hun ofred vel saa nøj':
da slog hun sønder Degnens Ben
og stak ud Præstens Øj'.
9. Den Gang hun kom af Kirken ud,
da tog hun til at le:
«Nu har jeg været til Kirk' i Dag,
som enhver kan hør' og se.»
10. Den Gang hun kom paa Kirkegaard,
hun slog hendes Øjn' imod Sky:
og alt det Fæ, paa Marken var,
det køs hun hjem til By.
Selv stryger hun Duggen af Jorden.

99. Mand og Kone.

1. Ja, Manden og han vilde Regnskab gjør',
og Konen hun vilde det ikke hør',
Og lad saa springe til!
2. «Jeg flyed dig femten gode Kør,
du gav mig aldrig Smør i Grød.
3. Jeg flyed dig Bukke og Geder flere,
du gjord' mig ikke en Oste mere.
4. Mon det ikke volde din brogi Fad,
der gaar saa tit i Skab til Mad.[1])
5. Mon det ikke volde din Potte smaa,
der gaar saa tit til Ild og fraa?
6. Mon det ikke volde din Skummeske,
din Bug er fed, din Bag er bred?»
7. Ja, Manden gik sig ad Lunden hen,
han skor de Kjæppe hver og en.

[1]) Medeelt: «til Mad i Skab».

8. Ja, han skor fire, og han skor fem,
hans Hustru skuld' slides i alle dem.

9. Og han skor otte, og han skor ni,
hans Hustru skuld' slides i alle di.

10. Saa bøst' han og banked hende Ryg i Lav',
hun gjord' en Oste i hver en Dav.

11. Saa raader jeg eder, hver ærlig Mand!
I bøster jer' Kwonner det bedst' I kan!
Og lad saa springe til!

100. Kællingen til Barsel.

En 300 Aar gammel jysk Optegnelse af denne Vise meddeles her efter. Den her givne nye jyske er samlet af syv Optegnelser. Visen er ogsaa kjendt i Sverige og Norge (trykt hos Landstad Nr. 96).

1. Kællingen taler til Adser,[1]) hendes Mand:
«Og hvede[2]) skal du mine Knive;
der stander en Barsel i næste By,
og hjemme tør jeg ikke blive;
jeg er saa inderlig buden der ind,
dertil staar al min Hu og Sind.»
For Kællingen hun vild' til Barsel.

2. «Ja, hvad vil du ved den Barsel gjør'?
du haver jo intet at føre,
foruden en gammel Ballikaar,
der hænger æbag ve di Øre;[3])
der er saa lidet der udi,
der er vel en Torsk, ja, syv heller ti.»
For den Kælling var buden til Barsel.

---

[1]) Kun 1 Optegn. har Adser; i de andre er det blevet til Las el. Lasse. [2]) El. slibe. [3]) El. der hænger to gamle Handgrebe-Spand, de hænger imeld' vor Døre.

3. Da Kællingen ind ad Døren tren,
da trættes de om deres Sæde:
«Og lig' kjær haar a, hur I sætter mæ,
føst a ka faa nok at æde.»
Saa satt' de hend' næst ved djer Sognepræst,
der vanked de Retter allerbedst.
For den Kælling var kommen til Barsel.

4. Syv Oxekropp' dem aad hun op,
dertil fem fede Væjer,
syv Ammer Vin dem drak hun af,
hun tøtt' endda, hun kund' bæjer;
saa kraved hun hendes Opskær-Mad,
det bor de hend' ind o en Syvtønd-Fad.
For den Kælling var kommen til Barsel.

5. Ja, syv Fad' Supp' dem aad hun af,
to Laare af en Stude,
syv Tønder Øl dem drak hun af,
da begyndt' den Kælling at lude;
hun drak vel jen, ja, syv heller ti,
og da begyndt' den Kælling at spi.
For den Kælling var kommen til Barsel.

6. Ja, Kællingen over Bordet sprang,
hun svinsed, og hun svansed:
«Og henter mig nu en Spillemand!
for nu lyster mig at danse.»
Ja, Spillemand spilt', og Kællingen sprang,
hun slog en Skid, den var atten Al' lang.
For den Kælling var kommen til Barsel.

7. «Tal mig nu til Mikkel, min Svend!
og han skal for mig kjøre,
og han skal kjør' mig saa varligen hjem,
min Bug tør han ikke røre;
a frygter, min Røv skal vorde mig væst,
a skal oyerbeskid' baad' Degn og Præst.
For nu har a voren til Barsel.»

8. Om Natten hen ved Midnats Tid
den Kælling begyndte at jamre:
«Min Særk er groet saa fast ved min Lænd,
som den var klinket med Hamre.
Aa hjate Mand lille! ta' ved med di Tænd!
og nap den saa listelig ud fra mi Lænd!
For nu har a voren til Barsel.»

9. Om Morgen tidlig, før det blev Dag,
tog Adser sin Hustru til Brønde:
han tod' hend' æfor, han tod' hend' æbag,
som hun havde været i Dynde;[1])
han øst' o hend' baad med Bøtter og Spand',
hun løjt endda, som hun var i Band'.
For den Kælling had' voren til Barsel.

I Hans Svanings 300 Aar gamle Visebog staar Visen saaledes:

1. Kærling vil til Barsøl,
og hun havde intet at føre:
hun tog en gammel Væggerkurv,
den satte hun ved hendes Øre;
der var ikke halvgod Føring udi:
sure Sild, de vaare tri.
Da vil hun til Barsøl og til Reje.[2])

2. Der hun kom til Barselgaard,
da tog hun til at snøfte:
«Hvor er nu de raske Hovmænd,
mig skal af Vognen løfte?
Tager min Kube, lukker den i Hus!
I vogter hend' vel for Rotter og Mus!
Men jeg er kommen til Barsøl og til Reje.»

3. Der hun kom til Barselhus,
da trætt' de om deres Sæde:
«Jeg vurder[3]) ikke, hvor I sætter mig,
I giver mig nok at æde!

---

[1]) El. en Tønde. [2]) En Reje (Rede) maa betyde et Gilde.
[3]) vurder ɔ: agter, regner.

I sætter mig for den Barselseng!
Faa den Skam, der først gaar hjem!
Men jeg er kommen til Barsøl og til Reje.

4. Sju da vaare de raske Hovmænd,
der Mad skulde for hende bære:
aldrig kunde de bære saa fast,
hun gav jo over dem Kære:
»I Dannesvende! I løber nu fast!
jeg æder min Maaltid med en Hast.
Men jeg er kommen til Barsøl og til Reje.«

5. De baare for hende de Smørslag[1]) sju,
de struded alle som Pude:
Tori-Guds Mænd![2]) saa aad hun dem,
saa tog hun til at mude:[3])
»I rækker mig hid den gamle Ost!
jeg haver hid ført min megen Kost.
Men jeg er kommen til Barsøl og fil Reje.«

6. Der den Kærling kroppet[4]) var,
da vild' hun til at svanse:
alle de Folk, i Huset var,
da kom hun til at danse;
hun hopped og tripped, hun sprang saa fast,
indtil hendes gammel Bælt' den brast.
Men hun var kommen til Barsøl og til Reje.

7. Der hendes gammel Bælt' den brast,
da tog hun til at kalde:
»Hvor er Adser, min egen Svend?
han lader mig ikke falde;
han kjør mig listelig over den Bro,
jeg frygter, min Bug den gaar itu.
Men jeg er kommen til Barsøl og til Reje.«

8. Hustruen ind ad Døren tren,
og baade hendes Sko var fulde:
Husbond staar hend' op igjen,
han kalder hende sin Dulle.
Hun svar ham saa bimsk[5]) igjen,
hun kalder ham en arge Herrensøn:
»Men jeg er kommen fra Barsøl og fra Reje.«

---

[1]) Smørslag ɔ: Mandeltærte. [2]) Det maa være en gammel hedensk Ed. [3]) at mude ɔ: give Stikpenge, Drikkepenge, passer ikke vel her. [4]) at kroppe ɔ: fylde, stoppe. [5]) bimsk ɔ: kort, knibsk.

Tillæg.

I. Forvandlingen. En senere gjort Optegnelse fra Hodsager Sogn lyder som følger:

1. Der gaar Dans ved Bjærge,
   — Driver æ Dog, fælder æ Rim. —
   der danser de Elleve-Dværge.
   For den, der jeg gav Tro min.

2. Først danser Datter Donnimaar,
   og saa ham Ridder af Rosensgaard.

3. »Jeg skaber dig til saa god en Par Sko,
   jeg trækker dem paa min' Fødder to.»

4. Skjøn Ridder lysted ej den Gave at bær', [1])
   han lysted ej en Par Sko at vær'.

5. »Jeg skaber dig til en Par Handsker smaa,
   jeg trækker dig paa min' Hænder to.»

6. Skjøn Ridder lysted ej den Gave at bær',
   ham lysted ej en Par Handsker at vær'.

7. »Jeg skaber dig til saa fin en Guldtraad,
   jeg fletter dig i min favre Haar.»

8. Skjøn Ridder lysted nok[2]) den Gave at bær',
   han lysted og en Guldtraad at vær'.

* * *

9. »Velkommen, Datter Donnimaar!
   og saa ham Ridder af Rosensgaard!»

10. Hun slog ud hendes Kappe blaa;
    »Og min kjær' Moder, I ser her paa!»

11. Hun slog ud hendes Skarlagen-Skind:
    »Og min kjær' Moder, I ser her ind!» [3])

---

[1]) For bær' i V. 4, 6 og 8 meddelt: vær'. [2]) Meddelt: »og«.
[3]) V. 11 sunget efter V. 12.

12. »Han er ej under din Kappe blaa,
han er flett' i din favre Haar.

13. Han er ej under din Skarlagen-Skind,
han er fæst' ved din Rosens-Kind.«

14. Saa tog hun op saa lidel en Kniv,
hun skor i Stykker de Lokker syv.

15. Hun skor i Stykker de Lokker ni,
endda blev Ridder af Rosensgaard fri.

16. Der er ej en Ridder paa dette Ø,
der har saa kunstig en Fæstemø.

17. Der er ej en Jomfru i dette Land,
der bedre kan forvare sin Fæstemand.

Nr. 4. Anders Kongesøn. Den foran trykte Optegnelse var fra Bording Sogn. Visen er siden funden i Torning Sogn saa lydende:

1. Bolder Nellerus og Anders Kongens Søn
de havde tilsammen god Villi:
der var ingen Ting i Verden til,
djer Venskab kund' adskille.
Han vandt den Mø og fik hend' aalder.

2. Foruden hend' Frøkun lidel Kirstin,
hend' vilde de begge ha':
[hend' lysted de begge at gilli,]
og der kunde kuns jen hende faa.

3. Og det var Kejseren ungen Hr. Villum,
han gav ud den Dom saa und:
te de skulde Dysten om hende rid',
[og saa hend' med Æren vind'.]

4. Og det var Frøkun lidel Kirstin,
hun stod iblandt de andre Kvinder:
hun skinnede som den velsignede Sol,
der skinner baade ude og inde.

5. Den første Dyst, de sammen red,
de Herrer var begge saa stærk':
bolder Nelerus Hest den sank i Knæ,
og Hovedet sprang langt ad Mark.

6. Og det var Anders Kongens Søn,
han steg paa hans høje Hest:
[»Nu haver jeg hende med Æren vundet,
jeg under af Hjærtet bedst.«]

7. Saa tog han Frøkun lidel Kirstin
saa venlig i hans Arm:
og det var Kejseren ungen Hr. Villum,
han skyvlt' ham en Kniv udi Barm.

8. »Og hør du, Kejseren ungen Hr. Villum!
nu har du ilde gjor:
nu har den skjøn Ridder mig ærlig vunden,
hvi maatte han mig ej faa?»

9. »Og ti still', Frøkun lidel Kirstin!
nu skal du hverken sørge eller kvid':
for jeg skal vær' Kejser i vor Øster-Kongerig',
Kejserinde skal du vist bliv'.»

10. Ja, de var tilsammen i Aare,
ja, vel udi Aare ti:[1])
men aldrig kom hun af hendes Seng
i nogle Aar af di.

11. De avled tilsammen de Sønnere syv,
og dertil Døtre tre:
men aldrig kom hun af hendes Seng
i nogle Aar af de.

12. Og det var Kejseren ungen Hr. Villum,
han gik hende til og fraa:
»Er der ingen Ting i Verden til,
som der din Hov ligger paa?»

13. »Nej, der er ingen Ting i Verden til,
som der min Hov ligger paa:
uden du lægger min Lig ved Anders Kongens Søn!
hos ham lyster jeg at bo.»

14. Kejseren vredes ved de Ord,
[han kunde sin Tunge ej tæmm']:
»Og sikken en Fandens Handel var end den,
kund' hun aldrig den Ridder forglemm'!»

r. 11. Iver Jonsen. En Broder til Meddelerinden af Opskrift B havde i V. 5, L. 2: Sverrigs Rig', og han kunde endnu et 7de Vers (= A 5):

Dette var Iver Hr. Jonsen,
han var ej skøj:
og han sprang i Guldsnejkern,
der var bygget af nøj.

---

[1]) Meddelt: »tyve Aar.»

Nr 14. Den onde som Bejler. Meddelerindens Broder kunde mere af denne Vise:

1. Da man skrev atten Hundred og fem,
fra Mekkelborg og hjem [1])
2. Der bor en Mand der ude,
han haad' en Datter prude.
3. Han haad' en Datter til lige,
til hend' bejled Bejlen den rige.
4. »Jeg vil en riger' have
med mere Gods og Gave.
5. Kan jeg ej[2]) en riger' faa,
da skal Fanden vist før' mig den opaa.»
6. Satan kom [der] selv til Land,
kom hendes kjær' Fader til Haand.
7. »Vil I mig jer Datter give?
i Aften vil jeg her blive.
8. Skjønne Jomfru! vil I mig trolove?
jeg elsker eder af al min Formue.»
9, 10 og 11 = de foran (S. 27- 28) trykte Vers 3, 2 og 4.

Nr. 16. »Med Harper og med Liljer.» En Kone i Rind Sogn kjendte samme Visestump, med disse Afvigelser:

V. 1[1] højskygget Hat. 1[7] forgyldene Lom.
V. 2[3] for vist skal det koste dig dit faavr' unge Liv.
V. 3. Saa trak han ud sin sølvslagen Kniv,
saa stak han skjøn Jomfru, til hun ligger Lig.

Nr 17. Hr. Eskilds Foler. At denne Vise er en Mellemform mellem Ribolds og Grønnevolds, som det formodedes her foran S. 29, bekræftes af følgende Optegnelse:

1. »Hr. Eskild, Hr. Eskild, min Hjærtenskjær'!
— Lover I mig! —
og hvi kommer du saa sjaalden her?»
Fruer, I lover, I hviler jer!

(Han svarer, at det er, for hendes Fader kan ikke lide hans Komme.)

2. »Hvikk' vil du drikk' Mjød udi Stov',
eller du vil først udi Højeloft sov'?»

---

[1]) Dette forstyrrede Vers med sit nye Aarstal har vistnok intet med denne Vise at gjøre. [2]) Rettere vel: Kan du mig ej.

3. »Jeg vil først udi Højeloft sov',
siden kan vi altid drikk' Mjød udi Stov'.»

4. Men de var dem næppe i Sengen lagt,
før det var for Dannerkongen bragt.

5. »Hør du, Dannerkongen faaver og fin!
Hr. Eskild han sover hos Datteren din.»

6. »Skam faa dig, din Sladdertaask'!»

* * *

7. »Vil du mig ej paa min Tale tro,
da staar jeg med begge djer sølvspændt' Sko.»

(Saa raaber han Folk sammen, at de skulde spænde Brynje paa. Det hører de inde i Kammeret, og Hr. Eskild rejser sig. Hun spænder ham Brynjen paa og siger:)

8. »Jeg svær dig ved min unge Liv,
du skal hverken tag' Skaa' af Sværd eller Kniv.»

(Hr. Eskild kommer nu ud og slaar ihjel af dem, indtil hendes yngste Broder. Da siger hun:)

9. »Hr. Eskild, Hr. Eskild, min Hjærtenskjær'!
min yngste Broder ham lader du vær'!»

10. Hr. Eskild han sig over Axelen saa',
og der fik han sin Banesaar.

(Som de red, spurgte hun ham om, hvi han var saa dus, og siger:)

11. »Hør du, Hr. Eskild, Allerkjæresten min!
hvi rinder der Blod paa Saddelen din?»

12. »Din yngste Broder, du havde saa kjær,
hans Sværd den var mit Hjærte for nær.»

* * *

Nr. 27. Giljekunst. Meddeleren er siden kommen paa et Vers til, imellem V. 5 og 6, saa lydende:

Klem paa hendes Haand, træd paa hendes Fod!
er Elskov der inde, hun holder imod.

Nr. 28. Agnete i Bjærget. Endnu en senere gjort Optegnelse fortjener at hidsættes.

F.

1. Agenet' hun sod i Heje og sang,
— Fovlil hun sjønger. —
saa kom Jens Netmand gangend' til.
Skjønne Aggeraanetaa!

2. Jens Netmand han tog hend' ved hviden Haand,
saa gik de ad Bjærg og dyben Daal.

3. »Nej, jeg kommer ej ad Bjærgen med dig,
saa vil min Moder græde for mig.»

4. De gik den Daal syv Gang' omkring,
men til sidst maatt' hun ad Bjærgen ind.

5. Hun var der kuns i otte Aar,
da fødte hun syv Sønner smaa.

6. Agenet' hun sad ved æ Ug' og keg,
saa hørt' hun, Kirkeklokker gik.

7. »Nu hørt' jeg Kirkeklokker gaa,
og gid Herre Krist, at jeg maatt' i Kirken gaa!»

8. »Ja, du maa vel i Kirken gaa,
men du drager ej alle din røde Guld paa!

9. Og naar du kommer paa Kjærregaard,
da maa du ej slaa ud din faavr' Guldhaar.

10. Og naar du kommer ad Kirken ind,
saa maa du ej smil' under Skaarlagen-Skind.

11. Og naar de andre skjøn Jomfruer de ofrer Guld,
da skal du sidde saa sørgefuld.

12. Og naar du kommer af Kirken ud,
saa maa du ej følge din Moder hjem.»

13. Agenet' drog Guld alt over Guld,
thi Bryst og Finger' dem satt' hun fuld.

14. Den Gang hun kom paa Kjærregaard,
da slog hun ud hendes faaver Guldhaar.

15. Den Gang hun kom ad Kirken ind,
da smilte hun under Skaarlagen-Skind.

16. Den Gang de andre skjøn Jomfruer de ofred Guld,
da ofred hun tre Skaaler fuld.

17. Den Gang hun kom af Kirken ud,
da vild' hun følge sin Moder hjem.

18. De gik paa Vej og snakked's ved,
da kom Jens Netmand gangend' til.

19. »Og hør, Agenet', hvad jeg siger dig:
de syv smaa Sønner de græder for dig.»

20. »Og læ dem græd', imen de vil!
nu kommer jeg ej ad Bjærgen mer.»

21. Jens Netmand han tog hend' ved hviden Haand,
saa gik de ad Bjærg og dyben Daal.

22. De gik den Daal syv Gang' omkring,
til sidst maatt' hun ad Bjærgen ind.

23. De to smaa Sønner de satt' hend' Stol,
de to de satt' hend' Skammel under Fod.

24. De to de tapped Mjød og Vin,
den syvend' han kaldte hend' Moder sin.

Nr. 30. Jomfru i Ulveham. Opskrift **B** skyldes en Søster og en Broder; en anden Broder har bevaret Visen noget fuldstændigere (se V. 1, 2, 8, 18, 19) saaledes:

1. Min Fader ud at ride,
— Min huldtro god' Ven. —
han fæsted min Stifmo'r saa stride.
Og siden de lagde min Moder under Mulde.

2. Han fæst' min Stifmo'r saa stride
til min Faders Gaard den hvide.

3. Jeg sad ved Vindven og børsted min Haar,
og saa', min Stifmo'r kom kjørend' i Gaard.

4. Jeg stak den Bøst' udi min Barm,
saa løft' jeg min Stifmo'r fra forgyldene Karm.

5. Min Stifmo'r hun fortykte,
at jeg skuld' have saa god en Lykke.

6. Hun skabt' mig til en Sværd saa døv,
at jeg skuld bliv' sløv og alderig hvas.[1])

7. Men jeg blev til en Sværd saa god,
at jeg blev hvas og alderig sløv.

8. Om Dagen hængt' jeg ved Ridderens Sid',
og om Natten hængt' jeg i Salen den hvid'.

9. Min Stifmo'r hun fortykte,
at jeg skuld' have saa god en Lykke.

10. Hun skabt' mig til en Sax saa døv,
at jeg skuld' bliv sløv og alderig hvas.[2])

11. Men jeg blev til en Sax saa god,
og jeg blev hvas og alderig sløv.

12. Om Dagen klipped jeg hvid Ermelin,[3])
om Natten sov jeg i forgyldene Skrin.

---

[1]) Rimene vel egentlig: døv — sløv. [2]) Rimene egentlig: Sax — hvas? [3]) El. de Lærred og Lin.

13. Min Stifmo'r hun fortykte,
at jeg skuld' have saa god en Lykke.
14. Hun skabt' mig til en Ulv saa graa,
og bad, jeg skuld' i Skoven gaa.
15. Hun bad, jeg skuld' i Skoven gaa,
indtil jeg drak min Broders Blod.
16. Og det var i otte Aar,
min Stifmo'r turd' ej til Kirken gaa.
17. Og det var paa den ni'nde,
min Stifmo'r hun vild' til Kirken ride.
18. Saa lagde jeg mig i den Stie,
som jeg vist tænkt', min Stifmo'r skuld' ride.
19. [Der laa jeg still' i den Sti i Gjem]
og saa', min Stifmo'r kom lakkendes frem.
20. Og jeg greb i hendes Kaabe blaa,
saa løft' jeg min Stifmo'r fra Gangeren graa.
21. Og jeg greb i hendes Side,
saa vælt' de Tvillinger saa vide.
22. Saa drak jeg af min Broders Blod,
igjen stod jeg en Jomfru god.

Nr. 33. Ørkelands Jomfru. De tre her foran trykte Brudstykker ere henholdsvis fra Sunds, Bording og Tjørring Sogne; et fjerde er dette fra Ikast Sogn:

D.

1. * * *
»Du skal fæste dig saa stalt en Jomfru,
som der ejer baade Slotte og Rig'.«
Bolder Nelerus med sine Svende og de træder Ammur.

2. »Ja skal jeg fæste mig saa stalt en Jomfru,
som der ejer baade Slotte og Rig':
saa er der ingen i Danemark,
som jeg sjønnes, der kan være min Lig'.«

3. »Ja, er der ingen udi Danemark,
som du sjønnes, der kan være din Lig':
saa er der en udi Ørkeland,
som ejer baade Slotte og Rig'.«

* * *

4. »Her sidder du, Ørkelands Konge!
alt over din brede Bord:

vil du give mig lidelen Malfru
til ægte kjære Hustru god?»

* * *

r. 34. Ridder Oles Lud. De to her foran trykte Opskrifter A og B ere fra Mammen og Sunds Sogne. Fuldstændigere end nogen af dem er efterstaaende fra Rind Sogn.

C.

1. Hr. Peder og Ridder Wolle de sad over Bord,
— Op under en Lind. —
de snakked saa mangen gammele Ord.
Op under en Lind der vaagner Allerkjæresten mine.

2. «Og hør du, Ridder Wolle, kjær Stalbroder min!
hvi fæster du dig ikke en Jomfru saa fin?»

3. «Saa læng' som jeg har min forgyldene Lud,
saa kan jeg daare hver Jorderigs Brud.»

4. «Da tør jeg sætt' ud baade Hus og Jord,
du skal ikke daare stalt Mettelil ud af min Gaard.»

5. «Da tør jeg sætt' ved min hvide Halsben,
i Morgen skal stalt Mettelil være min.»

6. «Ja, er det nu saa, at hun kommer her,
saa beder jeg dig, gjør hend' ingen Vanær'!»

7. Ja, sildig om Aften, der Mørken fild paa,
Ridder Wolle han legte det bedste, han maa.

8. Han legte en Time, han legte i to,
der stod hun stalt Mettelil og lyded deropaa.

9. Han stod en Time, han stod i fem,
stalt Mettelil hun kasted baad' Sax og Søm.

10. Stalt Mettelil og saa hendes lidel Smaahund
saa ene gik de igjemmel Rosenslund.

11. Hun banked paa Loftsdøren med hendes Skind:
«Stat op, Ridder Wolle! du lukker mig ind!»

12. «Slet ingen saa haver jeg Stævne sat,
slet ingen lukker jeg paa min Loft om Nat.»

13. «Ja, vil du ikke lade[1]) mig ind,
da lad din Dreng saa følge mig hjem!»

---

[1]) Meddelt: «laane».

14. »Ja, Maanen skinner nok saa klaar,
du kan gaa did, som du kom fraa.«

15. Stalt Mettelil og hendes lidel Smaahund
saa ene gik de igjemmel Rosenslund.

16. Der hun kom til Borrigens Led,
ud' stod Hr. Peder og hviled sig ved.

17. »Og hør du, stalt Mettelil, Allerkjæresten min!
og hvor gaar du hen om Nattetid?«

18. »Ja, jeg var mig her ned' veder Aa,
og skaa'ed de Blomster brune og blaa.

19. Jeg skaa'ed de Blomster brune og blaa.
den fejerst' var Toppen falden aa.«

20. »Ja, den Nats Gang og andre fler'
det gjør dine røde Kinder saa bleg'.

21. Ja, nu vil vi gaa til vor Seng og hvil',
og det skal du forglemm', gjør det aldrig mer!«

22. Læng' laa stalt Mettelil og tænkte ved sig:
»Mon min sølvslawen Kniv ikk' kund' tjene mig?«

23. Stalt Mettelil drog Kniven ud af Ærmen rød,
saa slog hun sig selv vel til sin Død.

24. Op unt' Hr. Peder, han om sig saa',
det røde Blod det under ham laa.

25. »Gud naad' dig, stalt Mettelil, Allerkjæresten min!
saa lidet vidst' jeg af Sorrigen din.«

26. For Væddemaalet var saa haard og saa fin,
derfor mist' han Allerkjæresten sin.

Nr. 48. Karl Høvding. Det her foran trykte Brudstykke D hører ikke til denne Vise, men til den om Hr. Lovmand (Syvs Nr. 68), hvoraf en Opskrift i Jyske Folkeviser (1871) Nr. 52.

Nr. 50. Dalebo Jonsen. En senere gjort Optegnelse har i V. 14:
imedens jeg tager min Ligskjorte paa.

V. 25. Hr. Dalebod hug ned hans kjær Moder saa smaa,
som Spaanen' udi Skoven, hvor tykkest de laa.
»Lig du der!« siger Dalebod Jonsen.

V. 30. »De syv Tønder Salt dem maa du lave til,
om du nu det Galtekjød selv salte vil,
som du sendte til Dalebod Jonsen.«

r. 67. Ridderen i Fare. Dette er ikke nogen »Vidundervise«, men en Skjæmtevise, hvilket med Bestemthed fremgaar af en norsk utrykt Optegnelse af samme fra Telemarken.

Den gamle Mand fra Tulstrup, Ikast Sogn, af hvem Kristen Møller (efter hvis Tilsigelse den foran trykte Optegnelse er gjort) havde lært den, havde ogsaa tit sunget den for Ane Johanne Jensdatter, som dog kun har husket Versene:

Jeg red mig en lidt om ved Kjær,
der sad tre Rakkerer og floj' o en Mær.

Jeg red mig en lidt om ved Ris,
og der mødt' mig en kwolswot Gris.

Melodier

til

Gamle jyske Folkeviser.

2. Bjærgmandens Brud.

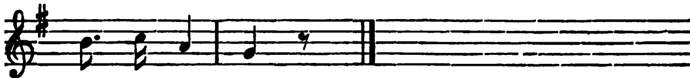
— Bjærgmand red sin Vej - en frem, — Brand un-der en

Lind. — der mød - te ham tre Pi - ger. — Her blæ - ser en

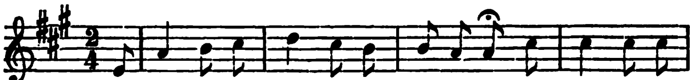

Vind. Grovsen Mand trin o Land, Gyl-den braand, Gyl - den

at trin o Land.

3. Hexeridtet. A.

Hr. Pe-der han rejst' sig op un-der Ø, han fæst' li-del

Kir-stin, saa væn en Mø. — I bin- der jer Haar, før I ri - der!

4. Anders Kongesøn.

6. Krybskytten.

8. Tyvene. A.

Mænd.—det var to Ty-ve baa-de.—Det da-ges in-tet end.

Til 8.

Svensk Melodi.

»Och kä-ra mor i spi-sen,—Två re-de-li-ga

män.—och får jag sjun-ga vi-san?«—Det da-gas in-tet

än. Och får jag sjunga vi-san? Det dagas in-tet än.

11. Iver Jonsen. A.

Der gaar Dans paa Munk-holm, ved hvi-den Strand: der

dan-ser han I-ver Hr. Jon-søn med Dronning ved

Haand.—Kjen-der I I-ver Hr. Jon-søn?

19. Grønnevold. B e.

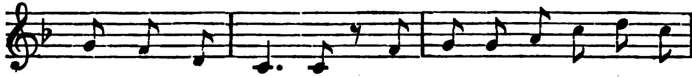
— Grøn-ne-vold han be - der lægg' Sa - del o Hest: — De un - ge til - sam-men lad dem komm'! — »Og jeg vil mig stalt Met - te - lil gjæst'!« — Grøn-ne-vold og han ri - der jenn'.

20. Den elskedes Død. A.

Hun tog to Du - er, satt' dem paa Knæ, — En Som-me-re. — Ru-ner skrev hun paa djer Tær. — Det stun-der ind til Dan - mark.

20. D.

Hr. Pe - der han rejst' til En - geland, — Der sjunger saa

28. Agnete i Bjærget. A.

28. B.

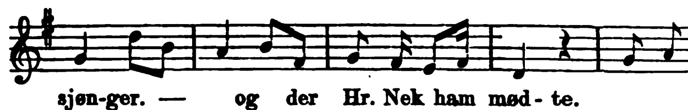

28. D.

29. Ridder og Havfrue. A.

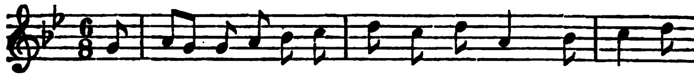

30. Jomfru i Ulveham. B.

Jeg stod paa Loftet og bør-sted mit Haar,—Min fuld-tro

Ven! — der saa' jeg min Stifmo'r kom kjørend' i Gaard. —Og

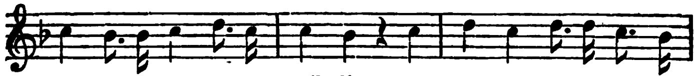

si - den de lag - de min Mo- der un - der Mul - de.

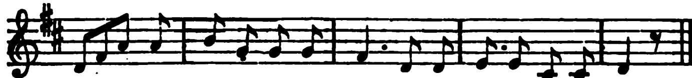
32. Sallemand Ravn. A c.

— Sal - le - mand og hans Mo - der — I - me - den

El - skoven og go-den Vil - li. — og de sad begge o - ver

Bor-de. — I - me-den El - sko-ven og go - den Vil - li,

og det var alt om Glemmen.

35. Hustru og Mands Moder. E.

Hr. Pe-der han rej-ste sig op un-der Ø, han

fæst' stalt El-len, den væn-ne Mø. — Den El-skov

3

tvin-ger den Frow' saa saa-re.

36. Sankt Steffen.

— Ga-bri-el En-gel blev ud-sendt til Jom-fru Ma-

ri-e den re-ne: »Gud Fa-der han ha-ver mig

til e-der sendt, at I Guds Mo-der skuld' bli-ve.«

40. Tærningspillet. A.

Skjøn Rid-der han spurg-te sin Fa-der om For-

lov, sin Fa-der om For-lov: »Maa jeg ej spill'

Tær-ning med Jom-fru i Aar?« — Selv vin-der han den

æ-de-li-ge Ros'.

42. Palle Tygesen. b.

Pal-le Ty-ge-sen spurg-te sin Mo-der om Lov:

— Den-ne velbaar' Svend. — »Og maa jeg gaa til Bar-sel-

stow?« — For de fynsk' Jom-fru-er hannem ef-ter traaj.

43. Taterens Brud. A.

Der bor en skjøn Jom-fru lidt søn-den for vor

Ø, det var den skjønnest' Jom-fru, som So-len skinner

paa. — Lig' om Lig', hen-des Li-ge var ej kom-men.

44. Junker Jakobs List. B.

Jun-ker Ja- kob han tje - ner i Kon - gens Gaard,

han sli - der Sel, han dra-ger Maard, han sli - der

Sel, han dra - ger Maard.

46. Fru Ellen.

Hr. I - bolt ri-der i Ro-senslund,—Beder om e- ders

Liv! — og der møder ham Hr. Ærland ud.—Des vil vi

tal'.—Hr. Ær-land med hans man-ge Svend'.—I dan-ser vel!

48. Karl Høvding. C.

Karl Høvding han sid-der ved Ra - bes - Sø, — Min

hjær - te - lig' Ros' og min kjær'! — han ta - ler saa

me-get om sin Fæ - ste - mø.—Selv vin-der den

Her-re den Jom-fru saa li - den.

50. Dalebo Jonsen.

Hr. Da - le - bo lod byg-ge et for - gyl - de - ne Skib,
Dan-kon - gen han ik - ke har set Ma - ge der-til.
Ja, det er Hr. Da - le - bo Jon - sens.

51. Daniel Bondesøn. A.

— »Hør du, Da-ni - el Bund'søn! og du sejler alt for

høtt!—Og det var jet. — Hør du Da-ni - el Bund'-

søn! og du sej-ler alt for høtt: ' og jes-sind ud - i

Af - ten bliver du af Kon-gen mødt.«

52. Hr. Peders Slegfred.

56. Ude ved Aa. C.

61. Ridderens Hjærte. B.

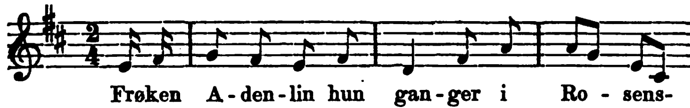

Til 61.

67. Ridderen i Fare.

Der stander to Folk paa Høj-e-lofts-bro, de snakked saa

me-get om Æ - re og Tro.—Hej hej - saa fal - de-

ra!—De snakked saa me - get om Æ - re og Tro.

69. Malfreds Død. B.

»Og hør, Hr. Pe-der! bliv hjem-me i Aar! du

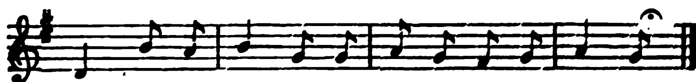
véd ej, hvad jeg i min Ungdom er spaad.«—I - men

Sø - en drager un - der.

71. Varulven.

»Og hør du, li - den Kir-sten baa-de faa - ver og

fin!—Og alt ud - i Ri-men.—en El-skovens Vi - se du

72. I Morgengry.

77. Brud i Vaande. B.

78. Peder Henriksøn. A.

Og det - te var Pe - der Hen - drik - søn, han

tje - ner i Kon - gens Gaard: der gil - jed han Jom - fru

El - lens - bor - rig, han giljed hend' i ot - te Aar. — Saa

dra - ger han he - den med hen - der.

80. Jomfruens Brødre. A.

Ja, Gud véd min Vil - li, at jeg har dig kjær, at

jeg vild' dig saa gjær - ne ha - ve: men jeg fryg - ter

mest for din' Brø-dre al - le syv, mit un - ge Liv de

ri - ver af Da - ge. — Om Som - me - ren.

82. Havfruen danser paa Tilje.

83. Skjoldmøen. B.

85. Kvindemorderen.

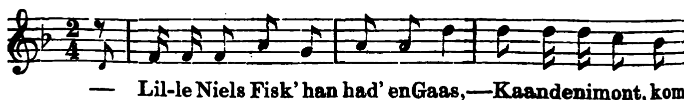
88. Bryllupsvise.

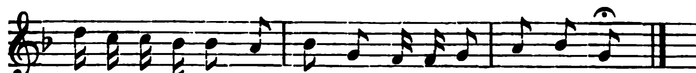
90. Mikkel Ræv. A.

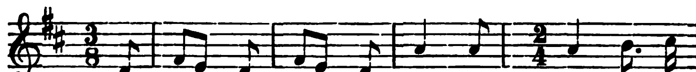

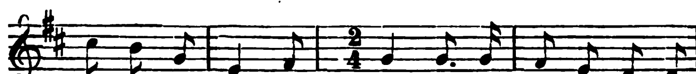

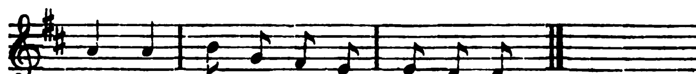

93. Den store Krage.

94. Fedelen.

Niels Baadsmand han hav-de saa stor en U - ro, førend

han fik solgt hans e - ne - ste Ko. Saa kjøbt' han der-

for en Fi - de - li - de - li - de - li - de - lom - fom - fej.

95. Kællingens Skrifte.

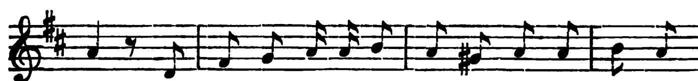
Og Kjællin-gen hun red paa den Gan - ge - re graa, —Il-

lu - om - da. —saa red hun ind ad Provstens Port. —Il-

lu - om - da, il - lul - li - lul - li - lu - om - da.

98. Brudens Kirkefærd.

— Bis - pen i Ri - be han var saa æ -del og

Tillæg af Melodier.

Høstpigen.

(Jyske Folkeminder I, 10.)

A.

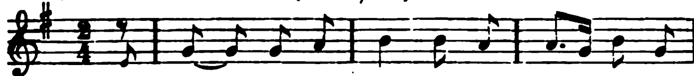

B. (J. F. I, 10.)

— »Hør du, lil - le Pi - ge baad' faa - ver og
godt Øl og Mad skal du fan - ge hos

fin! og vil du la - de dig lej - e?
mig, Be - ta - ling alt ef - ter min Ev - ne.
Men

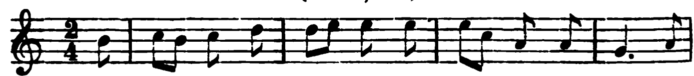

saa skal du gaa, og saa skal du staa al - e - ne

paa min A - ger at skæ - re.«

C. (J. F. I, 10.)

Ja, Bon - den han snur - red sin Gan - ge - re graa, saa
»Gid Fan - den af Hel - ve - de lej - e - de dig! jeg

ha - ste - lig mon - ne han ri - de:
hør - te end al - drig din Li - ge.«
Vil - den - ste

brav, strant o - ver Ven-land, vil - den - ste Kar-le o - ver

A - ger og Mark, ven- landste rut - ta, snil - den - ste

Møllesækken.

(J. F. I, 11.)

Den dødes Igjenkomst.

(J. F. I, 21 og 76.)

Hr. Virvald.

(J. F. I, 22.)

Skjøn Medler.

(J. F. I, 22.)

Hr. Medler.

(J. F. I, 22.)

Hr. Med-ler han tje-ner i Kon-gens Gaard, de

Fru-er og Mø-er de kru-ser hans Haar. — Aa-ja-

ja! — De Fru-er og Mø-er de kru-ser hans Haar.

Broderens Igjenfindelse.

(J. F. I, 23.)

— Kej-se-ren han hav-de de Døt-te-re

tre, den e-ne hun vil-de ej spin-de, ja,

hun vil-de ud ad den frem-med Land gaa, der

ag-ted hun hendes Bro-der at fin - de. — Skjøn

Jom-fru ud af Kej-se-rens Land.

Elvehøj.

(J. F. I, 27.)

Jomfru Ellensborg.

(J. F. I, 36.)

Kongedøtrene.

(J. F. I, 38.)

Hr. Peders Stalddreng.

(J. F. I, 42.)

B. (J. F. I, 42.)

Elvedansen.

(J. F. I, 45.)

Karl og Margrete.

(J. F. I, 61.)

syg un-der Ø: og det var hans kjær Mo-der, hun

gan-ger ham til og fra. — I rømmer af Land!

Den utro Svend.

(J. F. I, 65.)

A.

Om al-le de Bjær-ge de va-re af Guld, og

Vandet var Vin: den skjøn-ne-ste Jom-fru, i

Dan-sen gaar, skal vær' min.

B.

(J. F. I, 65.)

Dersom al-le de Bjær-ge de va-re af Guld, og

Van-det var Vin: den skjøn Jom-fru, som i Dan-sen mon

gaa, hun bli-ve skal min.

C. (J. F. I, 65.)

Kjærestens Død.

A. (J. F. I, 69.)

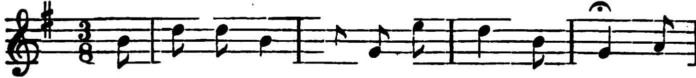

(J. F. 1, 69.)

B.

Saa trækked jeg min Gan - ger af Stal-den

ud, lag - de paa den for - gyl - de - ne Mi - le: saa

red jeg fem - ten val - ske Mil', for - in -

den min Gan - ger fik Hvi - le.

De to Jomfruer.

(J. F. I, 75.)

Der gik sig to Jom - fru - er bol - de, spa-

se - red paa de grøn - ne - ste Vol - de: den

e - ne hun var ved et frit Mod, den an - den var

sor - rig - ful - de.

Store Fordringer.

(J. F. I, 82.)

(Til J. F. I, 82.)

Svensk Melodi.

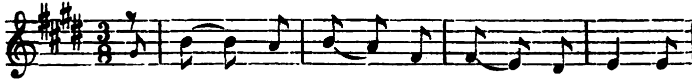

Sywards Endeligt.

(J. F. I, 92.)

— Syward han slog hans Stif - fa - der i - hjel, det
og saa vild' han til Ho - ve gaa, U-

gjord' han for Mo - de - rens Bedst', — Saa ly - ste - lig
lyk - ke saa vil - de han frist'.

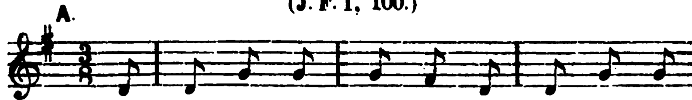

ren - der han Graamand un - der Sy - ward.

Hr. Adelbrandt.

(J. F. I, 100.)

A.

Hr. A - del - brandt bad dem lægg' Sa - del paa

Hest: — Var jeg end saa væn - ne, som I er! — »I

Af - ten vil jeg Fru Le - ne - lil gjæst'!« — Jeg

ment', jeg var Jom - fru - ens Li - ge.

B. (J. F. I, 100.)

Hr. Adelbrandt, Hr. Adelbrandt kom ri - den-des i Gaard, af sted Langtu - lil - le, var svøbt ud - i Maard, af sted Langtu - lil - le, var svøbt ud - i Maard.

C. (J. F. I, 100.)

Ja, der var jo al - drig saa dy - be en Bæk, He - len - de - lin hun maat - te, He - len - de - lin hun maat - te jo o - ver den trækk'.

Liden Kirstens Dans.

(J. F. I, 102.)

»Li - den Kirsten! li - den Kirsten! træd nu Dan - sen for mig, — Før jeg ven - der mig om! — et Par

sølv-spænded' Sko dem gi - ver jeg dig.« — For jeg

tænk - te, at in - gen skul-de kjen-de mig.

De to Kongebørn.

(J. F. I, 103.)

Der var to æ - de - lig' Kon - gebørn, de lo - ved' hver-

an - dre djer Tro: saa lag - de de o - ver i

de - res Tal', hvor de skul- de kom-me at bo.

Hr. Tønder.

(J. F. I, 106.)

Og det var Ridder Hr. Tøn - der bold, han

la - der sin Gan- ge - re spring': da bli - ver han

Dvær-gens Dat - ter va'r, hun lader Guld-har- pen kling'.

Ulv van Jærn.

(Vedel, I, 11.)

Det var un - gen Ulv van Jærn, gaar for Dan-ner-

kon-gen at stand': »Og vil I laa - ne mig af e - ders

Mænd, min Fa - ders Død at hævn'?« —Det kla-ger den

Svend, som fan - gen lig-ger paa He - de.

Hellig Olavs Væddefart.

(Vedel, II, 14.)

V. 1.

Wolle Kong' og hans Bro - der, de sad dem o - ver

Bor - de. — Det er saa favert i Trondhjem at hvi - le.

De følgende Vers.

Bro - der, de sad dem o - ver Bor - de. De tratt' dem om

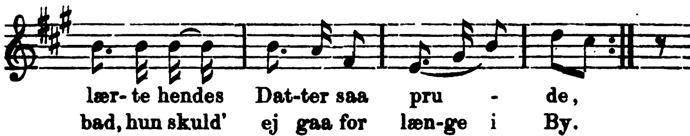
Norgelands Skjær, hvem der Kong' i Nor-ge skuld' vær'. —Det

Hr. Nelerus's Brud.

(Tragica, 24.)

Kvindesorg.

(Flyveblad.)

Bræmsen og Fluen.

(Nyer. og Rasm. Levninger.)

Ja, My-ren drog Støv-ler o-paa Ben, — Tranen træder o - paa Tromme-ren. — saa red han sig ad Flowens Gaard. — I To - ren og i Blomme - ren.

Nattebesøget.

(Utrykt.)

En Gan-ger var jeg saa li-del en Mø, — Haa-haa-ja! saa li-del en Mø. — jeg skulde vog - te min Fa-ders Kal- ve - kør ud - i En - ge, jeg skul-de vog - te min Fa-ders Kal- ve - kør ud - i En - ge.

Matroserne.

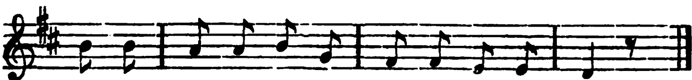
(Utrykt.)

Der stan-der to Pi - ger og plan-ter Kaal, — Kom hej

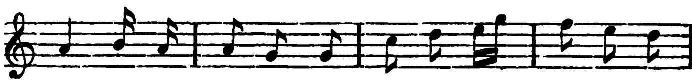

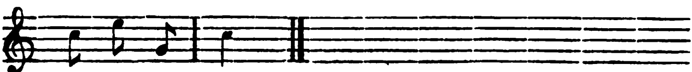
De två sjömänner.

Svensk Melodi.

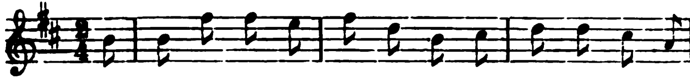

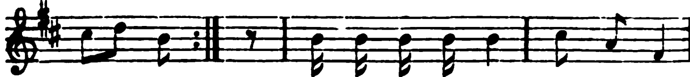

Skrædderen og Soen.

(Utrykt.)

At Drukkenskab for - før en Mand, det hør jeg man-ge
man drik-ker hel - ler Vin end Vand, saa gik det med vor

Ste - der,
Skræd - der. — Lemme lem-me lem li - den bom,

bokke bokke bok væk væk væk, hu hej fi - de bom bom

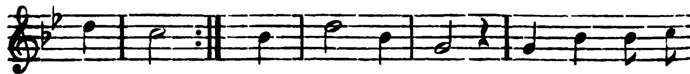
bom. — Saa gik det med vor Skræd - der.

Palle Mand og min Mand.

(Utrykt.)

Pal - le Mand vil ud at ri - de, min Mand ri-der
Pal - le Mand ha -ver in- gen He - ste, min Mand haver

med med.
He - ste. — Huj hej das frej! his ri - der min

Mand, skjønne He - ste saa ha - ver han.

Louis Kleins Nodetrykkeri.

Indhold.

Nr.		Side.
1.	Forvandlingen	1.
2.	Bjærgmandens Brud	2.
3.	Hexeridtet A—C	4.
4.	Anders Kongesøn	8.
5.	Nilus Strangesøn	10.
6.	Krybskytten	12.
7.	Rige Hr. Holger	14.
8.	Tyvene A—B	16.
9.	Hr. Østmand	19.
10.	Hr. Peder paa Stejle	21.
11.	Iver Jonsen A—B	22.
12.	Hr. Peders Bod	24.
13.	Den fule Bondedreng	25.
14.	Den onde som Bejler	27.
15.	Bortførelsen	28.
16.	»Med Harper og med Liljer«	29.
17.	Hr. Eskilds Foler	29.
18.	De to Søstre	30.
19.	Hr. Grønnevold A—B	32.
20.	Den elskedes Død A—D	39.
21.	Buggen Perleboam	45.
22.	Faderhævn A—C	49.
23.	Fruen for norden Skov	57.
24.	Lokket og gift	61.
25.	Lille Ellen	63.
26.	Peder og Malfru A—B	66.
27.	Giljekunst	70.
28.	Agnete i Bjærget A—E	72.
29.	Ridder og Havfrue A—D	79.
30.	Jomfru i Ulveham A—B	85.
31.	Jomfruen i Linden A—C	90.
32.	Sallemand Ravn A—B	94.

Nr.		Side.
33.	Ørkelands Jomfru A—C	103.
34.	Ridder Oles Lud A—B	108.
35.	Hustru og Mands Moder	111.
36.	Sankt Steffen	123.
37.	Engelens Budskab	125.
38.	Møen paa Baalet A—B	126.
39.	Den myrdede Hustru	129.
40.	Tærningspillet A—B	132.
41.	Tovelille	137.
42.	Palle Tygesen	139.
43.	Taterens Brud A—B	143.
44.	Junker Jakobs List A—B	147.
45.	Hyrdingen	150.
46.	Fru Ellen	151.
47.	Mø værger Æren	153.
48.	Karl Høvding A—D	154.
49.	Moder og Brud A—C	163.
50.	Dalebo Jonsen	168.
51.	Daniel Bondesøn A—B	171.
52.	Hr Peders Siegfred	177.
53.	Den giftesyge Jomfru	179.
54.	Pigesind	183.
55.	Malkepigens Sang	185.
56.	Ude ved Aa A—C	187.
57.	Den fredløse A—C	191.
58.	Den utro Hustru A—C	196.
59.	Den gjenfundne Søster	203.
60.	Stolten Adeluds	205.
61.	Ridderens Hjærte A—D	207.
62.	Vaagestuen	212.
63.	Hans Skriver	214.
64.	Brud og Bejler	219.
65.	Den spodske Jomfru A—B	221.
66.	Blakken A—B	226.
67.	Ridderen i Fare	230.
68.	Svanelil Eriksøn	231.
69.	Malfreds Død A—B	232.
70.	Paa Havsens Bund	236.
71.	Varulven	237.
72.	I Morgengry	239.
73.	Den utro Brud	241.
74.	Den troløse A—E	246.
75.	Adeluds i Bjærget A—B	255.

Nr.		Side.
76.	Mands List A—B	258.
77.	Brud i Vaande A—D	262.
78.	Peder Henriksøn A—B	270.
79.	Giftblanderskeu	274.
80.	Jomfruens Brødre A—C	276.
81.	Den falske Ridder	280.
82.	Havfruen danser paa Tilje	281.
83.	Skjoldmøen A—E	283.
84.	Nævnet til Døde A—B	291.
85.	Kvindemorderen	296.
86.	Lave og Jon A—C	299.
87.	Fru Gunder i Spire	306.
88.	Bryllupsvise	321.
89.	Bejlevise	322.
90.	Mikkel Ræv A—B	324.
91.	Grisegilde	326.
92.	Svanen	329.
93.	Den store Krage	330.
94.	Fedelen	332.
95.	Kællingens Skrifte	334.
96.	Enke og Mø	336.
97.	I Kongens Gaard	338.
98.	Brudens Kirkefærd	339.
99.	Mand og Kone	340.
100.	Kællingen til Barsel	341.

Tillæg (til Nr. 1, 4, 11, 14, 16, 17, 27, 28, 30, 33, 34, 48, 50 og 67) . . . . . 345.
Melodier . . . . . 357.

Rettelser.

Side 1, V. 9^1 og 10^2 Guldlind læs Guldlind'
— 31, - 10^3 og 11^1 gid . . . lugt læs gid' . . . lugt'
— 34, - 1^1 prud læs prud'
— 93, - 6^2 sin læs sin'
— 115, - 4^1 Aar. læs Aar,
— 122, - 4^1 ikke' læs ikk'
— 158, - 49^2 kjære læs kjæren
— 161, - 15^1 væbner, hørt som vabner
— 162, - 17^1 lad læs lader.
— 163, - 8^1 fiøw læs fløw
— 164, - 5^1 i en hvid læs i hvid
— 166, - 4^2 Linjen har maaske oprindelig lydt: hun satte den ud paa salten Rin
— 167, - 12^2 og red læs og saa red
— 170, - 24^2 aldrig læs alderig
— 171, - 32^2 den læs dem
— 209, - 8^2 bor læs bor de
— 252, - 6^1 sin læs din
— 300, - 5^2 ud læs ud'
— 301, - 1^4 Skæret læs Skær'et

Gamle

Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

1ste Hæfte.

1–112

Udgivne med Understøttelse af det jyske historisk-topografiske Selskab,

Kjøbenhavn.

C. G. Iversens Boghandel (E. S. Tillge).

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1874.

Denne nye Samling vil indeholde det vigtigste og bedste af, hvad jeg i de sidste tre Aar har optegnet af **gamle Folkeviser.** Af nyere Viser bliver altsaa her ingen medtaget; men dersom der bliver Plads inden for de 20 Ark, hvortil denne Bog er begrænset, vil der blive meddelt en Del gamle Skjæmteviser. Hvis ikke, bliver Indholdet kun gamle alvorlige Viser.

Professor **Svend Grundtvig** har haft den Godhed at besørge Udgivelsen og tillige at ledsage Viserne med en Række Bemærkninger til Oplysning om deres Betydning og Udbredelse, for hvilke jeg tør antage, at Læserne ligesom jeg ville være ham taknemmelige.

Bogen, som ogsaa vil faa Titel af «Jyske Folkeminder, 2den Samling», vil udkomme i tre Hæfter til en Pris af 10 ß Arket.

Gjellerup ved Herning, 1. Maj 1874.

E. T. Kristensen.

Forhen er udkommet:

Jyske Folkeviser og Tòner,

ımlede af Folkemunde, især i Hammerum-Herred, af **E. T.** **:ristensen.** Med en Efterskrift af **Svend Grundtvig.** bhvn. 1871.

(Ogsaa under Titel:

Jyske Folkeminder,

1ste Samling.)

Pris 2 Rdlr. 48 ß.

Efter Overenskomst med **det jyske historisk-topo-** **;rafiske Selskab,** kan ethvert af dettes Medlemmer faa oven- ævnte Bog for ²/₃ af Bogladeprisen, ved at henvende sig derom l Selskabets Bestyrelse.

Denne nye Samling vil indeholde det vigtigste og bedste af, hvad jeg i de sidste tre Aar har optegnet af **gamle Folkeviser.** Af nyere Viser bliver altsaa her ingen medtaget; men dersom der bliver Plads inden for de 20 Ark, hvortil denne Bog er begrænset, vil der blive meddelt en Del gamle Skjæmteviser. Hvis ikke, bliver Indholdet kun gamle alvorlige Viser.

Professor **Svend Grundtvig** har haft den Godhed at besørge Udgivelsen og tillige at ledsage Viserne med en Række Bemærkninger til Oplysning om deres Betydning og Udbredelse, for hvilke jeg tør antage, at Læserne ligesom jeg ville være ham taknemmelige.

Bogen, som ogsaa vil faa Titel af «Jyske Folkeminder, 2den Samling», vil udkomme i tre Hæfter til en Pris af 10 ß Arket.

Gjellerup ved Herning, 1. Maj 1874.

E. T. Kristensen.

Gamle
Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

2det Hæfte.

113–176

Udgivne med Understøttelse af det jyske historisk-topografiske Selskab.

Kjøbenhavn.

C. G. Iversens Boghandel (E. S. Tillge).

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1874.

Indhold.

		Side
1.	Forvandlingen	1.
2.	Bjærgmandens Brud	2.
3.	Hexeridtet A, B og C	4.
4.	Anders Kongesøn	8.
5.	Nilus Strangesøn	10.
6.	Krybskytten	12.
7.	Rige Hr. Holger	14.
8.	Tyvene A og B	16.
9.	Hr. Østmand	19.
10.	Hr. Peder paa Stejle	21.
11.	Iver Jonsen A og B	22.
12.	Hr. Peders Bod	24.
13.	Den fule Bondedreng	25.
14.	Den onde som Bejler	27.
15.	Bortførelsen	28.
16.	«Med Harper og med Liljer»	29.
17.	Hr. Eskilds Foler	29.
18.	De to Søstre	30.
19.	Hr. Grønnevold A og B	32.
20.	Den elskedes Død A, B, C og D	39.
21.	Buggen Perleboam	45.
22.	Faderhævn A, B og C	49.
23.	Fruen for norden Skov	57.
24.	Lokket og gift	61.
25.	Lille Ellen	63.
26.	Peder og Malfru A og B	66.
27.	Giljekunst	70.
28.	Agnete i Bjærget A, B, C, D og E	72.
29.	Ridder og Havfrue A, B, C og D	79.
30.	Jomfru i Ulveham A og B	85.
31.	Jomfruen i Linden A, B og C	90.
32.	Sallemand Ravn A og B	94.
33.	Ørkelands Jomfru A, B og B	103.
34.	Ridder Oles Lud A og B	108.
35.	Hustru og Mands Moder	111.

Gamle
Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

2det Hæfte.

113 – 176

Udgivne med Understøttelse af det jyske historisk-topografiske Selskab.

Kjøbenhavn.

C. G. Iversens Boghandel (E. S. Tillge).

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1874.

Denne nye Samling vil indeholde det vigtigste og bedste af, hvad jeg i de sidste tre Aar har optegnet af **gamle Folkeviser.** Af nyere Viser bliver altsaa her ingen medtaget; men dersom der bliver Plads inden for de 20 Ark, hvortil denne Bog er begrænset, vil der blive meddelt en Del gamle Skjæmteviser. Hvis ikke, bliver Indholdet kun gamle alvorlige Viser.

Professor **Svend Grundtvig** har haft den Godhed at besørge Udgivelsen og tillige at ledsage Viserne med en Række Bemærkninger til Oplysning om deres Betydning og Udbredelse, for hvilke jeg tør antage, at Læserne ligesom jeg ville være ham taknemmelige.

Bogen, som ogsaa vil faa Titel af «Jyske Folkeminder, 2den Samling», vil udkomme i tre Hæfter til en Pris af 10 ß Arket.

Gjellerup ved Herning, 1. Maj 1874.

E. T. Kristensen.

Forhen er udkommet:

Jyske Folkeviser og Toner,

samlede af Folkemunde, især i Hammerum-Herred, af **E. T. Kristensen.** Med en Efterskrift af **Svend Grundtvig.** Kbhvn. 1871.

(Ogsaa under Titel:

Jyske Folkeminder,

1ste Samling.)

Pris 2 Rdlr. 48 ß.

Efter Overenskomst med **det jyske historisk-topografiske Selskab,** kan ethvert af dettes Medlemmer faa ovennævnte Bog for ⅔ af Bogladeprisen, ved at henvende sig derom til Selskabets Bestyrelse.

Indhold.

Nr.		Side
36.	Sankt Steffen	123.
37.	Engelens Budskab	125.
38.	Møen paa Baalet A og B	126.
39.	Den myrdede Hustru	129.
40.	Tærningspillet A og B	132.
41.	Tovelille	137.
42.	Palle Tygesen	139.
43.	Taterens Brud A og B	143.
44.	Junker Jakobs List A og B	147.
45.	Hyrdingen	150.
46.	Fru Ellen	151.
47.	Mø værger Æren	153.
48.	Karl Høvding A, B, C og D	154.
49.	Moder og Brud A, B og C	163.
50.	Dalebo Jonsen	168.
51.	Daniel Bondesøn A og B	171.

Gamle

Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

3dje Hæfte.

177-240

Udgivne med Understøttelse af det jyske historisk-topografiske Selskab.

Kjøbenhavn.

C. G. Iversens Boghandel (E. S. Tillge).

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1875.

Denne nye Samling vil indeholde det vigtigste og bedste af, hvad jeg i de sidste tre Aar har optegnet af **gamle Folkeviser.** Af nyere Viser bliver altsaa her ingen medtaget; men dersom der bliver Plads inden for de 20 Ark, hvortil denne Bog er begrænset, vil der blive meddelt en Del gamle Skjæmteviser. Hvis ikke, bliver Indholdet kun gamle alvorlige Viser.

Professor **Svend Grundtvig** har haft den Godhed at besørge Udgivelsen og tillige at ledsage Viserne med en Række Bemærkninger til Oplysning om deres Betydning og Udbredelse, for hvilke jeg tør antage, at Læserne ligesom jeg ville være ham taknemmelige.

Bogen, som ogsaa vil faa Titel af «Jyske Folkeminder, 2den Samling», vil udkomme i fire Hæfter til en Pris af 10 ß Arket.

Gjellerup ved Herning, 1. Maj 1874.

E. T. Kristensen.

Indhold.

Nr.		Side
52.	Hr. Peders Slegfred	177.
53.	Den giftesyge Jomfru	179.
54.	Pigesind	183.
55.	Malkepigens Sang	185.
56.	Ude ved Aa. A, B og C	187.
57.	Den fredløse. A, B og C	191.
58.	Den utro Hustru. A, B og C	196.
59.	Den gjenfundne Søster	203.
60.	Stolten Adeluds	205.
61.	Ridderens Hjærte. A, B, C og D	207.
62.	Vaagestuen	212.
63.	Hans Skriver	214.
64.	Brud og Bejler	219.
65.	Den spodske Jomfru. A og B	221.
66.	Blakken. A og B	226.
67.	Ridderen i Fare	230.
68.	Svanelil Eriksøn	231.
69.	Malfreds Død. A og B	232.
70.	Paa Havsens Bund	236.
71.	Varulven	237.
72.	I Morgengry	239.

Gamle

Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

4de Hæfte.

241-320.

Udgivne med Understøttelse af det jyske historisk-topografiske Selskab.

Kjøbenhavn.
Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).
Bianco Lunos Bogtrykkeri.
1875.

Denne nye Samling vil indeholde det vigtigste og bedste af, hvad jeg i de sidste tre Aar har optegnet af **gamle Folkeviser.** Af nyere Viser bliver altsaa her ingen medtaget; men dersom der bliver Plads inden for de 20 Ark, hvortil denne Bog er begrænset, vil der blive meddelt en Del gamle Skjæmteviser. Hvis ikke, bliver Indholdet kun gamle alvorlige Viser.

Professor **Svend Grundtvig** har haft den Godhed at besørge Udgivelsen og tillige at ledsage Viserne med en Række Bemærkninger til Oplysning om deres Betydning og Udbredelse, for hvilke jeg tør antage, at Læserne ligesom jeg ville være ham taknemmelige.

Bogen, som ogsaa vil faa Titel af «Jyske Folkeminder, 2den Samling», vil udkomme i fire Hæfter til en Pris af 10 ß Arket.

Gjellerup ved Herning, 1. Maj 1874.

E. T. Kristensen.

Indhold.

Nr.		Side
73.	Den utro Brud	241.
74.	Den troløse. A, B, C, D og E	246.
75.	Adeluds i Bjærget. A og B	255.
76.	Mands List. A og B	258.
77.	Brud i Vaande. A, B, C og D	262.
78.	Peder Henriksøn. A og B	270.
79.	Giftblandersken	274.
80.	Jomfruens Brødre. A, B og C	276.
81.	Den falske Ridder	280.
82.	Havfruen danser paa Tilje	281.
83.	Skjoldmøen. A, B, C, D og E	283.
84.	Nævnet til Døde. A og B	291.
85.	Kvindemorderen	296.
86.	Lave og Jon. A, B og C	299.
87.	Fru Gunder i Spire	306.

I Foraaret 1876 vil endnu udkomme et Slutningshæfte paa højst fem Ark, med nogle flere Viser, samt Forord, Tillæg og Melodier.

Gamle

Jyske Folkeviser,

samlede af Folkemunde,

især i Hammerum-Herred,

af

Evald Tang Kristensen.

5te Hæfte.

341—400.

Udgivne med Understøttelse af det jyske historisk-topografiske Selskab.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1876.

Indhold.

Nr.		Side
88.	Bryllupsvise	321.
89.	Bejlervise	322.
90.	Mikkel Ræv. A og B	324.
91.	Grisegilde	326.
92.	Svanen	329.
93.	Den store Krage	330.
94.	Fedelen	332.
95.	Kællingens Skrifte	334.
96.	Enke og Mø	336.
97.	I Kongens Gaard	338.
98.	Brudens Kirkefærd	339.
99.	Mand og Kone	340.
100.	Kællingen til Barsel	341.

Tillæg (til Nr. 1, 4, 11, 14, 16, 17, 27, 28, 30, 33, 34, 48, 50 og 67) . . . 345.

Melodier . . . 357.

